

TRÖST

ROMAN

ÇEVİREN:
MEHMET ÖZGÜL

İLYA EHRENBURG

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

EVRENSEL
BASIM YAYIN

Birinci Basım

Engin Yayıncılık, 1991

İlya Ehrenburg

TRÖST

Rusça Aslından Çeviren

Mehmet Özgül

Roman

Doğa Basın Yayın
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Bulvarı
Kamer Hatun Mah.
Alhatun Sk. No: 27
Beyoğlu / İstanbul
Tel: 0212 361 09 07 (pbx)
Faks: 0212 361 09 04
web: www.evrenselbasim.com
e.posta: bilgi@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın-216

TRÖST
İlya Ehrenburg

Eserin Rusça Orijinal Adı
Trest D.E.

Çeviren
Mehmet Özgül

Kapak Tasarım
Savaş Çekiç

Evrensel Basım Yayın'da
Birinci Basım, Kasım 2002

ISBN 975-6525-28-2

Baskı
Ayhan Matbaası

TRÖST

İLYA GRİGORYEVİÇ EHRENBURG[1]

Ünlü Sovyet yazarı, gazeteci ve eylem adamı, SSCB 3. ve 4. dönem milletvekili. Kiev'de bir Yahudi ailesinin oğlu olarak dünyaya geldi. Devrim olaylarına ilgi duyarak 1905-07 yıllarında Bolşevik yeraltı örgütlerinin çalışmalarına katıldı. 1908 yılında tutuklandı. Aynı yıl Fransa'ya iltica etti. 1910 yılında Paris'te dekadan etkilerin görüldüğü bir şiir kitabı çıktı. 1914-1917 yıllarında "Rusya Sabahı" gazetesinin muhabiriydi. 1917 yılı Martında Rusya'ya döndü. 1921 yılından başlayarak Paris'te yaşamaya başladı ve bu arada Sovyet basınına geniş hizmetlerde bulundu. 1923 yılından başlayarak da "İzvestiya"nın muhabirliğini yaptı. 1930 yılından sonra sürekli olarak SSCB'de yaşadı.

Ehrenburg uzun ve karmaşık bir sanat yolu izlemiştir. Estetik fikirlerindeki çeşitli sallantılar ve çelişkilerden sonra, sanatta gerçekçiliğin geniş yoluna kavuşan yazar, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'ni izleyen ilk yıllardaki dünya görüşünü *Rusya Üzerine Yakarışlar* (1918), *Ölüm Saatine* (1919), *Öngünler, 1915-21 Yılları Şiirleri* (1921), *Düşünceler* (1921), *Yurtdışı Düşünceleri* (1922) gibi şiir kitaplarında dile getirmiştir. Hayatla sanat arasındaki ilişkiyi saptamak isteyen ve "yapıcı sanat" anlayışına gelen Ehrenburg'un eserlerinde kapitalist toplumun son derece sert eleştirisiyle, devrime ve insanlığın geleceğine ilişkin şüphecilik birbiriyle birleşmiş durumdadır (*Julio Jurenito'nun Olağanüstü Serüvenleri*, 1922; *D. E. Tröstü ya da Avrupa'nın Yokoluş Tarihi*, 1923). Bu dönemdeki bazı eserlerinin temelinde, devrimci gerçekçilik ve hümanizm arasındaki çelişkiler yatar (*Nikolay Krubov'un Yaşayışı ve Mahvoluşu*, 1923; *Jann Ney'in Aşkı*, 1924).

NEP döneminin sakatlıklarını, *Yağmacı* (1925), *Gideğen Ara Sokak* adlı eserlerinde anlatmıştır.

On Üç Pipo (1923) başlıklı öykü kitabında Ehrenburg gerçek kahramanını, kapitalist toplum yapısının mahvolmaya mahkûm ettiği basit

insanı bulur ve uzlaşmaz sınıfsal çelişkiler üzerine eğilir (*Komünarcının Piposu* ve ötekiler).

Avrupa ülkelerine yaptığı sayısız geziler, Ehrenburg’un çeşitli gazete yazılarında, politik hicivlerinde dile getirilmiştir (“Beyaz Kömür ya da Verther’in Gözyaşları”, 1928; “Zamanın Vizesi”, 1931; “Yazılar. İngiltere”, 1931; “İspanya”, 1932; “Benim Paris’im”, 1933; “Uzayan Son”, 1934; “Avusturya’da İç savaş”, 1934; “Yaşadığımız Günlerin Kronikası”, 1935; “Gecenin Sınırları”, 1936; “10 Beygir Gücü”, 1929; “Zorunlu Ekmek”, 1933).

Ehrenburg’un 30’lu yıllardaki gazeteciliğinde, iki dünya ve sosyalizmin kaçınılmazlığı temalarını işlediği görülür. Kapitalist dünyada olup bitenleri gitgide daha bir bilinçle kavrayan Ehrenburg’un dünya görüşünün oluşmasında tüm Sovyetler Birliği’ni kapsayan gezisinin büyük rolü olmuştur. *İkinci Gün* (1934), *Soluk Soluğa* (1935) ve *Yetişkinler İçin Kitap* (1936) gibi eserlerinde Sovyet gerçeği bütün çıplaklığıyla gözler önüne serilmiştir.

Yiğit İspanyol halkının özgürlük savaşı verdiği 1936-37 yıllarında İspanya’da ve Hitler Almanya’sına karşı savaşım verildiği 1939 yılında Paris’te Ehrenburg birçok gazete yazısı, uzun öykü, şiir, roman yayımladı: *İnsana Ne Gerek* (1937), *Ateşkes İçinde* (1937), *İspanyol Dayanıklılığı* (1938), *Bağlılık (İspanya-Paris)* (1941). Burjuva hükümeti tarafından Nazilere satılan Fransız halkının trajedisi, 26 dünya diline çevrilen ünlü *Paris Düşerken* romanında yansısını buldu (1941-42, Stalin Ödülü: 1942).

Büyük Anayurt Savaşı’nın ilk yıllarından başlayarak Ehrenburg, savaş muhabiri olarak cephede bulundu ve Anayurt sevgisiyle, faşizme karşı öfkeyle dolu ateşli yazılar yayımladı. Pravda’nın, Kızıl Yıldız’ın sayfalarında yer alan bu yazılar, radyolarda yayımlandı ve dünya dillerine çevrilerek çeşitli gazetelerde yer aldı. Savaş yıllarında Ehrenburg 1000 dolayında makale yazdı. Bunlardan bir bölümü *Savaş* adı altında üç cilt halinde yayımlandı (1942-44). *Savaş Üzerine Şiirler* de aynı yıl yayımlandı.

Savaş öncesi ve savaş yıllarını kapsayan *Fırtına* adlı romanında (1947, Stalin ödülü: 1948), tarihi olayların geniş bir tablosu çizilmiş, Sovyet halkının birliği, sıradan insanların yiğitliği ve Avrupa’da, faşistinden, direniş kahramanlarına kadar çeşitli sosyal gruplardan kişilerin çok boyutlu karakterleri verilmiştir.

Avrupa ve Amerika'nın savaş sonrası yaşayışını anlatan *Dipten Gelen Dalga* (ya da orijinal adıyla *Dokuzuncu Dalga*) (1951-1952) adlı romanı barış için savaşa adanmıştır. *Fırtına*'nın devamı olan bu roman, kapitalist dünyada ilerici-gerici güçlerin birbirlerinden ayrılışları sürecini ele almıştır. Dinmiş gibi görünen fırtına içten içe kıpırtılarla varlığını sürdürmekte ve okyanusun ötesinde, yeni fırtınalar yaratma planları tezgâhlanmaktadır. Ancak yeni bir fırtınanın hazırlığını yapanlar artık rüzgârlara yön verememektedir. Bu roman, *Paris Düşerken* ve *Fırtına*'yla birlikte dev bir "nehir roman"ı oluşturmakta ve savaş öncesi, savaş ve savaş sonrasının Avrupa, Sovyetler Birliği ve Amerika'sını en ilginç çizgileriyle gözler önüne sermektedir.

Yazarın anlatısıyla birbirine iç monologlar ve aforizmalı konuşmalar Ehrenburg'un üslubunun başlıca özelliğidir. Satirle lirizmi büyük bir başarıyla içiçe verebilen Ehrenburg, sanat üzerine görüşlerini başlıca olarak *Yazarın Rolü* (1943), *Sanatın Rolü* (1943), *Yazarın Çalışması Üzerine* (1953) adlı eserlerinde açıklamıştır.

Yazarın *Alandaki Aslan* (1948) adlı, konusunu Fransa'nın savaş sonrası yaşayışından alan bir de oyunu vardır.

Savaş sonrası yıllarda "Dünya Barış Konseyi" başkan yardımcılığı da yapan Ehrenburg halkların barış savaşımlarına aktif olarak katılmıştır. Paris, Bröslav, Varşova, Viyana, Helsinki uluslararası kongrelerinde de konuşmalar yapan Ehrenburg, halkların dostluğunu ve halklararası kültürel ilişkilerin geliştirilmesinin zorunluluğunu savunmuş ve ABD, Şili, Çin, Hindistan ve Asya-Avrupa ve Amerika'nın başka birçok ülkesine çeşitli ziyaretlerde bulunmuştur. 1952 yılında, halklararası dostluğun geliştirilmesi konusunda gösterdiği çabalarından ötürü Lenin ödülüyle onurlandırılmıştır.

Ehrenburg'un eserleri SSCB'nde (1957 yılına göre) 8,8 milyon adet basılmış, 30 dile çevrilmiştir.

1 Bu biyografi, Mazlum Beyhan tarafından "Büyük Sovyet Ansiklopedisi"nden (Cilt: 49, 1957, 2. basım) yararlanılarak hazırlanmıştır.

ÇEVİRMENİN NOTU

Türk Dil Kurumu'nun 1977'de çıkardığı Türkçe Yeni Yazım Kılavuzu'nun 9. baskısında "Latin harfleri kullanılan ülkelerle ilgili ve Türkçe'de yerleşmiş biçimleri bulunmayan özel adlar, özgün biçimiyle yazılır. Bu gibi sözcüklerin okunuşu, gereken yerlerde, ayraç içinde gösterilir. (Yazım kuralları madde: 27/10)" denilmekteyse de, elimizdeki kitapta geçen çokça özel adın Rusça'da Krill harfleriyle okunduğu gibi yazılmış olması, bizi, bu adların özgün biçimlerinin aranıp bulunması gibi zor bir işle karşı karşıya getirmiştir. O nedenle İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca özel adlar Türkçe'de de okundukları biçimde yazılmışlardır.

Mehmet Özgül

1 - MİSTER TRAYVT'IN BİRİNCİ KAHVALTISI

1927 yılı 11 Nisan sabahı saat 9'u çeyrek geçe, Şikago'daki büyük konserve fabrikalarının sahibi Mister Trayvt günün birinci kahvaltısına oturdu.

Kahvaltısına yumurtadan başlayan öbür Amerikalılardan farklı olarak, Mister Trayvt her zaman önce Kaliforniya armudu ve kaymak yerdi. O sabah da bu alışkanlığından vazgeçmeksizin sulu bir armut seçti; kokulu meyveyi sularını akıta akıta ısırırken, rakip firma Çersler'in pay senetlerinden almanın kazançlı olup olmayacağını hesaplamaya koyuldu. Minik el defterine şunları yazdı:

Domuz saatte 820,(x 10) .... günde 8200, (x 304) yılda ...... 2.492.800 adet
Koyun saatte 900, (x 10) .... günde 9000, (x 304) yılda .... 2.736.000 adet
Sığır saatte 460, (x 10) .... günde 4600, (x 304) yılda .... 1.398.000 adet
Konserve .... 31.000.000 dolar
Salam .... 2.000.000 dolar
Kan (Çoyt şeker rafine fabrikasında) .... 7.000.000 dolar
Bağırsak (bölgedeki salam üretimi için)...
Boynuz ("Elektra" tarak fabrikası için) .... 1.200.000 dolar
Öbür artıklar (yaklaşık) .... 1.600.000 dolar

Sonra, kuşkusunu açıkça belli edecek biçimde bir "Hımmm!" çekti.

Kurşunkalemi elinden bırakmaksızın bir küçük tabak kaymak yedi, masada duran bloknota, "yapılacak işler" başlığı altında şunları yazdı:

A. Çersler'in işkembeleri kime ve kaça sattığı açıklığa kavuşturulacak.

Şunu da hemen belirtelim ki, Mister Trayvt'ın birinci kahvaltısının ilk on beş dakikası Çersler firmasının cirosunu hesaplamak ve Kaliforniya armudu yemekle son bulmadı. Mister Trayvt her zamanki dahice buluşlarından birini daha yaptı.

Dünyanın en iyi et konserveleri fabrikasının kurucusunun yaşam öyküsünü kaleme alacak olan araştırmacılar, Mister Trayvt'ın kişiliğinde Amerika'nın, parlak bir filozof, zoopsikoloji, antroposofi ve öjenik dallarında verdiği konferanslarla bilim evrenini aydınlatan seçkin bir bilim adamı yetiştirdiği sonucuna varacaklardır. Aslına bakılırsa Avrupa'nın yok oluşunun tarihini inceleyecek birkaç uzmandan başkasının pek tanımadığı bu isim, bir zamanlar, yani XX. yüzyılda 20'li yılların ortalarından, 30'lu yılların sonlarına dek Amerika Birleşik Devletleri'nde tüy fabrikatörü Vaterman ya da ağır sıklet boksörü Cemps kadar ünlüydü.

Şu üç özelliği onun ününe ün katmıştı:

I. Bir kişinin yılda;

Katı madde olarak .... 48,8 kilogram
Sıvı madde olarak .... 438 kilogram
Toplam değeri .... $ 2,65

dolarlık dışkı çıkardığını, bunun da boşa gittiğini bir gazetede okumuş; tutumluluk konusunda iyi bir örnek vermek amacıyla kent dışı bostancılarıyla bir anlaşma yaparak, armudunu ve yumurtasını yedikten sonra her sabah saat 9.30'da kakasını yapmak için arabasıyla kent dışına çıkmaya başlamıştı. Mister Trayvt'ın bu gözü pek davranışını Alaska'dan tutun da Teksas'a kadar bütün ABD gazeteleri yazdı.

II. 1926 yılında Mister Trayvt kükürt banyosu alırken sekreterine öjenik konusunda "Ahlak borcumuz ya da akıllıca çoğalmalıyız" başlıklı kısa ama özlü bir inceleme yazısını dikte ettirdi. Konusuna uygun güzel resimlerle bezeli olarak piyasaya çıkan bu küçük kitapçık büyük bir başarı kazandı. Ohayo eyaletinde ilkokulu pekiyi dereceyle bitiren çocuklara yıllarca Mister Trayvt'ın yazdığı bu kitabı armağan ettiler.

III. Edebiyat evrenine uzak olanlar bile çok yönlü etkinliklerinden dolayı Mister Trayvt'ın adını öğrenmek zorundaydılar. New-York'ta 5. Avenü'de gezintiye çıkan biri dalgınlıkla başını havaya kaldıracak olsa tepesinde mor

renkli körpe bir domuz resmi görürdü. Üzerinde de kocaman harflerle cicili bicili;

Yalnız Trayvt'ın
Kontrfilelerini Yiyiniz

yazısını...

İşte bu ünlü Mister Trayvt, armudunu yiyip Çersler Şirketi'nin cirosunu da hesapladıktan sonra yeni bir buluşuyla tüm dünyayı mutlandırdı. Bu yeni buluşu da ötekilerden aşağı kalmadı. Yüksek kültürlü insanların eğlencelerinden olan, bir gün önce gittiği kürek yarışlarını ve koloratur soprano Misis Ayd'ın söylediği şarkıları düşünürken birden aklına geldi ve masanın üstündeki akıl defterine şunları not etti:

B. İnsan soyunun kurbağadan geldiği kesin olarak saptanacak. (Bu buluş kendimindir. Trayvt)

Yeni buluş, bütün önemine karşın gene de 11 Nisan 1927 gününü tarihsel bir gün olarak belirlememizin asıl nedeni değildir.

Olağanüstü önem taşıyan olaylar daha sonra gelişmiştir. Mister Trayvt'ın kahvaltısı sürüyordu. Uşak gümüş bir kap içinde orta büyüklükte bir tavuk yumurtası getirdi. Yumurtanın tepesini delip kabuğunu özenle açan Mister Trayvt yumurta akının saydam sıvısında yüzen kırmızı bir benek görerek irkildi. Günde en azından on bir bin domuzun, yedi yüz seksen sığırın kesildiği konserve fabrikalarının sahibi, kutsal öğüt gereği bir etyemezdi ve hayvanlara karşı duyduğu acıma duygusu dolayısıyla yalnız meyveyle, süt ürünleriyle beslenirdi. Mister Trayvt düşünmeye başladı: Bu yumurtayı yemesi bir civcivin öldürülmesi anlamına gelir miydi? Andına bağlı bir etyemez yumurtayı besin olarak kullanırsa bunun sakıncası olur muydu? Bir anlık bir duraksamadan sonra yumurta kabını itti; öbür Amerikalıların tersine, ne birinci kahvaltıda, ne ikincisinde ne de öğle, akşam yemeklerinde bundan böyle yumurta yememeye karar verdi.

Ne var ki 11 Nisan 1927 günü asıl önemini yüce gönüllü etyemezin bu yürek paralayıcı kararına da borçlu değildi. Dokunulmamış yumurtayı efendisinin önünden alan uşak, sabah postasını getirdi. Mister Trayvt otuzu aşkın mektup içinden, Avrupa pulları taşıyan on bir tanesini ayırıp çöp sepetine attı. Onun ürettiği konserveleri almadıkları, bir de çoğalma işinde akılsızca davrandıkları için Avrupalılardan nefret ederdi. Geriye kalan

mektupları çabucak gözden geçirdi. Ancak bir tanesi, sonuncusu biraz ilgisini çekmişti. Parmakları arasında hışırdayan bu incecik kağıtta şunlar yazılıydı:

Sayı 32174
AVRUPA'YI YOK ETME TRÖSTÜ

NEW YORK

10 Nisan 1927
Sayın Mister Trayvt'a

ŞİKAGO

Sayın Bay,

İçinde bulunduğumuz yılın 4 Nisan tarihinde tröstümüzün aldığı karar gereğince Avrupa'yı yok etme tasarısının gerçekleştirilmesine 11 Nisan tarihinde başlanacağını bildiririm.

En derin saygılarımla.

Yens Boot
Genel Müdür

Mister Trayvt bloknota gerekli notu alarak;

"Çok iyi" dedi.

Sonra Şikago Tribün gazetesini açtı, okumaya başladı. Birinci sayfa dördüncü sütun sonundaki "Avrupa" sözcüğüne gözleri takıldı birden. Bir süreden beri ilgi alanına giren bu sözcük dolayısıyla Balkanlar'da Polonya'da, Ren kıyısı ülkelerinde sürüp giden savaşlar konusunda bilgi veren ajans haberlerini merakla inceledi. Haberler arasında üç tanesi dikkat çekiciydi:

Cenevre: Milletler Cemiyeti Başkanı Bay Bargos bu kuruluşun 10. Yıldönümü dolayısıyla verilen yemekte bir konuşma yaparak, "Sayısız anlaşmazlıklara karşın insanlar arasında barış, eşitlik, kardeşlik duygularının pekişmesi siyasetinde büyük başarılar" elde edildiğini belirtti. Lüksemburg temsilcisi törene katılmadı. Cemiyet ikinci başkanının karısının leylak rengi giysisi ilgi topladı. (Lebon modeli. Paris, 2 rue de la pais) Menü: Karışık meze, kaplumbağa çorbası, sole a la granadine, file de la pais, lamberon terbiyeli kuşkonmaz, plombine fjord.

Kopenhag: Yüksek İstatistik Enstitüsü 1924-1926 yılları arasındaki insan kaybının 1914-1918 büyük savaşında uğranılan kayıpları çoktan aştığını bildiriyor. Bilindiği üzere dört yıllık savaş süresince şu kadar insan kaybı olmuştu:

Çarpışmalarda yitirilenler 10.200.000
Doğumların azalması dolayısıyla 20.850.000
Ölümlerin artması nedeniyle 6.700.000
Toplam 36.750.000

Oysa 1924-1926 yıllarında durum şöyleydi:

Çarpışmalarda yitirilenler
(kurtuluş savaşları, iç savaşlar dolayısıyla) 9.600.000
Doğumların azalması (1913'e oranla) 18.000.000
Ölümlerin artması
(açlık, salgın hastalıklar vb.) 28.000.000
Toplam insan kaybı 55.600.000

Venedik: Gabriyel d'Annunsion'nun öldüğü söylentileri yalanlanmıştır. Tanınmış ozan sağ olup, Makedonya'nın birleşmesi onuruna yeni bir kaside yazmış bulunuyor. Ozanın yakın bir tarihte Yunanistan'a gitmesi beklenmektedir. Bu ülkede spor gösterilerine katılacak olan Bay d'Annunsio, Olimpos Dağında hava kayağı yapacak. "Dante'yi Sevenler Derneği" bu olay dolayısıyla ozana yeşil güderiden yapılmış bir potur ve lir biçiminde bir çift eldiven armağan edecektir.

Gazetedeki telgraf haberlerini okuyup bitiren Mister Trayvt, duvarda bir sürü tasarım ve çizelge arasında asılı duran iki yarım küre haritasına baktı. Bir zamanlar Fenike kralının güzel kızı olan, şimdilerde ise yolunu şaşıran Avrupa,[1] gene her günkü banyosunu almaktaydı. Mister Trayvt Fenikeli prensesin alnına bir fiske vurdu. Bunu yaparken işaret parmağı tam Madrid üzerine gelmişti. Böylece birinci kahvaltısını bitirerek ikinci işine, kent dışı bostanlarına gitme işine hazırlanan Mister Trayvt bloknotu masada bırakıp ayağa kalktı. Mister Trayvt'ın akıl defterinde şunlar yazılıydı:

11 Nisan 1927, yapılacak işler:
A. Çersler firmasının, işkembeleri kime ve kaça sattığı açıklığa kavuşturulacak.
B. İnsan soyunun kurbağadan geldiği kesin olarak saptanacak. (Bu buluş kendimindir. Trayvt)
C. Avrupa yok edilecek.

1 Yunan mitolojisine göre Fenike kralının kızı Avrupa, Zeus'un çok hoşuna gider. Zeus onu kaçırmak için boğa kılığına girer ve güzel Avrupa'nın yanına sokulur. Güzel prenses bu uysal boğayı sever, okşar, yere eğilince de üzerine biniverir. Bu fırsatı kollayan Zeus onu kaçırır, sonra onunla evlenir. Adını Fenike prensesinden alan Avrupa kıtası, haritada, banyo yaparken öne eğilen bir kadına benzetilmektedir. –ç.n.

2 - BU TARİHSEL GÜNÜN ÖBÜR OLAYLARI

Aynı günün sabahı "Tröst D. E." başlıklı ve Yens Boot imzalı mektuplardan, kuruluşun öteki iki ortağı Mister Cebs ile Mister Hardayl da almışlardı.

Mister Cebs o sırada birinci kahvaltısını yapıyordu, daha doğrusu jambonlu omletini yiyordu. (Mister Trayvt gibi etyemez değildi.)

Mister Hardayl ise bir gün önce kokteyli fazla kaçırdığından, önüne getirilen kahveyi iterek bir şişe soda istedi.

Mektubu okuyunca her ikisi de Yens Boot'un girişimini onayladılar.

Mister Cebs neşesinden iyice gevşeyip oturduğu koltuğa yayıldı, ağzındaki puroyu tüttürmeyi unutarak gevelemeye başladı.

Mister Hardayl mektubun ince kağıdıyla, ayaklarının dibinde yatan minik Java köpeğinin kulaklarını gıdıkladı.

Mister Cebs Pitsburg'da, Mister Hardayl ise Boston'da yaşıyordu.

Birinci kahvaltılarını bitirmişlerdi. Avrupa'nın o sırada aldığı banyoya akşam banyosu denilebilirdi. Berlin'in Fredrihştrasse garındaki üstü tozlu saat tam 5.58'i gösteriyordu. Saatin altında kır saçlı bir gazeteci kadın duruyor, "Beuer" diye bağırıyordu.

Milletler Cemiyeti'nin kuruluş yıldönümünü, on altı bölgesel savaşı, Gabriel d'Annunsio'nun güderi poturunu konu alan gazeteleri kimsenin okuduğu yoktu. Bağırması gittikçe azalan kadıncağız en sonunda büsbütün sustu. Tam o sırada, püsküllü turuncu eldivenli, zarif giyimli bir genç, yaşlı kadına yaklaşarak kaparcasına bir gazete aldı, karşılığında bozukluk bir yüz

mark uzattı. Ama kadın almadı parayı, hem alamazdı da, çünkü büyük bir dayanıklılık göstermesine karşın 5'i 59 geçe ruhunu meleklere teslim etmişti. Genç adam, ayakta dikilirken ansızın ölen kadının önünde eğileceği yerde gazeteyi hemen açtı, gördüğü ilk haber karşısında dondu kaldı.

BORSA

		10 Nisan	**11 Nisan**
Dolar	:	60.800.000	54.000.000
Fransız frangı	:	3.210.000	2.970.000
Taler	:	89.000	81.000
Ruble	:	450	415

Genç adam;

"Aman Tanrım!" diye bir çığlık attıktan sonra yolun üstüne yığılıverdi.

Güneyin duru gökleri gibi mavi, sağ teki monoklü gözlerinden tozlu yerlere, Berlin'in yarı yarıya yıkılmış, kirletilmiş kaldırımlarına yağmur gibi yaşlar akıyordu.

Belediye doktoru, sesi birden kesilen gazete satıcısı kadının nabzını bulmaya çalışırken öfkeli öfkeli homurdanıyordu:

"Aman Tanrım! Ne karbonhidrat, ne yağ, ne de albümin. Bugün aynı türden tam yüz sekizinci olay."

Genç adamın yanındaki kız arkadaşı;

"Aman Tanrım! Bugün kara çarşamba! Doksan dört kişi iflas etti, bunların altısı kendini öldürdü, Otto ise monoklünü kırdı." diye haykırdı.

Bütün bunlar olağan şeylerdendi. Değil yalnız Berlin'de Avrupa'nın hiçbir kentinde ilgi çekici bir olay geçmedi.

Bergen'de (saat 5.18'de) Kristens adlı bir balıkçı, ayakkabısını çıkardıktan sonra sahile kaygan bir kalkan balığı çıkardı. Bir Amerikalı turist kadın gülümseyerek kodak makinesini çevirdi, balığın resmini çekti. Ama kalkan balığını kimse satın almadı.

Paris'te (5.07'de) bankalar kapanıyordu. Mösyö Viol "Lion Kredit"ten çıkınca göğüs cebindeki mendilin ucunu düzeltti, bastonunu sallayarak durağa yürüdü ve otobüs beklemeye başladı. Otobüse bindiğinde mendilini çalmışlardı. Mösyö Viol hükümete sövdü, bütün iştahı kaçtı.

Cenova’da (5.47’de) “Sezar” adlı vapur iskeleye yanaşmıştı. Pireta adındaki genç kız, Amerikalı denizciye eteğini, sonra kesesini gösterdi. Denizci anlamıştı, onunla bir köşeye gitti. Pireta sıtmadan korktuğu için boynunda sarımsaktan dizilmiş bir kolye taşıyordu. Pis kokudan hoşlanmayan denizci, kızın hak ettiği parayı ödemedi.

Kozlov’da (7.42’de) kente yeni gelen “Orman Tröstü” yöneticisinin bağa saplı gözlüğünü aşırdığı için, Komiser Vanya Globov karakolda hırsızı sorguya çekiyordu. Canı sıkkındı Globov’un. Hırsız suçunu itiraf ettikçe bir polis ona küfür savuruyor, beylik çizmesiyle arada bir kıçına tekme atıyordu. Bitişik odada komiserin kızı devrim şarkıları öğrenmekteydi. Vanya Globov cebinden Sonya Zaykina’nın ve Karl Marx’ın resimlerini çıkardı. Sonya onu bırakmış, Marx ise çoktan ölmüştü. Vanya Globov esnedi, divana uzandı.

Bu uğursuz saatte köhne Avrupa’nın her yerinde yaşam böyleydi işte... Lizbon’da birinin onuruna tören düzenlenmiş, Budapeşte’de biri kurşuna dizilmişti. Söylev verilmeyen, tüfek sesleri işitilmeyen yerlerde ise horultulardan, saat tik taklarından, sarhoş hıçkırıklarından, aç mide gurultularından başka bir şey işitilmiyordu. Denizler; güneyde ahtapotları, alacalı midye kabuklarıyla, batıda profesör tavırlı istakozlarıyla, kuzeyde ışıl ışıl oynaşan ringa balıklarıyla hışırdayıp duruyordu.

Kuş uçmaz, kervan geçmez bir dağda, Uralların üzerinde her zamanki gibi bir direk yükseliyordu. Bölge yürütme kurulunun buyruğu üzerine direği yeniden boyamışlardı. Direkte iki yönü gösteren bir levha asılıydı:

AVRUPA — ASYA

Tepesine de bir serçe konmuştu.

Ne direğe, ne denizlere, ne de Avrupa’nın geleceğine aldıran vardı. Yalnız çok uzaklarda, saatlerin sabah 9.30’u gösterdiği öbür yarımkürede Avrupa haritasının üzerine abanmış duran gizli “Tröst D. E.”nin Genel Müdürü Yens Boot, bütün Avrupa ülkelerine yayılmış bulunan on sekiz bin altı yüz yetmiş ajanına kesin emirler veriyordu.

3 - KÖTÜLÜĞÜN KÖKENİ YA DA MONAKO PRENSİNİN ETNOGRAFYA MERAKI

Avrupa'nın en minik ülkelerinden birinin (yüzölçümü 1,5 km^2, nüfusu 24.000) yöneticisi Monako prensi, tarihçilerin kaydettiklerine göre garip bir merakıyla ün salmıştı: Rulet öğrenme çalışmalarından artakalan zamanını gezmeye, incelemeye verirdi. Avrupa'nın yok oluşu, derin düşünceli prensin bu düşkünlüğü yüzündendir.

1892 yılının baharında prensin yolu Hollada'ya düşmüştü. Haag'da üç gününü geçirdiği sırada, Yan Maas ustanın yaptığı XVII. yüzyıldan kalma bakır tas resmini görünce dayanamadı, ağlamaya başladı. Hud'da bir pipo, Haarlem'de bir lale soğanı, Leyden'de ise genç bir peygamber satın aldı. Prensin tuttuğu ve bereket versin, bugüne değin elimize kalan güncelerden XIX. yüzyıl Avrupa'sının bu köşesinin yaşam özelliklerini öğrenebiliyoruz.

18 Haziranda prens küçük yatıyla kuzeydeki Kelder kasabasından ayrılarak öğleden sonra saat iki sularında Tessel adasının alçak kıyılarına yanaştı. Mister Bervey'in saptadığına göre, bu adanın çok az insandan oluşan nüfusu, deniz kuşu yumurtası toplayarak geçimini sağlardı.

Prens, küçük bir evin önünden geçerken kapının önünde birkaç teker kırmızı Hollanda peyniri gözüne ilişti. O sırada aklında pek sevdiği rulet oyunu olduğu için, peynir tekerlerinden birini kaptığı gibi fırlatırken bir krupye havasıyla;

"Herkes parasını koysun!" diye bağırdı.

Evden süzgün yüzlü, beyaz başörtüsü kolalı bir kadın çıktı; uzaklara yuvarlanan peynir tekerini gidip aldıktan sonra gene evine girdi. Dalgınlık bu ya, kadının ardından prens de daldı içeriye; yanına kimseyi çağırmadan, kendisini tanıtmadan topu topu dört dakika içerde kaldı. Evden çıkarken dalgınlıkla söylediği tek söz: “Tam zamanında konulmuştur” oldu.

Gözünden hiçbir şey kaçmayan komşu kadınlar bile bunda bir kötülük sezinlemediler. Çünkü prens içerde dört dakikadan fazla kalmamıştı, üstelik evinden çıktığı kadının başörtüsünün kolası bile bozulmamıştı.

Prens güncesine şunları yazdı:

> “18 Haziran, Tessel adası (enlem 53º, boylam 4º). Kuş yumurtaları. Kaşar peynirleri. Güler yüzlü insanlar. Kolalı başörtüleri kadınların yanaklarını acıtıyor olmalı. Gene de konulan tam zamanında konulmuştur!..”
>
> Anlayışlı komşu kadınlar bu buluşmaya kötü bir anlam vermezler de, beklenmedik olay dolayısıyla başörtüsünü birkaç dakikalığına çıkaran Hollandalı kadın, 18 Mart 1893 tarihinde nur topu gibi bir oğlan çocuğu doğurdu. Adını Yens Boot koydular.
>
> Oğlanın devletlü babasından kaptığı huylardan biri de büyük oynama tutkusuydu, işte bu tutkunun yardımıyla ilerde dünyanın, beşte biri yok olacaktı. Yens Boot’un, anne sütünün etkisiyle iyi süte karşı bir düşkünlüğü vardı, o yüzden savaşlar, devrim yılları boyunca Milderburg’da hazırlanmış süt tozuyla dolu bir kavanozu yanından hiç eksik etmedi.

4 - PRENSİN DÜŞÜNCESİZ DAVRANIŞININ BEKLENMEDİK SONUÇLARI

Yens Boot'un bebeklik yılları konusunda fazla bir bilgi edinmedik. Yalnız bir gün her nasılsa istakoz bıyığı yutmuştu, bu da onu deli gibi seven annesini çok üzdü.

1901 yılında bu yetenekli çocuğu Brüksel'deki kutsal Gudul Katedralinde görüyoruz. Elindeki günlük (buhur) kabını papaz efendiye uzatmakta, bir yandan da dantelalı cübbesinin beyazlığı ile Aziz Savaof'un hayranlığını kazanırken bir melek edasıyla "amin" demektedir. Fakat ilerleme tutkusu onun ruhbanlık mesleğinde kalmasına engel olmuştur. 28 Mart 1902'de mor bir piskopos cübbesi giymiş olarak onu vaaz kürsüsünde görmekteyiz. Ne var ki, hayli bol olan cübbenin içinde yalnız Yens Boot değil; çocukluk arkadaşı, ayakkabı boyacısı Jako ile yedi tane de serçe bulunmaktadır. Oyun arkadaşları iki günlük kabı ve bir tava yardımıyla öyle bir tempo tuttururlar ki, caz müziğini bulan kişinin ilk uygulamayı onlardan işittiği söylenebilir.

Haşarı Yens Boot'u yaka-paça Aziz Fransis Çocuk Bakımevine götürdüler. Orada onu, pembe yanaklarını mıncıklayıp sarı saçlarını yolmak için can atan, bu arada Azize Tereza'ya yaşlı gözlerle dualar okuyan altı rahibe ile çocukcağızın günahkâr gövdesini şiş parmaklı elleriyle yoğurmaya hazırlanan rahip Benedikt beklemektedir.

Rahip Benedikt öylesine büyük bir çaba gösterdi ki, Yens'in gövdeciği dörde, sekize, giderek on altıya katlanmaya başladı. Bu çabaların sonucunda biz onun 1904'te Paris'teki Medrano Kardeşler sirkinin

gözbebeği olduğunu görüyoruz. Bu ayrıcalık, başı havalarda gezen çocuğun gözünü doyurmaya yetmemiş olmalıydı. Çünkü 16 Ekim 1906'da Medrano Kardeşler'den birini, talihsizliğe bakın ki, şişman olan Gaston'u ikiye katlamayı denedi. Ne yazık ki, bu girişimin, zavallı Gaston'un yemekte olduğu bifteğin göğsüne yapışmasından, bunun sonucunda da Yens'in sirkten kovulmasından başka bir yararı görülemedi. İki gün sonra Yens, "Gambetta" adlı bir yolcu gemisine sığınıp aşçı yamağı göreviyle uzak ülkelere açılmak zorunda kaldı.

On dört yaşına basmış bulunan Yens Boot, Amerika kıyılarını görünce hayli sevindi. Nasıl sevinmesin? İstakoz bıyığı yutmak, iyi yürekli Gaston'un gömleğini kirletmekten başka bir zevk tatmadığı Avrupa yaşamı biraz canını sıkmaya başlamıştı. Ama toy bir delikanlı için Amerika'da dikiş tutturmak kolay değildi. O nedenle tekrar Avrupa'ya dönerek, orada kaldığı üç yıl boyunca türlü türlü işlerle uğraştı: Ortaokula yazıldı, berber çıraklığı yaptı, bir Hint fakirinin yanında çalışarak kalabalık ortasında, yanan gazete yutma gösterilerine katıldı.

1910 yılının 3 Temmuzunda Kan'da bir plaj şemsiyesinin altına oturmuş olan Mis Jopl, Akdeniz'in verdiği esinle, kanatlı meleklerin döktükleri tüyler gibi hafif dalgaların resmini yapıyordu. O sırada şaşırtıcı bir şey oldu, dalgaların doğurduğu Andiomena örneği, sıcaktan kaçıp denizin serinliğine sığınan Yens Boot çıktı dalgalar arasından. Elimize geçen resimlere bakılırsa Yens Boot çok yakışıklı bir gençmiş. Öyle olduğu şundan belli ki, Mis Jopl onu hemen Seylan çayı içmeye çağırdı ve kendisine modellik etmesini istedi.

Mis Jopl elli sekiz yaşındaydı. Modelinin tanrısal güzelliği fırçasının tual üzerinde rahat çalışmasına engel oluyordu. Ama ressamın tembelliği Yens'in iş becerme yeteneğine engel değildi. Mis Jopl ile bir yıl yaşadıktan sonra bu işi bıçak gibi kesip atmaya karar verdi: Mis Jopl'a içirdiği kimyasal bir bileşimle yetenekli ressamın yaşamına son vererek, Rivyera'da bir villaya, Yorkşir'de bir domuz sürüsüne ve "İngiliz Bankasına" yatırılmış yüklüce bir paraya kondu.

Yens Boot o sırada Yorkşir'de değil, Nis'te, daha doğrusu Monte-Karlo'dan topu topu on sekiz kilometre uzakta bulunuyordu. Mis Jopl'un acısına yanıp tutuştuktan sonra biraz avunmak için buraya gelmişti.

Rivyera’daki villanın ederi olan göz kamaştırıcı parayı rulet masasında ileri sürerek;

“On sekize koyuyorum!” diye haykırdı.

“Top on birde” dedi krupye nazik bir sesle.

Yorkşir’deki domuzların ederinin hepsini koydu Yens.

“On sekiz!” diye bağırdı aynı inatçılıkla.

Krupye çekine çekine;

“Otuz dört,” dedi.

Bu sefer Yens, franka çevirttiği, “İngiliz Bankası”ndaki bütün sterlinleri sürdü.

“Gene on sekize koyuyorum!”

Krupye alttan alan bir fısıltıyla;

“Sıfır, efendim,” dedi.

Yens Boot gazinodan ayrıldığında artık yoksul bir adamdı, ama mutluydu. Çünkü babası Monako prensinden kaptığı büyük oynama tutkusuna tamı tamına iki yüz yetmiş bin sterlin armağan etmişti ama karşılığında paha biçilmez bir deneyim kazanmıştı.

Yens Boot kaybını hiç dert etmeksizin yeni bir mesleğe geçti: Bundan böyle kırk yaşını geçkin bayanlarla tango ve Boston dansları yapacaktı. Akşam saat 5 ile 7 arasında ipeklilere, kadifelere bürünmüş sarkık karınlara şaşmaz bir düzenle sımsıkı sarılıyordu. Her biri seksenle yüz kilo çeken bu sayın bayanlarla dans ederken Yens’in terin-suyun içine batması, tanrısal lanetin yerini bulduğunun bir kanıtıydı. Güzel dans bilen Yens arada bir genç kadınlarla da dans etmek istemiyor değildi, gelgelelim yakışıklı gencin bacaklarını sözleşmeyle kiralayan on bir geçkin bayanın kurduğu kulüp bunu ona yasaklamış bulunuyordu.

Avrupa’nın yok oluşunu hızlandıran, uğursuz, felaket yağdırıcı 14 Ocak 1914 tarihine değin bu böyle sürüp gitti.

5 - TEŞEKKÜRLER, DANS ETMİYORUM

(Kişiliğin Tarihteki Rolü Üzerine)

Konunun pek derinlerine inmeyen Amerikalılar ile Afrikalılar, Avrupa'nın yok oluşunda en büyük suçu, açgözlü ve acımasız bir kadın olan Matmazel Lüsi Flamengo'nun omuzlarına yüklerler. Bu gibi yanılgıların gerçekliğini araştırmaya değer mi, bilinmez. Sözü edilen bayanın ussal ve duygusal yetenekleri ne olursa olsun, gene de gücü koskoca bir kıtayı çöle çevirmeye yetmez sanıyorum. Lüsi Flamengo ile karşılaşmadan önce yirmi bir yıllık ömründe feleğin çemberinden birçok kez geçmiş bulunan Yens Boot, Avrupa uygarlığından tiksinir duruma gelmişti. Şunu da hemen belirtelim ki, Yens Boot olmasa bile Avrupa zaten kendiliğinden yok olur giderdi. 1914 ile 1918 arasındaki büyük savaş, bundan on yıl sonra gelen ekonomik ve ruhsal çöküntü, ünlü tröstün kurulmasından önce Avrupa'nın içine düştüğü felaketin birer göstergesidir. Elbette Yens Boot'un girişimleri olayların akışını birkaç yüzyıl çabuklaştırmıştır. Matmazel Lüsi Flamengo ile karşılaşması ise büyük serüvenciyi önemli kararlar almaya itmiştir.

Bu karşılaşma Paris'te, yukarıda belirttiğimiz 14 Ocak 1914 tarihinde, öğleden sonra saat 5.30'da, "The Star" diye adlandırılan bir gazinoda gerçekleşti. Yens Boot her zamanki gibi kulüp üyesi on bir yaşlı kadınla dans ediyordu. Tam anılan saatte kızıl saçları süzgün yüzüne dökülmüş, son derece güzel bir kadın gözüne ilişti. Yasaklara boş vererek ona doğru yürüdü, genç bir diplomatla yaptığı danstan sonra masasında çayını içen genç kadının önünde eğildi.

“Teşekkürler, dans etmiyorum,” dedi güzel kadın elindeki acıbadem kurabiyesini keskin dişleriyle ısırıp kızıl saçlarını geriye atarak.

Yens Boot bir daha nazikçe eğildi, yerine döndü. Otuz istiridye havuzu ve altı ipekli dokuma fabrikasının sahibinin kızı olan genç bayan, o yerine oturduğunda çoktan bir başkasıyla dansa kalkmış bulunuyordu. Sarkık karınlarıyla Yens’e yüklenen kulübün on bir üyesi, anlaşmaya uymadığından ötürü onu azarladılar. Yens dışarı çıktı. Âşık olduğunu, Matmazel Lüsi Flamengo’nun onun gibi beş parasız bir kiralık dansçıyı kendine denk görmeyeceğini biliyordu.

“Kuner Layn” vapur acentesinin önünde durdu, vitrinde asılı Avrupa haritasına baktı. Birçok denizle çevrilmiş bulunan Fenike kralının kızı[2] keyifli keyifli güneşleniyordu.

“Görkemli kıta! Ama öylesine bir düzen kurulmuş ki, bizlere yaşam yok... Yoksa Afrika’ya mı gitmeli?.. Orada bol kum ve masmavi bir gökyüzü vardır,” diye düşündü.

Tam vapur acentesinin kapısını açmak üzereydi ki, geriye dönerek bir akşam gazetesi aldı, makine hızıyla okumaya başladı.

Yüce düşünceler olgunlaşmak için zaman ister...

2 Avrupa’yı kastediyor. –ç.n.

6 - AVRUPA MI YOKSA MATMAZEL LÜSİ FLAMENGO MU?

Yens Boot'un akşam gazetesi okuması sıra dışı bir olay değildi, çünkü her gün alırdı "Entransijan"ı. Gene böyle bir gün, daha doğrusu 2 Ağustos 1914'te okuduğu gazeteden çeşitli Avrupa devletlerinin birbirlerine savaş açtıklarını üzüntüyle öğrendi.

Yens Boot'un uyruksuz, bir dünya yurttaşı olduğunu söylemeliyiz. Ona göre pasaport[3] ülkeden ülkeye geçişte giysi gibi değiştirilen bir şeydi. Yazın Napoli sokaklarında kürk ceketle dolaşmak ne denli tuhafsa, İtalya'da bir Hollandalı olarak bulunmak da o denli garibine gidiyordu. Yolculuklarında yanına bir dizi boyunbağıyla birlikte domuz derisinden zarif kılıflar içine konulmuş bir sürü de pasaport alırdı. Sekiz dilde rahatça konuşan Yens, arkadaşlarıyla söyleşirken hangi ulustan olduğu sorulunca, "Avrupalıyım" derdi. Büyük savaşın başladığı sırada Paris'te bulunduğu için Fransız yurttaşı sayılmış, o nedenle de hemen Fransız ordusuna alınmıştı. Üç yıl süren savaş yaşamı, tek düzeliği, sıkıcılığı bakımından o zamanın milyonlarca Avrupalısının yaşamından zerrece farklı değildi. 305 milimetrelik top bataryasında askerliğini yapan Yens Boot görüp tanımadığı sayısız yurt düşmanını öldürdü, üzeri kalın yağ tabakası bağlamış soğuk çorbalar içti.

Yalnızca bir keresinde bayağı bir görüntü onu hayli heyecanlandırdı. Çıktıkları bir tepenin üstünde Somma Irmağı vadisine bakıyordu. Önünde çıplak mı çıplak, çirkin bir toprak parçası vardı. Demek Avrupa'ydı burası!

Yens, genç sevgilisinin, yorgun bir anında yaşlanan yüzünü görmüş bir âşık gibi irkildi. Ortaokula gittiği sıralar biraz mitoloji öğrenmişti. Yanında duran arkadaşı, Onbaşı Mişo'ya dönerek yapmacıksı bir üzüntüyle;

"Vah, zavallı Fenike Prensesi!" diye haykırdı.

Ama Mişo onu anlamamıştı, belli belirsiz homurdandı.

Üç yıl boyunca başkaları ne yaptıysa Yens Boot da aynı şeyleri yaptı. Gelgelelim onun daha sonraki kahramanca girişimlerini bilen bir kişi olarak o sıralar kafasının hiç de basit düşüncelerle dolu olmadığını varsayabilirim.

1917 baharında bir yük gemisinin ambarına gizlenerek Arhangelsk'e kaçtı. Aynı yılın ekiminde onu Moskova'da, topunun namlusunu çarlığa karşı çevirmiş kızıl bir er olarak görüyoruz. Yens Boot hedefe son bir kez nişan aldı ve;

"Deneyelim bakalım. Belki de bu işler böyle düzelir," dedi.

Onun birçok şeyi düzeltmek için canla-başla uğraştığı bir gerçektir. Moskova'da konsoloslukların kaldırılması eylemlerini yönetti. Odessa yakınlarında Fransızlara karşı çarpıştı, ondan sonraki dört yıl içinde yüreğinin her vuruşu sol iç cebindeki sert bir karta çarptı. Bu, RKP (Rus Komünist Partisi) üye kartından başka bir şey değildi.

1921'de NEP'in (yeni ekonomi politikası) başladığını öğrendiğinde artık bir politikacı değil, düz bir serüvenci olan Yens Boot, parti bölge komitesine üyelik kartını geri göndererek yüreğindeki bir ağırlıktan kurtuldu; ülkeye veda selamı yerine de üç şirket yöneticisini, dört borsa yönetim kurulu üyesini, bir de banka müdürünü öldürdükten sonra gerekli belgeyi domuz derisinden yapılmış kılıfından çıkardı ve soluğu burjuva ülkelerinde aldı. Yens Boot yeni ekonomi politikası yerine modası geçmiş karaborsacılıkla uğraşmayı yeğlemişti. Şimdi artık alıp satmadığı mal yok gibiydi. Madencilik pay senetlerini mi istersiniz, dolarlar mı, güzel kadınların mücevherleri mi, bakanların vicdanları mı?.. Hatta Fiume, Memel, Çernovitsı, Vilno gibi sahibi belirsiz kentleri bile alıp sattığı oluyordu.

1925'te Rotşild, Stines, Loşer gibi Avrupa'nın ileri gelen endüstri krallarını, bankerlerini geride bırakarak inanılmaz servete ulaştı. Fakat küçük bir tezgâhtarın alçak gönüllü alışkanlıklarına sahip olan Yens Boot için paranın fazla bir çekiciliği yoktu.

Karasevdalı milyarderimizin tek eğlencesi, sık sık yaptığı gezilerdi. Gizli bir içgüdünün yönlendirmesiyle Avrupa'dan hiç ayrılmıyor, çeşitli ekspreslerle yaşlı kıtayı bir baştan bir başa dolaşıp duruyordu. "Bir denizden öbürüne at koşturuyordu" diyebiliriz onun için. Normandiya'nın elmalıklarından Altın Boynuz'un (Haliç) yasemin bahçelerine, Lapland'ın bodur köknar koruluklarından Messina'nın portakal ormanlarına değişik ülkelerde fink attı durdu yıllarca.

Akşama doğru yataklı vagonun terlemiş camından güneşin vadide ufka doğru eğildiğini görüyordu. Evet, solgun yüze dökülmüş kızıl saçlarıyla, baştan çıkarılmış Fenikeli Prenses güzeldi. Gecenin karanlığı yeryüzünü örtüp, denizden denize koşan kapalı bir kutu görünümündeki kompartımanın tavanında asılı elektrik lambasının aydede örneği parladığı sırada, Medrano sirkinin eski yıldızı, General Budenniy'in eski Kızıl Ordu askeri, şimdinin mor pijamalı milyarderi Yens Boot, Avrupa'yı tutkuyla, büyük bir aşkla seviyordu. Evet, anayurdunu, bütün evreni değil, dünyanın bir parçası olan tatlı kaçak prensesi, Matmazel Lüsi Flamengo'ya gönül vermişti o.[4]

(Yens Boot'un geceleri aynada kendine bakmadığını belirtmemiz gerekiyor bu arada.)

Gündüzleri ise her şeyi gerçek yüzüyle görüyordu: Maden ocaklarında çalışan köleleri mi istersiniz, milletvekillerini mi, profesörleri mi, orospuları mı, daha aklınıza ne gelirse hepsini, hepsini... Aynaya baktığında uykulu, şişmiş bir yüzle karşılaşıyordu. Avrupa'ya karşı duyduğu tiksinti, gündüzleri bir karın ağrısı gibi gelip saplanıyordu midesinin üstüne. Herhangi bir garda, burası ister Torino olsun, ister Palermo, başını pencereden biraz çıkarmaya görsün, hemen pis bir koku çarpardı burnuna.

Çürümüş kara dişleri arasından soluyan, köhne Avrupa'nın ağız kokusuydu bu. Gündüzleri Avrupa pis bir kocakarıydı ona göre; yanına ancak karanlıkta varabileceğiniz, gözlerinizi açıp yüzüne bakmaksızın, pörsümüş derisine elinizi sürmeksizin sevebileceğiniz bir kocakarı. Yens Boot ne bir filozoftu, ne de politikacı. O yüzden yaşlı kıtanın batışı üstüne hiçbir kitap yazmadı, Komintern (Komünist Enternasyonal) toplantılarından hiçbirine katılmadı. Belki de o, basit bir yaşam için yaratılmıştı. Annesi kolalı başörtüsü kullanıyor da olsa, Avrupa kültürüne fazla bulaşmamıştı. Issız bir adada yabanıl kuş yumurtası toplayarak geçinen zavallı bir kadındı

Bayan Boot. Yens Boot babasından ise, yukarda da belirttiğimiz gibi, kumar tutkusundan başka bir huy kapmamıştı. Eğer on dokuz yaşında Afrika'ya gitmiş olsa, orada eğilimlerine en iyi uygulama alanı bulurdu belki de. Demek istediğimiz söylenenlerin tersine hayli besleyici olan devekuşu yumurtaları toplar, rulet oyunundan pek bir ayrımı bulunmayan, ormanlar kralı aslan avına çıkardı bol bol... Oysa XX. yüzyılın 20'li yıllarının köhnemiş, yoldan çıkmış Avrupa'sında onun yapacağı böyle işler yoktu.

Bir gün, Edinburg'dan geçerken birden aklına evlenmek geldi. 1926 yılının Mayıs ayıydı.

3 Batı ülkelerinde nüfus kağıtları pasaport gibi kullanılır. –ç.n.

4 Fenike prensesi Avrupa ile Lüsi Flamingo Yens Boot'un gözünde özdeşleşiyor. –ç.n.

7 - HEG LORDLARI SOYUNUN ONURU İNCİNDİ

Yaşlı Lord Çarlz Heg, lordlar kamarasına hiç mi hiç uğramazdı. Ona göre yasa çıkarma çalışmaları avam kamarasının soytarı üyeleri için düşünülmüş, onlara iş çıksın diye uydurulmuştu. Lordları ise ancak soy gelenekleri ilgilendirebilirdi. İşte bu yüzden yasa tasarılarından nefret eder, yalnız at koşularına ilgi duyarlardı. Lord Heg'in armasında bir at kuyruğunun bulunması boşuna değildi. Heg ailesinin ilk erkek çocuğu yaşamsal değeri olan bu işareti taşıma hakkını kazanırdı.

Lord Çarlz Heg'in eşi bulunmaz tavlaları vardı. Ama Eyüp Peygamber'in başına gelen belalar 1924'te onun da başına geldi. Tek umudu aygır Cimmi, derbi ödülünü alamadı; kısrak Viktorya bacağını kırdığı için alnından kurşunlandı. Yarış atları Mareşal ile Rio sakağıdan öldü. Lord Çarlz Heg derin bir kedere gömüldü, o acıyla saçları ağardı, parasal durumlarını göz önüne almak zorunda kaldığı için paskalya yortusunda Sevil'e gitmekten vazgeçti.

O zaman karısı (aygırları ile kısraklarından başka Lord Çarlz Heg'in bir de karısı vardı) bir elinde solmuş günçiçeği, öbür elinde uzun maşa, şöminenin sönmeye yüz tutmuş ateşini karıştırırken;

“Ama Meri'yi unutuyorsunuz,” dedi.

(Gerçekten de, Lord Çarlz Heg'in aygırlarından, kısraklarından, karısından başka Meri adında bir de kızı vardı.)

Anlaşılacağı üzere, soylu leydi, kızını ileri sürerken yakında yapılacak koşularda güzel Meri'nin vurularak öldürülen Viktorya'nın yerini

alabileceğini aklından bile geçirmemişti. Hayır, sayın leydi gizem dolu yazgı kitabını daha derinden okuyordu. Sol sayfada lordun borçları, sağ sayfada ise, bir gün önce Sör Edvard Karseyl'in evinde kızıyla kautrot dansı yaparken Meri'nin solgun yüzünden gözlerini ayırmayan yabancı delikanlının yüklüce parası duruyordu. Yazgı kitabının sağ sayfası leydiyi öylesine etkiledi ki, şu tarihsel tümceyi söylemek zorunda kaldı:

"Lord, kızımızın geleceği her şeyden önemlidir!"

Lord Çarlz Heg birden sinirlendi, tavandaki at kuyruğu simgeli armaya bir göz atarak;

"Leydi, siz Heg soyunun onurunu unutuyorsunuz," dedi.

Ama lordun öfkesi fazla sürmedi. Üç gün sonra kızı Meri, adı-sanı işitilmemiş nişanlıysa "beş adım" dansı yaptığı sırada hafiften içini çekerek; kendi kendine;

"Çarlz, at kuyruğunu unutmaya başlıyorsunuz!" demekle yetindi.

Yens Boot'un Lord Heg'in kızına evlenme önerisinde bulunmasının nedenlerini anlamak son derece güçtür. Çünkü onunla bir çift laf etmeden topu topu üç dakikacık kautrot dansı yapmıştı, hepsi o kadar. Elbette ki kızın yumuşak titreyen eline dokununca içini ürperten birtakım duygulara kapılmamış değildi. Matmazel Lüsi Flamengo'nun süzgün yüzünün hüznü, Roma çeşmelerinin ılıklığı, kuzey güneşinin ısıttığı İsveç güzellerinin işvesi Meri'de bir araya gelmiş gibiydi. Yens Boot'un duygularını Avrupalı ozanlar "aşk" olarak adlandırma eğilimindedirler, gene de biz buna "Avrupalı duygusu" diyelim.

Yens Boot, yaptığı evlenme önerisine olumlu yanıt aldı. Nikâh tarihi olarak 12 Haziran günü saptandı, gençlerin düğünü Edinburg'tan yirmi mil uzaklıktaki Heg lordlarının atadan kalma şatosunda yapılacaktı.

Lord soyunun simgesi at kuyrukları düğün günü şatonun her yerini süslemişti. Tavanlarda, duvarlarda, ağır goblen perdeler ile incecik camlarda hep at kuyruğu simgeli armalar vardı. Büyük salondaki buz dolu kristal kapların yüzeyinde gene aynı simgeler göze çarpmaktaydı. Gençlerin gerdek odasını kendi eliyle hazırlayan soylu leydi yastıkların üstünü at kuyruğu resimli örtülerle örttü. Özel at berberi Cim ahırda kısrakların, aygırların kuyruklarını tarıyordu.

Hazırlıklar tamamdı ama Yens Boot görünürde yoktu. Sabah 11'de gelmesi gereken güvey, kuledeki ve gelinin bileziğindeki saatler öğleden

sonra 4’ü gösterdiği halde hâlâ bekleniyordu. Sabrı tükenen papaz eşkin atlar gibi pofurdamaya, tepinmeye başlamıştı.

Aradan altı saat daha geçti, gece karanlığı bastırdı. Ne yazık, bu, Meri’nin ilk gecesi olmayacaktı. Leydi alaylardan kurtulmak için gerdek yatağının üstünü çabucak örttü. Uşaklar kristalleri topladılar. Yüzleri düğün sevinciyle ışıldayan konuklar ölüm sessizliğine büründüler. Herkes birer-ikişer dağılırken Sör Edvard Karseyl, karısına;

“Yalnızca zaman para demek değildir, para da zaman demektir,” diye fısıldadı.

Kocasının sözlerindeki derin anlamı kavrayamayan Bayan Karseyl üzüntüyle içini çekti.

Şato boşalmıştı Meri’nin solgun yanağından iri bir gözyaşı damlası yuvarlandı. Büyük salonu süsleyen yüzlerce at kuyruğuna bakarak;

“Heg soyunun onuru kırıldı,” dedi Lord Çarlz Heg.

Çok doğru söylüyordu.

8 - ZOR BİR AYRILIŞ

Aynı gün sabah saat 11 sularında “Sofunun Gülücüğü” adlı meyhanenin tabelası altında yağmurluk giymiş uzun boylu bir adam durdu. Bu olay Glasgov’da geçtiği için, meyhanenin önünde şaşkın şaşkın dikilen yabancının üstüne kurumla karışık kül rengi bir yağmur yağıyordu. Adam en sonunda içeri girdi ve bir bardak viski istedi. Masada başı ellerine düşmüş otururken ne düşündüğü belli değildi.

“Sofunun Gülücüğü” meyhanesi limanda bulunuyordu; içkilerini yudumlayan denizciler, yük taşıyıcılar, orospular suskun yabancıyı merakla süzmeye başladılar.

Garip tavırlı müşteri en sonunda esnedi. Bu esneme öyle ansızın ve yüksek sesli olmuştu ki, meyhaneci kadın canavar düdüğü çalmış gibi irkildi birden. Anlaşılan esneme yabancının vardığı kararı dışa vurmasından başka bir şey değildi; çünkü adam birden canlandı, garson kıza bağırdı:

“Bir viski daha! İki mektup kağıdı, bir de çiçekli posta kartı!”

İstedikleri gelir gelmez yazmaya koyuldu.

YENS BOOT’UN İŞLERİNİN YÖNETİCİSİ

Bay Alfred Nogeyn’e, AMSTERDAM

Glasgov, 12 Haziran 1926

Sayın Bay Nogeyn,

Bu mektubu bütün işlerimi tasfiye ettiğimi ve serseri olmaya karar verdiğimi bildirmek için yazıyorum.

Devekuşu yumurtası vb. toplamak için kapital gerekmeyeceğinden sizi bütün mülkümün varisi yapıyorum. Mektubumda bununla ilgili bir noter senedi bulacaksınız. Sevgili mor pijamamı da size bırakıyorum.

Esen kalın. En derin saygılarımla.

Yens Boot

Not: *Mis Heg'le sizin evlenmenizi özellikle salık veririm, adresi arkadadır.*

LORD ÇARLZ HEG'E
Edinburg yakınlarında Ayen şatosu

Saygıdeğer Lord,

Görkemli törene zamanında yetişemediğim için beni bağışlamanızı rica ederim. Verdiğim zahmet ve üzüntüden dolayı sayın eşinizden, kızınızdan özür dilerim. Mazeret olarak ileri sürebileceğim tek şey, bugünden itibaren taşınır, taşınmaz bütün mallarım üzerindeki kullanma hakkımı yitirmiş olmamdır. Kızınızı kara yazgılı bir zavallının yaşam arkadaşı yapamazdım.

Elden kaçırdığım umuduma, yani mutluluk şansını yitirmeyen kızınıza, kendisiyle yaptığım üç dakikalık kautrot dansının anısını ömür boyu unutmayacağımı ileteceğinizi umarım.

Değerli Lord, en derin saygılarımın kabulünü dilerim.

Yens Boot

Garson kızın uzun kararsızlık sonunda aldığı hercai menekşe desenli kartın üzerine ise, yazacağı birkaç satıra özeneyim derken koca bir mürekkep lekesi düşürerek şunları çiziktirdi:

12.6.1926

Avrupa'dan ayrılıyorum. İşte size bütün söyleyeceklerim
Güzel Fenikeli kız, ben ne Zeus olabildim, ne de bir boğa.

Berbat durumdayım, viskiyle üzüntümü unutmaya çalışıyorum. Size, saygıdeğer kocanıza iyi havalar dilerim. Her şey gönlünüzce olsun.

"Sofunun Gülücüğü" meyhanesi

Yens Boot

Madam Lüsi Balkafar
(Kızlık soyadı Flamengo) 26,
rue de Cherch Paris

Edebiyat denemelerini bitiren Yens Boot limanda demirli duran vapurunu aramaya gitti. Doğu Afrika'ya kalkacak "Romanik"i bulması zor olmadı. İstese hemen o anda vapura binebilirdi.

Unutmayalım ki, konuksever Hollandalı kadının evine giren Monako prensi, aslında büyük oyunlar peşindeydi. Otuz iki yıl bakir bir yaşam süren ve “Sofunun Gülücüğü” meyhanesinde anlamlı anlamlı esneyen Yens Boot, o yüzden birçok şeyler yapacak güçteydi. Yukarda onun kafasında büyük düşünceler dolaştığını söylemiştik.

“Zeus ya da bir boğa olmayı bir denemeli mi, ne yapmalı?” diye düşünürken kıs kıs güldü ve hemen “Romanik”in yanaştığı iskeleden uzaklaştı.

Bunu Madam Lüsi Blankafar’ın Cherch-Midi Sokağındaki evine giderken ortalığı altüst etmek için yapmamıştı. Hayır, Yens Boot başka oyunlar, başka şeyleri altüst etmek için yaratılmış biriydi.

Bir saat sonra, New York’a doğru yola çıkacak lüks “Mavritania” vapurunun güverte yolcuları arasında yer almış bulunuyordu.

Yens Boot kıç tarafta durmaktaydı. Haziranın son günlerinin sisli alacakaranlığı arasından Avrupa’nın kızıl saçları ışıl ışıl parıldıyordu. Bu ışıklar Yens’e Moskova çayırlarının kokusunu, Paris’in Konkord alanının yüzyıllık parıltısını anımsattı.

Onun için zor anlardı bu ayrılış anları; gerçek sevgilisinden, Avrupa’dan gittikçe uzaklaşırken ona eliyle öpücükler gönderdi, sonra biber dolu bir çuvalın üstüne oturarak paltosunun yakasını kaldırdı, karanlığa, kendi iç evrenine gömüldü.

9 - YİRMİ SENTE MÜKEMMEL USTURALAR!

Karanlıkta biber çuvalının üstünde oturan Yens Boot'un ağlayıp ağlamadığını saptamak olanaksız. Güvertenin cilalanmış parkeleri üzerine birkaç damla gözyaşı düşürmüş olsa bile, tüm umutsuzluğu bununla sınırlı kalsa gerek. Çünkü bütün insan uğraşları arasında ağlama, Yens Boot'un en az zaman ayırdığı bir işti.

Ertesi sabah iyice uykusunu almış olarak uyandığında bir gün öncesinin olaylarını gözden geçirdi ve olup bitenleri tümüyle kavradı. Cebinde yüz kırk dolar para ve üçüncü mevki biletiyle, bagajsız, anısız olarak Amerika'ya gitmekteydi. Bu gerçek onu öylesine neşelendirdi ki, milyarderlik yaşamını neden işsiz-güçsüz bir göçmenin New York, Şikago batakhanelerinde çekeceği eziyetlerle değiştiğine ve Yeni Dünya'da ne yapacağına kafa yormaya bile gerek görmedi. Yens Boot'un inancına göre yalnız Benediktin likörü üreten keşişler ile Rus aydınlarının işiydi felsefe yapmak. Rus aydınlarının bu hakkına en kendini bilmezler dahi el atmak istemezdi.

Biftekli sandviçini yiyen Yens Boot'un kafasında düşünce diye bir şey yoktu.

Gemilerin gide-gele yol yaptığı rotada içi tıkış tıkış insanla doldurulmuş koca bir balık yüzüyordu sanki. Herkesin şiirsel bir havaya büründüğü bu ortamda Yens Boot sağduyulu bir meraka kapıldı ve gövdesini on altıya katlayabilmenin verdiği bir beceriyle "Mavritania"yı incelemeye koyuldu.

Geminin üçte ikisini köhne Avrupa'yı gezmekten dönen Amerikalı aileler doldurmuştu. XIX. yüzyıl Avrupalılarının Venedik, Brügge gibi ölü kentleri gezmeye gitmeleri örneği, onlar da mideye iyi gelen melankoliye doymak için gelirlerdi buraya. Yolcular arasında para babalarının sayısı azdı ama bu adamlar genişliğe fazlaca düşkün olduklarından, geminin üçte ikisini kapatıvermişlerdi. Varlıkları 12 milyar dolara ulaşan para babaları dört güvertede kautrot dansı yapıyorlar, geziyorlar, rahat koltuklarına gömülerek kadınların yaptığı boks maçını seyrediyorlar, evcilleştirilmiş sinekçilleri avlıyorlardı. Alt güverte patinaj yeri olarak düzenlenmişti; temmuzun yakıcı sıcağına karşın kaskatı buz tutmuş alanda milyonerlerin erguvan, zümrüt yeşili pantolonlar giymiş kızları, oğulları patenleriyle fink atıyorlardı. Üst güvertede Sicilya portakalları, Brezilya orkideleri çiçek açmıştı. Kamaralar Malayalı, Javalı, Liberyalı zenci orkestralarıyla, Nijegorodlu balalaykacılarla doluydu. Diplomat tavırlı garsonlar yolculara tepsilerle kokteyl yetiştirmekte güçlük çekiyorlardı.

Karışık içkilerini yudumlayan milyonerler doğuya bakarken bıyık altından gülümsediler. Ölüm döşeğindeki Avrupa'nın bazı maskaralıkları akla gelir de nasıl gülmezsiniz? Gömlek cebine sokulan birkaç dolar karşılığında eli-ayağı dolaşan Fransız kadınlarının, evli, duygulu Alman güzellerinin, Rus soylularının gizemli eşlerinin Amerikalı milyonerler için yapmayacağı yoktu...

Aynı yöne, yani doğuya bakan milyoner karıları da çok kıvançlıydılar. Geniş sandıklarına uysal Avrupa'nın saygı borcu olarak neler dolmamıştı ki? Desenlerini Parisli ressamların çizdiği son moda giysiler mi istersiniz, devrilen hanedanların porselen takımları mı, günlerini Avrupa'nın kumar salonlarında tüketen süzgün prenseslerin, konteslerin, baroneslerin yüzükleri, ağır kolyeleri mi?..

Ve de milyonerlerin zürafa boyunlu, fil tabanlı hülyalı kızları gözlerini gittikçe uzaklaşan kıyılara çevirdiler. Orada güderi kaplı görkemli albümlerin yapraklarını resimleriyle süsleyen Milo Venüsleri, Roma lahitleri, öbür tarihi zenginlikler yatıyordu.

Vapurun yüz kırk sekiz birinci mevki yolcusu sabah güneşinde tatlı tatlı ısınırken, ölen Avrupa'ya bakmaktan kendilerini alamadılar.

Vapurun öteki yarısında ise beş bin altı yüz yetmiş adet üçüncü mevki yolcusu vardı. Yerlerine jar zor sığan bu beş bin altı yüz yetmiş kişinin

topunun birden yüz bin doları yoktu ama, birinci mevki yolcusu, çelik kralı Mister Cebs'in, Mavritania tarzında döşenmiş özel kamarasının ücreti tam yüz elli bin dolar tutuyordu. Beş bin altı yüz yetmiş yolcu istemeseler de sığacaklardı yerlerine. Onlar ABD yurttaşı bile değillerdi daha; on yıldır süren savaştan, açlıktan kaçan İrlandalı, Polonya Yahudisi, İtalyan, Alman göçmenlerden oluşmuş aşağılık bir hayvan sürüsüydüler. Sızlanmayı da, umut etmeyi de çoktandır unutmuşlardı.

"Mavi Yıldız" vapur kumpanyası bütün yolcularla birlikte bu süprüntüyü de yeterince düşünmüştü. Beş bin altı yüz yetmiş yolcu gıcır gıcır boyanmış iskemlelerde ciddi ciddi oturuyor, masalara zincirle bağlı alüminyum tabaklardan besleyici çorbalarını içiyorlardı. Hele özel hemşireler gemiyi salgın hastalıklardan korumak için ikide bir üzerlerine özel dev püskürteçlerle fenol, iyodoform sıkmasa ne kadar da rahat edeceklerdi! Beş bin altı yüz yetmiş kişi anlamsız gözlerini batıya dikmiş; denizin yeşil sisleri arasından yeryüzünün bütün yerleri gibi çetin ve öfkeli, Yeni Dünya'nın görünmesini sessizce bekliyorlardı. Deniz yolculuğu tüzüğünün 16. maddesinden habersiz süt çocukları ağlamasa belki bu sessizlik hiç bozulmayacaktı. Ama çaresi vardı onun da, hemen ağızları susturucu emziklerle tıkanıyordu.

Birinci ve üçüncü mevkiler arasında sınır vardı, sınırda da bir levha:

ÜÇÜNCÜ MEVKİ YOLCULARINA GEÇİŞ YASAKTIR

Turuncu üniformalı dört zenci, buyruğa uyulmasını sağlıyorlardı. Ama Medrano sirkinin övüncü Yens Boot dört zencinin arasından yılan gibi sıyrılmayı bildi. Birinci mevkinin ferah yerlerine kavuştuktan sonra, o olmadan sayıları beş bin altı yüz altmış dokuz kişiye inen yolcuların biraz daha rahat barındıkları iskemlelere bir daha dönmedi. Banyo ve berber işleri yöneticisiyle ahbapça bir konuşmadan sonra eski mesleklerinden birini anımsadı ve "Mavritania"nın baş masajcısı oldu.

Sabahın saat 10'unda alttaki bölmelerden birinde bir koşuşturmadır başladı: Çelik kralı Mister Cebs sabah banyosunu alıyordu. Mister Cebs'in zamanı çok değerliydi, o yüzden kamarasının bitişiğindeki büyük banyo odasına işini iyi bilen beş usta birden üşüşmüştü. Mister Cebs hasıra uzandı. Berber sakalını tıraş etmeye, manikürcü el tırnaklarını, pedikürcü ayak

tırnaklarını kesmeye, ikinci berber saçlarına kınakına suyu sürmeye, Yens Boot ise çelik kralının şişkin göbeğini ovmaya başladılar. Gövdesini on beş dakikalığına başkalarının eline bırakan Mister Cebs, günün telaşından uzak, Tanrı’sıyla baş başa kaldı.

Yardımcıları ustalarının gerisinde, ellerinde esans, merhem, yağ şişeleri, cımbızlarla emre hazır bekliyorlardı. Banyo küvetinin, sayısı yirmiyi geçen muslukları pırıl pırıldı. Mermer kurnalara pembemsi sular akıyor, Mister Cebs’in aynı pembelikte, güzel kokulara bulanmış ruhu yedi kat göklerde uçuyordu.

Yedi kat göklerde değil de bir yapının dördüncü katında diyelim biz buna. Alt katta mosmor kesilmiş çıplak bedeniyle Mister Cebs yatıyordu. Bir kat üstünde zengin kahvaltı sofrasını hazırlayan uşakları ve “La Traviatta” operasından seçilmiş müzik parçaları prova eden keman orkestrası, onun üstünde ise Mister Cebs’in Pitsburg’daki eşine telgraf çeken “Mavritania”nın telsiz istasyonu vardı.

“Bu gece de iyi uyudum. İştahım yerinde. Avrupa’da iş yok. Çarşamba saat 12.47’de geliyorum.” diye bir telsiz çekildi.

En üst katta ise Mister Cebs’in peltemsi gövdesinden kurtulmuş ruhu pembe bir kelebek gibi uçmaktaydı.

Mister Cebs’in gövdesinin kapladığı evrenin büyüklüğü karşısında ustalar, yardımcıları saygıyla susuyorlardı. Derken birden milyarderin sesi gümbürdedi:

“Azizim, elindeki ustura güzel mi bari?”

“Bundan daha iyisi yoktur, efendim. Solingen marka.”

“Fiyatı kaç paraymış?”

“Hamburg’dan satın aldık. Gümrük ve gönderme masraflarıyla birlikte bizim paramızla yirmi sent ediyor.”

O anda inanılmaz bir şey oldu. Mister Cebs’in suratı kıpkırmızı kesildi. Yens Boot’un parmaklarıyla yoğurduğu karnı davul gibi şişti.

“Çabuk bir soda verin bana!”

Sodayı içince biraz kendine geldi, banyoya girmek istediğini söyledi. Yens Boot zavallı çelik kralını kollarına aldı, usulcacık pembe suların içine bıraktı. Kendi kendine şöyle mırıldandı:

“Yirmi sent, ha! Oysa bizde dört dolardır. Ha, evet, anlıyorum...

Almanya’da solingen marka ustura 1920’de doksan sentti.

1923’te elli sent.

Şimdi ise yirmi sent. Bu ucuzluktan dolayı bizden mal almaya yanaşmıyorlar. Sizi ‘La Traviatta’nın frengilileri! Olmaz öyle şey! Avrupa’yı ortadan kaldırmaktan başka çıkar yol yok! Öyle yapılmalı!..”

İnsanlık tarihinin yapraklarını çevirirken, rastlantıların çokluğu karşısında küçük dilinizi yutasınız gelir:

1. Yens Boot beş bin altı yüz altmış dokuz yolcuyla rahatça üçüncü mevkide kalabilir ve 19 Haziran 1926’da Mister Cebs’in karnına masaj yapmayabilirdi.

2. Berber, Mister Cebs’i Amerikan usturasıyla tıraş edebilirdi.

3. Ruhu Tanrı’yla baş başa kalan Mister Cebs berbere laf atmayabilirdi.

Vesaire vesaire...

Fakat önlenemez olay oldu. Yens Boot artık Amerika’ya niçin gittiğini biliyordu.

10 - “YENİ BULUŞLAR SAATİ”

Mister Cebs ceketini sırtından atmış, gömleğinin kolları sıvalı, at dişleri gibi sarı dişlerinin arasında Manilya purosu, çalışma odasında bir ileri bir geri geziniyor; arada bir durup kapıya sesleniyordu. Küçük bir penceresi olan bu kapıdan az ya da çok deha taşıyan başlar gözükmekteydi. “Yeni buluşlar saati” denilen çalışma saatiydi bu.

Mister Cebs perşembe günleri, öğleden sonra 4 ile 5 arasını yeni buluşları olanları dinlemeye ayırmıştı. Her öneri sahibi, pencereden başını uzatarak kendisine ayrılan bir dakikalık süre içerisinde buluşunu ana çizgileriyle ona açıklamak zorundaydı. Eğer öneri çelik kralına yararlı görünürse öneriyi yapan kişi Mister Cebs’in çok sayıdaki kuruluşlarından birinin laboratuvarına gönderilirdi. Altmış kişinin dinlenmesine harcanan bu bir saat, sonuçta zararını kat kat çıkarmaktaydı. Çünkü önerilerin en azından yüzde beşi satın alınarak patenti çıkarılıyordu.

Küçük pencereden yeni bir ses yükseldi:

“Ben on altı numarayım. Mıknatıs tapalı top yapmayı öneriyorum. Tasarımını yaptığım toplar kilometrelerce uzağa ağır mermiler atar. Elektromanyetik dalgalar ilkesi üzerine kurulmuştur. Moleküler gerilime dayanıklı çelik kullanacağız.”

“1925 yılından beri bizim altı numara fabrikamızda o toplardan yapılıyor. Geç kaldınız. Bir sonraki!”

“On yedinci. Tröstün ürünlerinin ark lambalarıyla reklam edilmesini öneriyorum. Ses dalgaları mikrofonlarla iletiliyor. Benim tasarım üzerine

New York’ta yirmi bin ark lambası her gece aynı anda sizin firmanızı övmektedir.”

“Peki. Reklam bölümü yöneticisi Mister Taygen’e başvurunuz. Sonraki!”

“On sekizinci. Alaska’da manyetik fırtınalardan yararlanmayı öneriyorum. Her türlü gizli gücü yakalayan bir aygıt yaptım.”

“Peki. Pazartesi günleri 3 ile 4 arası kırk yedi numaralı laboratuvara. Sonraki!”

“Buharlı makineye ölüm! Buharlı türbine ölüm! Kömürden negatif elektrotlu elektik pili yaptım. Endüstride tam bir devrim!”

“Saçma! Siz gidin de bir soğuk duş alın!”

Bu zıpırın saçmalıkları Mister Cebs’in sinirlerini öylesine bozmuştu ki, “Bir sonraki!” demeyi unutarak ağzındaki puroyu çiğnemeye başladı ve o öfkeyle iki dakikası boşa gitti. Sonra zaman kaybının farkına vardı, masasındaki zille yirmici buluş sahibini çağırdı.

“Avrupa’nın yok edilmesini öneriyorum.”

Bu beklenmedik öneri karşısında Mister Cebs döner sandalyesine hızla oturdu ve fır fır dönmeye başladı. Ama yirmi numaralı buluş sahibi alabildiğine sakin görünüyordu.

“Bir tröst kurulmalı. Anaparası yirmi milyar dolar olacak. Üçte ikisini siz yatırırsanız öbür iki ortağı ben bulacağım. Yöneticisi de kendim olurum. Tam gizlilik içinde çalışacağız.”

Mister Cebs hâlâ dönmekte olan sandalyesini durdurdu.

“Siz kaçık mısınız, yoksa anarşist mi?”

“Hiçbiri değilim. Dakikam doldu. Ama bana üç dakika daha verirseniz size tasarımın özünü anlatırım. Uygulanması çok kolay.”

Bir an kararsızlık geçiren Mister Cebs iç telefonu açtı ve sekreterine;

“Yirmi numaralı buluş sahibini odama gönderin. Yirmi birden altmışa kadar ki buluşçuları gelecek perşembeye aktarırsın. Kimseyi odama almayın!” diye emir verdi.

Yens Boot odaya girdi. Çelik kralının karşısına üstü-başı dökülen, kirli mi kirli, sakalı uzamış, yırtık ayakkabılarının burnundan çıplak parmakları görünen zayıf bir adam dikildi. Bu adamın üç ay önce Paris balolarında en iyi kautrot dansı yapan, Lord Heg’in eski güveyi, milyarder Yens Boot olduğunu kimse tahmin edemezdi.

“Yeni buluşlar” saatine gelirken özel bir kılığa bürünmüş değildi.

Cebinde yüz kırk dolarla New York'a ineli on hafta oluyordu. O günden beri ne sirke çalışmaya gitmişti, ne de berbere. Kaldığı küçük otel odasında hep muşamba kaplı bir defterle görünüyor, durmadan notlar alıyordu. Otel sahibi kadına lirik ozan olduğunu, mitoloji konuları üstüne, özellikle tanrıların aşk dönüşümleri[5] üzerine duygulu şiirler yazdığını söyledi. Kadın bunu işitir de boş durur mu? Hemen odanın fiyatını iki katına çıkardı ve yüz kırk dolar kısa zamanda Yens'in cebinden onun kasasına aktı. Yens Boot ne yapsın? Yahudi bir eskiciye üstündeki giysiyi on dolara satmaktan başka çıkar yol kalmamıştı. O da böyle yaptı, iki dolarıyla Mister Cebs'in karşısına dikildiği partalları aldı. Tam yedi hafta yalnız mısır ekmeği yiyerek dayanmaya çalışmış, gecelerini "Kurtuluş Ordusu"nun bedava yurdunda kuru döşemede geçirmişti. Ama hiç yılmadan direndi, hiçbir iş tutup çalışmadı. Alanlara konulmuş banklarda, istasyon köşelerinde yatarak gece demiyor, gündüz demiyor, hep gizli işini, defterine lirik şiirler yazma işini sürdürüyordu.

İki ay geçip de muşamba kaplı defterin yaprakları dolunca Yens Boot salak bir misterin altın saatini (aslında gümüş olup altınla kaplanmış) çarparak elde ettiği parayla Pitsburg'a bilet aldı ve Mister Cebs'in "yeni buluşlar" görüşmesine katıldı.

Şimdi Mister Cebs'in çalışma odasındaydı artık. Önce masaya yaklaşarak bir Manilya purosu aldı, bunu yaktıktan sonra rahat bir koltuğa kuruldu, ayakkabısının ucundan bakan meraklı parmaklarına aldırmaksızın bacak bacak üstüne attı.

Cebinden muşamba kaplı defterini çıkardı, Mister Cebs'e uzattı.

Birinci sayfada çalışkan bir öğrencinin özenli yazısıyla şunlar yazılıydı:

Avrupa'yı yok etme tröstünün kuruluş taslağı.

Sonraki sayfalarda duygulu şiirler filan değil, birtakım çizelgeler, şemalar, çeşitli plan taslakları vardı. Demek, on hafta boşuna geçmemişti.

Defterin yirmi dört sayfasını Yens Boot'la birlikte inceleyen Mister Cebs saat 11 olunca kısaca:

"Ne zaman?" diye sordu.

"Yirmi yedide başlar, kırkta bitiririz."[6]

"Kaça patlar?"

"Üçte biri sizin. Ana giderleriyle birlikte yirmi milyar dolar."

Mister Cebs çek defterini çıkardı. Ama Yens Boot’un çeki saklayacak tek sağlam cebi yoktu.

Ertesi gün Yens Boot’un ilk işi bir üniversal mağazaya gitmek oldu. Oradan, pantolondan tutun da cebindeki cüzdanı çalmaya çalışacak bir hırsızı öldürmeye yarayan elektrikli aygıta varıncaya değin akla gelebilecek her şeyi aldı.

Tezgâhtar ona bir de mor pijama satmak istediyse de Yens Boot gizleyemediği bir hüzünle: “Pijamam Avrupa’da kaldı,” diyerek almadı. Hem pijama, hem de Madam Lüsi Blankafar (Flamengo) onun için ölmüşlerdi artık.

Şimdi öteki iki ortağı tanıtmaya çalışalım.

5 Tanrıların kılıktan kılığa girmeleri. –ç.n.

6 1927-1940 kastedilmektedir. –ç.n.

11 - AKILLICA BİR BALAYI GEZİSİ HAZIRLIĞI

İki hafta sonra Yens Boot Meksika ekspresinin geçtiği yolları sormak amacıyla New York'taki "Kuk ve Oğulları" turizm şirketine uğradı. Büroya girdiğinde ilk dikkati çeken şey, üç memurun uzun boylu, melankolik bir gence ha bire bir şeyler anlatmaya çalışmaları oldu.

İçerde Yens Boot'un eline bir turizm broşürü tutuşturdular, ama o bunu kimseye sezdirmeden çöp sepetine attı. Onun aslında zevk için Meksika'yı gezmek gibi bir niyeti yoktu. Gittiği kentlerde banka, lokanta, şekerci, tröst yönetim yerleri gibi kuruluşlara uğrayacak; kimseye bir zararı olmayan ama gizli incelemesini sürdürecekti.

Yol kılavuzunu sepete attıktan sonra melankolik gence doğru yürüdü. O sırada bir memur, kurulmuş bir plak gibi şöyle bağırıyordu:

"Resim güzelliğinde bir çöle kısa bir gezi yapmak mı istiyorsunuz? Çok kolay. Çarşamba günü 11'de New York'tan yola çıkarsınız, Pazartesi 5'te Tanca'ya varırsınız. Akşam yemeğinizi orada yersiniz, saat 8'i 20 geçe sahra ekspresi kalkar. Ertesi sabah 9'da Oaz-Ben'desiniz. Çölün en iyi kaplıcasıdır. Eğlencenin her türlüsü, Arap dansları, deve gezisi, kum sporu, "Kuk ve Oğulları" kuponunu gösterince kalacağınız bedava oteller... Oradan çarşamba saat 10'da ayrılacaksınız."

Melankolik gencin gözlerindeki hüzün iki katına çıkmıştı.

"Hayır, istediğim gibi değil," dedi içini çekerek. "Benim gideceğim çölde hiç insan olmamalı."

Kalın bir turizm broşürü çıkaran öteki memur;

“Gobi çölünden daha iyisini bulamazsınız öyleyse.” diye atıldı. “Cuma sabahı uçakla çıkış. Tokyo’da geceledikten sonra cumartesi akşam 8’de Gobi’nin ortasındaki Hentsbad’a varış. İnsan yok denecek kadar azdır orada. Ev, pansiyon da bulamazsınız. Beş otelin beşi de ‘Kuk ve Oğulları’nındır. Görüntü eşsiz, pencereler kum çölüne bakar. Oradan...”

Odanın içi çöl kadar sıcak olduğundan ceketini çıkaran melankolik genç;

“Hayır, olmaz!” dedi daha derinden iç çekerek.

Onunla uğraşmaktan bıkan üç memur da ceketlerini büyük bir zevkle çıkardılar. Memurlardan şişman ve en çok terli olanı;

“Az insan bulacağınız dağlar da var,” dedi. “En başta Himalayaları salık veririm. Serin, iklimi güzel. Sinir hastalıklarına birebir. Tırmanmalı tren yoluyla Everest’in tepesine çıkacaksınız. Vagonlar yataklı. Yer biletlerini buradan veriyoruz. Dorukta ‘Dünyanın Kubbesi’ adında bir otelimiz var. Banyolu altı yüz geniş oda. Gidince...”

“Hayır yanılıyorsunuz. Oraya kesinlikle gitmeyeceğim. ‘Kuk ve Oğulları’ otellerinden birini daha görmek için oralara gitmeye gerek yok. Gezip görmeye hevesli bir Amerikalı yeryüzünde gidecek tek yer bulamadıktan sonra yaşamanın ne tadı kaldı?”

Melankolik genç böyle dedi, ceketini sırtına geçirdiği gibi çıkış kapısına yöneldi. Ama Yens Boot onu durdurdu.

“Size söyleyecek bir çift sözüm var. Ben de sizinle aynı kanıdayım. Bilmem, bir yardımım dokunur muydu size? Bu yolculuğu birkaç yıllığına, diyelim beş yıl sonrasına erteleyemez misiniz?”

“Ne olacak, ertelerim. Beş yıl sonra evlenmeye karar vermiştim. Bu da bizim evlilik gezimiz olur. Peki, nereye gideceğiz?”

“Orta Avrupa çölüne.”

“Benimle alay mı ediyorsunuz? Gidip de Kolizeum’u mu seyredeceğim orada? Hayır, Mister Hardayl’ın böyle bir işi yapmayacak kadar saygısı vardır kendisine.”

“Beni anlamadınız, Sayın Mister Hardayl. Tam beş yıl sonra genç, güzel eşinizle birlikte beş yüz bin kilometre kare genişliğinde, içinde ne ‘Kuk ve Oğulları’nın, ne de başka şirketlerin otelleri bulunan ıssız bir çöle kavuşacaksınız. 1940 yıllarına doğru da on beş milyon kilometre kare büyüklüğünde, kuş uçmaz, kervan geçmez bir çöl sizleri bekliyor olacak.”

Vilyams Hardayl çok sinirlenmişti:

“Yaptığınız şaka bile olsa pek tatsız kaçıyor. Benim politikayla zerrece ilgim yoktur, sonra sizin alegorileriniz...”

“Benim de alegorilerle işim yok, size gerçekçi bir öneri getiriyorum.”

Ağustosun yakıcı sıcağı dolayısıyla Yens Boot genç adama planının özünü kısaca anlattı.

“Payınıza yedi milyar düşüyor. Karşılığında gerçek bir çöl gezisi.”

Vilyams Hardayl en güçlü petrol kralının oğlu olduğundan eğlenceli bir balayı gezisini kendisinden esirgeyemezdi.

Yens Boot’un şimdi yalnız on bir cebi değil, elektrikli bir koruma aygıtı da vardı. O bakımdan petrol krallığı tahtının varisinden dolgun bir çek almakta hiç sakınca görmedi.

Mister Hardayl, “Kuk ve Oğulları”nın hepsinden de zeki adamın, Yens Boot’un elini sıkarken;

“Çölün ıpıssız olmasına çalışınız,” dedi.

12 - FAKAT, AMA NE “FAKAT!”

Tarih araştırmamızın başında birinci kahvaltısını ayrıntılarıyla betimlediğimiz Mister Trayvt, 1926 Ekiminin 17’sinde Şikagolu milyoner-Mormonların ufak fakat gösterişli kulübünde “akıllıca çoğalınız” adını verdiği tanınmış raporunu onu dinleyen üyelere açıklıyordu.

Kulüp üyelerinin hepsi de ellisini geçkinlerden oluştuğundan, konferansı kişisel çıkarlarından çok bilimsel bir kaygı ile izliyorlardı.

Gerçi konuklar arasında otuzunda gösteren biri vardı, ama o da elindeki deftere bir şeyler karalarken, akıllıca da olsa çoğalmaya karşı bir yakınlık duymamaktaydı.

Konferans alkışlarla karşılanan, aynı zamanda dinleyicilerde derin iz bırakan bir başarı kazandı. Mister Trayvt raporunu bitirince alnını ipek mendiliyle sildi, bir bardak su istedi, sonra onu öve öve göklere çıkaran dinleyicilerin övgülerinden kurtulmak için karanlık bir köşeye çekildi.

Tam o sırada esnemeyi bırakan genç dinleyici Mister Trayvt’ın yanına yaklaştı. Değerli bilginin yumuşacık elini sıkarken;

“İleri sürdüğünüz düşünceler olağanüstüydü” dedi. “Tarih sizin gibi bir iyiliksever görmemiştir daha. Heykeliniz siz yaşarken dikilmeli! Düşüncelerinizin tohumu bereketli topraklarda filizlenecek! Beş-on yıl sonra bütün eyaletlerde akıllıca bir çoğalmaya geçileceğinden emin olmalısınız, fakat...”

Buraya gelince genç dinleyicinin sesi gerçek bir kedere büründü, gözyaşlarını içine akıttığı belliydi. Mister Trayvt çok heyecanlanmıştı.

“Ne ‘fakat’ı?” diye sordu.

“Fakat siz büyük bir kıtayı unuttunuz.”

“Yanılıyorsunuz, ben Afrika’dan yararlanma tasarımımı çok iyi hazırladım. Döllenmeyi sıkı denetim altında tutarsak yüz yıl içinde insan soyundan türeme, üstün yük atı türleri elde edeceğiz. İnsan-yük taşıyıcı, insan-araba sürücü, insan-uşak... Kim ne çeşit yük hayvanı isterse hepsi var planımda. İnsan-yük taşıyıcıların on beygir gücünde kaldırma kuvveti, ufacık başları olacak. Söz dinleyen, otla beslenen, geri zekâlı varlıklar olacak bunlar. İnsan-uşaklara gelince çengel biçimi gelişmiş elleri bulunacak; konuşma yetileri ve cinsel güdüleri yok edilecek. Bu yük hayvanlarının, aynı amaca yönelik olmakla birlikte, geçenlerde “Şikago Tribün” gazetesinde açıklaması yapılan robotlardan daha çok insanca yönleri olacak. En önemlisi de bizim yük işçilerimize Hıristiyan uysallığı öğretilebilecek. Afrika’dan yüz bin yük insanı getirttiniz mi, sosyalizmin çanına ot tıkandı demektir.”

“Gerçekten siz bir dahisiniz, Mister Trayvt. Anıtınızın dikilmesinden başka, adınız yüz öğrenciye dağıtılacak bir bursa, görkemli bir zafer takına ve koca bir eyalete verilmeli. ‘Trayvt Eyaleti’ kulağa hoş geliyor, değil mi? Fakat... Gene o ‘fakat’...”

“Neymiş o ‘fakat’?”

“Fakat siz Avrupa’yı unuttunuz.”

“Delikanlı, haklı olabilirsiniz. Benden yaşça hayli küçüksünüz ama sağduyulu düşünen bir kafa yapınız olduğu belli. Orası dünyanın en berbat bölgesidir. Ün salmış et konservelerimi almamakta direndikleri gibi...”

“İşte ben de onu söyleyecektim, Mister Trayvt, Evet, üstelik Avrupa akıllıca çoğalmaya da direniyor. Şimdi biraz beni dinler misiniz? Durum şu:

I. Genellikle her türlü çoğalmaya boş veriyorlar. Alalım Fransa’yı.

1910 yılında doğum oranı ölüm oranından % 2 daha azdı.

1925 yılında ise doğum oranı ölüm oranından % 4,6 daha azdı.

II. Sinir yapılarının kötü sonucu olarak, yani okyanusun öbür yakasındakilerin deneyimle ‘aşk’ oyunlarının etkisiyle gelişigüzel karmakarışık üreyen bu insanlar yararlı türlerin çoğalması şöyle dursun, kıtalarını zararlı haytalarla dolduruyorlar. 1926’dan önce Avrupa’da yaşayanları sınıflandıracak olursak karşımıza şöyle bir tablo çıkar:

Ozanlar, ressamlar, edebiyatçılar, artistler,
öbür hazır yiyiciler .... %2
Askerler .... %16
Mal gelirleriyle geçinenler (rantiyeler) .... %4
Dilenciler .... %6
Rahipler (Katolik, Ortadoks) .... %5
Krallar, saraya bağlılar .... %3
Hiçbir işe yaramayan insanlar .... %28,8

III. En önemlisi de şu: Avrupalılar artan bir hızla çeşitli suç öğeleri taşıyan toplulukları alabildiğine çoğaltıyorlar. Sosyalistler, anarşistler vb. bu tip insanlar.

1890 yılında toplum huzurunu bozanların oranı %3,8'di.
1922 yılında toplum huzurunu bozanların oranı %9,01 oldu.
1925 yılında toplum huzurunu bozanların oranı %18,3 oldu.

Görüleceği üzere 100 Avrupalıdan 18,3'ü devrimci, yani mülkiyeti reddeden haydut takımındandır. Buna ne buyrulur, Mister Trayvt?"

"Benim diyeceğim... Benim diyeceğim..."

Ama Mister Trayvt hiçbir şey diyemedi. Çocuksu gözleri buğulandı, yüreği parçalanacak gibi oldu. Konuşmadan put gibi katıldı kaldı.

O zaman genç arkadaşı gerekli sözleri buldu:

"Sevgili Mister Trayvt, 'Öyleyse Avrupa'yı kesinlikle yok etmek gerekiyor' diyeceksiniz, değil mi?"

Gerçekten de Mister Trayvt'ın söylemek istediği buydu, ama gerekli sözü bir türlü bulamamıştı. Genç adamın sunduğu akıl almaz rakamlar gözlerinin önünü karartmıştı. "Sizi keratalar sizi! Domuz bifteklerimi almazsınız, durmadan haydut üretirsiniz, öyle mi? Yüz kişiden on sekiz virgül üçü işe yaramaz herif! Vay gidi düzen bozucular!"

Mister Trayvt neye karar vermesi gerektiğini biliyordu artık. En sonunda içli sesiyle konuşmaya başladı:

"Siz haklısınız, azizim, fakat..."

"Fakat ne?"

"Fakat benim etyemez olduğumu bilmiyorsunuz."

Bunu söyler söylemez dünyanın en iyi et konservesi fabrikaları sahibinin gözlerinden yuvarlacık, yumuşacık göbeğine serin bir gözyaşı çağlayanı boşaldı.

Mormonlar kulübünün genç konuğu;

“Siz yalnız parlak bir zekâya, dünyanın en iyi et konservesi fabrikalarına değil, aynı zamanda soylu bir yüreğe de sahipsiniz” diye atıldı. “İşte bu soyluların soylusu yüreğiniz vereceğiniz kararda size yol gösterecektir. Etyemez oluşunuz, insanca yüce düşünceleriniz sizi birçok yararlı işler yapmaya zorluyor.”

Bir yandan, “fakat... fakat...” diye üsteleyen Mister Trayvt bir yandan da gözyaşları akıtmaya devam ediyordu.

Ama genç adam onun yakasını hemen bırakmadı. En güçlü, inandırıcı kanıtını ileri sürdü:

“Eğer bunu yapmazsak hastalık Avrupa’dan Amerika’ya sıçrayacaktır. Yüzde on sekiz virgül üç, beş yıl sonra yüzde seksen olur, göreceksiniz. Sovyet Rusya’yı, Almanya’yı, Avusturya’yı gözünüzün önüne getirin, SSCBABD cinsinden bir şey düşünebiliyor musunuz?”

Bu sözler üzerine Mister Trayvt yerinden sıçradı; gözlerinden akan çağlayan yerine ağzından öfkeli tükürük gayzeri boşaldı.

“Peki, peki, sizinle aynı kanıdayım. O pis kıtayı ortadan kaldırmalıyız. Yarın, hayır hemen şimdi işe başlayalım!”

Mister Trayvt kendinden geçmiş olarak oradaki divana yığılırken;

“Kaldırmasına kaldıralım fakat...” diyebildi.

“Daha ne fakatı?”

“Peki, bunu nasıl yapacağız?”

“Siz orasını bana bırakın. Yedi milyar verirseniz bu iş tamamdır. Üçüncü ortaksınız.”

Yens Boot (herkesin anlamış olacağı üzere Mormonlar kulübünün girişimci konuğu, Yens Boot’tan başkası olamazdı) dışarı çıkınca sevimli çekin konulduğu cüzdanı cebinde kıvançla yokladı.

Hazırlık çalışmaları sonuçlanmıştı, şimdi sıra işe girişmeye geliyordu.

Yens Boot serin nisan havasını doya doya içine çekti. Ama bu havanın özel bir karışımı vardı: Şikago baştan başa domuz ve sığır kanı kokuyordu. Bu yapışkan, bayıltıcı hava Yens Boot’a yeni mesleğini anımsattı.

“Ne yapalım, kolay gözükmüyorsa da üç yüz beş milyon insanı yok edeceğiz,” dedi kendi kendine. “Fakat... Fakat ama, ne ‘fakat’ı?”

Avrupa’nın ürkek, sevimli baharları geldi aklına; çanların birbirine karışan seslerini, Norveç kayınlarının ya da Avinyon kavaklarının açık yeşilini, kentlerin dumanlı havasını düşündü. Akşamları sevgilisiyle buluşmaktan dönenlerin ayak sesleri gaz lambalarıyla aydınlatılan suskun sokaklarda çın çın öterdi. Bu sesler Yens Boot’un kulaklarında;

“Yazık... Yazık... Yazık...” diye yankılandı.

Gerçekten de yazıktı. Ama neye? Yüzyıllara mı? Genç sevdalılara mı? Gaz lambalarına mı? Tarihe mi? Daracık penceresinin ardında bırakılan ve avuçlarında Avrupa’nın yüzlerce yıllık ılıklığını taşıyan nişanlısına mı? Yoksa ona, yani Matmazel Lüsi Flamengo, şimdiki Madam Blankafar’a mı? Acınılacak birilerinin olduğu bir gerçekti.

Şikago’nun kan kokusu sinmiş havasını soluyan Yens Boot, Mormonlar kulübünden çıkarken böyle düşünüyordu.

“Yok edeceğim... Fakat gene de seviyorum onu! Avrupa’yı!

13 - KISA BİR İNCELEME

Tarihin bu sayfasına gelince Amerikan ya da Avustralya okullarındaki meraklı öğrenciler sıralarında kıpırdanmaya başladılar.

"Öğretmenim, Avrupa'yı yok etme düşüncesi Yens Boot'un aklına nereden esti?"

İşte sinsice bir soru size! Bu soruyu işiten her saygıdeğer öğretmen kızarıp bozarır, cebinden tütün rengi mendilini çıkarıp, başındaki baklava dilimi biçimli dazlağı silerek;

"Aptal çocuk! Bu seni ilgilendirmez!" diye çıkışır.

Yazık ki biz bu ciddi çalışmamızda böyle yetenekli öğretmenlere benzemek istemiyoruz ve yalnız sevimli küçüklerin kafalarında değil, "Tröst D. E.nin tarihi"ni okuyan ağırbaşlı okurlarımızın gelişmiş zihinlerinde doğacak sorulara da yanıt vermeye çalışacağız.

Yanıt vermeye çalışmak yanıt vermek değildir, orasını biliyoruz. Bilim ne denli güçlü olursa olsun, insan yüreğinin çok çeşitli, çözülmemiş gizleri karşısında kimi zaman geri çekilmek durumundadır. Biz burada Avrupa'nın batışının tarihi üzerinde çalışmış yazarların ileri sürdüğü bir dizi varsayımı sıralamayı yeğleyeceğiz. Bir daha belirtelim ki, bunlar birer varsayımdır, kimseyi bağlamaz. Yens Boot, Avrupa'yı niçin yok etmek istemişti?

1. Öjenik profesörü Mister Gorl, Yens Boot'un davranışını soyaçekim yasalarıyla açıklamaktadır. Büyük bilgin "Monako Prensinin Dört Dakikası" adını verdiği incelemesinde, döllenme sırasında ana-babanın ruh durumlarının çocuk üzerindeki etkisini araştırmıştır.

2. Saygıdeğer ruhbilimci Mister Çavten, Yens Boot'un girişimlerinin nedenini "serüvencilik" diye adlandırılan bir çeşit hastalığa bağlıyor. Bilim adamının topladığı verilere göre, adı geçen hastalık XX. yüzyılın 20'li yıllarında bütün Avrupa'yı sarmıştı.

3. Mis Margaret Oden'e göre Yens Boot başarısız âşıktan başka biri değildi. Köhnemiş Avrupa'da cinsel heyecanlar insan yaşamında önemli bir yer tuttuğu için, Lüsi Flamengo'dan red yanıtı alan Yens Boot (sevgilisi daha sonra Bay Blankafar'la evlenmişti) o öfkeyle Avrupa'yı yok etmeyi aklına koymuştur.

4. Mister Berdig yakın bir gelecekte yayınlamayı vaat ettiği geniş kapsamlı tarih kitabında gizli "Tutsak" anarşistlerinden söz ederken, Yens Boot'un bunlardan biri olduğunu ileri sürmektedir.

Burada birtakım sığ yazarların aylık dergilerde caka satarcasına ortaya attıkları özgün ama saçma görüşlerinden söz edecek değiliz. (Örneğin Mister Bil adında biri, pantolon askıları halen Şikago tarih müzesinde sergilenen Yens Boot'un hiçbir zaman yaşamadığını kanıtlamaya çalışmıştır.)

Yukarda dört bilim adamının görüşlerini saptadıktan sonra, biz de hiçbir yanılmazlık savında bulunmaksızın kendi varsayımımızı açıklayalım.

Sanıyoruz ki Yens Boot "Tröst D. E."yi çağının tipik bir Avrupalısı olduğu için kurmuş ve Avrupa'nın yok edilişinde etkin rol oynamıştır. Onun Avrupa'ya karşı duyduğu sevginin içtenliğine, derinliğine inanmak için "Mavritania"nın güvertesinde döktüğü gözyaşlarını, Şikago'da Mormonlar kulübünün girişindeki ah çekişlerini anımsamak yeter. İşte bu derin sevgi yüzünden, birtakım karanlık, içgüdülerin etkisine kapılan kahramanımız adı geçen tröste genel müdür olmuştur.

XIX. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa'da özel bir "Avrupalılık" duygusu doğup gelişmişti. Çeşitli ülkelerin insanları; Fransızlar, Hollandalılar, Almanlar, hatta bazı Ruslar kendilerini büyük bir yurdun çocukları olarak hissetmeye, onu sevmeye başladılar. Bu duygu özellikle 1914-1918 savaşı süresince gelişti, yaygınlaştı.

Oğulluk heyecanıyla insanlar, ne yazık ki gittikçe solan, hatta yarı yarıya ölen, ortak bir bahçe görüntüsüne yürekten sarıldılar. Avrupa, çocuklarının gözünde ortak bir bahçeydi.

Bu duygu Avrupalılara, yurtlarını yok etmede gerekeni yapmalarına engel olmadı. 1914'te başlayan savaşların ardı arkası kesilmedi, insanlar durmadan birbirlerini kırdılar. Güzel bahçenin hayranları yorulup bıkmaksızın ağaçları kesiyor, çiçekleri çiğniyor, su kaynaklarını zehirliyorlardı.

Avrupa kendini öldürme hastalığına yakalanmıştı. Eğer biz, Avrupa'nın kendi kendini öldürdüğünü söylersek abartmış olmayız. XX. yüzyılın 20'li-30'lu yıllarının milyonlarca Avrupalısının düşündüğü şeyi, kitlesel kırımı, bir prensin dalgınlığı sonucu dünyaya getirdiği, Avrupa'nın sevgili, dahi oğullarından biri, Yens Boot gerçekleştirdi.

14 - “D. E.”

Yorulmak bilmez kahramanımız Yens Boot’un “Tröst D. E.”yi kurmak için ne büyük çabalar harcadığını uzun uzun anlattık.

En sonunda 4 Nisan 1927 günü New York’un birinci sınıf lokantalarından “Missuri”nin özel salonunda tröstün yönetim kurulu toplandı. Yens Boot’tan başka üç ortak, Cebs, Trayvt, Hardayl toplantıya eksiksiz katılmışlardı. Önce havadan sudan, daha çok da çeşitli puro markalarından konuşuldu.

Mister Cebs, Maduro’daki Lopados fabrikasının “Roza del Oro” marka Manilya purolarını seviyordu.

Mister Hardayl, Kolorado’daki La Korona fabrikasının “Aromatikos” marka Havana purolarını...

Mister Trayvt, Klaro’daki Bes ve Ortakları fabrikasının “Flor Fina” marka Sumatra purolarını...

Yens Boot ise çikolatalı puroları...

Puroların üstünlüklerini böylece saptadıktan sonra kurul üyeleri sabah saat dört sularında şu kararı aldılar:

“Tasarlanan planın gerçekleştirilmesi için Yens Boot yetkili kılınmıştır.”

1927 yılının 11 Nisan günü bizce haklı olarak “tarihsel bir gün” niteliğini kazanmıştır. Çünkü o gün üç Amerikalı kahvaltılarını yaparken Avrupa banyoda uyukluyor, Yens Boot ise tröstün on sekiz bin yedi yüz altmış ajanına gerekli emirleri veriyordu.

Yens Boot'un ajanlara emir vermesi Ulu Tanrı'nın görülmez, gizli güçleriyle evreni yönetmesi gibi bir şeydi. Hatta Yens Boot'un yanında çalışan, Tanrı'nın melekler ordusunun yerini tutacak adamları bile yoktu. Küçük bir gökdelenin otuz ikinci katındaki "Tröst D. E."nin ufacık bürosunda topu topu yedi kişi çalışmaktaydı: Yens Boot'un sekreteri, iki daktilo-stenograf, iki telefon memuru, sayman ve kapıcı çocuk. Bu yedi kişiye bir de, Savaof'un orkestra şefi sopası gibi, kırmızı-mavi kalemini sallayıp duran Yens Boot'u eklemek gerek.

Büronun üç odası vardı. Kapıda da emaye bir tabela:

DETROİT MÜHENDİSLİK ŞİRKETİ

Birinci odada Detroit'in topografya haritası asılıydı. Daktilo kızlardan biri Kanada ile Detroit'i birleştirecek köprünün yapım hesaplarını temize çekiyordu.

İkinci odada öteki daktilo kız, dış görünüşüyle Kebek köprüsünün hesabıyla hiç ilgisi olmayan bir yazıyı yazmaktaydı. Telefon memurları içeriklerini anlamadıkları birtakım mesajları sağa-sola iletmek için büyük bir çaba harcıyorlardı (Şunu da belirtelim ki, bu meslekte çalışanlar meraklı olmaktan çok iş becermekle övünürler).

Sayman süs olarak bulunuyordu orada, pek bir işe yaradığı yoktu. Bütün yaptığı, bir milyonluk anaparası olan küçük şirketin gelirini-giderini hesaplamaktı. Sekretere gelince, yüksek öğrenimi olmasına karşın adamcağızın "Tröst D. E."nin asıl girişimiyle hiçbir ilişkisi bulunmamaktaydı. Onun bütün yaptığı da Detroit'in yöneticileriyle konuşmaları yürütmek, Avrupa borsalarında doların değerini günü gününe öğrenmek, Yens Boot'a hem çikolatalı, hem de normal purolardan almaktı. Mühendislik şirketinin iş durumunu göz önüne alırsak, gün boyunca taburesinde pineklediği için, kapıcı çocuğun kısa zamanda hantallaşıp şişmanlamasını anlamak kolaydır.

Üçüncü oda Yens Boot'undu. Önündeki duvarda kocaman bir Avrupa haritası asılıydı. Detroit mühendislik şirketinde böyle bir haritanın bulunması ancak sayın genel müdürün coğrafya merakıyla açıklanabilirdi. Bundan başka birtakım şemalar, çizelgeler, geniş kapsamlı hesap cetvelleri,

başka tasarımlar da vardı ama bunlar yanmaz bir kasada kilitliydi ve orada olduklarını kimse bilmiyordu.

Yens Boot'un işi-gücü koltuğunda oturmak ve kırmızı-mavi kalemini sallamaktı. Ama kalemini sallamakla, Avrupa'nın yok edilişiyle doğrudan bir ilgisi bulunmayan, buna karşılık adlarının önünde D. E. harflerini taşıyan on yedi kuruluşa emirler yağdırmaktaydı.

On yedi kuruluş Amerika'nın çeşitli eyaletlerine dağılmıştı. Her kuruluş, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde bulunan üç yüz on dört alt kuruluşa komuta ediyordu. Böylece kırmızı-mavi kalemin bir hareketi on sekiz bin yedi yüz altmış kişinin davranışına yön veriyordu. Bunların arasında kimler yoktu ki? Krallar, cumhurbaşkanları mı ararsınız? Bakanlar, büyük tröst yöneticileri, bankerler, genelkurmay başkanları, parti genel başkanları, kardinaller, hatta kiralık katiller mi?..

Şurası bir gerçek ki, bu on sekiz bin yedi yüz altmış ajandan hiçbirinin, bağlı bulundukları "Tröst D. E." konusunda bilgileri yoktu ve birilerinin sinsi planlarını gerçekleştirdiklerinden zerrece kuşkulanmıyorlardı. Ajanların çalıştıkları tröstler, dernekler, partiler, birlikler birtakım büyük amaçlar için kurulmuş gibiydiler, bu amaçlara uygun adlar taşıyorlardı? "Avrupa Demokratik Kuruluş Derneği", "İncili Sevenler Birliği"... gibi. Fakat bu kuruluşların başlıklı kağıtlarının, damgalarının, tabelalarının, binalarının üzerinde hep aynı "D. E." harfleri vardı.

"Tröst D. E."nin etkinliğini anlayabilmek için 19 Mayıs 1927'de Avrupa'yı saran korkuyu anımsamak yeterlidir. O gün Yens Boot'un kırmızı-mavi kalemi ölü gibi masanın üstünde hiç kıpırdamadı. Bunun nedeni ufacık ama sevimli bir felaketti: Yens Boot tanımadığı bir bayanla asansörde yukarı çıkarken birden elektrikler kesilmiş, asansör yirmi altıncı ile yirmi yedinci katlar arasında kalakalmıştı. Gökdelenin bundan başka altı asansörü daha vardı. Kapıcılar her nasılsa duran asansörde insan bulunmadığını sanmışlar, onarım konusunda biraz ağırdan almışlardı. Elektrikler sönüp asansör durunca genç bayan tasalanmaya, sızlanmaya başladı:

"Ah, bir işgünüm yanacak, bu da bana dört dolara patlar. Apartman yönetimini dava edip on dolar tazminat isteyeceğim. Lütfen beni destekler misiniz?"

Yens Boot istenen desteği hiç geciktirmedi. Öfkelenen bayanı desteklemesi yetmezmiş gibi onu tuttu, yani kollarıyla sardı.

Asansörün içi karanlık olduğundan genç Amerikalı bayanın bundan ne ölçüde hoşnut kaldığını bilmiyoruz.

Ama zaman ilerliyor, kırmızı-mavi kalem yerinde kıpırdamadan duruyor, telefonlar çalışmıyor, Avrupa'daki çeşitli organların görevleri aksıyordu. Berlin borsasında doların iniş-çıkışları akıl almaz sınırlara varmıştı. Hollanda başbakanı sinir krizi geçirmeye başladı, çünkü ulusal meclis üç saat içinde iki kez güvenoyu verdiği halde üç kez de güvensizlik oyu vererek hükümetin düşmesini istedi. Bulgar sınırında toplanan Sırp alayları önce sınırdan içeri dalarak, sonra geri çekilerek eski kadril dansının figürlerini yapıyorlardı. Bunun nedeni de Başkomutan General İyovanoviç'in Belgrad'dan her biri bir öncekini geçersiz kılan on altı telgraf emri almasıydı.

Kara kutu yirmi altıncı ve yirmi yedinci katlar arasında asılı duruyordu hep.

Yens Boot küçük tarağıyla saçlarını tarıyor, Avrupa'yı düşünüyordu. Yalnız, onun düşünceleri tröstün işlerinin gelişmesiyle ilgili değildi. Markın düşüp yükselmesi, Hollanda kabinesindeki bunalım, Sırp birliklerinin Bulgaristan'a girip çıkmaları vız geliyordu ona. Onun aklı-fikri başka Avrupa'da, zayıf kollarını kırmızı gözlü boğanın kalın boynuna dolamış duran güzel Avrupa'daydı.

Amerikalı bayan, mürekkep, asit fenol, yanık kokuyordu. Avrupa'da kır laleleri, menekşeler açmıştı. Matmazel Lüsi Flamengo, Herlen'in esanslarından başkasını sürmezdi. Asansördeki kızın çalışmaktan sertleşen, kaz derisine dönmüş teni Yens Boot'un yanaklarını zımpara gibi törpülüyordu. Oysa İl-de Frans'ın vadileri ne tatlı, ne yumuşaktı!..

Yens Boot karanlık asansörde değişik etnografyalara kafa yoradursun dalgın kapıcılar neden sonra, yaptıkları yanlışın farkına vardılar. Kutunun ışıkları yandı birden, bayan telaşla saatine baktı. Asansör otuz ikinci kata yanaştı Yens Boot ayrılırken:

"Siz Yeni Dünya'nın en güzel kadınısınız. Ama ben bir arkeoloğum, düşlerimdeki Fenikeli Prenses'ten ayrılamam," dedi.

Amerikalı bayan hiç istifini bozmadı:

“Bu beni ilgilendirmez. Bir işgününden başka iffetimi de yitirdim. Şimdi size on bin dolarlık dava açacağım.”

Yens Boot kızın sözünü ettiği erdemin resmi kurdaki değerini bilmediğinden onu bolca ödüllendirmiş olmalı. Çeki yazıp kıza verdikten sonra çalışma odasına girdi, kırmızı-mavi kalemini eline aldı. Telefoncu kızlar aygıtlarının başına geçtiler.

Bir saat bile geçmeden mark düştü, düştüğü yerden bir daha da kalkamadı. Almanya’yı darmadağın etmek gerekiyordu. Hollanda başbakanı o belalı günde ilk kez sigarasını rahat tüttürdü: İşsizlik yardımını iktidar partisi geri çevirmiş, böylece onun görüşünü desteklemişti. Sırplar şapkalarını külhanbeyce yana yatırarak Bulgar sınır kasabasına girdiler. Anlaşılacağı üzere Yens Boot boş durmuyordu.

18 Mayısta böyle oldu; ama 18 Nisanda da öyleydi, 18 Haziranda gene aynısı oldu. Günden güne aynı şeyler sürdü gitti.

Birtakım sümüklü filozoflar Avrupalı politikacıların, işadamlarının, diplomatların, kapitalistlerin “uğursuz körlüğünden” söz ettiler. Oysa bu on sekiz bin yedi yüz altmış sözde güçlü insanın arkasında on yedi basit Amerikan kuruluşunun, on yedi basit kuruluşun arkasında ise önemsiz “Detroit Mühendislik Şirketi” müdürünün kırmızı-mavi kaleminin bulunduğunu görmemekle asıl kendileri kördüler.

Ama Yens Boot kör değildi. O ne yaptığını biliyordu. Asansördeki bayana yalan söylemişti. Geceleri düşünde değil, gündüzleri ayıkken bile ayrılamıyordu Fenikeli sevgilisinden, hep onun peşindeydi.

15 - YENS BOOT’UN YAŞ GÜNÜ

24 Haziran 1928 Yens Boot’un yaş günüydü. Bu olay her yıl bir kez yenilendiğine göre bunda olağanüstü bir şey bulunmaması gerekir. Yens Boot annesiyle birlikte Tessele Adasında yaşarken doğum gününde armağan olarak büyücek bir deniz kuşu yumurtası alırdı. Medrano sirkinin övüncü olarak çalıştığı sıralar Medrano Kardeşler’den büyüğü Gaston’dan ise tokatların en çok şaklayanını yerdi. Zamanla zenginleşip milyarder olunca yaş günlerinde kendine en pahalı pijamayı almaya başladı. Yaş günlerinin kendi öyküleri, kendi gelenekleri vardı; burada fazla ayrıntıya girmeye gerek görmüyoruz.

Ama 1928’deki yaş günü yumurtasız, tokatsız, pijamasız, değişik bir biçimde kutlandı. Çünkü kutlamaya Yens Boot’un kendisi gelmediği gibi, onun yokluğunu da kimse fark etmedi. Kısacası değişik bir yaş günüydü bu.

24 Haziran 1928 günü saat 3’te yeni Fransız kabinesinin başkanı Bay Feliks Brandevo millet meclisi kürsüsüne çıktı. Tam bir şeyler söylemek için ağzını açmıştı ki;

“Barışa!..” dedikten sonra konuşmasını kesti.

Onun ardından bütün meclis sustu. Eğer bütün Fransa’nın, dahası bütün Avrupa’nın da sustuğunu söylersek pek abartmış olmayız. Çünkü başbakanın kesin tavrına karşın ağzından çıkan ilk sözün hiçbir anlamı yoktu, öte yandan yüzlerce milyon insanın yazgısı ikinci sözcüğe bağlıydı.

Birinci ve ikinci sözcükler arasındaki sessizlik uzadıkça uzadı. Bay Feliks Brandevo ağır ağır konuşuyordu ama söylediklerini yapmaya gelince hiç

geciktirmezdi. Bu yüksek makama siyasetin olağan basamaklarından tırmanarak gelmemişti. Sardalye konserveleri için kutu yapan bu sanayicinin damarlarında büyük Napolyon'un kanının aktığı belliydi.

Yens Boot'un yaş gününün arifesinde, yani 23 Haziranda Bay Feliks Brandevo kendi kurduğu yarı gizli bir örgütün üç bin üyesiyle millet meclisine girdi. Onu içeri almak istemedilerse de polislere karşı direndi. Üç bin örgüt üyesi, polislere yumuşak bir dille, kendileri siyasette tutucuların yanında olmakla birlikte ilericileri desteklediklerini, savaş tekniğinin son gelişiminden haberleri bulunduğunu bildirdiler. Milletvekilleri işlerin sarpa sardığını anlamışlardı. Kimisi vestiyere, kimisi yemek salonuna kaçışırken bir yandan da;

"Bırakın onları! Tanrı aşkına bırakın onları!" diye bağırıyorlardı.

Bay Feliks Brandevo göğsünü gere gere girdi meclise. Helaya gizlenen meclis başkanı hemen cumhurbaşkanıyla konuştu ve yarım saat bile geçmeden Bay Feliks Brandevo başbakan oldu. Polislere onu selamlamaktan başka çıkar yol kalmamıştı. Yarı gizli örgütün üç bin üyesi yakındaki kahvelere, lokantalara dağılarak sakin sakin kekremsi-tatlı içkilerini içmeye koyuldular.

23 Haziranı 24'e bağlayan gece milletvekilleri doğru-dürüst uyuyamadılarsa da bu uykusuzluk kafalarını çalıştırma konusunda çok işlerine yaradı. Çünkü ertesi sabah büyük bir çoğunlukla Bay Feliks Brandevo'nun siyasal görüşüne yanaşmaya başlamışlardı.

Meclis saat 3'te kabine başkanının bir önerisini oylamak için toplantıya çağrılmıştı. Bay Feliks Brandevo bir kez daha;

"Barışa!.." dedikten sonra gene sustu.

En sonunda, zavallı Avrupa'nın nabız atışlarının inip inip çıkmasına gönlü razı olmamış olacak ki;

"Barışa son!" diye bağırdı.

Milletvekilleri yerlilerden fırladılar, başbakanlarını deli gibi alkışladılar.

"Almanya'ya acıdığımız yeter! Bu sinsi devlet, sevgili Fransa'mızı beslemekten kaçınmak için bile bile kendini mahvediyor. 1914'ün korkunç günlerini anımsayalım! Reyms Katedralini Almanlar yıkmadılar mı?.." dedi Feliks Brandevo.

Salondaki heyecan doruğa ulaşmıştı. Duyguların coşkunluğundan olacak, Reyms'in milletvekilleri hem ağlıyor, hem gülüyordu.

Başbakan konuşmasını sürdürdü:

“Biz barıştan yanayız, bununla birlikte tuttuğumuzu koparmasını da biliriz. Ceza yaptırımı uygulayacağız. En çok bir hafta içinde Alman direnme merkezi Berlin yok edilecektir.”

Bu sözler üzerine Fransız parlamentosu, tarihinde görmediği kükremelerle, çığlıklarla doldu. Kükremenin şiddetinden Burbon sarayının eski duvarları sarsıldı, sesler Uyum (Konkord) alanına ulaşarak oradaki Mısır dikilitaşını titretti.

Milletvekilleri savaş çığlıkları atıyordu. Galli yürekliliği ile Latin akıllılığı birbirine karışmış, bir anda birer kahraman kesilmişlerdi.

Bununla birlikte, soldaki sıralarda oturan, milletvekilliği yetkileriyle donatılmış birtakım kötü niyetliler karşı çıkmak gafletinde bulundular. Sesi en gür olanı;

“Bay Feliks Brandevo bencil ulusçuluğun mahva giden yolunda ilerliyor!” diye bağırdı.

Fakat yüce meclis, anayasanın kutsallığına leke sürmeden çabucak onların hesabını gördü. Üç dakika içinde bütün komünist milletvekillerinin dokunulmazlığı kaldırıldı, suçlular yakalanarak Sante hapishanesine tıkıldılar. Sosyalistlere gelince, nelerle karşılaşacaklarını adamakıllı düşünmeleri için on beş dakikalık bir zaman tanındı onlara. Sosyalistler bu zamanı iyi kullandılar: Biri hükümetin, öbürü ise komünistlerin kötü niyetini protesto eden iki ayrı karar aldılar.

Birinci kararı aile çevresinde tartışmak için oylamayı sonraya bırakarak kararın bir kopyasını arşive gönderdiler, ikinci kararı hemen okuyup onayladılar. Oylama sonucundan pek duygulanan Bay Feliks Brandevo sosyalist grup liderinin korkudan buz kesilmiş yanaklarından öptü.

Sonra başbakan büfeye geçti, bir bardak buzlu limonata istedi. Milletvekilleri kuyruğa girmişler, başbakanın terli elini sıkıyorlardı. Bay Feliks Brandevo her birine imzalı kartını dağıttı. Başbakanın kart çıkardığı cüzdanın üzerinde üstünlüğü elde eden örgütün baş harfleri yaldızla basılmıştı: D. E. (Destrüksiyon ve Ekspiyasiyon)[7]

Milletvekilleri de kendilerine aynı cüzdanlardan birer tane ısmarlamak için “Uniyon” deri ürünleri mağazasına koştular.

Yens Boot yaş gününden çok memnun kalacaktı, yalnız o sırada çok uzakta, ta Berlin’de bulunuyordu. Fransız millet meclisinin görkemli

oturumunu öğrendiğinde, “Piki Dansör Olmak İstiyor” adlı gülünç filmi seyrettiği bir sinemadan yeni çıkmıştı, saat akşamın tam dokuzuydu.

Sinemanın çıkışında yaşlı bir kadın kısık sesiyle şöyle bağırıyordu:

“İkinci baskı! Berlin’e ölüm kararı verildi!”

Gazeteyi alıp şöyle bir göz atan Berlinliler esneyerek yürüyorlardı, çünkü neler görmüş, nelere alışmamışlardı ki! Fransız meclisinin kararı vız gelirdi onlara. Aralarında şöyle konuşuyorlardı: “Şu Piki de ne gülünç delikanlı, öyle değil mi? Eğer cuma gününe değin Berlin’i yok etmezlerse ‘Piki Evlenme Teklif Ediyor’ adlı filmi görmeye gelelim.”

Yens Boot bir gazete aldı, gülümsedi:

“Değerli bir armağan, doğrusu!”

Gerçekten de aldığı armağan bütün kuşların yumurtasından daha tatlı, en ustaca atılmış tokattan daha çok şaklayıcıydı. Pijamaya gelince, değerli okuyucularımızın bildiği üzere, Yens Boot, geçmiş yaşamının heyecan dolu dakikalarıyla ilgili olan bu duygulandırıcı giyimden vazgeçeli çok oluyordu.

7 Yıkım ve günah çekme. –ç.n.

16 - FİRAVUN FERUNKANUN'UN ÖLÜM ÖNCESİ SÖZLERİ

Fridrihştrasse garının hareket memuru olan kır bıyıklı yaşlı adam kurulmuş bir makine gibi bağırıyordu:

"Sonuncu katar Tsoo Garından bir saat önce kalktı! Sonuncu katar Tsoo Garından bir saat önce kalktı!"

Kudurmuş bir kalabalık onu tepeleyip geçinceye değin böyle bağırıp durdu.

Çiğnenen hareket memuru haklıydı. 29 Haziran günü Berlin'den son tren öğleden sonra saat 2'de Breslav yönüne hareket etmişti. Ondan önceki birçok tren banliyölerden çevrilip uzun yollara verilmişlerdi. Saat 5'e doğru kimi katarların dönmesi beklendiğinden, Berlin garlarının önlerindeki alanlar tıklım tıklım insan doluydu. Hele birtakım hayal düşkünleri vardı ki, içlerinden bira bardakları, kuş tüyü yastıklar, Kerner'in, Lessing'in kitapları görünen kocaman çıkınların üstüne oturmuş, sabırla bekliyorlardı. Çok geçmeden Fransız uçaklarının Berlin'den çıkan yirmi dört hattın yirmi dördünü birden bombalayıp büyük hasara uğrattıklarını öğrendiler. Alanlar birden boşaldı.

Yalnız otomobiller değil, at arabaları bile sabah erkenden yola dizilmişti. Karısının doğumundan dolayı yola çıkışı geciken, başarılı milyoner Herr Fişer, bir zamanlar balık taşımacılığında kullanılan bozuk bir kamyon ele geçirdi; bütün ailesiyle birlikte binip hemen hareket etti. Daha Grüvevald'a

varmamışlardı ki, işçiler yollarını kesti, Herr Fişer'in işini bitirdikten sonra zaten bozuk olan kamyonu el birliğiyle iyice bozdular.

Pek çokları yaya çıktılar yola. En fazla doğuya, güneye gidiyorlardı.

Yürüyemeyenler tıkanıp kalıyorlardı yollarda. Kocakarının biri çocuk arabasına binmiş, önüne de keçisini koşmuştu. Koşulmaya alışık olmayan hayvan hayli direndikten, sağa-sola sıçradıktan sonra kurtuluşu sahibine tos vurmakta buldu. Kimileri de adam tutmuş, kendilerini sırtta taşıtıyorlardı. Sigara fabrikatörü Herr Volf da öyle yaptı. Bin marka dört taşıyıcı kiralayarak karısıyla birlikte omuz sedyesine kuruldular. Anlaşma saatte en az altı kilometre gitmek üzere yapmıştı. İki kişinin ağırlığı altında taşıyıcıların boyun damarları bir parmak fırlayadursun, sallanmaktan uykusu gelen Herr Volf bir çocuk gibi mışıl mışıl uyuyordu. Ama Şpreel Irmağı üstünden geçerlerken taşıyıcılar ansızın durup ılık yüklerini köprüden aşağı bırakıverdiler. Herr Volf ile karısı ırmağın bulanık, uykulu sularını yalnızca bir anlığına karıştırdılar.

Böyle şeylere kimsenin aldırış ettiği yoktu. Canını kurtarmak için koşturanlar olanlara dönüp bakmıyorlardı bile. Gene de kentte kalanlar çoğunluktaydı.

Arjantinli istatistikçi Bay Robes'in hesaplamasına göre, 29 Haziran akşamı Berlin'de yaklaşık iki milyon altı yüz bin insan kalmıştı. Bu insanlar savaşın en acı günlerini, üç devrimi, açlığı ve yoksulluğu tattılar. Gene de aralarından ne siyanür asidi alan, ne de kendini Şpree Irmağından aşağı atan çıktı. Ama eğer Bay Feliks Brandevo adında biri onlardan ölmelerini ısrarla istese hepsi de buna dünden hazırdı. Bu, onların nezaketlerinden değil, dayanma güçlerinin sınırlılığından ileri geliyor.

Mucize türünden bir kurtuluş bekleyen birtakım iyimserler de yok değildi. Kentte iç rahatlatıcı söylentiler yayılmaya başlamıştı. Berlin'in kırk kilometre batısında tarlalara mayın döşendiğini, kente yaklaşmaya kalkan bütün tankların havaya uçacağını söyleyenler vardı; kentin çevresinde. Rus tanksavarlar yerleştirildiğini anlatanlar da. Aslında hepsi uydurmaydı bunların. Ne mayın tarlaları doğruydu, ne de uçaksavar topları. Kırık-dökük tüfekleriyle Şarlottenburg'da dolaşan gençlerin oluşturduğu yüz sekiz kişilik bir "savunma birliği" kurulmuştu, hepsi o kadar...

Akşam saat dokuzda işini bilen birisi "Doyçe Tseytun"un ikinci baskısını yayınlayarak içini heyecan verici haberlerle doldurmuştu. Haberler

şöyleydi:

Paris: Bu sabah Brandevo hükümeti devrildi. Paris İşçi ve Asker Milletvekilleri Sovyeti, Berlin emekçilerine selamlarını sunuyor.

Vaşington: ABD başkanı Fransız hükümetine ültimatom vererek alınan kararın değiştirilmesini istedi. Amerikan kamuoyu Berlin’in yok edilmesine karşı çıkıyor.

Laypzig Caddesini donatan bu telgraf haberlerini okuyunca Berlinliler tatlı tatlı gülümsediler. Belki söylenenlere bir dakikalığına inanmışlardı ama bu bir dakika bütün öteki dakikalardan daha uzun değildi. Bu inançları, az sonra, ölüme terk edilmiş bir kentte aylak aylak dolaşan iki milyon altı yüz bin insana Amerikalıların aldırış bile etmediği, bıyıklarını cakalı cakalı buran Bay Feliks Brandevo’nun, kudurmuşların ülkesinde ipleri hâlâ elinde tuttuğu, üç yüz ağır tankın Hannover yönünden Berlin’e doğru yürüdüğü kanısına dönüştü.

Akşam üzeri politik gösteriler hâlâ son bulmamıştı. Bunun üzerine Şarlottenburg’da dolaşan tüfekli yüz sekiz genç, imparatorun egemenliğini yeniden sağladılar. Bilmem ne binasına asılan bayraklar devletin bayraklarıyla değiştirildi. Ama ortada ne imparator vardı, ne de halkın bayraklara aldırış ettiği. Gizlice gerçekleşen bir devrimden sonra bir saat içinde komünistler yönetime el koydular. Fransız tanklarında bulunan askerlere proletaryanın dayanışması konusunda telsiz bildirileri gönderildi. Hatta birisi çıkıp, “Saat 24.00’da bütün silahlarınızla teslim olun...” diye bir karar yayınlamaya kalktı. Ama Berlin’in topu topu üç saatlik ömrü kaldığını anımsayarak kalemi elinden fırlattı, kiraz suyu içmeye gitti. Akşam 10’da politikayla ilgilenen bir tek insan bile kalmamıştı. Egemenliğin kimin elinde olduğuna kırk yıllık hukukçular bile aldırmıyorlardı artık.

Berlin neşeden kırılıyordu. İşçiler, memurlar, küçük esnaf, kenti bırakıp kaçan vurguncu zenginlerin evlerine daldılar. Çekmecelerde değerli eşya da aramadılar, aynaları da kırmadılar. Ama nerede adını bile işitmedikleri yiyecek, nerede Ren şarabı, açık-bej kağıtlı puro buldularsa bunlarla masaları donattılar. Kimi kadınlar piyanoların tuşlarına basıp basıp ağlıyorlardı. Bunlar herhalde sevinç gözyaşları olmalıydı.

Kürfürstendam’da kabare sahibi kafasızın biri kendi ölümsüzlüğüne inanmış olacak ki, büyük paralar kazanmak amacıyla işyerinin önüne şöyle kocaman bir duyuru astı:

KABARE
ALKAZAR
BERLİN'İN SON GECESİ
Hepiniz koşun!! Henüz geç kalmadınız!!

Oysa ortada artist filan yoktu. Palyaço Dima'nın eğitilmiş köpekleriyle birlikte hepsi kaçıp gitmişlerdi. Ama kabare sahibi boş durmadı, etrafı boncuklarla süslenmiş bir kadın etekliği giydi, bütün numaraları kendisi yapmaya koyuldu. Kautrot dansı yapıyor, açık-saçık şarkılar söylüyor, havaya tabakları atıp tutuyor, fil kılığına girip başka numaralar döktürüyordu. Kalabalık öylesine yoğundu ki!

Berlinlilerin bütün isteği o akşam coşup eğlenmekti. Sinema salonlarına girip filmleri kendileri oynatmaya kalkanlar bile vardı. Makinistler uzman olmadıkları için filmlerde kimi hareketler çok hızlı, kimi de son derece yavaş çıkıyordu. Bir öpücüğün bir saatten daha uzun sürdüğünü görenler buna hiç şaşırmadan kendileri de uzun uzun öpüşmeye başlıyorlardı. Başka bir filmde insanların koştururcasına yürüdüğünü görünce koltuklarında rahat rahat oturanlar sokağa fırlıyor, perdedekiler gibi olanca hızlarıyla koşmaya başlıyorlardı. Zaten iki-üç saatlik bir ömürleri kalmamış mıydı?

Bütün lokantalar, kahveler, birahaneler, şekerciler ağzına değin doluydu. Kim garson, kim müşteri, belli değildi. Herkes kendi içkisini alıyor, kimseye para ödemiyordu. Eski günlere benzeyen bir şey varsa, o da müzisyenlerin durmadan coşturucu havalar çalmasıydı.

İyice sarhoş olanlar sokağa atıyorlardı kendilerini. Şiir okuyan romantikler mi istersiniz, ağız dolusu sövüp sayanlar mı?.. Kahvelerin terasları kırmızı, sarı fenerlerle donatılmıştı. Oralardan teneke tıngırtısı kuruluğunda öpücük sesleri yükseliyordu.

Frengiden burnu düşmüş ahlaksız bir herif, bir milyar mark ve bir parça çikolata ile bir kız çocuğunu kandırmaya çalışıyordu. Bu işi kıvırdıktan sonra adam çocuğu yandaki parka götürdü, hemen orada çayırlara yatırıverdi. Yanlarından geçen bir köpek onları kokladı, acı acı uludu. Fakat cazın davul gümbürtüsü bastırdı ulumaları. Gökte aydede olgun bir portakal gibi asılı duruyordu. Edebiyat uzmanlarının söylediklerine göre bütün bunlar tıpkısı tıpkısına Hofman'ın masalları gibiydi.

Zaman ilerledi, gece bastırdı. Derken, göz kamaştırıcı ışıklar doldurdu Berlin göğünü. Kentin üstüne dev ışıldaklar çevrildi. Kız çocuğu parkta

yattığı yerden doğruldu. Kaçmaya başladı. Yaşlı bir Alman elinde “Büyük Frederik Tarihi” adlı kitapla sokağa çıktı, bağa gözlüklerini taktı, yüksek sesli bir okuma tutturdu. Köpek hâlâ uluyordu.

Tam o sırada yorgunluktan esneyen bir adam girdi “Prager Die” kahvesinden içeri. Ama kahvede bir tek boş masa bile bulunmadığı için, pencere yakınında oturan ak saçlı kibar bir ihtiyarın yanına gelerek;

“Oturabilir miyim?” diye sordu.

Kahvenin içi neşeli bir kalabalıkla doluyordu. Kadınların başına atılan serpantinler onları örümcek ağı gibi sarmıştı. Yeni gelen müşteri çok yorgundu, belki de akşamı bir ara istasyonda geçirmişti. İkide bir sinirli sinirli saatine bakıyordu. Yens Boot’tan başkası değildi yeni müşteri.

3000 tank Berlin’in 25 kilometre yakınına sokulmuştu. Tanklardan birinde canciğer iki arkadaş vardı. Bunlardan biri, sıcaktan yarı beline kadar soyunmuş, başbakanın yeğeni Teğmen Viktor Brandevo, öteki ise, Asteğmen Jan Blankafar’dı. Seyrek ağaçları ezen, eski kilise duvarlarını yıkan, hendeklerden aşan tank hızla ilerlemekteydi.

Viktor Brandevo:

“Sıcak, çok sıcak,” dedi. “Keşke Nis’te olsaydık şimdi. Şu çıplak adamlar bana denizi anımsatıyor. Bak, az önce bir evi delip geçtik. İçerdeki çocuk karyolası ile çizmeleri gördün mü? Berlin’e hayli yaklaşmış olmayıyız.”

Jan Blankafar’ın keyfi yerindeydi. Ama çocuk karyolası ile bilmem kimin çizmelerini düşünmenin sırası değildi şimdi. Orduların toplanması, Berlin’in yerle bir edilmesi onun için kıskanç karısı Lüsi’nin bezdirici dırdırlarından, evde her gün pişen sığır etinden kurtulup gönlünce eğlenmek anlamına geliyordu. Pek yakında tadacağı zevkleri arkadaşına da anlatmak isteğiyle;

“Köln’de bir frank karşılığında dört milyon mark veriyorlarmış” dedi. “Berlin’de on milyona beğendiğin kız çocuğunu alıyormuşsun. Yarın bir deneyelim mi?”

“Ama dostum, unutuyorsun. Bir saat sonra Berlin’i de, orada oturanları da tümüyle yok edeceğiz.”

Bir ışıldak parladı, evlerin dış duvarları, bacalar, köprüler, su depoları aydınlandı. 3000 tank bütün kenti kuşatacak biçimde yan yana dizilmişler, hızla ilerliyorlardı.

Viktor Brandevo dayanamadı:

“Bak, pencerede bir lamba yanıyor. Korkuyorum Jan. Sonsuz bir zaman içinde gidiyormuşuz gibime geliyor. Sanki geçtiklerimiz kilometreler değil de yüzyıllar. Dilimiz bir karış dışarıda, bir koşturmacadır tutturmuşuz. Bak, deminki lambayı söndürdük, her yer dümdüz oldu. Zamanın geçişini bütün benliğimle duyuyorum. Göğsümde çarpan yürek değil, kronometre sanki.”

Jan Blankafar’dan ses çıkmadı. Onun o anda yapmak istediği başka şeyler vardı. Ellerinde külüstür tüfeklerle zırhlı canavarlara saldıran yüz sekiz genci görmüş, onları makineli tüfeklerle taramaya çalışıyordu. Gençler can derdine düşmüş, kaçışıyorlardı.

Vestend mahallesi yerle bir olmuştu. “Prager Dile” kahvesinde ise kara kaşlı kemancı hâlâ Peru kautrotları çalıyordu. Kahvesini içip bitiren saygıdeğer, yaşlı bir bilgin Yens Boot’a dönerek;

“Olanlar beni çok üzüyor,” dedi. “Şurada üç-dört saatlik bir ömrüm kaldığını biliyorum. Son çalışmalarımı kimseye açıklama fırsatı bulamadım. Çalışma odamdan ayrılmayalı tam üç yıl oluyor. Üç yıldır kimseyle görüşmedim. Bir savaş daha çıkacağını nereden bilebilirdim? 1925 yılında bulunan, Firavun Ferunkanun’un mezarındaki yazıtı çözdüm en sonunda. Yazıtın son tümcesinin anlamından ancak bugün emin olabildim. Şöyle diyor Firavun: Başlangıç sonda da bulunabilir. İsa’dan bin iki yüz yıl önce, yani bundan tam üç bin yıl önce yaşamış bulunan Firavun Ferunkanun’un son sözleridir bunlar. Fakat birinin çıkıp da okuması için bunca zaman geçmesi gerekti. Sanıyorum, artık posta çalışmıyor. Ben de çok geçmeden öleceğime göre, Ferunkanun’un son sözlerini kimse öğrenemeyecek.”

O sırada, yıkılan evlerin gürültüsü doldurdu kahvenin içini. Kayzeralle’deki evlerin hepsini yıkan iki tank Prager Alanına yönelmişti. Kautrot dansı yarıda kesildi. Masalardaki bardaklar devrildi. Salonu dolduran kalabalığın bir bölümü birbirini ezerek dışarı fırladı, kalanlar da korkudan sararmış bir halde sandalyelerine yığılıp kaldılar.

Mısır tarihi bilgini bundan hiç etkilenmemişti. Yens Boot’a;

“Her ne kadar çalışmalarımı pek beğenmemiş görünüyorsanız da sizden bir dileğim olacak,” dedi. “Eğer ben ölür, siz de sağ kalırsanız, çantamdan Firavun Ferunkanun’un mezarından çıkan yazıtın çevirisini alın, Nürnberg’te Münhenerştrasse 11 numarada oturan kızım Fröylayn Elsa Kriger’e bir an önce ulaştırmanın bir yolunu bulun.”

Yens Boot alaylı alaylı gülmekle birlikte başını “olur” anlamında sallamaktan geri kalmadı.

Bir kadın döşemeye yuvarlanarak avazı çıktığınca bağırmaya başladı. Bir an sonra da tavandan, duvarlardan taşlar, topraklar dökülmeye başladı. Yens Boot ve Mısır tarihi bilgini kendilerini yerde buldular.

Yürürken bıyıklarını oynatan bir külhanbeyi gibi, bir tank topunu sallaya sallaya cakayla geçti önlerinden.

Ne Yens Boot’a, ne de bilgin Kriger’e bir şey olmuştu. Sarsıntının etkisi geçince yerlerinden doğruldular. Yens Boot ceketindeki kireç tozlarını özenle silkti, bir sigara yaktı. Taşlar, ölü insanlar doldurmuştu çevrelerini. Yıkık duvarlar arasından sıyrılınca, taştan taşa seken birkaç çıldırmış insan gördüler. Aralarında “Alkazar” kabaresinin sahibi de vardı. Boncuk dizili eteğiyle zıplaya zıplaya koşuyordu.

Yens Boot ile yaşlı bilgin kol kola girerek yürümeye çalıştılar. Yens Boot bu işten yakasını sıyıracağını biliyordu, çünkü “Tröst D. E.” çalışmaya yeni başlamıştı. Gökyüzünde yıldızların altın serpintilerine bakarak ertesi gün Paris’e göndereceği mektupları düşündü.

Tam o sırada tanklardan biri üzerlerine doğru geliyordu.

Bay Kriger, Yens Boot’a şöyle dedi:

“Firavun Ferunkanun’un mezarındaki yazının kimin işine yarayacağını anlamıyor musunuz? Benim, sizin, şu etekli adamın, tanklardaki askerlerin, hepimizin... Binlerce yılın uzun, karanlık koridorunu görüyorum. Bu koridor şimdi arkamızdadır. Firavun ne demişti? Başlangıç sonda da bu...”

Bay Kriger, Firavun Ferunkanun’un avutucu özdeyişini bitirmeye fırsat bulamadı. Bir makineli tüfeğin dar boğazından kustuğu mermiyle vurularak yere düştü. Viktor Brandevo tankta ayakta duruyor, camlaşmış boş gözlerle binlerce yılın uzun, dar koridoruna bakıyordu.

17 - BADEMLER ÇİÇEK AÇINCA

Yukarda görüldüğü üzere, on sekizinci, Mısır hanedanından bir firavunun özdeyişleri Yens Boot'u pek ilgilendirmiyordu. Ancak kahramanımızın, verdiği her sözü yerine getirmek gibi, üzerine titrediği bir dürüstlüğü vardı.

Hoş bir yaz günüydü o gün. Bir zamanlar insanların başkentin gürültüsünden kaçıp gezintiye çıktıkları Şpree Vadisinin iç açıcı çayırlarında başı açık kadınlar, boyunbağları rüzgârda savrulan erkekler dört bir yana çil yavrusu gibi dağılmışlardı. Orman yangınından kaçan yırtıcı hayvanlar gibi çığlık atarak koşuyorlar, tökezleyip düşüyorlar, giysileri çalılara takılıp paramparça oluyordu. Aslına bakılırsa, tankların ezmediği, mermilerin öldürmediği şanslı insanlardı bunlar.

Feliks Brandevo'nun birinci cezalandırmasından aşağı yukarı sekiz bin Berlinli sağ çıkabilmişti.

Kaçanlar arasında, koltuğunda eski bir çantayla Yens Boot da vardı. Mister Cebs'e, Mister Hardayl'a, Mister Trayvt'a verdiği sözü nasıl tutuyor idiyse, bir gün önce Bay Kriger'e başını sallayarak kabul ettiği, firavunun önemli düşüncelerini Fröylayn Elsa'ya iletme sözünü de tutacaktı.

Elbette baş sallamak, korkunun titrettiği Alman topraklarından ilerleyip Nürnberg'e ulaşmaktan çok daha kolaydı. Ama Yens Boot gibi sağlam bir şirket hiçbir zorluktan yılmazdı.

Yens Boot öğle üzeri Bitterfeld kasabasına vardığında ilk gözüne çarpan şey bir sigara satıcısının önünde duran motosiklet oldu. Ne yazık ki Yens'in

fazla zamanı yoktu, sahibiyle konuşmadan motosikleti aldı, güneye doğru hızla sürdü.

Tuhaf bir görüntüsü vardı o günler Almanya'sının. Fransız pilotları attıkları bombalarla Ştutgard, Dresden, Breslav gibi kentleri yerle bir etmişler; ayrıca birçok demiryolunu havaya uçurarak bütün trenleri durdurmuşlardı. Ayakta kalan kentler birbirlerinden koptukları için her biri kendi yaşamlarını sürüyor; daha doğrusu, her biri ayrı bir ölüme hazırlanıyordu.

Yens Boot, Laypzig'e vardığında kenti iç savaş sarmıştı. Her ne kadar Berlin'deki merkezi hükümet tankların baskısıyla çökmüşse de, Laypzigli sosyalistler hâlâ çöken hükümetin egemenliğini koruyorlardı. Komünistler ise buna karşı çıkıyorlar, Almanya sanayi sendikaları genel kurulunun toplanmasını istiyorlardı. Çarpışma bütün gün sürdü. En sonunda komünistler üstün geldi. Ertesi gün devrim kurbanları için görkemli bir cenaze töreni yapılacaktı. Ama daha buna fırsat kalmadan, gece saat ikide Fransızlar kentte taş taş üstünde bırakmadılar.

Yens Boot, Laypzig'den Galle'ye geçti. Burası şaşılacak derecede sakindi. Yıkılan kentlerden kaçanlar alışverişi canlandırmışlardı. Şekerciler tıklım tıklım doluydu, yüz yılık meşelere benzeyen kocaman pastadan ağaçlar birkaç dakikada yalanıp yutuluyordu. Kent meclisi köpekler için yeni vergi getirmeyi karara bağladı. Belediye orkestrası parkta Meyerber'den seçme parçalar çaldı, akşam 9'da hizmetçiler sayıları dört bine varan, vergiye bağlı köpeklerini günlük gezintiye çıkardılar. Sahnede çırılçıplak dans eden kırk yaşlarındaki Emili ile Mina Leyzer kardeşler o gece de çok beğenildi. Ter kokan dansözler gece kulübü müşterilerini gülerek selamladılar. Temmuzun 1'ini 2'sine bağlayan gece Galle de yerle bir edildi.

Bütün ülkede sakatlardan ya da okullu gençlerden oluşan “ulusal savunma birlikleri” boy göstermeye başladı. Karşılarında savaşacak düşman bulamadıklarından 1914 model paslanmış tüfekleriyle havaya ateş ediyorlardı. Kadınlar yerlere kapanıp yalvarıyor, gönüllü askerlerden ateş etmemelerini istiyorlardı:

“Ne olur yapmayın! Kızdırmayın düşmanı! Çok korkuyoruz... Orada... Orada Bay Feliks Brandevo'nun bulunduğunu bilmiyor musunuz?”

Kudurarak kendini kırlara vurmuş bir yığın kadın vardı. Erkekler de öyle... Bayırturbu yiyorlar, gazete çıkmadığı için yalnızca İncil okuyorlardı.

Bamberg’e varınca Yens Boot çok sevindi. Birincisi, Paris’e, Varşova’ya, Bükreş’e birkaç iş mektubu gönderebilmiş; ikincisi, motosikleti bozulduktan sonra bir taşıt, hem de tam gitmek istediği yere kalkan gerçek bir tren bulmuştu. Bamberg halkı son derece iyimserdi, Nürnberg’te pürüzsüz bir dinginlik (sükûnet) hüküm sürdüğüne inanıyorlardı.

Yens Boot vagon-restorandaki yerini aldı, sebzeli pirzolasını ısmarladı, düş kurmaya başladı. Çok çok eskiden, ortada daha “Tröst D. E.” yokken Avrupa’yı bir baştan bir başa dolaşır; türlü türlü insanlar, görüntüler, yaşamlar tanırdı. O zamanlar mor bir pijaması da vardı. Acaba Jan Blankafar güzel karısıyla mutlu muydu?..

Yens Boot bunları düşünüyor, Viyana usulü hazırlanmış sebzeli pirzolasını yiyordu. Nürnberg kiliselerinin gotik kuleleri görünmeye başlamıştı. Yens Boot çok beğenirdi bu kenti; “Tröst D. E.”nin genel müdürü olmasına karşın, Bamberglilerin haklı çıkmalarından dolayı gene de kıvançlıydı. Kentin tarihi sokaklarında dolaşabilecek, Fröylayn Elsa Kriger’e rahmetli babasının selamlarını iletme fırsatı bulacaktı.

Açık ve serin bir sabah havası vardı dışarıda. Bütün gece yağmur yağdığından mavi gökyüzünde fabrika bacaları, kilise kuleleri, evlerin sivri çatıları çok belirgin görünüyordu.

Garın çıkışı öylesine boştu ki, yolcular bir tek taşıyıcı bile bulamadılar. İstasyon şef yardımcısı yalnız başına bir bankta oturmaktaydı. Adamcağız derin bir uykuya dalmış olmalıydı, çünkü trenin gürültüsüne bana mısın demedi. Her şeyde düzeni seven Yens Boot elini adamın omzuna koydu:

“Uyanınız, bay şef yardımcısı!..”

Ama şef yardımcısı Yens Boot’un bütünüyle yasal olan dileğini yerine getirmedi.

Bu durumu gören yolcular, bir an düşündükten sonra, henüz boşalttıkları vagonlara itişip kakışmadan tekrar doluşmaya başladılar. Nürnberg’ten pek hoşnut kalmadıkları belliydi. Aceleci bir düdük sesinden sonra tren geldiği yöne, Bamberg’e doğru yola çıktı.

Trenin Bamberg’den ayrılışıyla geriye gelişi arasında dört saat geçmişti. Sabahın 7’si ile 11’i arası pek de kısa bir süre sayılmaz. Ama işte bu süre içerisinde Bamberg yok olmuştu ortadan. Tren eski yolu üzerinde hayli ilerledikten sonra boş bir tarlaya dönüşen istasyonda durdu. İkinci mevki

vagonundan inen bir Bavyeralı elindeki son sandviçi de yedi ve ağlamaya başladı.

Yolcular Nürnberg'den Bamberg'e doğru apar topar yola çıkarken peronda bir yolcu kalmıştı. Doğal olarak istasyon şef yardımcısını saymayacağız (onu artık saymamak gerekirdi). Bu tek yolcu Yens Boot'tan başkası değildi. Onun gitmemesinin nedeni, Bay Kriger'in çevirisini Fröylayn Elsa'ya iletmek için verdiği sözdü.

Yens Boot'un Nürnberg'e geldiği günün bir öncesi, akşam saat 9'da Elsa Kriger, Münhenerştrasse 11 numaradaki küçük evinin balkonunda duruyor, sevinçli sevinçli gülümsüyordu. Balkondaki ıtırlar çiçek açmıştı. Gökyüzünde yıldızlar parlıyor, Nürnberg kiliselerinin çanları tatlı tatlı çınlıyordu. Ama Elsa'nın gülümsemesinin nedeni bu değildi. Henüz tanınmamış bir ozan ve bir oyuncak mağazasının tezgâhtarı olan Hans Müller vardı yanında, onun için çok mutluydu. Yüzündeki gülücükler sarı saçlı, geniş alınlı Elsa'ya çok yaraşıyordu. Böyle anlarında, XV. yüzyıl Nürnberg ustalarından birinin yaptığı Şvabs Venüsü resmine pek benzerdi. Elsa Hans'a, Hans Elsa'ya durmadan gülümsüyorlardı.

Şimdi yok olmuş bulunan Avrupa'nın eski geleneklerini gözümüzün önüne getirmek çok güç. Genç insanların çalışmak, spor yapmak ya da başka yapacak bir şeyleri yoksa yatıp uyumak yerine birbirlerine anlamsız anlamsız gülümsemeleri bizlere hayli saçma görünüyor. Bu gibi durumları, daha önce sözünü ettiğimiz bir ruh hastalığıyla, "aşk" denen hastalıkla açıklamak gerekir.

Elsa, Hans'a şöyle dedi:

"Komşular konuşurken işittim. Berlin yakılıp yıkılmış, öyle mi? Eğer doğruysa biz de mi yok olacağız?"

"Evet, öyle... Bizim için kurtuluş yok. Ama ben sizi seviyorum, Elsa!.."

Hans böyle diyerek gözlerini önüne indirdi. Elsa da eğdi başını önüne. Yan yana sessizce durdular. Yıldızlar ışıldıyor, çanlar çalıyordu.

Elsa süzgeçli kovayı aldı, ıtırları sulamaya koyuldu. O zaman Hans yazdığı şu son şiirini okudu sevgilisine:

...Dudaklarının yaklaşışı öyle yavaş ki,
Eğer çelik un ufak olur, dağılırsa,
Geriye kötülükler ve bir esinti,
Ağır bir taş, pembe bademler kalır...

Ama şiirini bitiremedi, çünkü dudakları Şvab Venüsü'nün pembe dudaklarının hemen yakınında bulunuyordu. İki sevgili uzun uzun öpüştüler. Şvab Venüsü Elsa başını geriye atmıştı. Yıldızlara bakarak;

"Tam şiirimizdeki gibi," diye fısıldadı. "Durun! İşitiyor musunuz? Ağustosböcekleri ötüyor."

Gerçekten gökyüzü gümüş kanatların hafif uğultusuyla dolmuştu. Sevgililer bir daha öpüştüler. Hans, Elsa'yı kollarından bırakmaksızın;

"Evet, sevgilim, güney gökleri böyledir," dedi. "Sen de çiçek açan bademlerin kokusunu hissediyor musun?"

Âşıkların düşüne dalmış filan değillerdi. Acıbademlerin kokusunu Elsa da alıyordu.

"Elsa, ne dediğimi işittin mi?"

Ama Elsa yanıt vermedi, zaten veremezdi de. Hans da sorusunu yineleyemedi. İkisi de ölmüştü çünkü.

Bütün bunlar gece saat 10'da oluyordu. Sabah 9'da Yens Boot istasyondan ayrılmış, Münhererştrasse'yi bulmak için yollara düşmüştü.

Önce istasyonun karşısındaki kahveye uğradı. Müşteriler sandalyelerine devrilmiş oturuyorlardı. Bir kısmı da yere uzanmıştı. Yarısı içilmiş bardaklarda kalan biralar güneşte ışıl ışıldı. Bir içki şöleni gecesinden sonra insanlar sızmıştı sanki. Daha önce istasyon şef yardımcısını yakından gören Yens Boot kahvede uyuyanları uyandırmayı bile denemedi, oradan hızla uzaklaştı.

Alanda bir otomobil buldu, kımıldamadan oturan şoförün yanına binerek sürdü arabayı. Son derece hoş, sessiz bir hava vardı. Evlerin kırmızı kiremitleri sevinçten ışıldıyordu.

Yens Boot arada bir arabadan iniyor, evlere girip çıkıyordu. Bir oyuncak fabrikasında yarım bırakılmış oyuncakların arasında işçileri dinleniyorken buldu. Gece vardiyasında çalışanlar olmalıydı bunlar. İşçilerden biri yere uzanmış, kadife bir ayı yavrusuyla öpüşüyordu.

Evlerden birinin yatak odasında karı-koca derin bir uykuya dalmış, uyumaktaydılar; erkek püsküllü takkesiyle, kadın başörtüsüyle. Masa saati hâlâ çalışıyor ve 9'u 40 geçeyi gösteriyordu.

Batakhanelerden birinde dokuz kumarbaz, oyun masasının başında sızakalmışlar, başları yeşil çuhaya düşmüştü. Esmer adamın önündeki

paralara bakılırsa kumarda şansı iyi gittiği belliydi. Son kez 9 numaralı kartla bankoyu toplamıştı.

Yens Boot bir saat sonra Münhenerştrasse'yi buldu. On bir numaralı eve yaklaştığında iki âşık hâlâ balkonda kucak kucağa oturuyorlardı. Korkuluğa yaslanmıştı ikisi de. Elsa'nın kararan yüzü Venüs'ü hiç düşündürmüyordu insana. Hans'ın morarmış etli dili ise bir karış dışarı fırlamıştı.

Yens Boot, Bay Kriger'in dileğini yerine getirememişti ne yazık ki. Tam on iki saat geç kalmıştı bu iş için. Akşam 10'da altı yüz Fransız uçağı Nürnberg üzerinde bütün bombalarını boşaltmışlar, kentte yaşanan dört yüz yirmi bin kişiyle birlikte Fröylayn Elsa Kriger de iki dakika içinde dünyasını değiştirmişti.

Kent bomboştu; daha doğrusu, oldukları yere kıvrılmış, kararıp kokuşmaya yüz tutmuş cesetlerle doluydu. Temmuz sıcağı cayır cayır yakıyordu ortalığı; Yens Boot burnunu tıkayarak, kentten bir an önce uzaklaşmanın yolunu aradı.

Giderken bir adamla burun buruna geldi. Düş müş değil, pipo içen, basbayağı, capcanlı bir adamdı bu. Canlı adam Yens Boot'u görünce şapkasını çıkardı. İçini dökmek amacıyla konuşmaya başladı:

"Şu kör talihin işine bak! Çalış çalış, hepsi boş. Ben kanalizasyon işçisiyim. Bizimkisi pek hoş bir iş sayılmaz. En önemlisi de pis koku yok mu ya! Ama, ne yaparsın, alışacaksın. İşte dün de aşağıya inmiş, çalışıyordum. Bir de çıktım baktım ki, ortalıkta kimsecikler yok. Hesap göreceğim müteahhit bile ölmüş. Ne aptalca bir durum! Bundan böyle kanalizasyon kimsenin işine yaramaz. Durup dururken işimi de yitirdim."

"Neşeli bir adam olduğunuz belli. Artık Avrupa'da kalmanıza gerek yok. Amerika'ya gitmeniz için size bir görev vereceğim. Şikago'da Mister Trayvt'a bir mektup götüreceksiniz. Size yol için bin dolar. Varınca orada kendi mesleğinizde çalışırsınız."

Adam şapkasını çıkardı, sonra giyip yeniden çıkardı; bu onun işi aldığını gösteriyordu.

Yens Boot, Mister Trayvt'a şöyle bir mektup yazmıştı:

"Size Firavun Ferunkanun'un ölmeden önce söylediklerinin tam çevirisini gönderiyorum. Çevirmen Bay Kriger bu yılın 28 Haziranında Berlin'de geçen büyük olaylar sonunda öldü. Firavuna gelince, o üç bin yüz yıl önce

ölmüş bulunuyor. Çağımızın en etkili insanı olan size bunları göndermekten onur duyarım.

Bugün Nürnberg kentini gördüm. Çok ilginç, öğretici şeylerle karşılaştım. Balkonda birbirini ölü olarak kucaklamayı sürdüren sevgililer vardı.

Sağlığım yerinde, eski gücümdeyim, bıkmadan-usanmadan çalışıyorum."

Bir ay sonra Mister Trayvt mektubu okuyunca şöyle düşündü: "Üç bin yıl önce ölen firavun sanıldığı gibi aptalın biri değilmiş. Bir girişimin sonu her zaman bir başkasının başlangıcı anlamına gelir."

Masasındaki bloknota da şunları yazdı:

1. Firavunun düşüncesi geliştirilecek.
2. Bay Kriger için dua edilecek.

Biraz düşündükten sonra şunu ekledi:

3. Ölü sevgililer kınandıktan sonra unutulacak.

18 - “AVRUPA’YI VERECEKSİN”

“Deyli Meyl” gazetesinin 31 Aralık 1930 günkü sayısında, biten yılın önemli olaylarını sıralayan bir yazı yayımlandı. Bu yazıda kısaca şunlar belirtiliyordu:

“1. Almanya diye bir ülke yok artık. Elli beş milyon insandan ancak yüz bin kişi sağ kaldı. Ren’den Oder’e değin haydut çetelerinin cirit attığı kocaman bir çöl oluştu o bölgede.

Batı ve Doğu Avrupa arasındaki iletişim Paris-Bazel-Viyana-Moskova üzerinden sağlanmaktadır.

2. Fransız başbakanının yeğeniyle dostluğu ilerleten Jan Blankafar mal varlığını hayli arttırmış bulunuyor. Jan Blankafar karısı Bayan Lüsi Blankafar’a (kızlık soyadı Flamengo) Venedik’te bir saray armağan etmiştir. Eskiden Marki Fermuçino’ya ait olan bu saray canlı-cansız bütün demirbaşıyla, yani yakışıklı gondolcusu, mandolincileri, Veronej tabloları ve eşsiz yatak giysileriyle yeni sahiplerinin eline geçti.

3. Uluslararası ‘Avrupa’nın Yok Oluşunu Önleme İşçi Dernekleri’ Genel Kurulu Zürih’te toplanarak korkunç olayları protesto kararı aldı. Alman delege Yoldaş Grinbah daha etkin önlemlere gidilmesini önerdiyse de bu öneri kabul edilmedi. İngiliz işçileri Almanya’nın yok edilmesi, bunun sonucu olarak da kendi endüstrilerinin gelişmesi nedeniyle son derece hoşnuttular. Fransız işçileri genel seferberlik dolayısıyla anayasa gereği siyasal savaşıma katılamamışlardı. Rus delegeler ise Yoldaş Grinbah’ın önerisini yeterince kararlı bulmadıkları için olumsuz oy kullandılar.

Almanya’nın haritadan silinmesi ne yazık ki, Yoldaş Grinbah’ın ülkesini tek başına temsil etme sonucunu doğurmuştur. ‘Avrupa’nın Yok Oluşunu Önleme İşçi Dernekleri’ Genel Kurulu ‘Enternasyonal’ marşının söylenmesiyle son buldu.

4. Bay Feliks Brandevo’nun eylemlerinden çok etkilenen Yens Boot, Fransız başbakanına, Firavun Ferunkanun’un lahidi biçiminde tunçtan bir prespapye armağan etti.

5. ‘Avrupa Demokratik Kurtuluş Derneği’nin İngiliz başbakanı onuruna verdiği yemekte, Sör Bredvay, Avrupa kıtasına tek tehlikenin Rusya’dan geleceğini ileri sürdü.

6. 1930 yılı içinde Fransa’da sardalye avı büyük ölçüde düştü. Başbakan Feliks Brandevo, üç yıl önce herhangi bir çağrı almadan, millet meclisine zorla girişinden dolayı hiç pişmanlık duymadığını belirtti.

7. Noel dolayısıyla Varşova ve Bükreş’te ‘Fransız Kültürünü Yayma Derneği’ temsilcileri törenle karşılandı. Yapılan gösterilerde Polonyalılar mazurka dansı yaptılar. Romanyalılar gitar çaldılar, Fransızlar ise bol bol alkış tutular, tıka basa yemek yediler.”

“Deyli Meyl”in yeni yıl sayısı şu sevinçli haberle son buluyordu:

“Bütün güçlüklere karşın Avrupa hızlı adımlarla yeniden doğuşa doğru yol alıyor. İşte böyle, sayın okurlar, Yeni Yılınız kutlu olsun!”

O sıralar Yens Boot, Moskova’nın karlı sokaklarında dolaşmaktaydı. Bayramın sevinciyle dolup taşan kahramanımız, “Deyli Meyl” gazetesinin uzaktan gönderdiği iyilik dileklerine karşı içinden;

“Sizin de Yeni Yılınız kutlu olsun! Nice mutlu yıllara!” diye bağırmak geldi.

Moskova Yeni Yılı karşılamaya hazırlanıyordu. Koca kent bayram sevinci içindeydi. Üstelik sevinmesi için sayısız neden vardı. Sona eren yılda gerçekleştirilen yönetim ve maliyeyle ilgili değişiklikler ülke endüstrisinin gelişmesine olumlu katkıda bulunmuştu. Eşine az rastlanan üretimle geçmiş yılların açıkları kapatılıyordu.

Şurası bir gerçekti, Almanya’nın ortadan kalkışı Sovyetler Birliği ekonomisi için büyük bir kayıptı. Fakat 1930’da devlet, gözünü daha çok doğuya çevirmeye başladı.

Rusya’nın en zengin, en güçlü bölgesi doğu toprakları yani Sibirya’ydı. Yirmi yıl öncesine değin sürgün yeri olarak kullanılan bu ıssız, iç karartıcı

topraklar, Sibiryalıların üstün çabaları sonunda Kanada'yı geride bırakmıştı. İrkutsk, Çita, Amerika'nın ilerlemiş kentleriyle rahatça boy ölçüşebilirdi. Vladivostok'a gelince, yirmi yıl sonra Asya'nın San-Fransisko'su olacağı şimdiden belliydi. Kısacası gerçek Sovyetler Birliği, Volga'dan başlıyor, doğuya doğru uzanıyordu.

Moskova başlı başına garip bir kentti doğrusu. Cumhuriyetin bu kalabalık, kocaman merkezi bir sınır kenti görünümü kazanmıştı. Çünkü batısında yakılıp yıkılmış, nüfusu seyrekleşmiş topraklar uzanıyordu.

Ama gene de bir başkentti Moskova. Mağazalar mallarla, okullar öğretmenlerle, lokantalar şarapla doluydu. Yeni Yıl herkese mutluluk ve başarı getireceğe benziyordu.

Yıkıntıya dönen batı bölgelerinin eski durumuna getirileceği bile söylenmekteydi.

Ancak 1920 ve 1925 yıllarını unutmayan birtakım kötümserler batı komşularına pek iyi gözle bakmıyorlardı. Bay Feliks Brandevo'nun Almanya üzerinde giriştiği denemeler çok şey öğretmişti onlara. İşte o yüzden kötümserlikten kurtulamıyorlardı.

Halk yatışmış görünüyor, Rusya'nın batı sınırları iyi korunuyordu. Bundan başka "Fransız Kültürünü Yayma Derneği"nin üyeleri, kabul sırasında Polonya başbakanı Tşeteşevski ile Romanya Başbakanı Grohotesku barışçıl niyetlerini belirtmişlerdi.

Kısacası, Moskova'nın Yeni Yılı dinginlik içinde karşılamaması için bir neden yoktu.

Balıkçılık kurumunun yöneticisi Yoldaş İlyin gece geç saatlere dek bir önceki yılın hesaplarını ve bilançoyu gözden geçirdi. Ağzındaki siyah Manilya purosuna bakınca onu Amerikalı çelik kralı Mister Cebs sanmak işten bile değildi. Ne yazık ki, Yoldaş İlyin'in döner koltuğu bile yoktu daha. Onun tek eksiği de buydu zaten. O da Mister Cebs gibi saatinin yelkovanı ile ayarlı olarak yaşar, yalnız rakamlarla düşünür (balık, milyonlarca tonla; para, milyarlarca rubleyle ölçülürdü), uyurken durumun yönetim toplantılarına götürüldüğünü sanarak kollarını, bacaklarını oynatır, düşlerinde ise büyük bilançoların altını imzalardı. Sonuncusu, diyelim ki, bir düştü, ama bu durum Yoldaş İlyin'in pratik bir adam olduğu gerçeğini değiştirmez.

Hesap ve bilançoyu inceleyip bitirince rahat bir soluk aldı:

“Çok güzel bir yıl! Fransa’da bütün sardalyeler öldü. Üstünlüğün bize kaydığı açıkça görülüyor,” dedi yayvan yayvan gülümseyerek.

Sonra gecenin kalan bölümünü nasıl geçireceğini planladı. Saat 23.30’dan 23.59’a değin iki biftekle dondurmalı meyve ezmesi yeme, 24.00’da Yeni Yılı karşılama, 00.01’den 00.14’e kadar dostça kadeh tokuşturma, 00.15’ten 00.30’a dinlenme ve kahve içme, 00.30’dan 00.42’ye otomobille Petrovka-Arbat’a gidiş, 00.43’ten 01.00’a genç sevgilisiyle oynaşma. Sonra da uyku.

Saat 23.23’ü gösterdiği için Yoldaş İlyin hızla aşağı indi. Çıkışta, güçlükle yürüyen yaşlı bir kadınla burun buruna geldi. Kadın korkuyla haç çıkardı.

“Amanın, bu Amerikalı da nereden çıktı! Az kalsın çarpışıyorduk” dedi.

Yoldaş İlyin tam zamanında geldi. “Ekzantrik” lokantasına. Moskova’daki devlet kuruluşlarının bütün kodamanları orada toplanmıştı. Saygıdeğer büyükler salça dökmeyi bile unutarak, hızlı hızlı dörder biftek yediler. Avrupa geleneğiyle uydukları tek şey içki faslıydı. Onu da, su katılmamış votka bulamadıkları için, tiksine tiksine içtikleri şampanyayla geçiştirdiler.

Yoldaş Hapyan her şeyde en öndeydi. Sekiz bifteğe bana mısın demedi, beş şişe şampanyayı gövdeye indirdi, her renkten on bir kızın işini bitirdi.

Komintern (Komünist Enternasyonal) lokalinde yılbaşı eğlencesine katılan isyancılar, hayalciler ve çileciler “Enternasyonal”i hep birlikte söylediler:

> Uyan ey, lanetle yaftalanmış,
> Açlar ve köleler dünyası uyan!

Alman Komünist Parti delegesi Yoldaş Hekel şu konuşmayı yaptı:

“Ölen burjuvazinin çılgınlığı ve proletarya önderlerinin kararsızlığı Almanya’yı yok etmiş bulunuyor. Ancak bu, emperyalizme çok pahalıya malolmuş bir zaferdir. Hiç kuşkunuz olmasın, yoldaşlar, geleceğe güvenle bakabiliriz. Cenevre’deki uluslararası kurultayda bizim önerimiz oyların altıda birini aldı. Proletaryanın yavaş yavaş hayalden kurtulduğunu gösteriyor bu.”

Hep birlikte bira bardaklarını kaldırıp tokuşturdular. Fransız Komünist Parti temsilcisi Yoldaş Lorans, Yoldaş Hekel’in elini sıktı.

“Er ya da geç Fransa’da devrim olacaktır.”

(Okuyucuların ileride görecekleri üzere, Yoldaş Lorans bütünüyle haklıydı. Hatta şu dünyada her şeyin er ya da geç gerçekleşeceğini bilmeseydik, ona peygamber bile diyebilirdik)

Yens Boot ne Komintern'deki eğlenceye katılmıştı, ne de "Ekzantrik" lokantasındakine.

Eskiden Mareşal Budennıy'ın kızıl askeri, şimdi ise döşeme cilalama işçisi Çug, Şabolovka'daki küçük kooperatif aşevinde bir masada oturuyor; çay bardağından, ne olduğu anlaşılmayan bir içkiyi içiyordu. Deri ceketli bir adam ona doğru yürüdü ve;

"Beni tanımadın mı?" diye sordu. "Birlikte beyazlara karşı çarpışmıştık. Çok eskiden. On iki, on üç yıl oluyor."

Çug belleğine fazla güvenmeyen biriydi, ama kendine bir arkadaş bulduğu için sevinerek deri ceketliye de bir içki ısmarladı.

"Tröst D. E."nin genel müdürü eski günleri yaşamak istiyordu anlaşılan. Toyluk günlerinde Moskova'ya kadar varmış, çarlığa karşı çevirdiği topuyla Avrupa'yı kurtaracağını düşlemişti.

Şabolovka'daki aşevinde döşeme cilalama işçisi Çug ile birlikte Yeni Yılı geçirişinin nedeni de buydu işte. Çug üçüncü bardağı devirince dili çözüldü.

"Demek, birlikte Denikin'in ordusuna karşı savaştık, öyle mi? Bunun üstüne ben gittim bir de Odessa'da Fransızlarla çarpıştım... Sonra da Polonyalılarla... 'Varşova'yı vereceksin!'"

Yens Boot üzgün üzgün içini çekti.

"Peki, şimdi nasılsın?"

"Şimdi mi? Yuvarlanıp gidiyoruz işte..."

Yens Boot "yuvarlanma"nın anlamını sorup öğrenmeye vakit bulamadı, çünkü kulakları sağır edici bir gürültü tatlı söyleşilerini yarıda kesmişti.

Birbirinden ayrılmadan sokağa fırladılar.

"Depolar mı havaya uçtu, nedir?"

"Hayır, hayır! Kurultay onuruna yapılan top atışları bunlar!"

"Yoksa eğitim atışı mı yapıyorlar?"

"Aman Tanrım, Polonya uçakları gelmiş diyorlar!"

Kalabalıkta daha neler konuşulmuyordu ki! Moskova Irmağına varmadan Yens Boot'la Çug, dokuma fabrikalarından birinin yerinde yeller estiğini gördüler. Köprü de hayli hasara uğramıştı. Çeyrek saat önce Yeni Yılı

kaygısızca karşılayan Moskovalılar şimdi sokağa dökülmüşlerdi. Artık tartışmaya gerek yoktu, bu, düpedüz düşman hava baskınıydı.

Derken, ikinci, üçüncü patlamalar işitildi. Elektrik santrali havaya uçtu, kent karanlığa gömüldü. Genelkurmay Başkanı serinkanlılıkla emirler veriyor, Sovyet hava kuvvetlerinin Polonya uçaklarını birkaç dakika sonra geri püskürteceğinden emin olduğunu söylüyordu.

Ama sonu gelmiyordu patlamaların. Krasnaya Presniya yerle bir olmuştu. Hava kuvvetleri komutanlığından, düşman uçaklarına rastlanmadığı bildirildi. Genelkurmay Başkanı Petrovski, odasının penceresinden şaşkın gözlerle güneye doğru baktı. Şimdi patlamalar oradaydı, kentin güney semtleri yıkılıyordu.

Topçu okulu komutanı koşarak içeri girdi.

“Bunlar bomba değil, komutanım, top mermisidir.”

“Siz ne diyorsunuz? Aklınızı mı kaçırdınız? Atışı bu kadar uzaktan nereden yapabilirler?”

İşte bunu kimse bilmiyordu. Bu arada Smolensk’e, Bryansk’a ne durumda oldukları soruldu. Sakindi oralar, gürültü-patırtı yoktu. Bryansk’la Petrovski kendisi konuştu. Telefonu saat 2’yi 26 geçe kapadı. Üç dakika sonra da öldü.

Patlamalar aralıklarla sürdüğü için Moskovalıların çoğu kendilerini kentten dışarı atma fırsatı buldular. Kazan ve Nijegorod demiryollarının çevresindeki yazlık semtler insanlarla dolup taştı.

Felaketin birbirinden ayırmadığı Yens Boot ile Çug, Brkovo İstasyonunda ateş başında ısınmaya çalışıyorlardı. Moskova’da taş taş üstünde kalmamıştı ama gene de patlamalar sürüp gitmekteydi.

Nedeni bilinmeyen bir felaketti bu. Ölümden bir mucize sonucu kurtulan yaşlı bir kadın olanları bir mucizeye yordu: Dinsiz Moskova, son papazın Kovrov kentinde öldürülmesi üzerine Tanrı’nın hışmına uğramıştı.

İşçi fakültesini[8] bitirmiş bir bilgin kişi bas bas bağırıyordu:

“Bunlar azot atom bombasıdır. Radyoaktif ışınlar yayar. Yirmi yıl önce Vels, kitabında bunları yazdı.”

Bilginin bağırması öylesine şiddetliydi ki, yaşlı kadın yalvarmaya başladı:

“Susturun şunu! Ne olur, susturun! Dayanamıyorum. Bombadan da kötü.”

Oradan kafasızın biri atıldı:

“Yerin altından lağım atıyorlar.”

Çug, Yens Boot’a sordu:

“Peki, sen bu işe ne diyorsun?”

Çayını içmekte olan Yens Boot bir şey söylemedi. Akşama doğru patlamalar yinelendi. Yalnız bu sefer doğuya, insanların gittiği yöne doğru kayıyordu. Kaçanlar ana yollardan uzak durmaya çalıştıkları için boyunlarına değin karlara gömülüyorlardı. Tarlalarda döküle döküle ancak üçte biri ulaştı Volga kıyılarına.

Hükümetin sağ kalan üyeleri geçici başkent seçilen Nijni Novgorod’a taşındılar. Birkaç kentle bağlantı sağlandı. Bu arada Petersburg (Leningrad), Kiyev ve Odessa’nın haritadan silindiği öğrenildi. Sibirya, başkentin Çita’ya aktarılmasında direniyordu. Devrim Yürütme Kurulu savunma önlemlerini görüşmek üzere toplandıysa da ortada savunulacak bir durum yoktu; çünkü ne kendilerine savaş açılmıştı, ne de savaşacak bir düşmanla karşı karşıyaydılar.

Patlamalar gittikçe ilerlemekteydi; 6 Ocakta Harkov, 8 Ocakta Riyazan ve Vladimir yakılıp yıkıldı.

Devrim Yürütme Kurulu Başkanı çıldıracak gibiydi.

“Allah kahretsin! Şimdi ne yapacağız?”

Kimse kalkıp da ne yapılması gerektiğini söyleyemedi.

Yens Boot ve Çug ağırdan alıyorlar, yıkılan yerlerden en son ayrılıyorlardı.

Yerle bir olan Riyazan’dan ayrılırlarken Çug, Yens Boot’a sordu:

“Şimdi ne yapacağız?”

Sorusuna yanıt gelmedi.

Bu arada Polonya hükümeti başkanı, seym (meclis) grup başkanlarını toplayarak bir açıklama yaptı:

“Arkadaşlar, şimdi size sevinilecek ama gizli tutulması gereken bir durumu bildireceğim. Geçen yıl eylül ayında biz ve müttefikimiz Romanya, güçlü dostumuz ve koruyucumuz Fransa’dan bir öneri aldık: Aydınlık Avrupa ufkunda kara bir leke gibi duran Rusya’yı ortadan kaldırmamız gerekiyordu. Bu öneriye olumlu yanıt verdik. Aynı yıl aralık ayında “Fransız Kültürünü Yayma Derneği” bayrağı altında ülkemize askeri bir kurul geldi. Gelirken de “Sentrifuga Divuar Ekselsiyor” sistemiyle yapılmış, yirmi sekiz tane gülle atan top getirdiler. Bu gülle atıcılar Fransız mühendisi Divuar tarafından yapıldığı için onun adını almışlardı. Topların

yapımı büyük bir gizlilik içinde sürdü. Çalıştığı fabrikada yuvarlak toplar yapıldığını söyleyerek övünmeye kalkan bir işçi bu yüzden Dijon askeri mahkemesince kurşuna dizilme cezasına çarpıtıldı. Topların taşınması da aynı biçimde gizlilik içinde tamamlandı. 28 Aralıkta ülkemizin ve Romanya'nın belirli noktalarına gülle atıcılar yerleştirildi. Yeni yıl girer girmez ilk dakikalarda işe giriştik. Bu madeni aygıtların nasıl yapıldığını ayrıntılarıyla anlatmamı istemeyeceğinizi umarım. Sonuç olarak ocağın ilk günü atışlar başladı ve sevinerek bildireyim ki, Moskova'sıyla, Petersburg'uyla, Kiyev'iyle bu zorbalar ülkesi tümüyle yok edildi. Rusya diye bir ülke yaşamıyor artık!"

Seym'in yurtsever parti grup başkanlarının gözleri yaşardı, hep bir ağızdan üç kez: "Polonya henüz ölmedi!" diye bağırdılar.

Eski döşeme cilalama işçisi Çug döşemeleri parlatacağı yerde Riyazan evlerinin yıkıntıları arasında dolaşıyor, bir yandan da Yens Boot'a soruyordu.

"Şimdi ne yapacağız?"

Tam o sırada gözleri, dökme demirden kocaman bir mercimeğe benzeyen tuhaf bir nesneye ilişti.

"A, bu da neymiş?" dedi Yens Boot'a şaşkın şaşkın bakarak.

"Tröst D. E."nin genel müdürü kafası çalışan bir adamdı, iri mercimeğe şöyle bir bakınca anladı.

"Bu mu? Şey... Patlamamış bir gülledir bu. Moskova'yı yerle bir edenler işte bu nesnelerdir."

Çug böyle şeylere büyük bir ilgi duyardı. Dev mercimeği evire çevire inceledi. Gerçi güllenin "Divuar Ekselsiyon" marka atıcılar için yapıldığını gösteren "D. E." harflerinden başka göze çarpan bir özelliği de yoktu.

Çug iyice merak etmişti.

"Bu 'D. E.' ne demek oluyor?" diye sordu.

"Tröst D. E." öyküsünün okuyucuları bu harflerin pek çok anlama geldiğini kolaylıkla anlarlar, gelgelelim Yens Boot yalnız gülümsemekle yetindi.

Bu garip baş harflerin ne anlama geldiğini çözerek sinsi düşmanı tanımak gene Çug'un kendisine düşüyordu.

"Tamam, çözdüm!" diye bağırdı bir süre sonra. "'D. E.'nin anlamı Avrupa'yı vereceksin[9] demektir."

Yens Boot bayağı heyecanlanmıştı.

“Aferin! Bu yaşta bu ne ince zekâ!” diyerek arkadaşını kutladı.

Çug’un Fransız biçimi övgülere karnı toktu, onun için bir yandan koşmaya, bir yandan da genç bir horoz gibi bağırmaya başladı:

“Yoldaşlar! Dönün geriye! Düşmanla çarpışmaya gidiyoruz! Onların analarını s... Avrupa’yı vereceksin!..”

Çug’un ardından “Tröst D. E.”nin Genel Müdürü Yens Boot tabanları yağladı, bir yandan da genç bir horoz gibi bas bas bağırıyordu:

“Avrupa’yı vereceksin! Avrupa’yı vereceksin!”

Kaçanlar durdular, bir an kararsızlık içinde gözlerini kırpıştırdılar, sonra topluca batıya yöneldiler. Akşama doğru üç yüz bin kişi görünmeyen düşmanın üzerine hücuma kalkmış bulunuyordu. Yeni sefer haberi Volga kıyılarına ulaştı, oradan da milyonlar geri dönüp yollara düştü. Güneyden, kuzeyden sel gibi akıyordu insanlar.

6 Ocakta hükümet savaş açtı. Ancak Sovyetler Birliği’nin kiminle savaşa girdiği resmen belirsiz kalıyor; kararda, yalnızca, “emperyalist sömürgenlerle...” sözü geçiyordu. Gelgelelim, kızgın bir lav gibi batıya akan Rusya, düşmanının kim olduğunu biliyordu artık. Ocak karlarının örttüğü yıkılmış kentlerden geçerek hızla ilerlediler.

“Avrupa’yı vereceksin! Avrupa’yı vereceksin!” haykırışları yükseldi dört bir yandan.

Kızıl Ordu yürüdü, ilkokul öğrencileri yürüdü. Gözlüklü Marksistler, takkeli dindar Tatarlar yürüdü. Kadınlar, ihtiyarlar, çocuklar yürüdü. Kızıl Ordu erlerinin ellerinde makineliler vardı. Köylülerin ellerinde de külüstür tüfekler. Birçoğu nereden bulmuşlarsa sopalarla silahlanmışlardı. Bu akıl almaz ordunun sayısı kimilerine göre yirmi sekiz milyona ulaşıyordu.

Polonyalılar ile Romanyalılar da boş durmuyordu bu arada. İnsan selleri üzerinde gece-gündüz uçaklar uçtu, bombalar yağdırdı. Gülle atıcılar durmadan çalıştı. Bunlar yetmiyormuş gibi, bir de boğucu gaz salındı üstlerine. Sovyetler sınırına varmadan yirmi sekiz milyonun neredeyse üçte ikisi, tam on altı milyon insan ölmüştü. Ama geride kalanlar durmadılar, onları ne gülle atıcılar durdurabiliyordu, ne de başka silahlar...

En önde Çug ile Yens Boot yürüyordu.

“Avrupa’yı vereceksin!” diye bağırıyorlardı.

Ta Brest-Litovsk’a ulaşmışlardı.

En arkada ise yaşlı bir nine sürüklene sürüklene geliyordu. O da bağırıyordu durmadan:

“Avrupa’yı vereceksin! Avrupa’yı vereceksin!”

Yens Boot’u büyük bir heyecan sarmıştı. “Tröst”ünü çoktan unutmuş, ötekiler gibi ha bire “Avrupa’yı vereceksin!” diye bağırıyordu. Onun sesi tazıları ava süren avcı haylamasına benzetilebilirdi. Milyonlarca serseme dönmüş insanla birlikte kırmızı tilkiyi deliğinden çıkarmaya çalışıyor gibiydi. Yalnız kırmızı tilkiyi değil, güzel Fenike Prensesi öfkeli Avrupa’yı, unutmadığı Madam Lüsi Blankafar, kızlık adıyla Matmazel Flamengo’yu da...

“Avrupa’yı vereceksin!” diye bağırıyordu durmaksızın.

On iki milyon insan bütün engelleri aştılar. Polonya, Romanya sınırları geçildi. “Divuar Ekselsiyor” gülle atıcıları parçalandı.

1 Ocak’ta Moskova yerle bir edilmişti.

17 Şubat’ta Varşova alındı.

24 Şubat’ta Bükreş düştü.

28 Şubat’ta Fransız Başkanı Bay Feliks Brandevo, Krakov’da bulunan Askeri Ateşe Yüzbaşı Lebaz’la özel bir telefon konuşması yaptı.

Yüzbaşı Lebaz:

“Ruslar, Alman çölüne doğru ilerliyor.” dedi. “Dayoş Evropu!” diye tuhaf tuhaf bağırıyorlar. Hiçbir şeyden korkmuyorlar, beni işitiyor musunuz? Gözünü budaktan sakınmıyor bu adamlar. Yirmi sekiz gülle atar yok oldu. Çölü aşıp Fransa’ya girmek istiyorlar.”

Bay Feliks Brandevo telefon konuşmasını bitirir bitirmez Rus edebiyat uzmanlarının en ünlüsü olan bilgin Mösyö Delen’i çağırttı yanına.

“Dayoş Evropu! Ne demektir?” diye sordu bilgine.

“Efendim, bu bizim dilimize pek çevrilmez. Hem kulağa hoş gelmez, hem kaba, hem de çirkin bir sözdür. Bu sözleri kulaklarınızla işitmenizi hiç istemezdim.”

Bay Feliks Brandevo elini gömleğinin altına sokup yürek atışlarını dinledi. Zavallı yüreğinin garip bir çırpınışı vardı. Rusya’yla baş etmek millet meclisini dize getirmekten daha zordu.

Sekreterinin kulağına eğildi, şu emri verdi:

“Bana hemen savunma bakanlığı gizli işler başkanını çağırın! Çabuk, çabuk! Rusların başına öyle bir çorap öreceğim ki!..”

8 Devrimin ilk yıllarında işçi ve köylüleri yüksekokula hazırlamak için açılan kurslar. –ç.n.
9 Dayoş Evropu. (Rusça)

19 - “DEMEK, PUDRA HA!”

Krakov’da “Sevgililerin Yeri” adlı meyhanede Yens Boot’la Çug iki şişe Tokay şarabını bitirmişler, üçüncüsüne başlamışlardı. Bu, enfes bir şaraptı, gelgelelim Çug evde yapılmış votkayı hiçbirine değişmezdi.

Gözleri yaşararak ülkesinin öz içkisini anımsadı.

“Ah, bizim Tambov’da yapılan votka nerede!..”

Yens Boot onunla tartışacak değildi. Neşesi gelince yüreği de yumuşardı onun. Toy bir delikanlı gibi dört bir yana gülücükler dağıtıyordu şimdi. “Tröst D. E.”nin genel müdürü sıradan bir Kızıl Ordu eri olmuştu. Hem de hiçbir art niyet taşımadan, bütün dürüstlüğüyle, kendini tümüyle askerlik coşkusuna kaptırarak. Zaten başka türlü de olamazdı. Çünkü kahramanımız duyarlı bir insandı. Bir işle uğraşmaya başladığı zaman –yaptığı şey sirk cambazlığı da olsa, devrimci eylemler de, borsa oyunları da– ilerisini gerisini düşünmeden kendini o uğraşa verirdi. Ama hedefinden de hiç şaşmazdı. Çünkü hedefi ondan daha güçlüydü, bütün yollar hedefe giderdi. Şimdi “Avrupa’yı vereceksin!√ diye canavarca kükremeleriyle Krakov’u derin ortaçağ uykusundan uyandırırken bile, ufak gökdelenin otuz ikinci katında otururken yürüdüğü aynı hedefe yürüyordu.

(Fenike Prensesi “Avrupa”yı elde etmek öylesine kolay değildi. Güçlü Zeus bile boğa kılığına girmek zorunda kalmıştı.)

Sovyet ordularının ilk sıralarında yürüyen Yens Boot’un Avrupa’yı elde etmekten başka amacı yoktu. Yüreciği, Monako prensinin oğlunun sabırsız yüreciği, on iki milyon kişinin yüreğiyle bir atmaktaydı. Ah, ne güzeldi o

sefer günleri! Çug ise eşi bulunmaz bir arkadaştı. “Tokay şarabı mı, yoksa Tambov votkası mı daha iyi?” diye tartışmanın sırası mıydı şimdi?

İki arkadaş dördüncü şişeyi açtılar.

Ertesi sabah dev ordunun öncü birlikleri Çekoslovakya’ya, oradan da Alman çölüne doğru yola çıktı.

Müşteriler iştahlarını yitirdikleri için Paris’in en iyi lokantaları kepenklerini indirdi.

Çug, Krakov’a gelmeden çizmelerini eskitmişti, onun için bu tarihi kentin bütün mağazalarında kendine bir çift çizme aradı. Satış yerleri ipek kimonolarla, Buhara halılarıyla, Bohem kristalleriyle doluydu ama bir çift çizme yoktu. Bir zamanlar yalınayak döşeme parlatan Çug, Paris’e varmak, Avrupa’yı almak için ne yapıp etmeli, bir çift çizme bulmalıydı.

Krakovlu şekercinin kızı Yadviga bunu çok iyi anladı ve Çug’a babasının çizmelerini armağan etti, çünkü nasıl olsa babası Avrupa’yı almaya gitmeyecekti. İşte o nedenle güzel Yadviga da Çug ve Yens Boot’la birlikte “Sevgililerin Yeri”nde oturmaktaydı. Eğer biz daha önce bundan hiç söz etmediysek bunun tek nedeni, okuyucularımızın aklına yersiz kuşkular sokmamak için gösterdiğimiz titizliktir.

Aslında Çug’u ilgilendiren kadınlar değil, çizmeler ve Avrupa’ydı.

“Sevgililerin Yeri” meyhanesinin huzur verici, hoş bir havası vardı. Meyhaneyi işleten kadın masaların lambalarını yakmıştı. Yens Boot, Çug’un yüzüne bakarak gülmeye başladı.

“Oooo! Bakıyorum da iyice Avrupalıya dönmüşsün. Seni pudralı yüzünle görünce bütün Polonya güzellerinin aklı başından gidecek.”

İçilen dört şişe şampanyadan Çug’un payına iki tanesi düşmekle birlikte Çug’un aklı başındaydı; o nedenle arkadaşının sözlerinin yersizliğini anladı ve çoktan öbür dünyayı boylamış olan Başbakan Tşeteşevski’nin duvarda asılı resminin yanındaki aynaya doğru yürüdü.

Ama aynadaki görüntüsü onu iyice kaygılandırdı. Adı, soyadı gibi alıştığı çopur, kırmızı yüzü yerine, una bulanmış yabancı bir surat bakıyordu aynadan.

Büyük bir şaşkınlık içinde;

“Demek, pudra ha!” diye homurdandı.

Yens Boot masa lambasını aldı, arkadaşının yüzüne uzun uzun baktı. Sonra lambayı yerine koyarak ağlamaya başladı.

Bunun nasıl bir pudra olduğunu anlamıştı. Ağlamasının nedeni de arkadaşı adına duyduğu öfkeydi.

Yens Boot öleli aradan çok zaman geçmiş bulunuyor. Haksız lanetlemelere uğramış bir adamı savunmak için burada birkaç söz söylememiz gerekiyor.

Yens Boot'un omuzlarına yüklenmedik suç kalmamış gibidir. Avrupa'nın yok oluşundan sonra birçok göçmenin gidip yerleştiği birtakım Kuzey Afrika kentlerinde bugün bile nineler yaramaz torunlarını;

“Bak, Yens Boot geliyor, seni yer sonra!” diye korkuturlar.

Oysa Yens Boot çocuk filan yememiştir. Hatta pek çok canavarlıkla hiçbir ilişkisi yoktur. Onun bütün yaptığı, köhne Avrupalıların yüz yıl sonra nasıl olsa yapacakları şeyleri şimdiden akıllarına getirmektir. Avrupa'nın can çekişme süresini kısaltmıştır, hepsi o kadar. Zehirli gazları o mu bulmuştur? “Divuar Ekselsiyor” gülle atıcılarını o mu yapmıştır? Hayır. Tımarhanenin kapılarını açmaktan başka ne suçu var adamcağızın? Ondan ötesi akıldan yoksun insanların işi değil midir? Birbirini yok etmenin en kurnazca yollarını hep kendileri buldular. 1928 ile 1940 arasında oynanan trajedinin yazarı da, yönetmeni de o değildir. Onunki oyunun düzenlenmesinde küçük bir yardımcılık görevidir.

Çug'un pudralı yüzünü görünce Yens Boot'un ağlamaya başladığını söylemiştik. Kötülüklerle ilgisi olmayan böyle bir insan, hele bir de her şeye aklı eren, sayısız deneyimler geçirmiş biri olursa durumun korkunçluğunu hemen kavramaz mı?

“Bu pudranın öcünü alacağım!” diye homurdandı dişlerini sıkarak.

Çug aynanın karşısında kırıtıyor, kendine bakıp bakıp gülümsüyordu.

Yens Boot birden, kendi yarattığı eserini, “Tröst D. E.”yi anımsadı. Kumar masasına sürülen bütün paralar kaybedilmişti. On iki milyon insan Avrupa'yı almayı düşlerinde bile göremeyeceklerdi. Öyleyse geriye hesapta yanılmamak kalıyordu.

Tröstteki görevi birkaç yıl daha sürsündü. Sonra öcünü alacak, Avrupa'yı kendisi ele geçirecekti.

Gözyaşlarını silerek Çug'a;

“Haydi, hoşça kal!” dedi kısaca.

Çug hiçbir şeyin farkında değildi. Yens Boot'un Tokay şarabını fazla kaçırdığını düşünerek arkasından homurdandı.

“Gidiyorsun, demek! Peki, git. Yalnız, içkilerin parasını ödemeyi unutma.”

Yens Boot meyhanenin karanlık sahanlığına çıkar çıkmaz buradan uzaklaşmanın yollarını aramaya başladı. Berlin’in, Moskova’nın yıkılışından sonra ölüm korkusu kalmamıştı. Gene de hemen uzaklaşmak gerekiyordu.

Yürüdü, ana caddeye saptı.

Sokak kıvıl kıvıl insan kaynıyordu. Kızıl Ordu erleri, Riyazan’dan gelen başı yazmalı kadınlar, akordeon çalan fabrika işçileri, alacalı takkeler giymiş Kazan Tatarları, Polonyalı sanatçılar ve uzun saçları omuzlarına dökülen dindar Yahudiler hora tepiyorlardı.

Baharın ilk günüydü, akşamın serinliği kavak ağaçlarının acı kokusuyla karışmıştı.

Sovyet birlikleri ertesi gün yola koyulacaklardı. Karanlık ara sokaklardan hüzünlü son öpücüklerin kısık sesleri geliyordu. Doğudan yola çıkanlar daha Paris’e varmamışlardı ama güzel Krakovlu kızların gönüllerini çalmasını bilmişlerdi.

Akordeon sesleriyle çınlayan tatlı bir akşamdı bu.

Ama elektrik lambalarının altın parıltısı sokakları doldurunca kalabalıktan bir uğultu yükseldi. Arkadaşlar, tanışlar, rastgele bir arada bulunanlar korkuyla birbirinin yüzüne bakmaya başladılar. Binlerce Piyerro[10] korkutucu bir maskeli baloya katılmışlardı sanki.

Bir genç sevgilisine;

“Senden korkuyorum, Galya! Yüzün ölü gibi bembeyaz olmuş!..” dedi korku içinde.

Beş dakika sonra ana cadde boşalıp ıssızlaştı. Herkes yan sokaklara, karanlık avlulara kaçıyordu.

Yens Boot tarlalara vurmuştu. Hep kuzeye, denize doğru yürüyordu. Tek kurtuluş yolu burasıydı çünkü. Bir ara durdu, aklına takılan ürkütücü bir düşünceyle irkildi. Bununla birlikte pek de akla gelmeyecek bir düşünce değildi bu. Cebinden küçük bir ayna çıkardı, yüzüne baktı: Türlü rüzgârlarla esmerleşmiş, her zamanki kendi kızarık yüzü değil, alçıdan bir yuvarlaktı aynadaki görüntü.

“Ölüyorum galiba. Peki, ben ölürsem ‘Tröst’e ne olacak? Neyse, boş ver şimdi bunlara...” diye geçirdi içinden. Tatlı tatlı esneyerek yürümesini

sürdürdü.

Tanyeri ışıyana değin yürüdü, güneş çıkınca bir kütüğün üstüne oturdu, cebinde bulduğu bir parça peksimeti yedi. Derken, birden aklına geldi ve korka korka bir daha aynaya baktı. O da nesi! Esmerleşmişti, kızarık yüzü cilveli cilveli bakıyordu aynadan.

(Kimi zaman deneyimli insanlar bile yanılabilirler. Yens Boot geceleyin aynada yüzüne bakarken, tam tepesinde asılı duran yeşilimtırak kocaman aydedeyi tümüyle unutmuş bulunuyordu.)

Oysa Krakov'da sabah öbür insanlara böyle bir rahatlama getirmedi. Zavallıcıklar soyunduklarında bedenlerinin de kireç gibi beyaz bir boya ile kaplı olduğunu gördüler.

Gözleri sancıyor, sulanıyordu. Boğazlarında gıcıklanma vardı. Sonra yüz derileri soyulup parça parça dökülmeye başladı. O zaman korkuyla doktorun yanına attılar kendilerini, hiçbir doktor bunun ne menem bir hastalık olduğunu söyleyemedi. Ancak emekli bir sağlık memuru hastaları görüp başını anlamlı anlamlı salladıktan sonra;

“Bu bir doğu hastalığıdır. Kutsal Kitapta da yeri vardır.” dedi.

Fakat onun bu filozofça sözleri hastalığa çare olmadı.

Akşama doğru bütün derileri yanmaya, kızarıp dökülmeye başladı. Yüzleri şişmişti; gözleri irinlenmiş, kapanmıştı. Kendilerini yerden yere çalıyorlardı.

Çug, “Sevgililerin Yeri”nde döşemede yarı çıplak yatıyordu. Gömleği demir mengene gibi sıktığı için çıkarıp atmıştı sırtından. Yere uzanmış debelenirken derisi yüzülmüştü, bu görünüşüyle kasap dükkânlarındaki kıpkırmızı etli hayvan gövdesine benzetilebilirdi. Güçlükle soluk alıyor, bir yandan da şöyle fısıldıyordu:

“Avrupa'yı... Avrupa'yı... Avrupa'yı vereceksin!..”

Gözleri kör olan güzel Yadviga da onun yanındaydı. Ah, toprağı bol olası Avrupa, senin ne tuhaf hallerin var! Bir kız kendine yeni sevgili bulmuş, ama erken gelen bir ölüm anında sevgilisinin çürüyen kanlı ellerini öpmeye çalışıyor.

“Çok yakışıklısınız Çug!..”

Soluduğu hava Çug'a yetersiz geliyordu. Son bir kez kıza doğru yekindi, hırıltılı sesiyle şunları söyledi:

“Demek, pudra ha!”

Ve öldü. Gün ışıyordu. 3 Mart günü Krakov kentinde bilinmeyen bir hastalıktan yirmi sekiz bin kişi yaşamını yitirdi. Bunların on yedi bini Sovyet yurttaşı, kalanı da yerli halktı. 4 Martta ölenlerin sayısı hemen hemen iki katına çıktı.

Sovyet birlikleri seferden vazgeçtiler.

Paris sevinçten çılgına dönmüştü. Tutucu bir gazete olan “Eko de Pari”;

“Havariler kilisesinin kızı sevgili Fransa’yı Tanrı kurtardı,” diye yazdı.

Özgür düşünceli “Ere Nuvel” ise konuya başka bir açıdan bakıyordu:

“Doğa bile kültürün gözbebeği anayurdumuz yüce Fransa’nın yüzüne güldü.”

Her iki gazetenin okuyucuları da iştahlarının yeniden yerine geldiğini hissettiler. Lokantalar açıldı, Parisliler, Bolivya’dan gelip yeni yayılmaya başlayan “çoy” dansını yaptılar bol bol.

Yens Boot hep kuzeye gidiyordu. Lodz’a yaklaştığında duyarlı burnu o pek tanıdığı, korkunç leş kokusunu ta uzaktan aldı.

Bunun üzerine kente girmeden geçti gitti. Böylece köyleri dolanarak yol aldı; ölmüş bir adam görünce yanından kaçtı. Çünkü o tuhaf pudraya kendisi de bulanmak istemiyordu.

Gene de ölü bir kenti yakından görmek durumundaydı. Denzig’e vardığında dar sokaklar insan cesetleriyle doluydu. Bilinmeyen hastalığa yakalananların acı çekerek öldükleri, soluk alamadıkları kendilerini evlerinden dışarı atmalarından belliydi. Kentte sağlam kalan tek kişi yoktu, ölümden yakayı sıyıranlar birbirlerinden kaçarcasına ormanlara sığınıyorlardı. En güçlüler bile can çekişiyor dense yeriydi. Hele cesetler arasında sürünerek dolaşan öyle adamlar vardı ki, körleşen gözleri irin çanağına dönmüş, dilleri bir karış dışarı fırlayarak mosmor şişmişti. Zavallıcıklar bir damla yağmur suyu bulmak için yolları yalıyorlardı.

Yens Boot limandaki ambarlardan birinde bir sandal buldu. Kayığa binerek küreklerin başına geçti yerine oturur oturmaz da “Sevgililerin Yeri” meyhanesinde Çug’un beyaz yüzüne lambayla bakması geldi hatırına. Orada duyduğu aynı öfkeyle bir daha bağırdı:

“Avrupa’yı alacağım!..”

Bilinmedik hastalık hızla yayılıyordu. Bu salgının kaynakları Polonya ile Romanya’ydı. İki ay içinde her iki ülke tümüyle boşalmıştı. Avrupa’nın

içerlerine dalan Sovyet ordusunun çoğu kırılıp dökülmüş, geriye kalanlar da ülkelerine dönmek için kaçarlarken salgın hastalığı oralara taşımışlardı.

Nisanın sonlarına doğru bu bilinmeyen hastalığın Kazan ve Voronej'de birkaç kişiye bulaştığı görüldü, kısa bir süre sonra da hızla bütün kentlere yayıldı. Alınan tüm etkin önlemlere karşın "Divuar Ekselsiyor" gülle atıcılarının yıktığı ve Avrupa seferiyle boşalmış Batı Rusya'nın kurtarılamayacağı gerçeği anlaşılıyordu.

Salgın aynı hızla güney ülkelerini sardı. Çekoslovakya, Avusturya, Macaristan, tüm Balkan ülkeleri hastalığa yakalanıp yok oldular. Hastalık oradan İstanbul'a sıçradı. Cemal Paşa, İstanbul Boğazı'ndan karşıya geçmek isteyecek herkesin vurulacağını buyurduğu için Anadolu salgından yakayı kurtardı.

Batı Avrupa devletleri salgına karşı savaşım için 7 Temmuzda Cenevre'de bir konferans düzenlediler. Alınan karara göre Bremen-Köln-Reyn üzerinden (Alman çölünün batı kıyısından) bir çizgi geçecek, bu çizgi İtalya ve İsviçre sınırları boyunca ilerleyecekti. Salgın hastalığın yayıldığı ülkelerden bu çizgiye kim yaklaşmak isterse ateşle durduruluyor, daha olmazsa üzerlerine boğucu gaz püskürtülüyordu.

Konferans sözleşmesini imzalarken Bay Feliks Brandevo;

"Doğal bir afetle karşı karşıyayız. Ama sonunda Avrupa kurtarılacaktır," dedi.

İngiliz pilotu Con Bel salgın bölgesi üzerinde fazla alçalmadan yürekli bir uçuş yaptı. Yok olan Viyana'nın iki bin metre yükseklikten çekilen filmi büyük bir ün sağladı. Paris'in işveli güzelleri cesetlerle dolu alanları, geniş caddeleri gördükçe hüngür hüngür ağlıyorlar; ıslanan yanaklarını o yaz pek moda "lepret"[11] marka pudralarla pudralıyorlardı.

Paris'te 38. tıp kurultayı toplandı. Avrupa'nın doğusunu ve güneybatısını silip süpüren salgın hastalık üzerine Profesör Briye bir bildiri sundu. Bildiri kısaca şöyleydi:

"Elimizdeki maddi olanakların sınırlılığı yüzünden hastalığın olağan akışı izlenememiştir. Son derece hızla ilerleyen bu salgını, ben, cüzamın bilinmeyen bir türü olarak niteliyorum. İlk saptamalarımız şudur ki, hastalık mikrobunun kuluçka dönemi kırk sekiz saati geçmemektedir. Deri örtüsünün yangısı ve solunumun durması sonucu hastalık yüzde yüz ölümle bitmektedir. Hastalığın Ruslar yoluyla doğudan, büyük bir olasılıkla

Moğolistan'dan geldiği sanılmaktadır. Avrupa iklim koşullarının uygunluğu salgının ilk biçimini değiştirerek hızla yayılmasına neden olmuştur. Mikrop henüz bulunmuş değildir, ama bilim bunun da üstesinden gelecektir. Her ne olursa olsun hastalığa 'geçici cüzam' adının verilmesini öneriyorum."

Öneri oylanarak kabul edildi.

Profesör Briye'nin yanıldığı bir şey vardı, o da hastalık mikrobunun bilinmediği konusuydu. Yanıldığı değil de sakladığı bir konuydu bu, çünkü Savunma Bakanlığı Gizli İşler Başkanlığında çalışan biri olarak durumu ondan daha iyi kimse bilemezdi. Üç yıllık yoğun bir çalışma sonunda bilinen cüzam mikrobunu geliştirmişler, Sovyet ordusunu Avrupa seferinden alıkoyan şaheser mikrobu yaratmışlardı.

Savunma Bakanlığı Gizli İşler Başkanı Profesör Briye ile mikrop tüplerini atan altmış pilota lejon donör nişanı verildi.

Sovyet hükümeti Çita'ya taşınmak zorunda kaldı.

Bay Feliks Brandevo, Napolyon'un o güne değin Karnavale Müzesinde saklanan şapkasını prova etti.

Londra'ya ulaşan Yens Boot karşısına çıkan ilk postaneden Mister Cebs'e bir iş telgrafı çekti.

10 Durmadan dayak yiyerek seyircileri güldürmeye çalışan soytarılar. –ç.n.

11 Cüzam.

20 - AVRUPA İKLİMİNİN SAĞLIĞA ZARARLARI ÜZERİNE

Profesör Briye'nin, "Bilim onun da üstesinden gelecektir" sözünde büyük bir gerçek payı vardı. 1932'de İsveç bilgini Rideling "geçici cüzam"ın mikrobunu ve bu korkunç hastalıktan korunma yollarını buldu.

Bay Rideling'in çalışmaları gereken ilgiden fazlasını görmüştü. İki kişi bundan yararlanıp, kendilerine cüzam aşısı yaptırdılar. Bu iki kişi, yakında evlenerek Orta Avrupa çölüne balayı gezisine çıkacak olan Mister Hardayl ile nişanlısı Mis Ket idi.

Nikâhları 12 Mayıs 1932 günü saat 10'da kıyıldı. Genç evliler kiliseden çıkınca doğruca havaalanına gittiler. Orada onları "Vayl" sistemiyle yapılmış özel bir uçak bekliyordu.

Hava çok güzeldi, okyanus aşağıda pırıl pırıldı. Uçağın içi bir vapur kamarasının ya da yataklı vagonun her türlü konforunu taşıyordu. Gene de Mis Ket deniz tutmasının bütün rahatsızlıklarını içeren uçak tutması hastalığına yakalandı. Ne yapsın Mister Hardayl, o da bulutların birbiriyle kavgasını filme almakla vakit geçirdi. Doğrusunu söylemeli, sabırlı adamdı Mister Hardayl. İyi bir balayı gezisi yapmak için düğününü beş yıl erteleyebilen biri olarak, gerdeğe girme formalitelerini seve seve bir gün daha geriye atabilirdi.

Okyanus mavi mavi ışıldıyor, bulutlar parlıyordu. Zavallı Ket çareyi limon yemekte bulmuştu. Akşam olunca bütün bu güzel görüntülere Ket'in limonu gibi sarı bir aydede de eklendi.

Ertesi sabah uykudan yeni kalkmış dilber Avrupa göründü karşıdan. Yüzünün solgunluğu, süzgünlüğüyle tıpkı Mis Ket'e benziyordu. Mister Hardayl çantasından not defterini çıkardı; yaptığı yolculuğun öneminin bilinci içinde, günlüğünü yazmaya koyuldu.

Bu defter elimize geçmiş bulunmaktadır, okuyucularımıza orta yaşlı bir Amerikalının soylu merakından birkaç parlak örnek verebilmek için günlüğün bir iki sayfasını çevirelim. Bu notların başka ilginç bir yönü de, Mister Hardayl'ın, Avrupa ikliminin sağlığa zararlarını bütün kanıtlarıyla ortaya koymasıdır.

Mister Hardayl'ın
Orta Avrupa Çölüne Yaptığı Gezi

13 Mayıs, saat 11.00: İnsanların hâlâ yaşamakta olduğu ülkelerden geçtik. Paris bir taşra kenti görünümünde. Ket uçak tutmasından dolayı kendine gelemedi. Evlilik, düşüncelerimin akışını ne de olsa biraz değiştiriyor. Ama, sanıyorum, bu durum gerdek işlemlerinin bitimine değin sürecek. Eğer Avrupa çölünde bir ağaç gölgesi bulursak mantıklı düşünme yeteneğimi yeniden kazanacağım.

Aynı gün, saat 14.00: Şimdi çölün üstünde uçuyoruz. Kentler birer yıkıntıya dönüşmüş. Her yer insan kemikleriyle dolu. Poyraz esiyor. Bomboş kalmış Nürnberg'i gördük, fotoğrafını çektik. Ket, kilise çanları çalıyormuş gibi sesler işittiğini söyledi. Oysa bu, havanın uçak kanatlarıyla yırtılmasından ileri gelen bir kulak yanılgısıydı. Gölgesi olan birçok ağaç belirledim. Ket eskisi gibi hep limon yiyor.

Aynı gün, saat 17.00: En sonunda uçağımız alçalmaya başladı. İndik. Çepeçevre çöl, bomboş çöl. Ama ben korkmuyorum. Enlem 43° kuzey, boylam 16° doğu. Ortalıkta tek ağaç gözükmüyor. Beklememiz gerekecek. Biraz çıkıp dolaşmaya karar verdik. Ket, sanırım, "unutmabeni" adı verilen Avrupa çiçeklerinden toplamak istiyor. Ben de ağaç gölgesi arayacağım. (Bitkiler konusunda hayli zayıfım, onun için ne cins ağaç gölgesi olursa olsun değişmez. Yeter ki ağacın tepesinden dikenli yapraklar düşmesin.)

Aynı gün, saat 20.00: Ne tuhaf gelenekleri varmış şu Avrupalı insanların! Öyle sanıyorum, yüz yıl önce Afrikalılar bunlardan daha az tehlikeliydi. Ama beni çeken de işte bu tehlikelerdir. Olanları sırayla anlatayım...

Geziniyoruz. Büyük bir nehir. “Tuna” mı nedir, öyle bir adı olacak. Ket unutmabeni çiçeği arıyor. Derken, dört kafatası ile, Avrupalıların sanırım çorba içtikleri bir kase bulduk. O sırada karşımıza ufak bir ev çıktı. İçinde kimsecikler yoktu. Ket’e kalsa ömür boyu böyle bir evde yaşarmış. Ben, elbette ki, onunla aynı kanıda değilim. Ama birden aklıma, böyle ilkel bir evin bütün özgünlükleriyle bir ağaç gölgesinin yerini tutacağını düşündüm. Ev tamtakırdı. Duvarda ise yan yana iki elma resminden başka bir şey yoktu. Elmalar hepimizin bildiği elmalar. Belki de ben onlara hiç aldırmayacaktım. Fakat Ket bütün işvesiyle kula ğıma eğildi:

“Ne güzel şeyler!.. Haydi bunu da alalım...”

Doğrusunu söyleyeyim, genç karımın kaprisli, duygusal davranışları canımı sıkmaya başladı. Ama öyle sanıyorum ki, yukarda sözünü ettiğim gerdek işleminden ve spor çalışmalarından sonra bunların hepsi geçecektir.

Ket’in yolda giydiği mantonun düğmelerini çözmeye başladım. Fakat ne tuhaf, o bana aldırış bile etmiyordu. İşi-gücü, yanımıza bolca aldığımız konserve dolusu ananaslardan yemek...

Derken, bir vahşi bayan böğürmesini andıran sesler duyduk. Kendi evimde değil, çölün ortasında bulunduğumu biliyordum, onun için silahı kaptığım gibi dışarı fırladım. Ket de benim ardımdan. Bir yandan da ananas yiyordu.

İri cins maymuna benzeyen tuhaf bir yaratık duruyordu karşımızda. Ama yaratığın suratında ince bir burun gözlüğü görünce onun insan olduğunu anladım. Üstelik anadan doğma çıplaktı. Henüz fiilen karım olmamış bulunan Ket’e yüzünü yana çevirmesini söyledim. Çırılçıplak da olsa gözlük kullandığına göre, karşımda okumuş bir insan bulunduğunu düşünerek pasaportumu gösterdim. Orada bütün dillerde: “İşbu belge ABD yurttaşlarına verilen bir pasaporttur,” diye yazıyordu. Çıplak adamın pasaporta aldırdığı yoktu, onun gözü ananas kavanozundaydı.

Ket’e bir süre dik dik baktıktan sonra kızcağızın üzerine atladığı gibi kavanozu elinden kaptı, yere yatıp içindekileri ağzına dökerek iştahla yemeye koyuldu. Bu gibi haksızlıklara göz yumamazdım doğrusu, herifi utandırmak amacıyla karnını ayağımın ucuyla birkaç kez dürttüm. Adam utanmak şöyle dursun, dişlerini baldırıma geçirivermez mi? O zaman elimdeki silahı ateşledim, herifi temizledikten sonra cesedini Tuna’ya attım.

Ket durmadan ağlıyordu. Ona ağlamamasını, bacağımdaki yaranın önemsiz olduğunu anlatmaya çalışıyordum. Ama Ket ne dese beğenirsiniz?

“Adamcağıza yazık değil mi? Niçin öldürdün onu? Ananasımı yemiş, ne çıkar bundan?”

Evet, yukarda da belirttiğim gibi Ket’in tavırları beni bacağımdaki yaradan daha çok üzüyor. Yara nasıl olsa birkaç gün içinde geçer.

Doğal olarak bu olaydan sonra gerdek işlemini düşünmek bile yersizdi, o nedenle uçağımıza döndük.

14 Mayıs, saat 19.00: Olaylarla dopdolu bir gün. “Eski uygarlıkların izine rastladık desem” yeridir. Uçaktan çıkmıştık, geziyorduk. Küçücük bir ev görerek yaklaştım. Burası evden çok bir dükkâna benziyordu. Kapısında hepimizin tanıdığı “berber dükkânı” yazısını okuyunca pek şaşırdım.

Heyecanlandığımı belli etmeden içeri girdim. Uygar insanların berber dükkânlarında bulunan her şey vardı içerde. Hiç yabancılık çekmedim, koltuğa oturdum, başımı arkaya attım, beklemeye koyuldum.

Konudan azıcık ayrılıp biraz felsefe yapmak istiyorum. Her ne kadar dört gözle beklediğim gerdek işlemini henüz bitirmedim, bu yüzden kafam hayli dağınıksa da berber dükkânları üstüne birkaç satır karalamadan edemeyeceğim. Şu berber dükkânları zamanla ya da yerle sınırlı olmayan kuruluşlardır. Arjantin’e de gitseniz, Avustralya’ya da, Japonya’ya da; her yerde aynı koltuk, aynı ayna... Koltuğa oturup kafanızı arkaya atıp, gözlerinizi yumdunuz mu, tamam. Yanaklarınıza yumuşak sabun köpüğünün değmesiyle kendinizi şiir dolu, uçarı düşüncelere kaptırmanız bir olur.

İşte ben de öyle. Koltuğa oturdum, gözlerimi yumdum, beklemeye başladım. Dünyasal varlığın geçiciliği, ruhun ölümsüzlüğü üzerine derin düşüncelere dalmıştım. Bu arada, daha yükseklerde, uçarken gördüğüm birtakım ağaç gölgeliklerini gözümün önüne getirmeye çalışıyordum.

Yanağıma bir usturanın okşayıcı dokunuşuyla kendime geldim. Hayır, düş değildi bu; beni tıraş eden basbayağı bir berberdi ve tüm berberler gibi günün son dünya haberleriyle, gevezelikleriyle vaktimi bana hoş geçirtmeye çalışıyordu.

“Üç yıldır ilk kez bir müşterim oluyor. Başınızı biraz geriye alır mısınız?.. Buradan çok insan gelir-geçer ama artık tıraş filan oldukları yok, hepsi sakal bıraktılar. İlkel yaşamın en büyük kusuru bu. Zar zor geçiniyoruz işte.

Salgın sırasında Viyana'dan çokça barut getirmiştim. Bol bol keçi, tavşan avlıyorum. Yaşantımızın özenilecek bir yanı yok. Dün kız yeğenimi kurt yedi. Kolonya ister misiniz? Eskiden biraz kalmıştı da... Kültürlü insanla konuşmanın zevki başka ne de olsa. Ben burada Avrupa'nın son temsilcisi sayılırım. O zaman giydiğim pantolonum ile askısını kutsal emanet olarak saklıyorum."

Daldığım düşüncelerin etkisinden henüz kurtulmamıştım. Adama dedim ki:

"Dükkânınızın tabelasını değiştirseniz! 'Evrensel berevi' adını koyun en iyisi. Çok özgün, derinliği olan bir ad."

Tıraş bitince adama bir dolar ödedim, ama o bunu almadı, yerine bir kavanoz ananas vermemi istedi. Tam o sırada gözüm Ket'in boş duran sandalyesine ilişti. Ben berber koltuğuna otururken o da arkamdan içeri girmişti.

"Ket!" diye seslendim kaygılı bir sesle.

Yeni nikâhlandığım karım çalılıklar arasından çıkmış geliyordu. Saçları rüzgârdan dağılmıştı. Yanaklarında oynaşan kırmızılığı görünce Avrupa ikliminin sağlığa ne denli yararlı olduğunu anladım. Berberde işim bitmişti, şimdi iyi bir ağaç gölgesi arayabilirdim. Ama karım yorgunluğunu ileri sürerek uyumak istediğini söyledi. Bunun üzerine onu yatırdım, şimdi ise uygarlığın son temsilcisinin yeğenini yiyen kurtlardan karıcığımı korumak için başucunda bekliyorum.

15 Mayıs, saat 21.00: Ayaklarımı bastığım toprak sapasağlam, üstelik deprem filan da yok, oysa elimdeki "Vaterman" marka dolmakalem tir tir titriyor. Bugün başımdan geçen olaylardan sonra günlük tutmak değil, şu çölün ortasında uluyarak dolaşan vahşi insanlar gibi ulumak geliyor içimden. Ama insanlığa karşı sorumluluğum var, kendimi toparlayıp, böyle korkunç bir günde yaşadıklarımı aktarmak zorundayım.

Gece çok kötü uyudum. Uçak pilotunun karımla beni baş başa bırakmamasından ötürü uçağın içini ağaç gölgesi olarak kabul etmek istemeyen Ket'in hemen yanımda bulunması ve vahşi yaratıkların sürekli ulumaları yüzünden bütün uykum kaçmıştı. Bu kısa, kısa olduğu kadar üzüntü verici geceyi hiç unutmayacağım.

Sabahı bulup da yataktan kalktığımızda Ket bir gün önce uğradığım berbere gitmemi, günlük tıraşı orada olmamı istedi. Ben de ona kendi

usturamla tıraş olabileceğimi söyledim; bugün değişik yollardan geçerek daha önce gitmediğimiz yerlere gitmeyi önerdim.

Ama Ket diretiyordu. Bunun üzerine, bir gittiğimiz yere bir daha gitmenin ne yararı olacağını sordum ona. Meğer “unutmabeni” denen çiçeklerden toplamak istiyormuş, onlar da ilk gittiğimiz yerde pek çokmuş. Gerdek işleminden önce nazlı karıcığım kırılmasın diye, ister istemez razı oldum.

Ah, kara yazgım! Ne diye Ket’in sözünü dinlemiştim? Artık ne gerdek işlemi kaldı ortada, ne de iffetli bir karım var...

Gittik istediği yere. Ben tıraş olurken o da “unutmabeni” çiçeklerinden topladı. Tıraşım bittiğinde Ket ortalıkta görünmüyordu. Üstelik bu sefer seslenmemi de karşılıksız bıraktı. Bunun üzerine biraz beklemeye karar verdim, vakit geçsin diye Orta Avrupa’nın son berberine saçımı dipten kazımasını söyledim. Ucunda iki kavanoz ananas olunca adam seve seve yaptı bu işi. Güneş çarpması, nezle tehlikesi ile karşı karşıya bulunduğum için saçımı dibinden kazıtmak zorundayım. Ket hâlâ gelmeyince beni bir telaştır aldı. Zavallıcığı kurtlar, hatta insanlar yiyebilirdi. Bir erkek olarak beni bacağımdan ısıran vahşi yaratıklar, ona neler yapmazlardı! Ah, karıcığım, kim bilir neler gelmişti başına!.. Koltuğumda otururken gözle rimden yaşlar boşanıyordu. Ama taş yürekli berberin aldırış ettiği yoktu buna. Böyle şeylere çokça rastlamış olmalı ki, kılını bile kıpırdatmadan ha bire kolonya serpiyordu başıma.

Daha fazla dayanamazdım. Ket’i kendim aramaya karar verdim. “Unutmabeni” dedikleri Avrupa çiçeklerinden ortalıkta bir tane bile yoktu ama çok geçmeden gördüm karımı. Keşke gözlerim kör olsaydı da görmeseydim! Kurtlara, hatta insanlara yem olaydı da başıma bu işler gelmeseydi!

Ket çayırların üstünde yatıyordu, üzerinde ise yarı çıplak bir yerli. Herifin sırtında bir gömleği kalmıştı, kapkara sakalları vardı.

“Ket!” diye bağırdım. “Ket! Ket!..”

İşlerine öylesine dalmışlardı ki, ne Ket işitti haykırışlarımı, ne de vahşi adam.

Yazık, çok yazık! Artık hiç kuşkum kalmamıştı. Ket’le bir ağaç gölgesinde yapmak istediğim işlemin ta kendisiydi bu gördüğüm. Üstlerinde ağaç mağaç yoktu, sarı sıcağın altında cayır cayır yanıyor olmalıydılar. Okuyucularım, bu sahneyi yazarken sizlerden, “Vaterman”

marka dolmakalemimden, defterimden utanıyorum. Ket beni görünce irkilerek yana attı kendini, hayvan-insan da ayağa fırladı. İnsandan çok cılız bir maymuna benziyordu. Ket gizlenecek başka bir yer bulamamış gibi onun arkasına saklandı. Ona yanıma gelmesini söyledim. Kocası olarak, nikâhımızı kıyan papazın sözlerini yurdumuzun yasalarını anımsattım. Fakat Ket tınmadı bile; durmadan ağlıyor, vahşi yaratıktan ayrılmak istemiyordu.

Hayvan-adamın sıska ve silahsız olduğunu gördüğüm için hemen ateş ettim. Çok heyecanlıydım, iyi nişan alamamıştım, ancak ayağından vurdum. Yaralanan yaratık kaçacağı yerde karşımda süklüm büklüm duruyordu. Ket ağlıyordu durmadan.

Gidip berberi çağırdım. Tüm uygar ülkelerin yasalarına göre Ket'in benim karım olduğunu, onu uçağa götürmek için bana yardım etmesini söyledim. Kurnaz herif, yan çizmeye kalkmasın mı? Sözde çölde hiçbir yasa geçerli değilmiş. Sonra da yardımı karşılığında kendine yirmi beş kavanoz ananas vermemi söyledi. İster istemez razı oldum.

Ket'i kollarından tuttuk. Bize karşı koymadı ama hep ağlıyordu. Zavallı eşim uçağa girince onunla konuşmaya karar verdim.

"Ket! Yaptığını beğendin mi, Ket?"

Benim soruma karşılık olarak bir yığın tutarsız, saçma sapan sözler haykırdı yüzüme. Belleğimde kalan birkaç tanesini yazmadan edemeyeceğim:

"Onu seviyorum, Vilyam!.. Büyüklük et, gönder beni onun yanına!.. Çölden ayrılmak istemiyorum... Sevginin ne demek olduğunu şimdi anladım... Burada rahat soluk alabiliyorum, oysa Amerika'da boğuluyordum... Sen yıldızlar konusunda ne biliyorsun?.. Petrol ve öğrenme merakından başka bir şeyden anlar mısın?.. Adam bir zamanlar ozanmış. Viyana'da yaşarmış. Bana şiirlerinden okudu... İşte dinle:

> Seni öylesine çok seviyorum ki,
> Bir ozanın vurulduğu güzelliğe
> Ulu Tanrı bile kayıtsız kalamaz...

Çok hoş bir adam!.. Buradan gitmeyeceğim!.. Beni işitiyor musun, Vilyam, Avrupa'dan ayrılmak istemiyorum..."

Bu gibi zırvaları işitince gencecik karımın bir ruh hastalığına yakalandığını anlamakta gecikmedim. Bay Ridelling'in aşısı bizi cüzamdan korumuştu ama Avrupa iklimi sağlığımızı bozmuştu. Bir çeşit ruh hastalığı yapan mikroplarla doluydu buranın havası. Bu hastalığa yakalananlar, ne biz Amerikalıların yasal evlilikleriyle, ne de bekâr erkeklerimizin gece eğlenceleriyle bir ilgisi bulunan kudurgan sevda taşkınlıklarına başlıyorlar. Ürkütücü bir hastalık! Rezil, iğrenç bir iklim!

O nedenle Ket'i suçlamıyorum. Onu buralara ben sürükledim. Bir hastayı nasıl suçlayabilirim? Zavallı kadını buradan götürüp babasına teslim etmek boynumun borcudur. Elbette ayrılmamız kaçınılmaz bir sonuçtur. Ahlak kurallarımız, sağlık sorunları ilerde onunla herhangi bir gerdek işlemi yapmama olanak vermiyor.

Acı gözyaşları döküyorum. Şöyle diyorum kendi kendime: "Hardayl, Avrupa çölünü sen keşfettin, böylece insanlığa büyük bir iyilikte bulundun, ama genç karını, henüz karın bile olmadan yitirerek bunun bedelini çok pahalı ödedin."

Ket içerde yatıyor ve hep ağlıyor. Uyku girmiyor gözlerime. Tepemde, yerlilerin birtakım anlamlar verdiği yıldızlar... Ormandan yırtıcı hayvan homurtuları geliyor. Hele birinin sesi çok korkunç. Neler haykırdığını anlıyor gibiyim. Öyle sanıyorum, bu, Ket'i kirleten yaratığın ta kendisi. "Şiir" dediği çirkin zırvaları üsteleyip duruyor. Ne diye öldürmedim onu? Ulumasıyla zavallı Ket'in uykusunu kaçırıyor.

Yıkıntılar arasına Amerikan bayrağını diktim. Orta Avrupa çölü bundan böyle ABD'nindir. Tek avuntum bu olsun! Tepemdeki yıldızların sayısını bilmiyorum. Ama bayrağımızda eyaletlerimizin sayısı kadar yıldız var. Yaşasın bayrağımız!

Ket gözlerini kırpmadı. Yarın sabah Amerika'ya uçacağız.

Mister Hardayl'ın günlüğü burada bitiyor, oysa adamcağızın çekecekleri bu kadarla son bulmuyor.

Uçağı 16 Mayıs sabah saat sekizde kalkacaktı. Ket birkaç kez kaçmayı denediyse de Mister Trayvt ile pilot ona engel oldular.

Kalkmalarına birkaç dakika kala, nasıl olduysa ormandan yaralı hayvan-adam çıkageldi. Ket'e bir şeyler söylemeye çalışıyordu. Mister Hardayl bir kez daha ateş ettiyse de gene vuramadı. Fazla zaman yitirmek

istemediğinden pilota hemen motoru çalıştırmasını buyurdu. Uçak süzülerek havalandı. Hayli yükselmişlerdi ki, güzel Ket uçağın kapısını açtı;

“Seninle burada kalacağım, sevgilim!” diyerek aşağı atladı.

Yaralı hayvan-adam ölen sevgilisinin başına koştu, ulumaya başladı. Bu, Avrupa’nın son ozanının şiirleri miydi, yoksa bir canavarın haykırışları mı; orası anlaşılamadı.

Mister Hardayl gözlüklerini çıkarıp sildi, gözüne taktı, merakla aşağıya bakmaya başladı.

Amerika o yıllar can çekişen Avrupa’dan çok şeyler aldı. Tonlarca altın, heykeller, bilginler, şarkıcılar... Ama aynı Amerika, sevmesini bilen, severken anlamsız şiirler haykıran bu ölü kıtaya ağır bir haraç ödemek zorunda kalmıştır. Petrol kralı Mister Hardayl’ın genç karısı Avrupa’nın eline geçmiş bulunuyordu.

Mister Hardayl karısının acısına yandı tutuştu. Fakat beş yıl önce Yens Boot’un önerisine “evet” demesinden dolayı en ufak bir pişmanlık duymadı. Balayı gezisi başarıya ulaşmamışsa bundan ne çıkardı? Sağlığa zararlı iklimi olan bir kıta yok edilmeliydi. Yedi milyar dolar böylece birçok Ket’in yaşamını kurtaracaktı.

Görüleceği üzere, petrol kralının oğlu hiç de cimri biri değildi. Tüm içtenliğiyle seviyordu insanları.

21 - ETNOGRAFYADA GERÇEK DEVRİM

Öbür dünyayı boylayan Avrupalıların bazı şaşırtmalı düşüncelerle oyalanmak gibi bir huyları vardı. Hani şu, “Roma’yı kazlar kurtardı”, “Moskova’yı yakan bir kıvılcımdır” gibi sözler vardır ya, bunları hepimiz biliriz. Biz bu aklı bir karış havada filozoflara öykünmek gibi bir niyet taşımadan şunu itiraf edelim ki, çoğu kez önemsiz olayların ardından başkaları, hem de çok daha önemlileri gelir.

(Monako prensinin ufacık dalgınlığını ve bu dalgınlığın doğurduğu korkunç sonuçları şöyle bir düşünelim.)

Büyük Britanya güçlü bir devletti. Hindistan, Kanada, Mısır, Avustralya gibi günümüzün geniş ülkeleri bir zamanlar bu güçlü devletin toprakları arasında bulunuyordu. 1930 yıllarında Büyük Britanya, ABD ile başa baş gidiyordu.

1930 yılının Şubat ayında, Doğu Avrupa’nın yerle bir oluşundan aşağı-yukarı bir yıl kadar önce, çuvallarında sabah postası taşıyan binlerce postacı, başka mektuplar arasında, üzerlerine bir penilik pullar yapıştırılmış, birbirine benzer on binlerce sarı zarf taşıyorlardı.

Bu sarı zarflarda, yeryüzünün bütün toptancı ve perakendeci tecim evlerine (ticarethanelerine) gönderilmiş, üzerinde “İngiliz Çelik Tröstü” başlığını taşıyan duyurular vardı.

İNGİLİZ ÇELİK TRÖSTÜ

Londra, posta mührü, tarih

“Size ulaşan bu duyuru, halkın tüm istemlerini karşılamak ve değerli müşterilerimizin sayısını arttırmak amacıyla, içinde bulunduğumuz yılın 1 Mart tarihinden geçerli olmak üzere, bütün mallarımızda %50 indirim yaptığımızı bildirmek için gönderilmiştir.

Siparişlerinizle bizi onurlandıracağınız inancı içinde saygılar sunarız.”

Görüyorsunuz ya? Eğer eski Roma’yı kazlar kurtarmış, Moskova’yı bir kıvılcım yakmışsa, dört yüz elli milyon insana hükmeden Büyük Britanya’nın çöküşü de üzerinde bir penilik pullar taşıyan bu sarı zarfların gönderilmesiyle başladı.

Bu tarihsel duyurunun hemen ardından gelen olaylar hiç de bir çöküşün habercisi değildi. Fiyatların indirilmesi halkın ve basının desteğini kazanmıştı. Tröstün fabrikaları, üretimi üç katına çıkardı, işsizlik diye bir şey kalmadı.

Başlarını pencereye çevirip, sinsi düşmanların baştan başa sise boğduğu gökyüzüne ve kusursuz bir centilmen olan Yüce Tanrı’nın bulunduğu sonsuz boşluğa bakan iki İngiliz rakip kuruluşun yetkilileri –“Feniks Çelik Şirketi”nin yöneticileri ile “Brey ve Ko.” şirketinin sahipleri– bir an düşündükten sonra “İngiliz Çelik Tröstü”nün yaptığı gibi fiyatları indirmeye, üretimlerini arttırmaya karar verdiler.

“Ekonomi Bülteni”nde Mister Gobs şunları yazıyordu: “Ülkemiz çelik endüstrisinin olağanüstü hızla gelişimi yapay olarak yaratılmış bir işlemin kokusunu taşımakta olup, bunun ağır sonuçlar doğuracağı gözden kaçırılmamalıdır.” Gelgelelim Mister Gobs’a aldıran çıkmadı. Bu, dalağından hasta olan, o nedenle ömür boyu salça ve turşu perhizi yaparak yaşamak zorunda kalan sinirleri bozuk adam mutlu olayları sevinçle karşılayıp içine sindiremeyeceğine göre onu kesinlikle kimse dinlemezdi.

“Pitsburg Haberleri” gazetesinde İngiliz çelik ürünlerinde büyük fiyat indirimi yapıldığını okuyan saygıdeğer Mister Cebs öfkeden küplere bindi.

“Almanya’nın yok edilişine bir diyeceğim yok, ancak Almanya Avrupa’nın tümü değil ki! İngiliz kerataları şimdi tüm pazarları ele geçirecekler. Balkan demiryolları için raylar! Bu bir. Rusya’ya bıçak ve tırpan satımı! Bu iki. Bilmem daha saymaya gerek var mı? Yens Boot orada ne halt karıştırıyor? Zavallı Almanları ortadan kaldırınca işi bitti mi sandı

bu adam? Yoksa kendini rahata mı verdi? Benim yedi milyarım boşa mı gidecek? Soygun bu! Aldatmaca! Hrr!”

Öfkeden kuduran Mister Cebs, yeryüzündeki hiçbir insan dilinde bulunmayan garip sesler çıkarıyordu. Eğer Yens Boot’un başka biri aracılığıyla “İngiliz Çelik Tröstü” pay senetlerinin yarıdan çoğunu aldırdığını, böylece kuruluşun denetimini ele geçirdiğini, çelik fiyatlarının % 50 düşürülmesiyle ilgili o şaşırtıcı duyurunun, onun dâhi kaleminin izlerini taşıdığını öğrenseydi Mister Cebs’in öfkesi kesinlikle iki kat artardı.

Bundan sonraki olaylar, Yens Boot’un kaleminden dökülen edebiyat denemesinin, uzağı görmeyen Mister Cebs’in çıkarlarına ne büyük bir dürüstlükle hizmet ettiğini göstermektedir.

Çelik üretimi fazlalığı kısa sürede piyasada kendini hissettirdi. Son sınırına değin doyan iç tüketim pazarı artık hiçbir mal alacak durumda değildi. Çok geçmeden Amerikan kongresi yabancı çelik ürünlerini satın almayı yasaklayan bir yasa kabul etti. Öte yandan, Almanya’nın yerle bir oluşundan sonra çelik gereksinimini öncelikle İngiltere’den karşılayan Doğu Avrupa ülkeleri, 1930 yazına doğru, çevresi sağlık kuşağıyla çevrili engin bir mezarlık görünümü almış bulunuyordu.

“İngiliz Çelik Tröstü”, “Feniks Çelik Şirketi” ve “Brey ve Ko.” şirketi son derece güç duruma düşmüşlerdi.

1 Ağustosta işçi borsası çelik endüstrisinde bir milyon altı yüz bin işsiz bulunduğunu saptadı. Geri kalan işçiler ise haftada üç gün çalışıyorlardı.

Çelik bolluğu, Amerikan gümrük engelleri, Doğu Avrupa pazarlarının ortadan kalkışı endüstrinin öteki dallarında da etkisini gösterdi. Kömür çıkarımı %36 düştü, dokuma fabrikaları ardı ardına kapanmaya başladı. O yılın sonlarına doğru İngiltere’de işitilmemiş bir endüstri bunalımı yaşanıyordu. Sekiz milyon dört yüz bin işçiden altı milyon iki yüz bini işsiz olarak kayıtlara geçti.

Şirketler birbiri ardından batmaya başlamıştı. Endüstri kuruluşlarında yatırımları bulunan birçok banka iflasın eşiğine geldi. İngiliz Merkez Bankası felaketi önlemek amacıyla kredi oylumunu (hacmini) genişletti. Fabrikaların, tersanelerin, imalathanelerin makineleri durmuştu ama para basma tezgâhları harıl harıl çalışıyordu. New York borsasında bir dolara rahat rahat dört yüz yetmiş sterlin alabilirdiniz.

Amerika kıtasının tüm okyanus ötesi akbabaları Londra'ya üşüştüler. Damalı pantolonları, besili suratlarıyla Pikadilli'de boy gösterenlerin sayısı her gün artıyordu. Fiyatların çılgınca tırmanışı sonucunda yoksulluğa düşen Londra'nın doğu mahallelerine kırmızı yanaklı, gürbüz bir bay şöyle bir uğramaya görsün, hemen herkes duruyor, gözleriyle sinema çekim makinesi aramaya koyuluyorlardı. Zavallılar ne yapsınlar, düzgün giyimli, semiz bir adam görünce, onun Amerikan filmleri için hazırlanmış bir artist olduğunu sanıyorlardı.

Eğer Arjantinlinin biri üşenmez de pahalı mağazalardan birine uğrayacak olsa birkaç pezo karşılığında oradaki bütün malları satın alabilirdi. Bu mallar arasında, merinos yününden uzun paçalı donlardan tutun da, Rosseti'nin yaptığı, kanı çekilmiş fakat güzelliğini yitirmemiş insan tablolarına varana değin her şeyi bulabilirdiniz.

Britanya müzelerinin sanat hazineleri ABD zenginlerinin eline geçmişti.

Lids mağazası işsizlerce yağmalandı.

İngiliz İşçi Partisi kurultayı uzun tartışmalardan sonra tek kurtuluşun proletarya hükümeti kurmak olduğuna karar verdi. Öte yandan "Asya tarzı el koyma yöntemi" kınanarak bir buçuk yıl sonra, yani 1933 Kasım ayında yapılacak parlamento seçimlerine değin beklenmesi oybirliğiyle karara bağlandı.

Sayın Mister Çeken, Sayın Başbakan Mister Broved'e avam kamarasında şu soruları yöneltti:

"Yedi hafta önce Rio de Janeryo'dan gelmiş bulunan, Manüel Bargens adındaki bir berberin altmış milreys karşılığında lortluk unvanı satın aldığı ve şimdi Lordlar Kamarası'nda oturduğu doğru mudur?"

"Hayır, bundan haberim yok."

"Mançester'de on bir bin dört yüz kişinin açlıktan öldüğü konusunda bizi aydınlatabilir misiniz?"

"Hayır, bundan da haberim yok."

"Peki, kıta Avrupa'sı ülkelerinden birinin donanmamızı batırmak için yoğun bir hazırlığa girdiğinden haberiniz var mı?"

"Sayın Mister Çeken, anlayacağınızı umduğum birtakım özel durumlar nedeniyle bu sorunuza yanıt vermeyeceğimi bildirmek isterdim."

Ertesi gün gazeteler Avam Kamarası'nın olağan toplantısının olaysız geçtiğini yazdılar. Ne var ki kimse gazete alamıyordu, çünkü sarı ambalaj

kağıdına basılmış, tek yapraklı el kadar bir gazete bozuntusu beş sterline satılıyordu.

Gene de 18 Temmuz 1932'de İngilizler kesenin ağzını açtılar, oldukça önemli haberler içeren birer gazete aldılar. Haberlerden en önemlisi şuydu: Büyük Britanya İmparatorluğu Birliği'ne giren Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Hindistan ve öbür devletlerin temsilcileri Londra'da toplanan konferansta İngiltere'yle bütün bağlarını koparma ve özgürlüklerini ilan etme kararı aldılar.

O gün Liverpul'da bir ekmek fırınının önünde ufak bir kavga çıktı ve altı yüz on dört kişi kavgada yaşamını yitirdi.

Bir süre sonra bir Amerikan yardımseverler derneğinin birkaç temsilcisi geldi Londra'ya. Yapılan sağlık muayeneleri sonunda, açlık dolayısıyla % 88 ölme olasılığı bulunan yirmi bin çocuk saptanarak bunların Amerika'ya götürülmesi kararlaştırıldı. Dul Bayan Anna Ays'ın oğlu Co, ölme olasılığı % 86'yı geçmediği için götürülecekler arasına alınmamıştı. Anna Ays, küçücük yavrusunun da götürülmesi için yalvarıyordu:

"Ne olur, bir anne olarak bana inanın, oğlum çok geçmeden ölecek!"

Zavallı Anna Ays'ı kolundan tuttukları gibi dışarı attılar.

"İngiliz Çelik Tröstü"nün, toptancı ve perakendeci satıcılarına yaptığı duyuru sonucu gelişen, yukarda anlattığımız acıklı olaylara karşın Londra'da yaşantı gene de eski görüntüsünü koruyordu. İngiliz tutuculuğu aynı görkemini sürdürmekteydi. Sarayın kapısında perukları pudralı nöbetçiler çalım atıyor, Hayd-Park söylevcileri anarşinin erdemleri konusunda gelene-geçene söylev çekiyor, tiride dönmüş yaşlı misler, çıplak Roma tanrıçalarının süslendiği köprülerden geçerken utanarak kirpikleri dökülmüş gözlerini önlerine indiriyorlardı.

Gene de geleneklerinin katılığı İngiliz dilinin özelliklerinden dolayı ne de olsa biraz yumuşamıştı: Bir somun ekmek için yurttaşının boğazına sarılan başka bir yurttaş ona "siz" diye hitap ederek hemen oracıkta işini bitiriyordu.

Nevkestl'de İşçi Partisi'nin kararına uymayan işsiz işçiler, 1933 yılında yapılacak seçimleri beklemeksizin yerel yönetime el koydular. Parlamento işsizlerin bu davranışını kınadı. Büyük Britanya majeste kralının hükümeti Nevkestl'e birkaç alay asker göndererek işçi birliklerinin dik başlı üyelerini öldürttü.

Ağustos ayında kaldırılan bir miktar ürünle yaşam kolaylaşır gibi oldu. Fakat hasta dalağına karşın hâlâ yaşamakta direnen Mister Gobs, “Ekonomi Bülteni”ne etkili bir makale yazarak kaldırılan ürünün İngiltere’ye ancak iki ay yetebileceğini bir güzel kanıtladı. Bereket versin ki kağıt yokluğu nedeniyle “Ekonomi Bülteni” yayımını durdurmak zorunda kalmıştı.

Ekim ayında aç insanlar yeniden ayaklanmaya başladılar. Kent halkı çiftlikleri, mandıraları basıyor, saklanan yiyecekleri götürdükten başka, nasılsa elde kalan evcil hayvanları da kesip yiyorlardı. Lord Heg’in Aynen çiftliğindeki sonuncu binek atı da böylece soyguncuların midesine indi. Atının yalnız kuyruğunu ele geçirebilen Lord Heg, soyunun bu değişmez simgesini boş çalışma odasına, masasının üstüne asmakla biraz avunabildi.

Dünyanın en iyi buldok köpekleri sürüsünün sahibi Sör Edvard Karseyl bölge yöneticilerinden, köpeklerinin aç kentlilerin baskınından korunması için bir Şotland avcı takımı istedi. Bu istek karşılandı. Gelgelelim buldokları bu avcı takımının erleri mideye indiriverdi.

Durum günden güne bozuluyordu. Yanlarında kocaman sandıklar götürerek son Amerikalılar da ayrıldılar ülkeden.

Hükümet elde kalan altın stoku karşılığında tahıl almak için Kanada’yla görüşmelere başladı. Ama Kanadalılar direttiler, dünya buğday fiyatlarından bir kuruş aşağı inmediler.

Her gün binlerce insan açlıktan kırılıyordu.

İngiltere kederli bir günü daha, 11 Kasımı yaşamak zorunda kaldı. Avam kamarası kürsüsüne çıkan Başbakan Mister Broved şu açıklamayı yaptı:

“Beş ay önce saygıdeğer Mister Çeken’in bana yöneltmiş bulunduğu bir soruya bugün yanıt verebileceğim. Bu sabah Fransız donanması savaş gemilerimizin bir bölümünü batırmış, bir bölümünü de ele geçirmiştir.”

Akşama doğru Londra’da makineli tüfek tarakaları işitildi. Fakat bu siyasal bir savaş değildi: Bir kısım aç insanlar birtakım başka aç insanlara ateş etmiş; ölenler ölmüş, kalanlar da yorularak uyumuşlardı.

O gece majeste kral, İşçi Partisi lideri Mister Karl’ı saraya çağırdı. Görüşmeye Başbakan Mister Broved de katıldı. Kral konuşurken Mister Broved’e bakıyor, başbakan ise majestelerin sözlerini onaylarcasına kirpiklerini kırpıştırıyordu.

Majesteleri son derece nazik bir dille Mister Karl’a şunları söyledi:

“Sevgili yurdumuzun içinde bulunduğu ağır durumu göz önüne alarak, 1933’teki seçimleri beklemeden iktidara geçmenizi istiyorum.”

Mister Karl krala aynı nezaketle teşekkür ettikten sonra;

“Mersi, olmaz!” diyerek özlü bir yanıtla kralın isteğini geri çevirdi.

Mister Karl gerçek bir demokrattı. Böylece anayasanın ne anlama geldiğini krala bir güzel göstermiş oldu.

Günler gitgide korkunçlaşıyordu. Sporcular son kargaları da yakalayıp yediler. Sanki haftanın yedi gününden İngiltere’nin payına yalnız pazar günü düşmüş gibi, limanlar her gün pazar ayini sessizliğini yaşıyor; yoksulluğa gömülen ülkenin sahillerine Tanrı’nın tek yelkenlisi bile yanaşmıyordu.

İnsanlar sık sık ölmekle birlikte ölürken bile onurlarını ayaklar altına almıyorlardı. İnlemeleri sessiz, kıvranmaları ağırbaşlıydı. Fakat ölürlerken papaza gülümseseler de ölüm gene ölümdü, bundan kurtuluş yoktu.

Yukarda sözü geçen avam kamarası oturumunda önemli bir soru daha yöneltmeye hazırlanan Mister Çeken, birden yere düşerek bacaklarını titretmeye başladı. Meclis başkanı sayın üyenin bu davranışından dolayı çok şaşırarak oturumu kapattı. Ama zavallı Mister Çeken’in bunda hiç suçu yoktu, çünkü zavallının açlıktan yaşama gücü kalmamıştı.

Noel yortusu yaklaşıyordu. Geçmiş yılların neşeli bayramları, evlere sinen Dikens huzuru, hindi dolmaları, Meri ve Ket’in ocak başında cıvıldayışları unutulacak gibi değildi.

Noel’den bir gün önce Britanya adasını bir duman sardı. Bu, bir bakıma doğanın onlara bir iyiliğiydi. Çünkü duman kentleri, evleri, sokaklarda dolaşanların saçlarını, yüzlerini gözlerden saklıyordu. Kentler ölgün, bomboş, evler kara, insanlar ise solgundu.

Gene de eski günlerin anısına, insanlar ıssızlaşmış, çoktandır ısıtılmayan evlerine çekidüzen verdiler; hatta gülümsemeye çalıştılar.

Yaşlı Lord Çarlz Heg, noeli hep birlikte kutlamak için yakın arkadaşları Lord Vilyam Cersen ile Sör Edvard Karseyl’i evine çağırdı.

Lord Çarlz Heg’in şatosunun durumu tuhaf bir etki bıraktı gelen konukların üzerinde. Geniş, bomboş odalar buz gibi soğuktu. Lord Çarlz Heg konuklarını elde fener karşılamıştı, yollarını aydınlatarak onları bir sürü karanlık dehlizlerden geçirdi. Kırık pencerelerden içeri dolan duman yüzünden fener, bulutlar arasında sarı ışığını saçan yarım aya benziyordu.

Lord Çarlz Heg koskoca şatosunda yalnız başına yaşamaktaydı. Karısı bir tencere dolusu iyi pişmemiş şalgam yemekten ölmüştü. Kızı Meri ise kurtuluşu Kanada'ya giden bir geminin aşçı yamağıyla kaçmakta buldu. Köklü lordlar soyunun onurunu lekeledikleri için Lord Heg hem karısından, hem de kızından nefret ediyordu. Hani, haksız da değildi adamcağız. Ayzen şatosunda şalgamın ne işi vardı? Kızının açgözlülüğüne gelince hangi aşçı yamağı bir lord kızının elini tutmaya yeltenebilirdi? Onurunu hiçbir şeye değişmeyen Lord Heg arada bir av kuşları yiyor, çoğu zaman da soylu at kuyruklarını seyrederek şatosunda günlerini dolduruyordu.

(Av kuşları dediği, şatonun kırık pencerelerinden odalara giren saksağanlardı.)

Lord, noel dolayısıyla çalışma odasını derleyip toparlamıştı. Kalın kalın kitapların sayfalarında gene on bir bin üç yüz yirmi dört soylu armasının resimleri eskisi gibi duruyordu. Üç soylu adam masanın çevresinde oturdular, dazlak kafaları fenerin bakır rengi ışığında parladı. Ocakta son koltuklardan biri çıtırdayarak yanıyordu. Konukların tepesinde, duvarda bir at kuyruğu asılıydı; bu, yazın alçak kentlilerin yedikleri, lordun sonuncu aygırı, zavallı Grey'in kuyruğuydu.

Odanın eski günlerini anımsatan huzurlu havasında ihtiyarlar gittikçe gevşediler, yumuşadılar. Masanın üstündeki değerli bir tepside, yufka yürekli yaşlı bir kadının Lord Çarlz Heg'e armağan ettiği üç dilim ekmek duruyordu. Bu üç dilim ekmek iki lord ile bir sörün gözünde üç noel pudingi gibiydi.

Söyleşi koyulaştıkça koyulaştı, sonra döndü dolaştı, eski at koşularına geldi. Lord Çerlz Heg 1887'den beri derbi yarışlarını kazanmış bulunan, şimdi hepsi de ölmüş kısraklarının, aygırlarının adlarını saydı.

Sör Edvard Karseyl kırmızı ipek mendilini çıkarıp yüzünü sildi. Bunun ardından sevgili buldoklarının anısı canlandı gözlerinin önünde. "Nerdesin geniş döşlü Yum? Benekli Beb? Mutlu günlerimin dostları neredesiniz? Ah, kahrolası Şotland avcı takımının erleri! Hepsi sizin yüzünüzden!" Elinde kala kala 34'üncü köpek yetiştirme yarışlarında kazanılmış, köpek başı simgeli birincilik ödülü kalmıştı.

Ne Lord Çarlz Heg gibi safkan kısraklara, ne de Sör Edvard Karseyl gibi eşsiz buldoklara yaşam boyu sahip olamayan Lord Vilyam Cersen, gene de mavi gözleri yaşararak arkadaşlarını dinliyordu. Başkalarının derdini

anlayacak duygulu bir yüreği vardı Lord Vilyam Cersen'in. Eşyayı sevmek için ona sahip olmak zorunda kalmamış, dünyayı sevmek için ona sahip olmak zorunda kalmamış, dünyayı tanımak için evinden çıkma gereği bile duymamıştı. Geniş düş gücü, pek az insanda rastlanan duyarlılığı lordun yaşamına yön vermeye yetip de artıyordu. Arkadaşlarının anlattıklarından duygulanmak için at yarışlarına gitmeye, köpek yetiştirmeye ne gerek vardı? Lord Vilyam Cersen evinden hatta çalışma odasındaki koltuğundan ayrılmaksızın "İngiliz Coğrafya Derneği"nin ikinci başkanı ve uygarlık girmemiş ülkeler gezginlerinin en tanınmışlarından biri oldu. Bu yaman gezgin beş kıtada düzenlediği yolculukların hepsini, sırtında kalın içerlik giysisi (robdöşambr), ayaklarında kışlık yün çorapları, şöminenin karşısındaki koltuğunda oturarak yapmıştır. Gerçi odasından ayrılarak arada bir Londra'ya, "İngiliz Coğrafya Derneği"nin toplantılarına gittiği oluyordu. Ama yataklı vagonda üç saat süren bu yolculuklarda, her türlü olasılığı göz önünde bulundurarak, yanına avcı karabinini, pusulasını, her iki yarım kürenin haritasını, İncil'ini, beş gün yetecek yiyeceğini ve suyunu almadan edemiyordu.

O hüzünlü noel akşamı eski arkadaşlarını gözleri yaşlı görünce, onlara gezi anılarından birkaçını anlatarak gönüllerini hoş tutmak istedi.

"Sevgili arkadaşlarım, Hindistan'a gittiğimde Mavi Dağlarda cüce insanlar gördüm. Evleri barkları ağaçlar üstündeydi. Başka yerliler korkularından onların yanına sokulmazlardı. Ama biz İngilizler öyle değildik."

Bu kısa, ilgi çekici öykü iki ihtiyarı bayağı neşelendirmişti. Tam o sırada yörenin küçük kilisesinde çanlar çaldı. Noel başlıyordu demek ki... Üç arkadaş birer dilim ekmeklerini hayallerinde canlandırdıkları İngiliz ulusal içkisi romun mavi alevine banarak yavaş yavaş yiyorlardı. Bu yoksul şölen, doğrusunu söylemek gerekirse, ihtiyarların iştahını kabarttıkça kabarttı ve bir an için yanlarından uzaklaştırdıkları hüzün gene kapıyı zorlamaya başladı. Birinci denemesinin başarısını gören Lord Vilyam Cersen hüzne son darbeyi vurmaya karar verdi. Bir gezi anısı daha anlatacaktı.

"Ben çok gezdim, çok gördüm, arkadaşlar. Öyle korkunç şeylerle karşılaştım ki, büyük İngilteremizin bugün çekmekte olduğu sıkıntılar onların yanında çocuk oyuncağı kalır. Anlatacağım olayı dinleyince buna kendiniz karar vereceksiniz. Orta Afrika'da benim keşfetmiş bulunduğum

Dayş gölü kıyılarında gerçek yamyamlar yaşar. Çok vahşi yaratıklardır bunlar. Bir keresinde gözümün önünde bir adamı çıtır çıtır yediler. Bir gün de...”

Lord Çarlz Heg arkadaşının sözünü kesti:

“Aman ne korkunç şey! Bu canavarlar İngiliz değildi, umarım.”

“Hayır, elbette değil. Zenciydi bunlar, yani ruhları gibi derileri de kapkara insanlardı.”

Yeniden canlanmışlar, neşelenmişlerdi. Üç arkadaş majeste kralın sağlığı için dua ettiler, birbirlerinin noelini kutladılar. Lord Çarlz Heg dostlarına noel armağanlarını verdi.

“Sevgili lordum, size üzerinde benim armamı taşıyan kristal bir sürahi sunuyorum. Peçeteye sarılıdır. Vahşi ülkelere yapacağınız gezilerde içki şişesi olarak çok işinize yarayacaktır. Size gelince, değerli Sör, gösterişsiz bir armağanım var. Belalıların elinden bir mucize sonucu kurtulan, soylu bir aileden gelme, canlı bir buldok sunacağım size. Gelin benimle! Lordum, siz de burada bir süre dinlenmenize bakın.”

Lord Çarlz Heg ile Sör Edvard Karseyl odadan dışarı çıktılar. Çıkar çıkmaz koyu bir duman kuşattı ikisini de. Lord kesik kesik soluyordu.

“Bir şey göremiyorum. Köpeğiniz nerede?” diye sordu Sör Karseyl.

“Yakında göreceksiniz.”

Birtakım karanlık, boş salonlardan geçtiler.

“Şu merdivenden aşağı ineceğiz.”

Yukardan damlayan sular yüzünden basamaklar ıslak ve kaygandı. Bir ambar sıçanının ciklemesini işittiler. Bodruma inmişlerdi.

“Korkuyorum, lord. Köpek nerede?”

“Köpek mi? Köpek çok yorulmuş. Bakın ayağınızın dibinde yatıyor. Eğilirseniz görürsünüz.”

Fakat Sör Edvard Karseyl eğilmedi. O zaman gerçekten bir köpek uludu uzun uzun. Yediği bir dilim ekmekle iştahı iyice kabaran Lord Çarlz Heg çıkarmıştı bu uluma sesini. Safkan buldoğun hemen yakında durduğuna inancı kesinleşen Sör Karseyl onu almak için eğildi.

Eğilir eğilmez de bir çenenin kenetlenmesini, diş gıcırtılarını andıran sesler duydu.

Lord Vilyam Cersen arkadaşlarını epeyce bekledi. Ama daha fazla dayanamayınca ufak bir yolculuğa çıkmaya karar verdi. Masada duran isli

feneri aldı, arkadaşlarını aramak için yola düştü. Boş salonlar tıpatıp birbirine benziyordu. Lord Cersen döndü-dolaştı, fakat sonunda gene aynı salonlara geldi. Ne aradıklarına rastlamış, ne de Lord Heg'in çalışma odasını bulabilmişti. Derken, bir rüzgâr esti, elindeki fener sönüverdi. Lord arkadaşlarına seslendi, bağırdı... Ama ne işiten vardı, ne de ses veren. Bunun üzerine Lord Cersen ıslak tahtaların üstüne yattı, bir çocuk gibi hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Sonunda hava biraz aydınlanmaya yüz tuttu. Tanyeri ağarıyordu. Lord Vilyam Cersen toparlanıp kalktı, yeniden arkadaşlarını aramaya koyuldu. Çok geçmeden buldu çalışma odasının kapısını. Kapıyı biraz araladı, o anda da şaşkınlıktan donakaldı. Masada Heg soyunun armasını taşıyan bir tas ile iki tane de tabak vardı. Lord Çarlz Heg önündeki tabağı yana itmiş, peçeteyle dudaklarını siliyordu. Lord Vilyam Cersen burnuna gelen kokuyu derin derin içine çekti. Bu, ev çorbasının nefis kokusuydu.

"Ah, sonunda gelebildiniz, sevgili lordum. Ben de sizi bayağı merak etmiştim. Yoksul yemeğimi benimle paylaşmak ister miydiniz?"

Karın tokluğunun verdiği derin haz ve dinginlik okunuyordu Lord Heg'in yüzünden.

Büyük gezgin masaya oturdu, otururken de şu soruyu sordu:

"Dostumuz Sör Edvard Karseyl nereye gitti? Birlikte çıkmamış mıydınız?"

"Buldoğunu alır almaz evine yollandı."

Lord Vilyam Cersen kaşığı eline aldı. Buğulu pencere camından odaya aralık ayı sabahının sarı ışıkları sızıyordu. Lord Cersen'in gözü çorba tasının içindekilere takıldı. Ve durumu anlar anlamaz bir çığlık atarak oracığa yığıldı.

Pek nazik ev sahibi, Sör Edvard Karseyl'in parmağından, köpek başı simgesi bulunan yüzüğü, çıkarmaya bile zahmet etmemişti.

28 Aralık bir iş günüydü. Londra olağan günlerinden birini yaşıyordu. Kral muhafızları ak-pak peruklarıyla sarayın önünde tur atıyorlar, işsizler ise makineli tüfeklerle ateş ederek vakit geçiriyorlardı. Aç insanlar sokak ortasında düşüp ölüyordu da kimse dönüp bakmıyordu bile. Birbirleriyle bahse giren birtakım tuhaf adamlara sık sık rastlanır olmuştu. Sonuncu İngiliz'in ne zaman öleceği konusunda bahse girenlerden kötümserler ocakta, iyimserler ise mayısta bu işin biteceğini söylüyorlardı.

Fakat İngilizler uygar biçimde öldükleri için yaşam her zamanki düzenini koruyor sayılırdı. 28 Aralıkta eğitim ve bilim derneklerinin düzenlediği bir dizi toplantı yapıldı. Bunların arasında “İngiliz Coğrafya Derneği”nin düzenlediği “Nil Nehri üst yataklarında yaşayan yerlilerin yaşantıları” konulu konferans da vardı.

Konferans saat 15.00’da başladı. Konuşmacı Mister Gav kürsüye geldi.

“Hepimizin de bildiği gibi...”

Mister Gav tam söze başlamıştı ki, gözleri yuvalarından fırlamış, sakalları uzamış, kılıksız bir adam daldı içeriye. Bu, ikinci başkan Lord Vilyam Cersen’den başkası değildi.

Lord soluk soluğa;

“Konuşmayı yarıda kesmem gerekiyor,” dedi. “size son derece önemli bir haberim var! Etnografyada devrim! Baylar!..”

Lordun sesi tutuldu. Bir bardak su yetiştirdiler.

“Baylar, dikkat! Bir centilmen bir centilmeni yedi!”

Derneğin başkanı bir an somurttu, sonra gülümsedi, ardından dişlerini tuhaf tuhaf takırdatmaya başladı. O zaman “İngiliz Coğrafya Derneği”nin, saf Hollanda sütüyle beslenmiş en genç ve de en semiz üyesi ayağa fırladı, pencereye doğru koştu, canını kurtarmak için sokağa atladı. Dernek lokali ikinci katta bulunmakla birlikte genç üye aşağıya dikkatle sıçramış, bir yerini incitmemişti.

Saray nöbetçilerinden biri çıkışta dikiliyordu.

“Kapı dururken pencereden çıkılmaz,” dedi pudralanmış peruklu başını çıkışırcasına sallayarak.

Yens Boot;

“Bu, duruma bağlı,” diye karşılık verdi.

Anlaşılacağı üzere, Hollanda sütüyle beslenmiş bu zeki üye, kahramanımız Yens’ten başkası değildi.

22 - BOZULMA Kİ NE BOZULMA!

Başarıyla gerçekleştirilen İngiltere kampanyasından sonra güç-kuvvet yetmez bir Hollandalı için çıkartılan ürkütücü söylentiler, Avrupa'nın ayakta kalan ülke halklarını heyecanlandırmaya başlamıştı. Paris'in güzel kadınları balolarda "Uçan Hollandalı"nın adını sayıklıyordu. Ağırbaşlı politikacıların briç masasındaki konuşmaları da hep onunla ilgiliydi.

"Şu Avrupa kıtasında öyle şeyler oluyor ki!.. İngiltere'yi gördünüz... Bu, sizin bildiğiniz Van-Gutenlerden değil, haberiniz olsun."

Sol eğilimli "Maten" gazetesinde ilginç dokundurmalarla dolu bir yazı yayınlandı:

"Bize bildirildiğine göre, Hollandalı bir generalin torunu olan Jan Botta adındaki bir serüven düşkününün, Avrupa'nın dörtte üçünü yok eden elem verici felaketlerle yakından ilgili olduğu sanılmaktadır. Bu yaman delikanlı, dedesine yapılan aşağılamanın hıncını İngiltere'den acı bir biçimde çıkarmıştır.

Birtakım kaynaklar, Jan Botta'nın, Alman ordusu gizli servisinde çalıştığını, ülkesinin Fransız kuvvetlerince cezalandırılışı sırasında Berlin'deki banka şubelerimize yapılan soygunları düzenlediğini ileri sürmektedir.

Jan Botta'nın Amerikan generali H.'nin kızıyla evli bulunduğu ve 'İngiliz Çelik Tröstü' sahiplerinden biri olduğu da bize gelen haberler arasındadır.

Savcılık bu tehlikeli adamın bulunduğu yeri saptamak için gerekli önlemleri almıştır."

Dünyadaki öbür gazetelerce yeniden yayınlanan “Maten”den alınma bu haberler halkın ilgisini gittikçe daha çok çekiyordu. General Botta’nın varisleri iftira suçuyla “Maten”i mahkemeye verdiler. Hollanda’ya bu iş için özel olarak gelen Amerikan gazetecileri, gizemli serüven adamının varlığı konusunda hiçbir bilgi alamayınca, Hollanda ulusal giysileri ve Rambrant’ın tablolarının çalınışıyla ilgili haberlerle yetinmek zorunda kaldılar.

Tutucu “İdea Nasyonal” gazetesi Hollandalı Jan Botta’nın aslında bir Rus komünisti olup, Komintern’in 18. Kurultayında alınan kararları uygulamaya çalıştığını ısrarla yazdı. Komünist “Pepl” gazetesine göre ise Botta, başbakanın gizemli bir biçimde kayıplara karışan yeğeni Viktor Brandevo’nun ta kendisiydi; amacı da dünyayı monarşik bir diktatörlük bayrağı altında toplamaktan başka bir şey değildi.

Paris’in güzelleri kimin haklı olduğu konusunda hiç tartışmaya girmediler. Onların bütün yaptığı, yüzlerini yelpazeyle gizlemek ve “Uçan Hollandalı”nın onları çoy dansına kaldıracağı günü beklemekti. Kadınların hepsi iyi birer Katolikti, hepsi de mucizeye inanırdı.

İnsanlar Jan Botta’yı konuşuyordu Avrupa’da. Oysa Venedik’teki saraylarının yüksek tavanlı konuk salonunda oturmakta olan Bay ve Bayan Blankafarların konuştukları şey bambaşkaydı.

“Bana altı bin liret ver,” dedi Lüsi Blankafar ağlamaklı bir sesle. “Kendime gri bir güderi ayakkabı alacağım.”

“Tavşanım, inan, param yok. Elimdekinin tümünü sterline yatırdığım için yitirdim. Bak, şimdi de frank ve liret düşüyor. Belki yarın ekmek dilenmek zorunda kalacağız.”

“Hayır, ben ayakkabı istiyorum.”

“Bir hafta önce bir çift almamış mıydın? Ne yaptın onları?”

“Balo için kadife ayakkabıydı onlar.”

“Aldıklarının hepsini saysak yüz çift ayakkabın olurdu tavşanım.”

“Yalan! Utanmadan yalan söylüyorsun! Topu topu on bir çift ayakkabım var. Beyaz kadifeden bir tane, balo için siyah bir çift, gene bir siyah güderi daha, sokak için sarı ve siyah iki çift, maskeli balo için kırmızı sahtiyan bir çift, püsküllü Brüksel işi bir çift, tokalı sarı bir çift, çorabımın rengine uyan sade ve sıçan derisi iki çift. İşte bu kadar. Geriye kalanlar çizmelerimle

botlarım. Şimdi de gri güderi bir tane alacağım. Altı bin liretin senin için ne önemi var ki!”

“Tavşanım, param yok diyorum. İflas ettik, anlamıyor musun!”

“Hayır, metreslerine harcıyorsun sen paranı! Hovardalığın yüzünden battık battıysak!”

Lüsi avazı çıktığınca böylece bağırırken kızıl lüleleri öfkeden hop hop oynuyordu. Jan kavgayı önlemek için aşağıdan aldı:

“Tavşancığım, sana bu parayı verecek durumda değilim. Biliyorsun...”

Tavşan kocasının durumunu biliyordu, ama kıskançlık mantık tanır mı?

“Yalan söyleme! Hadi, ver altı bin lireti!”

“Yok diyorum sana! Elimdeki sterlinlerin hiçbir değeri kalmadı. Liret hızla düştü. Yaşam son derece zorlaştı şimdi. Eğer kahrolası Hollandalı yarın da İtalya’ya el atarsa çıra gibi yanarız.”

“Hangi Hollandalı?”

Jan konunun değişmesine sevinerek;

“Bilmiyor musun, tavşanım?” dedi. “Bütün Avrupa’nın dilinde. Adı Jan Botta mıdır nedir!”

Lüsi kızıl saçlarının örttüğü alnını pembe parmaklarıyla ovalayarak bir süre düşündü. Lüsi’nin güzel bir alnı ile iyi bir belleği vardı.

“Jan Botta mı dedin? Dur bakayım... Şu benim peşimi kovalayıp sonra bir kart gönderen küstah delikanlı olmasın?..”

Lüsi dolabını açtı, tıka-basa mektuplarla, küçük andaçlarla (hatıra eşyası) dolu kutusunu çıkardı. Burada nişanlısından ve yirmi iki sevgilisinden gelen mektuplar, lastik pantolon askıları, fotoğraflar, bir mandolincinin başından kesilmiş bir tutam saç, yakışıklı bir gondolcunun bıyığı büyük bir titizlikle saklanmıştı. Lüsi Blankafar’ın şu günahkâr dünyada otuz altı yılını boşuna geçirmediği belliydi.

Bu ıvır zıvır arasından Lüsi Blankafar, hercai menekşe resimli bir kartı bulup çıkardı. “Sofunun Gülücüğü”nde kullanılan mürekkep pek iyi cinsten olmasa gerekti, çünkü kartın derin anlamlı bütün yazıları silinmiş, yalnız “Yens Boot” adı sağlam kalmıştı.

“Sana neler yazmış, tavşanım?”

Jan Blankafar metres tutma gücünü yitireli beri, Lüsi de ondan aşk serüvenlerini gizlemekten vazgeçmişti. Onun için kocasının sorusuna büyük bir istekle yanıt verdi:

“Sözleri şiir dolu. Bana neler vaat etmemişti ki! Senin gibi karısından altı bin lireti esirgeyecek adamlardan değil o. Sana kalsa beni yalınayak dolaştırırsın.”

“Sana neler yazmış diyorum!”

“Bir ‘evet’ sözümle beni kraliçe yapacağını yazıyor. Fenikelilerin ülkesi mi ne, öyle bir yerden söz ediyor.”

“Fenike kraliçesi mi? Yok, bu işimize yaramaz. Ama onun yerine liretin değerini yükseltirse iyi olur. Krallar gibi yaşarız o zaman... Kendine güveniyorsan bir dene.”

Bütün kadınların kendilerine güveni sonsuzdur. Kocası bu konuda Lüsi’ye fazla bir şans tanımamakla birlikte Lüsi bu öneriyi hemen kabul etti.

Son âşığının, yakışıklı gondolcunun sol bıyığını kesip saklamakla kadınlığına güvenini kanıtlamış olmuyor muydu? Adam kayıplara karışmasa belki sağ bıyığını da yitirecekti.

Ertesi gün çeşitli İtalyan gazetelerinde aşağıdaki duyuru yayınlandı:

Yens, gel! Beni Fenikeliler kraliçesi yap!
Sevgilin Lüsi

“İngiliz Coğrafya Derneği”nin ikinci kat penceresinden tam zamanında atlayan Yens Boot bir vapur bulmak için hemen limana koştu. O kaçışla soluğu Paris’te aldıktan sonra aklına dernek başkanının dişlerini takırdatması gelince zavallıcığı bir titremedir aldı, bu sefer de Roma’ya kırdı dümeni.

Bu eski kente geldiği için Yens Boot’un keyfine diyecek yoktu. Çünkü başta “Tröst D. E.”nin şubelerini genişletme işleri olmak üzere şirket genel müdürlüğü görevini yerine getirme fırsatı bulmuş; ayrıca İtalyanlar şimdilik makarna yemekle yetindikleri için, üst katlardan atlama zorunluluğuyla karşılaşmamıştı.

Spanya alanı üstünde uçan kırlangıçların bir zaman sonra alçalarak alanı koyu bir sis tabakası gibi örttükleri, çeşmeleri süsleyen tunç perilerin yok yere gözyaşı döktükleri güzel bir akşam Yens Boot liretin değeriyle birdenbire ilgilenmeye başladı ve bir gazete aldı. Fakat baharın büyüsü hem büyüktür, hem de tehlikeli. Yens Boot gazeteyi açıp okumak için can atıyordu, öte yandan çiçek satan kızın gözleri kara, mitolojik çayır ve

tanrısal yosun kokan menekşeler iç bayıltıcı, dar Spanya alanında aşk son derece etkileyiciydi.

Gidip mermer basamağa oturdu; gazete elinde, derin düşlere daldı. Yuvarlak kubbelerin, alanı dolduran kalabalığın, tüm Roma'nın üstünde gittikçe sönükleşen bir hayal, eşsiz güzellikteki Madam Lüsi Blankafar'ın (kızlık soyadı Flamengo) kızıl saçlarının hayali parlıyordu.

Çiçekçi kız yaprakları çevrilmemiş gazetenin üstüne bir demet menekşe koydu. Yens Boot düşlerinden kopamıyordu.

Sonra gazeteyi katladı, menekşeler yere düştü. Liretin değerini öğrenmeden kalktı Yens Boot.

Hızlı hızlı yürümeye başladı. Sonra gittikçe hızlanarak, önüne çıkanlara çarpıp düşürerek, bağırıp çağırarak istasyona doğru koştu. Birkaç yıl önce de döşeme cilalama ustası Çug'la birlikte Avrupa'yı almak için karla örtülmüş çölden böyle koşmuştu.

Kırlangıçlar uçuyor, periler ağlıyordu. Venedik treni saat 9.20'de kalkacaktı.

Ertesi gün saat 20.00 sularında Blankafar çifti pilav ve kompostodan oluşan akşam yemeklerini karı-koca dinginliği içinde yemekteydiler. Marki Fermuçini'nin zamanından kalma saray uşağı, çalımlı edasıyla Bayan Lüsi Blankafar'a bir ziyaret kartı getirdi.

YENS BOOT

"Tröst D. E." Genel Müdürü
New York - Avrupa

Bayan Blankafar'ın keyfine diyecek yoktu. Kızıl perçemini sallayarak:

"Gördün mü? Oldu," dedi kocasına.

"Ben gidiyorum," diye fısıldadı Jan. "Yarına değin dönmeyeceğim. Yalvarırım, tavşanım, boş durma. Sana iyi geceler. Önemli olan liretin değeridir. Kendine yüz çift ayakkabı alabilirsin."

Lüsi onu dinlemiyordu artık.

Yarım saat sonra Yens Boot hantallaşmış bedeni, katılaşmış ruhuyla mitoloji dünyasına daldı. Burada tanrılar boğaya dönüşür, boğalar ise tanrısal bir görünüme bürünürlerdi. O artık sevgili Avrupa'sının kalbine girmişti.

Madam Lüsi Blankafar’ın konuk odası yarı karanlıktı. Fersiz bir fener duvarda kutup güneşi gibi tek başına ölgün ölgün yanıp duruyordu. Yens Boot önce bu loşluğun ortasında hiçbir şey göremedi, ama sonra tanrısal kızıl saçların parıltısı bir anda gözlerini kamaştırdı. Banyodan su tıpırtıları geliyordu.

(Lüsi ağlamıyordu. Fakat aşk perisinin gözyaşları tümüyle tükenmiş değildi.)

Keskin mürekkep kokusuna, matbaa boyası, kimya laboratuvarları, kan ve ceset kokusuna alışmış bulunan Yens Boot’un burnuna Venedik baharının bayıltıcı rayihaları geliyordu şimdi. Kanalların iç bulandırıcı havasından başlayıp nilüfer ve zambak kokulu kızıl saçlarda son bulan bir kokuydu bu.

İşte böyle, 19 Mart 1933 günü, akşam saat 20.45’te Yens Boot’un aklı başından gitti. Ele geçirilmesi zor avını omuzlarına aldığı gibi havaya kaldırdı, mavi Venedik camından yapılmış şişeleri devirerek odanın içinde fır fır döndürmeye başladı. Bir yandan da;

“Buldum seni, benim Fenikeli Prenses’im!” diye haykırıyordu.

Hep çalışma içinde geçen kırk yıllık yaşamında birçok olayla karşılaşmış, sayısız düş kırıklığına uğramıştı. O nedenle karşılığını bulduğu aşkın sonsuz mutluluğu içinde hissediyordu kendini.

Yens Boot konuşmuyordu. Kesik kesik çıkan şehvetli iç çekişlerini saymazsak Lüsi de susuyordu: Yens Boot’un Jan Blankafar olmadığı belliydi. Bu sımsıkı sarılışla öpücüklerin sayısını bilmek ne mümkün! Kutup güneşi duvarda ölgünce yansıyor, banyodaki tıpırtılar geçen saniyeleri sayıyordu.

Gecenin ortasında Yens Boot, ansınız, Madam Lüsi Blankafar’ı (kızlık soyadı Flamengo) tam on dokuz yıl beklediğini anımsayarak içine bir hüzün çöktü. Bütün ölümlüler gibi o da sevgilisinden aşk ve pişmanlık sözleri işitmek isteğiyle;

“Lüsi, ‘Teşekkürler, dans etmiyorum’ desene,” dedi.

Ruhuna çöken dayanılmaz bir duygunun ve seksen yedi kilonun (Yens Boot’un tam kilosu) ağırlığı altında ezilen Lüsi çabuk çabuk;

“Teşekkürler, dans etmiyorum,” dedi.

Sonra neler oldu dersiniz? Bir felaket mi baş gösterdi? Lüsi mi öldü? Avrupa mı battı? Hayır. Olan şey bundan da beterdi. Bir bakıma hiçbir şey olmamış sayılırdı. Ortalık aydınlanmıştı, işte hepsi o kadar. Jaluziler

arasından sızan günün ilk boz ışıkları, duvardaki fersiz fenerin ışığını köreltmeye başlamıştı. Sokak satıcıları “Messina portakalları! Messina portakalları!” diye bağırıyorlardı dışarda. Banyodaki tıpırtılar kesilmişti. Yens Boot, gözleri kapalı, yatakta sırt üstü yatıyordu. O anda duyduğu, mutluluktan başka bir şey değildi. Tröstü cehennemin dibine göndermek, Lüsi’yi kaptığı gibi Fenikelilerin ülkesine kaçırmak, orada sarmaş-dolaş sevişmekti aklından geçenler. Bu tatlı duygular yüzüne de yansımıştı. Yens Boot’un gülümsediğini gören Lüsi;

“Mon petit Jean!”[12] dedi. “Seni öyle seviyorum ki! Çoy dansını hep seninle yapacağım. Yalnız seninle... İçten içe hep seni beklemişim de haberim yokmuş. Hakkında öyle şeyler işittim ki! Sözde Avrupa’nın kralıymışsın, öyle mi? Senden bir dileğim var, ne olur liretin değerini yükselt. Hiç olmazsa bir haftalığına. Bizim için çok önemli. Bu küçük sürprizi benden esirgeme, sevgilim. O zaman seni daha çok öpeceğim.”

Yens Boot gene eskisi gibi sırt üstü yatıyordu. Ama yüzündeki gülümseme yok olup gitmişti. Lüsi konuşmasını sürdürdü:

“Niçin susuyorsun? Yapmak istemiyor musun yoksa? Çok şaşırdım, doğrusu. Durumumuz iyice bozuldu. En basitinden bir ayakkabı bile alamıyorum. Rezilliğin böylesi görülmemiş. Hadi, bir şeyler söyle. Seni sevdiğime inan, bir tanem. Böyle bir gece sürprizsiz geçsin istemiyorum. Eskiden olsa aldırmazdım parasızlığa, geçti o günler artık. Benden memnun kaldın, değil mi?..”

Yens Boot ağır düşünceler altında gözlerini araladı. Fakat aralar aralamaz, karşılaştığı görüntüden irkildi. Nürnberg’teki evin balkonunda birbirine sarılmış ölü sevgilileri, Çug’un pudralı yüzünü, “İngiliz Coğrafya Derneği” başkanının takırdayan dişlerini gördüğü zamanki gibi ürpererek gözlerini yeniden kapadı.

Tarihin en büyük dolandırıcılığıyla karşı karşıyaydı Yens Boot. Fenikeli Prenses olarak bağrına bastığı Madam Lüsi Blankafar (kızlık soyadı Flamengo), Marsilya ya da Cenova piyasalarında bol bol rastlanan, yaşlı şişman sokak oruspularının tıpatıp bir eşiydi. Memeleri yumuşayıp sarkmış, gevşeyen karnı çarşafın üstüne yayılmıştı. Yüzünün pudrası silinmiş; açılan yerlerde derin kırışıklıklar, sivilceler görünüyordu. Kadının gözleri et ve yağ yığını arasında ufacık ufacık kalmıştı.

Beyninden vurulmuş gibiydi Yens Boot. Lüsi'nin yüzüne bir daha bakmadan, azarlayıcı sözler işitmemek için yatakta kıpırdamaksızın uzun süre yattı. Yanılgı içinde geçen on dokuz yıl! Madam Lüsi Blankafar, tanrının ziyaretine değmezdi.

Sonra birden aklına bir şey geldi ve şunları fısıldadı:

"Hayır, olamaz!.. Peki, saçlar, o güzel saçlara ne oldu?"

Yens Boot gözlerini açtı ve büyük bir kaygıyla sonuncu umuduna, tanyerinin kızıllığını andıran saçlara baktı. Ne yazık, yazgı onunla alay etmeye kararlıydı bugün, çünkü tanyerinin kızıl ışık demetleri arasından bataklık çamuru yeşilliğinde kirli saçlar gözüküyordu.

"Nedir bu? Nedir bu?" diye haykırdı.

"Sana durumumuzun iyice bozulduğunu söylemiştim. Hem bozulma ki ne bozulma!"

Yens Boot yataktan fırladı, gidip pencerenin jaluzisini açtı. Dışarıda ölü bir kent vardı; kanallarının kokuşmuş sularıyla, çürümüş evlerinin küf kokusuyla, her türlü pisliği, bayağılığı, ölümüyle köhne Venedik...

Yanında ise suratsız mı suratsız bir kocakarı. Dantelalı bir pantolon giymiş, yüzüne evindeki pudraların hepsini sürmüş. Kokusu insanın burnunun direğini kırıyor...

"Mon petit Jean, ne olur liretin değerini yükselt..."

Yens Boot daha fazla dayanamadı, büyük bir gürültüyle aksırdı. Hem öyle büyük bir gürültüyle aksırdı ki, geceki kargaşalıkta kırılmayıp sağlam kalan şişeler yerlerinde suçlu suçlu şıngırdadı.

Sonra odadan çıktı. Fakat düşen liretin değerini yükseltmek amacıyla borsaya gitmek için değil, bütün gece tıpırdayan musluğun bulunduğu banyoya girmek için.

Orada soğuk suyla tepeden tırnağa güzel yıkanıp temizlendi, aşk gecesinin kirlerinden arındı.

Sonra şatafatlı uşağı aracılığıyla Madam Blankafar'a yüz dolar göndererek Marki Fermuçini'nin eski sarayından uzaklaştı.

Zavallı Yens Boot, daracık kanalda gondolla giderken ve gondolcunun aşk üstüne söylediği şarkıyı dinlerken hangi duygulara kapılmıştır acaba?

İstasyon büfesinden bir şişe sodalı su aldı, cebinden küçük not defterini çıkardı. Defterde bir de Avrupa haritası vardı.

Ufacık mavi-kırmızı kalemiyle haritaya dokundu. Artık yıkanan güzelin[13] bedeni hemen hemen tümüyle insanlardan arınmıştı.

“Şimdi 1933 yılı 29 Martı. Çok güzel. İşler iyi gidiyor,” diye düşündü.

Ve mavi-kırmızı kalemin ucu güzel Avrupa’nın başı ile sağ kolu üzerinden bir çizgi çekti.

12 Benim küçük Jan’ım (Fr.)

13 Avrupa’yı kastediyor. –ç.n.

23 - “BEN BİR ŞEY ANIMSAMIYORUM”

Vagonun penceresinden, Umbriya’nın genç kız tombulluğunu andıran yumuşak tepeleri ile batan güneşin kızıl renkli ışıkları görünüyordu. Yens Boot bakmamaya çalışıyordu pencereden.

“Yerin dibine batası belleğim! Hiçbir şeyi anımsamasan olmaz mı? Orta öğrenim sırasında aldığım mitoloji derslerini ve ‘The Star’da gördüğüm genç bayanı, ateş saçan gözleri, kötü bozulma tablosunu kafamdan bir atabilsem!”

Yens Boot bunları düşünüyordu. Dışarıda yemyeşil bir bahar vardı. Tren Roma’ya doğru hızla yol alıyordu. Yens Boot yapacak başka bir şey bulamayınca, yelek cebindeki “omega”nın ya da yeleğinin altındaki yüreğin tıp tıpları kadar alışılmış, benimsenmiş bir sese, tren tekerleklerinin tıkırtısına kulak kabarttı. Bunlardan biri zamanın, öteki ise uzaklığın ölçüsü gibiydi.

Bununla da oyalanamayınca kompartımandaki komşularının konuşmalarını dinlemeye koyuldu. Genç, güzel bir kadın günlük yaşantının sıkıntılarını dile getiriyordu:

“Tereyağı yeniden üç yüz lirete fırladı. Yaşam koşulları günden güne kötüye gidiyor.”

“Ciovanni Botta gelsin de kötülük neymiş, sen, o zaman gör!”

“Roma’ya gelmiş bile. Yanında kocaman kocaman toplar getirmiş.”

Saçları gümüş renginde, saygıdeğer bir yolcu da katıldı bu konuşmaya:

“Batağa saplanan uygarlığımız için ne güzel bir gösterge! Boş inançlar alabildiğine yayılıyor. Botta söylencesi (efsanesi) olsa olsa bir gazetecinin uydurmasıdır. Botta’nın babası böyle bir gazeteci bozuntusu olsa gerek. Zevzek gazetecinin uydurduğu masala yalnız kadınlar değil, tüm politikacılar, yazarlar, hatta kimi bilginler bile safça inandılar.”

Saygıdeğer yolcunun düşüncelerini işitince Yens Boot gerçekten gücendi. Çünkü babası bir gazeteci bozuntusu değil, küçük de olsa bir devletin tam yetkili hükümdarıydı. Ama kıskançlığın bütün insanlara özgü bir eksiklik olduğunu bildiği için susmayı, kimliğini açıklamamayı yeğledi.

Konuşma sürüp gidiyordu. Şık giyimli sportmen yapılı bir bay, saygıdeğer yolcunun düşüncelerine katıldı:

“Öyle. İnsanlar boş şeylere inanır oldular. Kimi zaman ortaçağın saçmalıklarını yaşıyormuşuz gibi bir düşünceye kapılıyorum. Şu masalı işittiniz mi, bilmem. Sözde Birindizi ve Napoli’de “çikita” denilen bir hastalık çıkmış. Bolonya’da koskoca makarna fabrikası olan, okumuş, kültürlü bir adam tanırım. Çikita haberi yayılınca adam neye karar verse beğenirsiniz? Tası tarağı toplayıp, doğruca Arjantin’e kaçmaya hazırlanıyormuş. Böylesine deliliğin daniskası demezlerse ne derler?”

Genç bayan içini çekti, yol sepetini indirdi, içindeki haşhaşlı simitlerden birkaç tane çıkardı. Bu simitlerden biri de Yens Boot’un payına düşünce kahramanımız öylesine duygulandı ki, simidi yiyince kadının güzel gözlerine anlamlı anlamlı baktı. Çünkü onun için pek sarsıntılı geçen dakikalarda bir kadının sevgisine çok, pek çok gereksinmesi vardı. Fakat tatlı komşusunun bakışlarında bir anne sevecenliğinden başka bir şey okunmuyordu.

O zaman Yens Boot, güzel bayana daha büyük bir yakınlık duydu. Güzel Sinyora Lüçiya Corno’nun gönlünü kaptırdığı kişiye bağlılığı Yens Boot’u çok duygulandırmıştı. Lüçiya Corno yirmi iki yaşındaydı, bütün güzelliğine karşın gençliğinde dertten başka bir şey görmemişti. Piyano akortçusu Pietro Corno ile evlendiğinde on sekiz yaşında çiçeği burnunda gencecik bir kızdı. Gelecek yılların, birbirini seven çifte vereceği, mutluluktan başka bir şey olamazdı. Fakat düğünlerinden yedi gün sonra Pietro birdenbire askere alınarak Tripoli’ye (Bingazi) gönderildi. Yeni evli asker dört yıl aralıksız savaştı, evinde bıraktığı yedi günlük evli karısı bıkmadan onu tam dört yıl bekledi. Lüçiya zengin hanımlara jartiyer dikerek güçlükle geçinmeye

çalışıyordu. Bir hafta süren mutluluğa karşılık dört yıl süren ayrılık, işte Lüçiya'nın yaşam öyküsü buydu. Neyse ki bundan bir hafta önce Brindizi'den bir kart almıştı. Pietro, izine ayrılacağını, ivedi Roma'ya gelmesini bildiriyordu sevgili karısına. Via Kavur'da kardeşinin boş duran bir odasında kalacaklardı. Lüçiya, Roma'ya tren bileti parası kazanabilmek için yalnız gündüzleri değil, geceleri de jartiyer dikti. Şimdi bütün tasası şuydu: Via Kavur, istasyondan hayli uzak olmalıydı; tramvaya binecek elli lireti bulunmadığına göre, kocasına götüreceği sepeti nasıl taşıyacaktı?

Lüçiya'nın gönlünü kazanma umudunu yitiren Yens Boot, hiç olmazsa Pietro'ya saygılı olmaya karar verdi. Dinlediği acıklı öykünün etkisiyle yaşaran gözlerini sildi; Lüçiya'ya, onu sabırsızlıkla bekleyen kocasının yanına, Via Kavur'a götürme önerisinde bulundu.

Yens Boot'un geriye kalan zamanı sportmen yapılı, saygıdeğer yolcuyla konuşmakla geçti. Yolculukta ilginç rastlantılar konusunda pek çok şey yazılmıştır. Ama Yens Boot, saçları gümüş rengine çalan, Lüçiya'nın verdiği haşhaşlı simidi büyük bir kıvançla yiyen bu alçak gönüllü adamın, son on yıl Avrupa'sının en tanınmış düşünürlerinden Françesko Bari olduğunu öğrenince şaşkınlıktan ağzı bir karış açık kaldı.

Kahramanımız Yens, başta felsefe yapıtları olmak üzere, hiçbir ciddi kitap okumamıştı; yalnız her gün karıştırmak zorunda kaldığı bir yığın gazetenin sayfalarında büyük filozofun adına sık sık rastlardı. Françesko Bari 1931 yılında "Biçim Değiştirme ve Varoluş" adında bir kitap yayınlayarak Avrupa uygarlığının zamanla körelmesi, bugünkü yaşamın alacağı biçimler konusunu büyük bir ileri görüşlülükle araştırıp insanlığın hizmetine sunmuştu.

Yens Boot'la konuşmaları sırasında da aynı konulara ister istemez değinmek zorunda kaldı. Avrupa'nın batışından söz etti önce. Aslında söyledikleri ne politik olaylar incelemesi, ne de ahlak adına bir yakınmaydı. Konuşmasında bol bol ölüm ve yaşam, kara tohum, yeşil filizlenme ve gülün açılması kavramları geçti. Parmaklarının ucunda, sanki dokunduğu gülün baygın kokusunu, yani Floransa rönesansının açılıp serpildiği günleri hissediyor gibiydi. Françesko Bari'nin sitem ettiği, tartıştığı bir kimse de yoktu ortada. Bir sevgilinin öz yaşamını, yüzündeki her benin bir söylencesi olan bir sevgilinin öz yaşamını anlatıyor gibiydi.

... Uyuklayan Eros’un omzuna düşen bir damla balmumu. Katakombların nemli loşluğunda bir taş yumurta. Avrupa’nın ulu yollarını kemikleriyle döşeyen uzun saçlı, asık suratlı adamların sürekli “Hani benim mutluluğum!” sözleri. Ölüm hükümlüsünü işkence çarkına yatırarak organlarını koparan bir cellat ile dindar bir hırsızın karanlık bir meyhanede gizli fısıldaşmaları: “Güllerin en iyisi. Papatyaların en güzeli. Amin!” Bir ışığın ansızın parlayışı. “Kaçın, güneş ışığında boğulacağız!” Bir pergel ve sayıların oluşturduğu gereçler konusundan, gülden, iki kemik ile kafatasından, mermerden, ışıktan meydana gelen bir bütünlük ve sonsuz keder. Leonardo’nun yırtıcı kuşu. Kandid’in nazik boşluğu ve tatsızlıkları. Devrim marşları homurtusu. Mızrağa takılmış bir peruk. Sarı barut dumanı. Korsikalının öbür sahne efektleri. Gelişme. Lüks yaşam. Nazik yönleri olmayan bir boşluk daha. Tek koltuk değneği. Ve son sıçrayışlar. Boncuktan çelenkler ve al kanlar ortasında Per-Laşez üzerine: “C’est la lutte finale...”[14] yazısı. Ama bu son başka sondur...

Françesko Bari’nin konuşmaları işte bunlar üzerineydi. Onu can kulağıyla dinleyen Yens Boot son derece heyecanlanmıştı, çünkü bütün bu söylenenler sevgilisi Avrupa’nın yüce ve acı günleri ile ilgiliydi.

Avrupa’nın gelişmesi ve körelmesi Yens Boot’un kederiyle karışıyordu. Françesko Bari, Lorenzo dönemi için, “Bu dönem yaşamın doruğunda bir duraklamaydı. Gümüş dizginler arabacının elinden düşmüştü bir kez. Dört nala koşan kızıl yeleli atlar bir daha duracağa benzemiyordu...” dediği zaman Yens Boot irkilmişti. Acaba bu 15. yüzyılda değil de 1914’te, Floransa’da değil de “The Star”da olmamış mıydı?

Ah, unutulamayan güzel Lüsi!

Françesko Bari’nin hüzünlü bir gülümsemeyle söylediği “İşte şimdi can çekişme dönemi Brandevo adında birinin salakça oburluğu yüzünden. Başka biri olsa davranış kuralları gereği dahi olsa ‘ulu hukuk ilkeleri’ üstünde bunca durmazdı,” sözleri üzerine Yens Boot ünlü düşünürün konuşmasını boğuk bir çığlıkla kesmişti:

“Bir bozulmadır bu! Bir bozulma ki ne bozulma!”

Yens Boot ondan sonra susmuştu. Öbür yolcular masalı andıran çikita konusu, Ciovanni Botto ve havalar üzerine bir süre daha konuştular. Yens konuşmalara katılmadan otururken şunları düşünüyordu:

“Bütün bunları niçin unutamıyorum? Aynı tatlı düşleri ömrüm boyunca kuracak mıyım? Ağlamak istiyorum, ağlamak. Yaşamaktan bıktım. Ölmüş bir aşk. Ölü Avrupa. Karanlık ve kirli vagonda kimsenin işine yaramayan bir yolcu...”

En sonunda Roma göründü. Yens Boot ilk kez, çok iyi tanıdığı bu kentin, insanların korkunç lanetlenmesinin taştan anıtı olduğunu anladı.

Bu yapılar sıradan yapılar değil, zamanın taşlaşmış görüntüleriydi. Burada yıllar evrenin boşluğunda eriyip gitmiyor, boğulan toprağı mermer ya da granit ökçeleri altında ezmek için katılaşıp kalıyordu. Dev bir yapı iskeleti belirmişti gecenin ortasında, iskeletin her omurgası Françesko Bari’nin sözlerini düşündürüyordu insana.

Unutmayı yürekten isteyen Yens Boot’u kara yazgısı tam da yerine, Roma’ya getirmişti. Ama artık yapılacak bir şey yoktu. Kompartımanın kapısı açıldı ve perişan bir durumda bulunan Yens Boot, sinyora Lüçiya’nın sepetini eline alarak onunla dışarı çıktı.

Aynı kompartımanın yolcuları birbirinden dokunaklı bir biçimde ayrıldılar. Françesko Bari, Yens Boot’u boş bir zamanında aynı konular üstüne, Avrupa’nın kara yazgısı üstüne konuşmak üzere evine çağırdı.

Yens Boot, söz verdiği gibi Lüçiya’yı Via Kavur’a götürdü. Yedi katlı bir evde sinyor Corno’nun dairesini sordular. Bir çocuk onlara aradıkları dairenin üst katta olduğunu söyleyerek kıvrıla kıvrıla çıkan karanlık merdivenleri gösterdi.

“En üst katta üçüncü kapı.”

Yens Boot zile bastı; yaşamaktan bıkmış bir adamın solgun yüzüyle karşılaşınca;

“Sinyor Corno siz misiniz?” diye sordu.

“Evet, benim. Ne istiyorsunuz?”

Tam o sırada Lüçiya, Yens’i yana iterek ileri atıldı.

“Pietro! Aşkım benim!”

“Bağışlayın, bayan, bir yanlışınız var.”

“Pietro! Beni tanımadın mı? Santa Mariya’yım ben. Nen var senin?”

Mutlu karı-kocanın birbirlerini tanımalarına karanlığın engel olduğunu düşünen Yens Boot, her zaman yanında bulundurduğu elektrik fenerini yaktı. Parlak ışık şaşkın duran kadının yüzünü aydınlattı.

“Pietro, şimdi tanıdın mı beni? Ne? Gene mi tanımadın? Kör mü oldun yoksa?”

“Ne kör olması, bayan? Saçmalığın böylesine rastlamadım. Çok iyi görüyorum sizi. Herhalde kapıyı şaşırmış olacaksınız. En azından ben sizi tanımıyorum.”

“Anlamıyorum, Pietro. Ben o denli değişmedim ki. Şimdi bana bir daha bak.”

Lüçiya, gözlerinden yaşlar boşanarak kocasına atıldı, onu öpmeye başladı.

“Pietro, çocuğum benim. Zavallı karıcığını öp haydi! Seni öyle çok bekledim ki!”

Yens Boot utanarak söndürdü feneri. Pietro durmadan homurdanıyordu:

“Ne yüzsüz kadına çattık, yahu! Zorla adamın evine girmek istiyor.”

“Pietro, ölürüm, yapma öyle. Pietro!”

Birkaç saniyelik duralamadan sonra Pietro şunları söyledi:

“Tamam, senin ne mal olduğun anlaşıldı. İstiyorsan gir içeri. Ancak ben izinli bir askerim, benden beş yüzden fazla koparamazsın.”

Kapı arkalarından kapandı. Elinde sepetle Yens Boot merdiven başında kala kalmıştı. Yol arkadaşlarının konuşmalarını ve Pietro Corno’nun yorgun yüzünü anımsayınca olup bitenleri birden anladı.

Sepeti kapının önüne bıraktı, bir sigara tüttürdü, yavaş yavaş merdivenden aşağıya inmeye başladı. Tam aşağıya varmıştı ki, ağlamaklı bir kadın sesiyle kaba bir erkek haykırışı çarptı kulaklarına:

“Tamam! Paranı al, defol buradan!”

Bir dakika sonra karanlık merdiven boşluğunda bir şey parlayıp söndü ve Lüçiya hızla yere düşerek can verdi.

Sağdan-soldan koşuştular.

“Ne olmuş? Bir şey mi var?”

“Bir kız kendini aşağı atmış. Belki de sarhoştu.”

“Yoksa çikita olmasın?”

Ortalığa bir sessizlik çöktü.

Dört yıl boyunca durmadan jartiyer diken zavallı Sinyora Lüçiya Corno hep bu anı beklemişti anlaşılan.

Aklı bin bir şeyle karışan Yens karanlık sokaklarda bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. O sırada bir tramvayın çılgın gibi üzerine doğru geldiğini gördü. Vatmanın solgun yüzünde şaşkınlıktan başka bir şey okunmuyordu.

Biletçi yolcuları aşağı attığından vagonda tek kişi bile kalmamıştı. Yalnız, göğsüne bastırdığı bebeğiyle sahanlıkta dikilen tek bir kadın korkuyla bas bas bağırıyordu. Tramvay ıssız sokaklardan, sessiz yollardan o hızla bir hayli ilerledi. Gecenin saat ikisiydi, caddelerde başka tramvay yoktu.

Arada bir görünen yayalar alaylı alaylı gülüyordu:

“Tramvay kudurmuş mu ne?”

“Yoksa çikitaya mı yakalanmış?”

Kadın acıklı acıklı haykırıyordu durmadan. Saat 3’te tramvay son bir sıçrayışla raydan çıktı ve kent dışında bir yere çakıldı kaldı. Vatmana bir şey olmamıştı. Adamcağız aşağı indi, çok uykusu gelmiş olacak ki, uyuşuk uyuşuk esnedi. Kadından ses yoktu. Buna karşılık bebek, yeni çıkan dişlerini anasının soğumuş, ölü memesine gömerek ha bire haykırıyordu.

Ertesi sabah Yens Boot tuhaf bir gürültüyle karşılaştı. Roma’nın tam ortasındaki Venedik alanında ceketinin düğmesine kurdele takmış, efendi kılıklı bir adam dikiliyordu. Adam sağına-soluna şaşkın şaşkın bakıyor, gelen-geçene şapkasını kaldırıp selam vererek garip bir şey soruyordu:

“Bağışlayın, sinyor, lütfen bana kim olduğumu ve nerede bulunduğumu söyler misiniz?”

Bu soruyu işitenler yanıtlayacakları yerde hızla uzaklaşıyorlardı adamın yanından. Sonra da şunları fısıldıyorlardı:

“Çikita! Çikita!”

Alan bir anda boşaldı. Durumu anlamak için iki polis yaklaştı adama doğru. Fakat onlar da aynı soruyu işitince, görevlerini unutarak ağlaya ağlaya uzaklaştılar.

Yens Boot kaçmadı Venedik alanından. Efendi kılıklı adamın yanında uzun süre dikildi. Onu orada acıma değil, kıskanma duygusu tutuyordu.

“Keşke ben de onun gibi!.. Lüsi... Avrupa... Kahrolası Roma!”

Kolizey çevresinde sıçanotları çiçek açmıştı, kediler acı acı bağrışıyorlardı. Ellerinde gazetelerle karşıdan gazete satıcıları geldiler bağırarak:

“Millet meclisinde çikita hastalığı görüldüğünü yazıyor!”

Gazetede şunlar yazıyordu:

“Bugün Millet Meclisi’ne Harbin ve Samum’da konsolosluk açma konusunda verilen yasa tasarısı görüşülürken üzücü bir olay oldu. Sayın Napoli Milletvekili Sinyor Ettore Çerapuzi kürsüye çıkıp, verdiği değişiklik

önergesini savunmak için ağzını açtı, ama konuşmadan öylece kalakaldı. Salondaki milletvekilleri çok şaşırmışlardı. Aralarından çıkış kapısına doğru koşanlar oldu. Tam o sırada dinleyiciler bölümünden bir “Çikita!” haykırışı yükseldi. İşte bu çığlık üzerine salondaki tüm milletvekilleri kaçışmaya başladılar. Torino Milletvekili Sinyor Çezare Pilinyi ile Arkona Milletvekili Sinyor Paolo Valdi kaçışma sırasında ezilerek ölenler arasındadır. Millet Meclisi kapanmıştır.”

O gün Roma sokakları Millet Meclisinin koridorlarını anımsatıyordu.

İnsanlar bazen ürkütülmüş hayvan sürüleri gibi kaçışıyor, bazen de durup bön bön bakıyorlardı. Otobüsler, tramvaylar asıl geçecekleri yolları bırakmışlar; kentin içinde cirit atmaya, birbirleriyle çarpışmaya başlamışlardı. Gülümseyerek yürüyen bir yayayı, bir de bakıyorsunuz, bir otomobil ezivermiş. Geceleyin kapıları kapatılmadan bırakılan pek çok mağaza vardı. Sahipsiz dükkânları yağmalayan yağmalayana...

Akşam merkez garında felaket denilebilecek bir kaza daha oldu. Nöbetçi hareket memuru tren geçiş saatlerini anımsayamadığı için başını yumruğuyla ovalamaya başladı. İşte ne olduysa o sırada oldu, Napoli-Paris ekspresi Roma-Bolonya posta trenine bindirdi. Ölenlerin sayısı, sekiz yüz on dördü bulmuştu. Hareket memurunu tutukladılar. Adamcağız hapishaneye götürülürken gülümsüyor, ıslıkla çoy dansının müziğini çalıyordu.

Roma’da şimdi işitilen bir tek sözcük vardı. Eskiden “salçalı makarna”, “öp beni”, “bugün liretin durumu ne?” sözlerinden başkası işitilmezdi; oysa bütün bunlar unutulmuştu artık. Makarnalar soğumaya bırakılmıştı. Genç dudaklar boşu boşuna öpücük bekliyordu. Kimsenin umursamadığı liret paldır küldür aşağı yuvarlanıyordu.

Roma’da ne makarna kalmıştı, ne öpücükler, ne liret. Roma’da çikita vardı. Sağlık müdürlüğü şöyle bir istatistik yayınlamıştı:

1 Nisan tarihine değin kayda geçen şüpheli hastalık 8
2 Nisan tarihinde 23
3 311
4 619
5 2487
6 911
7 4317
8 8117

Bu tarihten sonraki kayıtlar tutulmadı. Çünkü sağlık müdürlüğü memurlarının hepsi de çikitaya yakalanmıştı.

“Tan” gazetesinin Roma muhabiri tam zamanında Nis’e kaçabildi. Yeni hastalık konusunda verdiği bilgiler şöyleydi:

“Çikita sıtmanın çok daha tehlikeli bir türü olarak görülmektedir. Askerler Tripoli’den getirmişlerdir bu hastalığı. İçinde bulunduğumuz yılın ocak ayında, Hoytş adını taşıyan bağımsız bir vahaya cezalandırma birlikleri gönderilmişti. Yerli erkekler hemen, kadınlar ise ordunun gereksinimini karşıladıktan sonra öldürüldüler. 17. Alay erlerinden Nikola Pedri çok geçmeden sıtmaya yakalandı ama kısa sürede düzeldi. Ne var ki hastalık er Pedri’de ağır izler bırakmıştı. Nikola Pedri belleğini tümüyle yitirdiği için kendi adını bile anımsamıyordu.

Aralarında Hoytş baskınına katılanlar da olmak üzere, bin yüz on sekiz askeri anayurda izinlerini geçirmek için getiren ‘Recina Elena’ gemisinde de buna benzer birkaç olay görüldü. Hastaları öbürlerinden ayırdılar, gelgelelim bu akıllıca önlem ne yazık ki, istenilen sonucu vermedi. ‘Recina Elena’ gemisi 12 Martta Brindizi’ye ulaştı. Bir hafta sonra, yani 19 Martta yeni hastalık salgına dönüştü ve Brindizi’de birçok insan öldü. Salgın önce Napoli’ye, oradan da Roma’ya yayıldı.

Çikitaya yakalananlar 40-40,5 dereceye çıkan ateş içinde kıvranıyorlar. Ateş özellikle geceleri yükseliyor. Dört-beş saat süren bu ateş nöbetlerinden sonra sabaha doğru hasta kendini daha iyi hissediyor, yalnız birazcık yorgunluk duyuyor. Geceki ateş yükselmesi çoğunlukla korkulu düşlere yorulmaktadır, hasta da sabahleyin kalkınca işe gitmek için bir istek vardır. İşte çikitanın bütün sinsiliği de buradadır. Hastalığın mikrobunun ürettiği zehir beyin merkezlerine işlemeye başlıyor ve hasta çok geçmeden belleğini yitiriyor. Kimi durumlarda belleğini yitirme o dereceye varıyor ki, hastalanan kişi hiçbir şey anımsamadığı için vahşi bir yaratıktan bir ayrımı kalmıyor. Hastanın yalnız yüzleri ya da adları unuttuğu durumlar da görülmüştür. Değişik davranış biçimleri bellek merkezinin farklı bölümlerinin hasara uğramasıyla açıklanmaktadır. Bir elektrik santrali nöbetçisinin sayı ve işaretleri unutması, tanınmış ozan Marko Puçi’nin ana dili İtalyanca’yı unuturken Fransızca konuşma yeteneğini koruması gibi... Hastalığın şiddetinin yirmi dört saatte bir çoğalıp azalması beş-altı kez

yinelendikten sonra hasta kalp yetersizliğinden ölüyor. İyileşme gibi bir duruma bugüne değin hiç rastlanmamıştır.

Çikitanın hangi yollarla yayıldığı konusunda bugünkü koşullarda belirli bir şey söylemek zordur. Bununla birlikte Roma Üniversitesi profesörlerinden Sinyor Kanyo aynı hastalıktan ölmezden önce başarılı deneyler yapmıştır. Sinyor Kanyo'nun vardığı kanıya göre çikita bildiğimiz insan pireleri yoluyla yayılmaktadır. Eğer bu varsayım doğruysa çikitanın İtalya'da böylesine uygun bir ortam bulmasının nedeni kolayca anlaşılabilir. Roma'dan verdiğim son haberde kenti pirelerin bastığını belirtmiştim."

İşte "Tan" gazetesi özel muhabirinin yazdıkları bunlardı. Adamın ekmeğini helalinden kazandığı belli, çünkü yazdıkları, gerçeklerden pek de uzak sayılmazdı. Yalnız, değerli muhabir, yazısında önemli bir durumu gözden kaçırmış, diyebiliriz. O da şu: Küçücük, yurtsever bir örgüt olan "D. E." –"Dekapitaçione dely Ebreyi"– kafası kesilecek Yahudi nüfustan İtalya'da yeterince bulamayınca Araplarla uğraşmaya başlamıştı. "D. E." örgütünün sekreteri olan Culio Çikaretti adında biri, Tripoli ikliminin özelliklerini büyük bir titizlikle inceledi. Aynı örgütün ısrarları sonucu gazetelerde gürültülü bir kampanya açıldı ve Hoytş vahasına cezalandırma birlikleri gönderildi.

Gar büfesinde Fenikeli Prenses'in başını ve kolunu mavi-kırmızı kalemiyle çizen Yens Boot yaptığı harekette övünülecek bir şey görmüyordu. Venedik'e gerçekleştirdiği o can sıkıcı yolculuktan bir gün önce gösterişsiz bir pastanede Culio Çikaretti ile ikisi arasında şöyle bir konuşma geçmişti:

"Bir bardak ılık süt" dedi Culio.

Sütünü içtikten sonra da şunları ekledi:

"Hoytş vahası gündeme girdi."

Yens Boot hemen yanıtladı örgüt sekreterini:

"Çok güzel, içtiğiniz sütün parası benden."

Elbette "Tan" gazetesi özel muhabiri işin aslını bilmiyordu, zaten bilemezdi de. Yens Boot'a gelince, o da işlerine başkalarının burnunu sokmasından hoşlanmazdı.

"D. E." örgütünün girişiminin büyük başarısına karşın Yens Boot gene de üzgündü. Belleğini yitiren bunca insan arasında tek başına dolaşırken, bir şeyleri unutmayı yürekten istiyordu.

“Lüsi... Avrupa... Aşkım... Sizleri nasıl unutmalı?”

Anlaşılan pireler dahi ağızlarının tadını biliyorlardı. Yens’in kuzeyli teni hoşlarına gitmemiş olmalıydı.

Bir gün, 17 Nisan olsa gerek, Yens Boot büyük bir melankoliye kapılarak, Avrupa’nın geçmişi üzerinde söyleşmek için Françesko Bari’nin evine gitmeye karar verdi. Mutsuz bir âşık için gençliğin altın yıllarının anısından daha tatlı ne olabilir?

Ne yazık ki Yens Boot umutsuzluğa düşen kalbini avutma olanağı bulamayacaktı. Françesko Bari’nin evinde karşılaştığı durum onu daha büyük bir üzüntüye boğdu. Ünlü düşünür bir oyuncak çocuk aracının içine oturmuş, saçmasapan bir şarkı söylüyordu. Üstünde giyecek olarak yalnız gömleği vardı.

Uno, duo, tre. Kafe! Kafe! Kafe!
Kuatro, sinke, sei, lei, lei, lei!

Yens Boot hiç bozuntuya vermedi.

“Sinyor Bari, sizinle Avrupa’nın geçmişi, biçim değiştirme ve oluşum üstüne konuşmaya geldim.”

Ama bu sözlerinin karşılığı neşeli bir çocuk çığlığından başkası olmadı:

“Hadi, benimle saklambaç oynar mısın?”

Sonra bir çocuk gibi yere atladı, odadaki karyolanın altına girdi. Uzamış gümüş rengi saçları yerleri süpürüyordu.

Yens Boot düşünürü normal durumuna getirebilmek için bir girişimde bulunmalıydı. Düşünürün pek sevdiği birtakım adları saymayı denedi:

“Monjua... Rönensans... Romantikler... Lüteçiya...”

Fakat Françesko Bari’ye vız geliyordu bütün bunlar. O, gömleğinin, etek ucuyla oynarken olanca çocuk saflığıyla gülümsüyordu.

Derken, birden büyük adam bakışı belirdi gözlerinde, eliyle alnına vurarak üzüntülü bir sesle haykırdı:

“Bir şey anımsamıyorum! Ben bir şey anımsamıyorum!”

Ama aradan bir dakika bile geçmeden yüzüne aynı budalaca gülümseme yayıldı, büyük düşünür çocukça şarkısını söylemeye başladı:

Uno, duo, tre. Kafe! Kafe! Kafe!

Yens Boot evden çıktıktan sonra hemen Roma'dan ayrıldı.

Güzel Kampanya ovası göz alabildiğince uzayıp gitmekteydi. Fakat bu geniş ovada en çok inekler dolaşıyordu. Memelerini dolduran süt başlarına vuruyor, o öfkeyle karşılarına arada bir insan çıkacak olsa yuvarlak boynuzlarıyla hemen ona saldırıyorlardı.

Yalnız inekler değil, Kampanya ovasında dolaşan tek tük insanlar da vardı. Bunlar, eski Etrüsk kentlerinin yıkıntıları arasında mağazalarını, işyerlerini arayan zavallılardı. Birisi Yens Boot'un yanına sokuldu.

"Elektra rulman deposunun nerede olduğunu biliyor musunuz?"

Hepsi de çikitaya yakalanıp belleklerini yitiren insanlardı. Yens imreniyordu onlara.

"Nasıl etsem de ben de çikitaya yakalansam?"

Ama büyük serüvenciyi her zaman koruyan yazgısı ona bu iyiliği çok görüyordu.

Yens Boot birden otlar arasında pembe renkli bir mermer gördü. Sayısız güzlerin pası, toprağın boz yosunu kaplamıştı bu tarihsel kalıntıyı. Fakat nasıl gizlenirse gizlensin, Yens, güzel Avrupa'yı, sevgilisi Fenikeli Prenses'ini gene de tanıyacaktı.

Ostiya Limanına gidip, oradan da Asya, Afrika kıyılarına ulaşmak isteyen insanlar, Jüpiter'in[15] sevgilisi güzel Avrupa'dan ayrılmazdan önce ona yalvarıp dil dökerlerdi.

Mermer Fenikeli Prenses, iki bin yıl önce kutsal mangalların tatlımsı ılık dumanını koklardı sık sık. Ama hiçbir zaman onu şimdiki gibi bir sıcaklığın sardığını, bu sıcaklığın mavi mermer damarlarından bütün bedenine yayıldığını duymamıştı. Onu böyle ısıtan, çikitaya yakalanmamaktan dolayı çılgına dönen Yens Boot'un öpücükleriydi.

14 Bu son mücadele. (Fr.)

15 Zeus'un Roma mitolojisindeki adı. –ç.n.

24 - YENS BOOT, HULİO HURENİTO’NUN ÖĞRETİSİYLE KARŞI KARŞIYA

Temizleme işleminden geçme sırası koldan sonra başa gelmişti. Fazla bir çaba harcamadan çikita Cenova’dan ilerleyip Barselona’ya ulaştı. Altı ay öncesine değin iç savaşlarla, cuntalarla başı dertte olan İberik yarımadası ansızın hepsini unuttu. Bir ıssızlık, yabanıl bir görünüm çöktü kızıl topraklara. Her nasılsa çikitayı daha kolay atlatan Bask çeteleri, yalnız Bask çeteleri Pirene Dağlarından güneye aşıp Endülüs Ovasına göçtüler. Orada işleri-güçleri hurma yemek, bir de katırlar gibi tiz seslerle haykırmaktı.

Çikita Pirenelerden kuzeye geçmemişti. O nedenle Bay Feliks Brandevo’nun ülkesi ölümsüzlüğüyle bir kez daha övünebilirdi.

Yens Boot, Amyen’e ayak basmış bulunuyordu. Oyunun beşinci perdesinin sayın seyircileri düş kırıklığına uğratmaması için uzun boylu gözlemlere girişti, ölçtü-biçti, hesaplar yaptı.

Ama gene akşamları işi bitince can sıkıntısı yakasına yapışıyordu. Bunca felaketi görmüş olması yufka yüreğini katılaştırmış, son zamanlarda gitgide daha asık suratlı bir adam olmuştu. “Sevgililerin Yeri” meyhanesinde döşeme cilalama işçisi Çug ile karşılaşıp zavallı adamın aynada pudralı yüzüne afallayarak baktığı o unutulmaz geceye değin Yens Boot’un yüreği acıma ve pişmanlık duygularına açıktı. Ama pudranın Bay Feliks Brandevo tarafından gönderildiğini anlayınca yüreği bir daha yumuşamamak üzere taş kesildi. Aslında Sinyora Lüçiya’ya şimdi de acıyabilirdi, ama bu acıma bir düzine yeni çikita uydurmasına engel olmazdı hiçbir zaman.

Ne utancından gözlerini önüne indiriyor, ne de pişmanlık içinde olaylardan uzak duruyordu. Tam tersine, her tehlikeyi göze alarak, felaket sırası gelen bölgelerin birinden ötekine koşuyordu. Üstelik bakanlıkların, genelkurmay başkanlıklarının ayrıntılı işleriyle içli-dışlı olduğundan, varacağı yere hiçbir zaman geç kalmıyordu. Onun böyle her yere yetişmesi cellatlıktan aldığı zevkten ya da bir iş adamının doymak bilmez hırsından dolayı değildi. Yazgısı sürüklüyordu onu koştuğu yerlere.

Yens Boot'un benliğinde iki ayrı varlık birleşmiş gibiydi. Jüpiter'in simgesi, Napolyon'un ardılı (halefi), Avrupa'nın katili, büyük serüven adamı ve "Tröst D. E." genel müdürü kişiliğindeki birinci varlık bir işin hazırlanmasında, yürürlüğe konmasında ve eksiksiz bitirilmesinde gerekeni yapıyordu. İkinci varlık ise bir Fransız kızına âşık olan, Bay Kriger'in buyruklarını yerine getiren, Sinyora Lüçiya'nın sepetini taşıyan, mor pijaması aklına geldikçe derin derin içini çekerken, her uygun fırsatta gözleri yaşaran duygulu bir aracıdan başkası değildi.

Bu iki varlık birbirine engel olmuyordu. Hem tröstün duyurularına, hem de aşk mektuplarına atılan imzalar tıpatıp aynıydı: "Yens Boot"

Yens Boot'ta eksik olan bir şey vardı, o da kendi düşüncesinin olmayışıydı. Doğrusunu söylemek gerekirse ondaki düşünce kıtlığı tasarılarının gerçekleşmesinde bir engel değildi. Gene de onun gibi adamlar ilerisini düşünmek zorundaydılar. XXI. yüzyıl Amerikalıları ona, "Ne diye Avrupa'yı yok ettin?" sorusunu yöneltseler, Yens Boot onlara nasıl yanıt verebilirdi? Lüsi'nin kızıl saçları konusunda kem küm etmek, yakasını sıyırmasına yetecek miydi acaba?

Evet, Yens Boot'un bütün eksikliği kendi düşüncesinin olmayışıydı. Ancak hayli zaman sonra, Fransa'nın kuytu bir kasabası olan Amyen'de bunun farkına varabildi.

Bir eylül akşamı yazacağı mektupları bitirdiği sırada o katlanılmaz can sıkıntısı gene gelip yakasına yapıştı. Marki Fermuçini'nin eski sarayında uğradığı ezici düş kırıklığı hiç aklından çıkmıyordu. Yens Boot çikita hastalığına layık görülmediğine göre, bundan daha bayağı bir unutma yolu deneyecekti. Sevgili Lüsi, şişmanlayıp bozulmuş, çirkin bir Madam Blankafar olarak karşısına dikilmemiş miydi? İşte bu düş kırıklığıyla, Amerikan şirketi "Kul ve Ko."nun işlettiği birinci sınıf bir geneleve giderek saçları boyanmamış, sülün gibi bir kız seçti.

Bu girişimi oldukça başarılıydı. Kızıl saçlı, körpe Matmazel Jüli'yle yeterince avunmuştu. Fakat hoppalıktan uzak, sevdiğine bağlı kalbi gene eskisi gibi sızlamakta geç kalmadı. Matmazel Jüli deliksiz uykusunu uyurken Yens Boot mavi donunu giymiş, başına ağını geçirmiş olarak (saçları bozulmasın diye her gece yatmadan önce bunu takardı) odada bir ileri bir geri dolaşıyor, hep içini çekiyordu:

"Ah Lüsi!.. İstediğim bu değil benim. Neredesin, Fenikeli güzelim?"

Fenikeli güzeli onun hemen yanıbaşında, onun içindeydi. Bir kolunu ahtapotların, istiridye kabuklarının doldurduğu güney denizine, öbür kolunu ringa balıklarının kaynaştığı kuzey denizine uzatmış; ayaklarını da bir serçenin tünediği ünlü direğe dayamıştı. Ama hiçbirini anımsamıyordu Yens Boot. Gözleri yalnız "The Star" bir de acıbadem kurabiyesini ısıran sivri dişi görüyordu. O yüzden gözlerine uyku girmiyor, odada ha bire dolaşıyordu.

Derken, karyolanın üstündeki rafta duran yıpranmış bir kitaba takıldı gözleri. Cildinin üzerinde yaldızlı harflerle şunlar yazılıydı:

SAYIN MÜŞTERİLERİMİZİN DİKKATİNE!

Elimizdeki bu bilimsel kitapta kurumumuz sağlık ve
estetik yönünden övgüye değer görülmüştür.

"Kul ve Ko."şirketinin işlettiği bütün genelevlerin dünyaca ün yaptığını, tanıtmak için birçok bilim adamının kaleme sarıldığını bilen Yens Boot, elindeki kitabın tıpla ilgili olduğunu düşünerek önce pek aldırmadı. Ama ilk sayfayı açıp da birkaç satır okuyunca onu bir daha elinden bırakmadı. Matmazel Jüli mışıl mışıl uyurken, Yens cılız fener ışığında kitabı sonuna dek okudu.

Kitapta 1921 yılında Konotop'ta öldürülen büyük öğretici Hulio Hurenito'nun öz yaşamı ve seçilmiş fikirleri vardı.

Yens Boot kitaptan başını birkaç kez kaldırdıysa bunu da yazarına sövmek için yaptı.

"Pis sümüklü, eyleme geçeceği yerde yalnızca felsefe yapmakla yetinmiş!"

"Yedi tane ahmağı peşine takmanın ne gereği vardı?"

“Bir çift çizme yüzünden ölmeye razı olmak mı? Herife bak! Ben de onun gibi pijama diye tutturup ölüme mi gitseydim?”

Bütün bu aşağılayıcı sözler aydınlık ve yüce bir duygu tarafından söyletiliyordu Yens Boot’a; çünkü o, büyük kışkırtıcının öğretisine bütün benliğiyle inanmaya başlamıştı. Bundan da öte, istakoz bıyığı yutmasıyla başlayıp “Kul ve Ko.” şirketinin genelevine girmesine dek süren tüm yaşamının, Hulio Hurenito’nun eşsiz fikrini uygulamaktan öte bir anlam taşımadığını anlamıştı.

Artık Avrupa’yı yok etmesinin nedenini çok iyi biliyordu.

Mavi bir ışıkla aydınlanan pencerenin önünde mavi donuyla dikilen Yens Boot, duygulanmış ve heyecandan titrer bir durumda, çoktan öbür dünyaya göçmüş bulunan Meksikalı öğreticinin unutulmaz sözlerini yineliyordu.

“Hayır, nefret değil, büyük bir sevgisizlik kuruttu, çöle çevirdi yüreğimi. Gene de o saat, özgürlük, coşku, tasasızlık saati gelecektir...”

“Niçin günümüze dek yaşadın, Ulu Öğretmen!” diye fısıldıyordu Yens Boot. “Fakat üzülme, 1970 yılında bile senin katiline anıt dikilmeyecek... Çünkü 1970 Avrupa’sının göklerinde güneşten, topraklarından vahşi hayvan avcılarından, havasında kuş cıvıltılarından başka bir şey bulunmayacak.”

Sonra kurnaz kurnaz göz kırptı.

“Onu sen de seviyordun, değil mi? Meksika’yı onun uğruna bıraktın gittin. Bir çift çizme yüzünden Konotop’ta pisi pisine can verirken Fenikeli Prenses’in gururlu yürüyüşünü görüyordun... Ama rahat uyu mezarında, o güzeli ben ele geçireceğim!..”

Bu an kolay unutulmayacak bir andı.

25 - BAZEN GÖKTEN NELER YAĞAR

Fransa ölümsüzlüğe yaklaşmıştı. Burjuvalar sırtlarının yere gelmeyeceğine inanıyorlardı. Fakat bu gibi olağanüstü başarılar her zaman ruh dengesine yansır. Fransa da öyle, yok edeceği başka bir ülke bulamadığı için, can sıkıntısından patlayacak duruma geldi. Hemen hemen bütün Avrupa ülkeleri yok edilmiş gibiydi. Kalanlar bölük pörçük birçok toprak parçasından başka bir şey değildi.

Kedebinden yerinde duramayan Bay Feliks Brandevo 1935'te geriye kalan bu kırıntıları da almaya karar verdi. Belçika ile İsviçre on bir dakikada Fransa topraklarına katıldı. Fakat Hollanda topraklarının, Fransa'nın "Dün" eyaletine dönüştüren hükümet kararına karşı çıktı. Arşivleri eşeleyen Hollanda gazetecileri iki anlama çekilebilecek yazılar yazarak ülkelerinin ele geçirilmesine karşı direniyorlardı. Yurtlarının bağımsızlığını savunan bu insanların neye güvendikleri bugün bizler için bir sır olarak kalmıştır. Pek mümkündür ki, büyük denizci atalarının ruhu onlarda yeniden canlanmış olabilir ve küçük ülkeleriyle birlikte yerkürenin başka bir köşesine taşınacaklarını hesap etmişlerdir. Onlar ne düşündüler bilemeyiz ama Bay Feliks Brandevo bu duruma pek gücendi. Ayrıca Hollanda'ya savaş açmak sevimli Amerikalıların rahatını kaçırabilirdi. En iyisi uyuşmazlığı aile arasında çözmekti.

Savaş Bakanı General Legat'a;

"Hollanda'yla ilgileniniz," emrini verdi.

"Hollanda'yla mı? Onların nesi var ki? Dağları mı? Donanmaları mı?"

“Yağmur ve peynirleri var.”
“Peynir konusunda bir şey diyemem. Ama yağmur, ama yağmur... Yağmur ilgimi çekti.”
“Yalnız, lütfen gürültü çıkarmayın. Amerikalıları kızdırmayalım.”
Bu konuşma 18 Ağustos 1935’te geçti. 19 Ağustosta ise “Jurnal de Daba” şunları yazdı:
“Yetkili kaynaklardan bize iletildiğine göre, Fransız hükümeti Hollanda’ya karşı derin dostluk duyguları beslemekte olup, herhangi bir savaş hazırlığı içinde bulunmamaktadır. Eğer bu küçük ülke Fransa’yla birleşmenin ekonomik kazanç ve moral sağlayacağını kendisi anlamazsa bize ancak ona acımak düşer. Her ne olursa olsun aramızda savaş çıkmayacaktır.”
Paris ve Amsterdam caddelerinde gazete satıcıları;
“Savaş çıkmayacak!” diye bağırıyorlardı.
Söylenenler doğruydu, gerçekten savaş yoktu.
Yalnız, Yens Boot’un Hollanda’ya gittiği de doğruydu. Ancak bu gidişin asıl nedeni, otuz dört yıldır ayrı kaldığı annesi Anna Boot’u görmek ve pek doğal olan bir özlemi gidermekti.
Anna Boot’un oğlu Hollanda’da görmesi gereken şeyi, yani peynir ve yağmuru gördü.
(Bay Feliks Brandevo coğrafyayı çok iyi biliyordu.)
Yens Boot hiç duraklamadan doğruca Tessele adasına yollandı. Burada deniz kuşları bol bol yumurtluyor, yeryüzünde neler olduğunu umursamayan ada halkı kendi durgun yaşamları içinde lezzetli omletlerini yiyorlardı. Oysa bir yerlerde korkunç felaketler olmuş, hemen hemen tüm Avrupa yakılıp yıkılmıştı. Demek ki, “Tröst D. E.” kesintisiz çalışıyordu.
Yens Boot gösterişsiz ana evine büyük bir coşkuyla girdi. Anna Boot dua ediyordu o sırada. Yens diz çöküp annesinin ellerine sarıldı ve bu sarı, buruşuk elleri öpücüğe boğdu. Otuz sekiz yıl önce istakoz bıyığı yuttuğu zaman canı çok yandığında annesi gönlünü almıştı. Şimdi de Madam Lüsi Blankafar’ın yutturmacasıyla karşılaşıp Avrupa’nın yıkılışını gözleriyle gördüğü bir sırada gene annesinin yardımına gereksinme duyuyordu.
Anasının giysilerine sinmiş sabun ve balık kokusu burnuna çarpınca çocukluk günlerini anımsadı Yens Boot. “Tröst D. E.”nin genel müdürü bir an kendini küçük bir çocuk gibi hissetti.

Dua kitabı Anna Boot'un elinden yere düştü. Ellerine sarılan adam kadıncağıza uzak gençliğinin kısa süren, ağır günahını anımsatmıştı.

"Tanrım, bağışla, acı bana!" diye fısıldadı.

"Anneciğim, oğlunum ben senin!"

"Doğru söylemiyorsun. Sen beni gene baştan çıkarmak için geldin."

Annesinin bu güvensizliği karşısında Yens Boot göbeğindeki beni, üstelik bir de pasaportunu göstermek zorunda kaldı. O zaman yaşlı kadının gözlerinden yaşlar boşandı; oğluna sarılarak kemikli, somurtkan yüzünü öpmeye başladı.

Dışarıda yağmur yağıyordu. Yaşlı anne oğlunu doya doya sevdikten sonra şık giyimine baktı, içinde biraz da korku duyarak;

"Yens, söyler misin, ne işle uğraşıyorsun?" diye sordu.

"Tröst D. E."nin genel müdürü annesini üzmek istemiyordu. O nedenle gerçeği saklamayı uygun buldu:

"Eskiden avcılık, masörlük yapardım. Şimdi ise küçük bir cenaze işleri bürosu işletiyorum."

Bunları söylerken Yens Boot bakışlarını yana kaçırmıştı. Anaların güçlü bir sezgisi vardır. Anna Boot oğluna damdan düşer gibi;

"Bana yalan söylüyorsun, Yens" dedi. "Belki dolandırıcılık yapıyorsun ya da, Tanrı esirgesin, katil filan olmuşsundur."

Anna Boot ağlıyor, yağmur yağıyordu.

Yens Boot o anda annesine içini döküp bütün günahlarını anlatmak, çocukluk karyolasına yatmak, haşlanmış koca bir deniz kuşu yumurtası yemek, sonra da bir daha uyanmamak üzere uyumak için büyük bir istek duydu. Ama bu doğal isteğini yenmesini bildi.

Akşam, günlük işlerden yorgun düşen Anna Boot koltuğunda uyuyakalmıştı. Yens evden çıktı. Yağmur yağıyordu hep. Bu ülkede yağmurun hiç durmamacasına üst üste üç ay yağması olağan karşılandığından Yens Boot buna hiç şaşmadı. Onun tek şaştığı, deniz kıyısında gözüne çarpan alışılmamış görüntüydü: Bütün kıyılar kuş ölüleriyle kaplanmıştı. Tam o sırada, Yens'in gözleri önünde kuşlar taş gibi yağıyordu gökyüzünden.

Eve yeniden döndüğü sırada kapı gıcırtısından annesi uyandı. Yens Boot gördüklerini annesiyle paylaşmak istiyordu.

“Anneciğim, bütün sahil kuş ölüleriyle dolu. Durmadan da düşüyorlar. Bu neden olabilir?”

“Bu demektir ki, sen evimize uğursuzluk getirdin. Eskiden burada hiç kuş ölmezdi. Sen oğul değil, bir iblissin.”

“Tröst D. E.”nin genel müdürü bu sözleri işitince korkulu bir masal dinleyen çocuklar gibi titredi. Boş inançlardan ileri gelen bir ürküntü sardı benliğini. Gerçekten de, bütün insanlığın lanetlediği biri olarak, annesine uğursuzluk getirmiş olamaz mıydı?

Yens titriyor, annesi ağlıyor, yağmur yağıyordu. Gözyaşları arasında annesi ondan bir dilekte bulundu:

“Bana bir bardak su ver. Bir bardak su ver, iblis oğlum. Sakın gene aldatma beni. Su yerine iblis zehiri içirme.”

Yens Boot avluya çıktı, kuyunun çıkrığını döndürdü, annesine bir bardak buz gibi su getirdi.

“İç, anneciğim.” dedi en tatlı sesiyle.

Elleri tir tir titriyordu. Anna Boot suyun yarısını içti, sonra koltuğuna gömüldü, sessizce oturdu. Aradan yarım saat geçti geçmedi, yüzünde korkunç bir buruşma belirdi kadıncağızın. Ardından midesi kalktı, kusmaya başladı.

“Beni aldattın, Yens! Annene zehir içirdin!..”

Anna Boot’un son sözleri oldu bunlar.

Yens onu orada bıraktı, ölü kuşların örttüğü adada tek başına koşmaya başladı.

“Of! Aman Tanrım! Of! Of!..”

Bir balıkçı kayığıyla adadan ayrıldı. Ne onu durdurup soru soranları yanıtlıyor, ne de insanları gözü görüyordu. Önünde annesinin ürkmüş gözleri ile bir bardak su duruyordu hep.

İnsanlar, hayvanlar ölüyordu her yerde; köylerde, kentlerde herkes ölüyordu. Büyük Fransa’ya katılmak istemeyen Hollanda ağzı köpürerek, debelene debelene can veriyordu.

Utreht’te genç bayan Vilhelmina Maystrot, cici kızı Delli’ye bir masal anlatmaktaydı:

“Gökten masmavi bir yıldız düştü...”

“Anne, gökten hiç yıldız düşer mi?”

“Düşer, kızım düşer. Gökte Tanrı var. Gökyüzünden her şey düşer...”

Masalını bitirince Delli'nin annesi "Hollanda kralı şurubundan kızına birkaç damla verdi. Çünkü küçük kız biraz öksürüyordu. Beş dakika sonra bir çocuk cesedi minik karyolanın içinde kıvrılıp kalmıştı.

Gökten yağmur damlaları dökülüyordu. Yens Boot suların ıslattığı tarlalarda durmadan koşuyor, arada bir tökezleyip düşüyor, sonra yeniden kalkıp bağırarak koşuyordu.

"Of, Tanrım! Of! Of!.."

Bu sefer Yens Boot'un istediği gerçekten olanaksızdı: O, kendinden kaçıp kurtulmak istiyordu.

İki hafta sonra Hollanda'da tek insan kalmadı. Yağmur durmamacasına yağıyordu. Peynirler depolarda dağlar gibi yığılmıştı.

Bay Feliks Brandevo'dan elimize geçen kağıtlar arasında küçük bir not vardı. Bunda şunlar yazılıydı:

"Üç yüz aygıt... Bulutlar oluşacağı sırada... Yağmur... Altı gün..."

Başkalarına ait şeyleri okumak en azından ayıptır. Onun için bırakalım biz bu işi. Ama gerçekten savaş yapılmadı. Amerika'da savaşa karşı olanlar Bay Feliks Brandevo'ya selamlarını ve (sahte değil) som altından bir güvercin gönderdiler...

26 - “YÜZ ‘AFRO’ HEM DE ÇABUK...”

1937 yılı 22 Mayısında Fransa’da Perpinyan’daki bütün tahta perdeler üç renkli afişlerle donatılmıştı:

DEĞERLİ YURTTAŞLAR!
ÜLKEMİZ TEHLİKEDE!

1 Nisan 1936’dan başlamak üzere Perpinyan nüfus memurluğu bir tek doğum bile kaydetmemiştir.

Yirmi yıl sonra güzel Perpinyan ne olacak? Meclis seçimlerinde kim oy kullanacak, pek değerli “L’ob de Perpinyan” gazetesini kim okuyacak, ülkede üretilen en iyi şampanyaları kim içecek?

YURTTAŞLAR, KENDİNİZE GELİNİZ!

Baba olmaya yeterli görülecek bir kişiye yüz altın frank ve onur diploması verilmesi kent meclisimizce karara bağlanmıştır. Bu görkemli tören için büyük belediye salonu ayrılacaktır. Dr. Likiko başkanlığında bir kurul ödüle uygun görülecek kişiyi seçmek için gerekli çalışmalara başlamış bulunuyor. Adaylar hemen kayıtlarını yaptırsınlar.

Acele ediniz, değerli yurttaşlar!
Geç kalmadan kaydınızı yaptırınız!
Erkekliğinize güveniyoruz!

Perpinyan Belediye Başkanı
Alfons Merdo

Alfons Merdo’nun değerli hemşehrilerinden oluşan bir kalabalık sabahtan akşama dek afişlerin önünden ayrılmıyordu.

Genç ve yakışıklı noter Balye şöyle caka satıyordu çevresindeki insanlara:

“Tam iki yüz yetmiş gün sonra Perpinyan’da en azından on bin çocuk doğacağına kalıbımı basarım. Bugün kayıt bürosu çok kalabalık olur. Kuyrukta beklemeye alışık olmadığım için ben bu işten vazgeçiyorum.”

Fakat Mösyö Balye yanılıyordu. Kayıt bürosu görevlisi bütün gün adayların gelmesini dört gözle bekledi. Büronun önündeki alan düğün dernek kutlar gibi neşeyle havlayan köpeklerle doldu. Görevli memur hep esnedi. Ne gelen vardı, ne giden.

Okuyucularımızı, Perpinyan’ın büyük bir suç işlemiş ve de günahlarından dolayı cezalandırılmış bir kent olduğu düşüncesinden uzaklaştırmak isteriz. Hayır, aynı durumlara Fransa’nın her yerinde rastlanabilirdi:

“1) Ebeler arasında büyük bir işsizlik.

2) Küçük yaştaki yurttaşların yokluğu nedeniyle sokaklarda tam bir sessizlik.

3) Dansa yeni başlayanlar için açılan okullara büyüklerden başkasının gitmemesi.

4) Oyuncak fabrikası sahipleri arasında sık görülen kendini öldürme olayları, vb...”

Tarih utangaç, toy bir delikanlı değildir. Onun görevi, eski zaman toplumlarının yaşamlarını bizden gizleyen perdeyi aralamak için bıkmadan-usanmadan uğraşmaktır. Eğer o yaşamlar görenek ve törelerimizin yüce kurallarıyla pek uyuşmuyorsa, bu suç tarihe yüklenemez. O nedenle Fransa’yı böyle anormal durumlara iten sebepleri açıklamak bizim de boynumuzun borcudur.

Bu sebepler arasında birinci rolü savaş oynamıştır. Fransa’nın hiç ara vermeksizin yirmi beş yıl savaştığını biliyoruz. Milyonlarca yurttaş yıllarca silah altında tutulmuştur. Küçüklüklerine bakılmaksızın on beş yaşında askere alınan delikanlıların kısa sürede ahlakları bozuldu. Çünkü levazım sınıfının görevleri arasında dört bin sekiz yüz yerleşik, on beş bin gezici genelevi işletmek de vardı. Bu durumun halk sağlığına ne büyük zarar verdiğini gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz? Daha 1935 yılında doğum oranının yüzde 35 düştüğünü istatistikler göstermektedir.

İşte bu sırada kurtarıcı bir ilaç çıktı piyasaya. Kimyasal ürünler fabrikası "D. E."nin güçlü patronu, "Afroditin" adını verdiği cicili bicili hapları bolca üretmeye başladı. Bu ilaç, eter maddesi ile atmık (sperma) özünün akıllıca bir karışımından başka bir şey değildi ve aynı anda üç işe birden yarıyordu. Birincisi çekingenliği yenmesi, ikincisi aile nüfusunun artmasını önleyerek bütçe yükünü azaltması, üçüncüsü bütün uyuşturucularda görüldüğü gibi, insanı neşelendirmesiydi. "D. E." fabrikası siparişleri karşılamaya zor yetişiyordu. Çok geçmeden fabrikanın sahibi Fransa'nın en zengin adamı oldu. Fransız halkına gelince "Afroditin" haplarını büyük bir aşkla sevdiler ve ona kısaca "Afro" adını verdiler.

Hapların üzeri zararsız tunç tozuyla yaldızlanmıştı, ambalaj ise son derece çekiciydi. Yeni gelinler kocalarına bu kutulardan bir tane armağan etmeyi unutmuyorlardı. Güveylerine düşkün kaynanalar da, sabahları alışverişe çıktıklarında bir kutu almazlarsa içleri rahat etmiyordu. Kahvelerin yardımsever garsonları içeriye giren bir çifti görür görmez büyük bir sevecenlikle;

"İki tane likör, bir kutu da Afro" diye bağırıyorlardı.

Kent uygarlığının değişmez taşıyıcıları olan askerler çok geçmeden "Afro"nun büyüsünü köylülere de tanıttılar. Brötanya'nın balıkçı halkına ya da Savoyi'nin çobanlarına hizmet sunan ufacık dükkânlarda bile bu pek yararlı haplardan bulmak olasıydı.

Başka devletlerin yok edilmesiyle, aynı zamanda son komünistlerin kökünün kazınmasıyla fazlaca ilgilenen Bay Feliks Brandevo hükümeti, kendi yurttaşlarının özel yaşamına karışmayı gereksiz buluyordu. Okuyucularımızın gördükleri üzere, gerçekten liberal bir hükümetti bu.

"Afro" eşsiz bir kahraman olup çıkmıştı. Onun üstüne önemli bilimsel tezler yazılıyordu. Edepsizce şiirler almış yürümüştü halk arasında. Yalnız 1936 yılında cicili bicili kutulardan on dört milyon satılmıştı Fransa'da.

"D. E." kimyasal ürünler fabrikasından pay senedi alanların yıllık ortaklık toplantısında:

"Zafer! Zafer!" çığlıklarından başkası işitilmedi.

Bu küçük ortaklar, "Afro'nun patentini çıkaran yeni fabrika müdürü Yens Boot'a yürekten teşşekkürlerini iletme kararı aldılar. Müdür bundan çok duygulandı.

Bu arada büyülü ilacın bilinmeyen kimi özellikleri yavaş yavaş ortaya çıktı. “Afro” birkaç kutudan sonra en azgın erkeği bile kuzulaşmış bir iğdişe çeviriyordu. Afromanlığın ilk belirtileri cinsel güçsüzlük, hafif baş ağrılarıydı. İlacın dozunu arttırmaktan başka çıkar yol kalmıyordu o zaman. “Afro”nun etkisini göstermesi için günde sekiz/on hap alanlar bile vardı. Sonunda uyuşturucu tümüyle etkisiz kalınca ona güvenerek yola çıkan erkekler sevgilileriyle tutuştukları savaştan utanç içinde dön geri ediyorlardı.

Bütün bakanlar, bakanların oğulları, bakanların yeğenleri, hatta kimi bakanların torunları “Afro”nun yıkıcı etkisini kendi üzerlerinde görünce hükümet bu tehlikeli ürününe el atma gereğini duydu. Cumhuriyet başsavcısı “D. E.” fabrikasının bulunduğu Lil kentine geldi en sonunda. Ama şaşılacak şey, fabrika müdürü Yens Boot bir gün önce kayıplara karışmıştı.

“Afro” yapımına ölüm cezası korkusuyla son verildi. Ne yazık ki, bu önlem hayli geç kalmıştı. Koca Fransa’da aransa, “Afro”dan yarar bekleyip düş kırıklığına uğramayan yirmi bin kişi bulunabilir miydi, çok şüpheli. Fransızların büyük bir çoğunluğu yazgılarına boyun eğmiş gibiydi.

Ama aynı şeyi Fransız kadınları için söylemek olanaksızdı. Onların arasında sinir hastalıkları almış yürümüştü. Kadınların en gözü pekleri evlerinden kaçıyorlar, cumhuriyetin çöle bitişik sınırlarına vararak gece karanlığını bekliyorlardı. Sınırı geçmeye kalkan herkese ateş edilmesi buyruğu verilmişti sınır devriyelerine. Ama gözünü budaktan sakınmayan hızlı dişiler, gece bastırınca derin hendeklerden sürüne sürüne geçiyorlardı karşıya. Bu arada pek çoğu telef oluyordu. Ereğine ulaşanlar çırılçıplak soyunduktan sonra vahşi yaratıkların gelmesini bekleyerek yere yatıyorlardı. Bütün bunlara sebep şuydu: Kadınları kaçıran eşi bulunmaz barbarların çölde dolaştığı masalı bütün Fransa’ya yayılmıştı. Gerçekten de, çölde dolaşan yabani adamların –Basklılar, Liguriler, Şvablar– her tehlikeyi göze alan Fransız kadınlarını arada bir ödüllendirdikleri oluyordu. Yukarıda belirttiğimiz gibi, soğuktan ölenlerin, Fransa sınırına dek sokulma cüretini gösteren yırtıcı hayvanlarca parçalananların sayısı pek çoktu.

1937 yılı başında genel durum buydu. “Afro,” “D. E.” fabrikasının gayretkeş müdürünün umutlarını boşa çıkarmamıştı.

Millet Meclisi’ne, Fransa’nın sömürgelerinden iki yüz bin zencinin ülkeye getirtilmesi konusunda bir yasa önerisi verildi. Tasarıya göre, bu uysal yerliler, üretim güçlerinden yararlanıldıktan sonra ülkenin ücra bir köşesine götürülecek; yasal kocaların herhangi bir kıskançlığına neden olmasınlar diye orada sessizce öldürüleceklerdi. Ama öneri Bilimler Akademisince büyük bir tepkiyle karşılandı. Akademinin “yaşam boyu değişmez” üyeleri yeni neslin temiz beyaz renkte olmayacağını, Latin soyunun değişmez geleneklerinden uzaklaşacağını savunuyorlardı. Buna karşılık ilerici çevreler renk değişikliğini alkışla karşıladılar. Fransız cumhuriyetine ithaf edilen şöyle şarkılar söyleniyordu kabarelerde:

Marianna! Marianna!
Sütlü kahve olacaksın!

Yasa tasarısı yüz yetmiş dört oya karşılık üç yüz on altı oyla geri çevrildi (üç yüz on altı “gelenekçi” milletvekili evli, yüz yetmiş dört “özgür düşünceli” milletvekili ise bekârdı).

O zaman bir “Nüfus Planlaması Bakanlığı” kurularak kentlerin belediye başkanlarına, kaymakamlıklara birtakım özendirme yarışları düzenlemeleri önerildi.

Bakanlığın önerisini alan Perpinyan kenti belediye başkanı Bay Merdo, yukarda metnini verdiğimiz insanı duygulandıran afişleri kentin her yerine astırdı.

Bu ilk yarışmaydı; bütün Fransa heyecanla yarışmanın sonucunu bekliyordu. Belli-başlı Paris gazetelerinin özel muhabirleri durumu yakından izlemek için Perpinyan’a gelmişti.

“Pöti Jurnal” gazetesinden gelen Mösyö Gropet, öteki meslektaşlarını atlatmak için istasyona iner inmez hemen birinci telgrafını gönderdi:

“Aday akını öylesine çok ki, düzeni sağlamak için bir askeri birlik ve itfaiye ekibi belediye önünde görevlendirildi. Şimdiden yirmi bin aday yazıldı. Havaların iyi gitmesi yarışmanın kolay geçmesine yardım edecek.”

Bundan sonra Mösyö Gropet tıraş oldu, kahvaltı etti ve belediyeye yollandı. Aday kayıt görevlisi penceresinin önüne oturmuş, durmadan esniyordu. Kayıt için hazırlanmış kocaman kağıtlar bomboş duruyordu önünde.

Mösyö Gropet ikinci telgrafını çekti:

"Yabancıların çevirdiği dolaplar yüzünden durumlar biraz karışmış görünüyor. Sovyet casuslarından birkaçı yakayı ele verdi. Havalar çalışmaların yürütülmesi için çok uygun. Fransa üstün gelecektir!"

Mösyö Merdo bütün memurlarına işi bırakmalarını, hiç "Afro" almamış, bir erkek buluncaya değin araştırmayı sürdürmelerini emretti. Memurlar sağa-sola koştular, terlediler, yorgunluktan solukları kesildi. Gropet telgrafını çekti:

"Üstün gelmesine geleceğiz ama her şeyden önce sinirlerin güçlü olması gerekiyor."

Bütün çabalara rağmen elverişli bir adam bulunamadı.

Bu arada belediyenin bekçisi nereden bulduysa, utangaç bir genci tuttu getirdi. Leon adındaki genç, yaşlı ninesiyle kendi halinde yaşıyor, patates, fasulye yetiştiriyor, Tanrı'sına dua ederek vakit geçiriyordu. Söylenenlere bakılırsa yaldızlı haplardan bir tane bile yutmamıştı. Onun ortaya çıkışı büyük bir sevince neden oldu. Belediye başkanı Mösyö Merdo genci renkli kuşaklar sardığı karnına bastırdı, yurt sevgisiyle ıslanan gözlerinden çocuğun yüzüne bol bol yaşlar akıttı. Herkesin Pol Pöti dediği genç, onun gözünde Şarlman, Jan d'Ark, Danton, Feliks Brandevo olmuştu. Onu herkesin önünde bu adlarla yüceltti.

Olayın bundan sonrasını, Mösyö Gropet'in ucundan şiir damlayan ünlü kalemine bırakalım.

Dördüncü telgraf:

"Pol Pöti yakışıklı ve gözüpek bir genç. Mösyö Merdo'nun onu kendi eliyle nişanladığı Matmazel Merdo ise kentin en güzel, en namuslu kızı. Öbür kentler de Perpinyan'ı kendilerine örnek almalılar. Bütün dünya önümüzde diz çökecek. Akın akın Amerikan turisti geliyor. Oteller şimdiden doldu."

Beşinci telgraf:

"Belediye binası bayraklarla, neon lambalarıyla donatıldı. Alanda coşkulu bir kalabalık bekliyor. Halkı oyalamak için atlıkarınca, kapsüllü tüfek atışları gibi eğlenceler düzenlendi. Askeri mızıka marşlar çalıyor. Gelin salona getirildi.

Güvey Pol Pöti doktorların gözetiminde son güçlendirme yemeğini yiyor."

Altıncı telgraf:

“Pol Pöti iki lop yumurta, ıspanak ve biberli köftesini yedi; iki bardak maden suyu içti. Orkestra geçit töreni marşını çalıyor.”

Yedinci telgraf:

“Pol Pöti’yi kolundan tutup götürüyorlar. Hepimizin anlayışla karşılayacağı bir utangaçlıkla yeni güvey gitmemek için direniyor.”

Sekizinci telgraf:

“Pol Pöti merdivene oturdu, bir sigara içimlik izin istedi. Orkestra ‘Toreador’ marşını çalıyor.”

Dokuzuncu telgraf:

“Pol Pöti merdivende oturmasını sürdürüyor. Hava çok elverişli. Perpinyan’da öyle güzel atlıkarıncalar var ki! Bir Sovyet casusu daha yakalandı.”

Onuncu telgraf:

“Büyük heyecan! Büyük coşku! Gal horozu[16] silkindi! Pol Pöti gerdek odasına girdi. Kapılar sımsıkı kapandı, mühürlendi: Kalabalık, bir tapınak sessizliğine büründü.”

“Pöti Jurnal” gazetesi telgrafların en önemlisi olan sonuncuyu boş yere bekledi. Çünkü gelmedi bu telgraf. Kalemi Mösyö Gropet’i atlatmıştı. Böylece görkemli gecenin bitişi anlatılmadan kaldı.

Gecenin tam 12’sinde orkestra Fransız ulusal marşını çalarken pencereden zavallı Pol Pöti’nin bitkin yüzü gözüktü. Çocukcağız sımsıkı kapatılıp mühürlenmiş kapıları açamadığı için derdini pencereden anlatmaya çalışıyordu. Acı gözyaşları arasından şöyle bağırdığı işitildi:

“Yüz ‘Afro’, hem de çabuk olsun!”

Fakat Yüce Fransa’nın son kahramanına hiçbir “Afro” yardım edemezdi artık.

16 Fransa’nın simgesi. –ç.n.

27 - “KÖPEĞİ MUHAKKAK TIRAŞ ETMELİ!”

“Tröst D. E.”nin gerçekleştirdiği yok etme eylemleri arasında bizce en az bilineni, bir zamanlar İskandinav yarımadasını dolduran insanlara karşı yapılanlardır. Bugüne dek hiçbir tarihçi ikinci derecede önem taşıyan, ama ilgi çekici yönleri bulunan bu konuyu yeterince aydınlatmamıştır. Aslında bu durum, girişilen eylemin çetinliğinden değil, büyük bir talihsizlikten ileri gelmektedir. 2004 yılında “Tröst D. E.”nin gizli arşivleri ele geçtiğinde, burada 1938 yılının olaylarıyla ilgili 18621 numaralı dosya bulunamadı. Arşiv Mister Trayvt’in kasasında saklı tutulduğuna göre ne çalınmasından, ne de sıçanların yemesinden kuşkuya düşülebilir. Hayır, hayır, bütün suç Mister Trayvt’in kendisindedir. Toprağı bol olası, arada bir dokunaklı, ibret verici belgeleri karıştırmayı pek severdi. Bir gün her sabahki bostan gezilerinden birine daha çıkarken 18621 numaralı dosyayı da yanına almış, fakat dönüşte onu bir yerde unutmuştu. Dalgınlığın doğurduğu bu gibi tatsızlıklar kimi zaman en zengin evlerde bile görülüyor. İşte, ne yazık ki, Mister Trayvt’in bu kasıtsız davranışı yüzünden İskandinavya’nın yok oluşunu eksiksiz anlatma olanağından yoksunuz.

Elimizde topu topu altı belge bulunmakta olup, onların hepsini kitabımıza koyuyoruz.

1. Yens Boot’un siyah muşamba kaplı not defteri. Bu defterin kırk birinci sayfasında tükenmez kalemle şunlar yazılıdır:

“26 Kasım 1936. Bugün ‘Branda’ baktı. Taşralının, aptalın teki. Süt ve yoğurt kaymağı + yasal karısına karşı uzlaşmaz tutum. Not: Az kaldı

unutuyordum, köpeği tıraş etmeli.”

2. 1938 yılı Mart ayı süresince Stokholm, Kopenhag ve Kristianin’den (Oslo) çeşitli Amerikan gazetelerine gönderilen telgraflar:

“Uyku hastalığı olaylarına rastlanmaktadır. Gerekli önlemler alınmıştır.”

“Danimarka sınırında karantina kuruldu.”

“Okullarda aşı yapılıyor.”

“Uzmanların söylediklerine göre uyku hastalığı daha önceleri de hafif biçimiyle görülmüştür. 1922’de New-York ve Moskova’da önemsiz salgınlara rastlandığı belirtiliyor.”

“Ölenlerin sayısı gitgide artıyor.”

“Amerikan hükümeti gemilerin bütün İskandinav limanlarına yanaşmalarını yasakladı.”

“Salgın tehdit edici boyutlara ulaştı.”

“Posta iletişimi kesilmiş bulunuyor.”

3. Danimarkalı ressam Yohanna Olse’nin Parisli Bayan Gabriyeli Bono’ya yazdığı mektuplar.

Birinci mektup:

“Sevgili Gabriyeli, bu mektubu sana ‘Tivoli’den yazıyorum. Oturduğum bankta seninle yan yana saatlerimiz geçti. Hani şu küçük büfenin arkasındaki bank var ya, işte orası. Senin elinde pars kulakları gibi püskülleri olan eldivenler vardı. Yeşil kazaklı bir resmini yapmak istemiştim. Parkta çocuklar bağrışıyorlardı. Şimdi ortalık çok sessiz. Yandaki bankta elinde tenis raketi tutan bir delikanlı oturuyor. Oturuyor ve durmadan ağzını açıyor. Onun bağırdığını ya da şarkı söylediğini sanma sakın. Hayır, yeşillikler, kanallar içindeki camları ışıl ışıl parlayan Kopenhag’da herkes gibi o da esniyor. Bu demektir ki, bir hafta sonra maskeli sağlık memurları onu da ölü yakma yerine götürecekler. Sağlık memurlarının kendileri de çok uyumak istiyorlar. Ne yapsınlar zavallılar? Bunun nasıl bir uyku olduğunu biliyor musun, Gabriyeli? Kentin kendisi gibi hafif, çınlayan, saydam bir uyku bu. Gözleriniz oyulup çıkarılmış gibi sızlar, sigara parmaklarınızın arasından düşer. Uyku, ah o tatlı uyku! Benim sevgili yavrum, ne denli uyumak istediğimi bir bilsen... Sakın aklına kötü bir şey gelmesin. Sapasağlamım. Koşup ağlayabilir, sevebilirim. Hem de eskisinden daha çok... Limanın bomboş rıhtımı, güneşte ışıldayan kanalları boyunca yürüyorum. Kuzey denizi rutubet kokuyor, enginler ıpıssız. Senin

kuru, kavruk, acı, güneyli dudaklarını özlüyorum, Gabriyeli. Her şeyi bırakıp gitmeye karar verdim. Sana geleceğim. Sözde oraya ulaşmak kolay değilmiş. Saçma! Yanında olmalıyım. Eysberg'deki geceleri, canavar düdüklerinin çaldığı, yıldızların kaydığı geceleri anımsıyor musun? Daha o zaman anlamıştım, bizimki aşktan da öte bir şeydi. Biz birbirimize tutkun olmalıyım da kim olsun? Eli raketli delikanlı az sonra uyur. Bizden başka herkes uyuyacak ama biz aşkımızı sürdürmek zorundayız... Hayır, iyi yazamıyorum. Geldiğimde eğilip kulağına, pembe kulağına anlatacağım duygularımı.

Bugün uyumamaya çalışacağım, hep tetikte bekleyeceğim. Beni öp, Gabriyeli."

İkinci mektup:

"Gabriyeli sana geliyorum. Suların aldatıcı soluğuyla bütün gün boğuştum durdum. İnsanın tuhafına gidiyor, deniz bile esniyor burada. Haziran. Beyaz geceler.[17] Uyumamak için en iyisi kendimi çimdiklemek. Bir sandal buldum. Akşam yola çıkacağım. Paris'i işitiyorum. İtalyan bulvarı. Çelik böceklerin uğultusu. Kahvelerde bardak şıngırtısı. Gülüşmeler. Sizde kahveler sabaha değin açık olmaz mıydı? Ah, uykuyu bir yenebilsem! Senin dudaklarını unutamıyorum, Gabriyeli! Uyumamak için her güçlüğe katlanmaya razıyım. Saat daha öğlenin üçü, ama ben kıyıdan açılıyorum. Sandalcı uyuyor. Bir kamyon dolusu maskeli sağlık memuru. Yanlarında bir papaz. Papaz da esniyor. Bacaklarından hoş bir soğukluğun yayıldığı, koyu, yapışkan bal gibi bir şeyin başından aşağı döküldüğü duygusunu bilirsin, değil mi, Gabriyeli? Hayır, ölüm bu!.. Yalvarırım, uyandır beni!.."

Üçüncü mektup:

"Gitmem gerek. Ama kımıldayamıyorum. Annem ballı çörekler yapardı, hortumlu fillere benzetirdi bunları. En lezzetli yerleri de hortumlarıydı. Anımsar mısın, bir keresinde seni omzundan öpmüştüm de, 'Uyumak istiyorum,' diyerek gülmüştün? Sevgilim, ben de uyumak istiyorum. Herkes uyuyor. Vakit geç. İyi geceler. Maskeli bir adam üzerime eğilmiş duruyor. Sanırım bu..."

4. Şikago'da yayımlanan "Bütün Dünya" dergisinin 316 numaralı sayısındaki, uyku hastalığının tanıtıldığı bir yazı:

"Belirtiler: Yüzde solgunluk, şişlik. Gözler donuklaşır. Hareketlerde tembelleşme başlar. Ani uyku halleri. Nabızda zayıflama.

Hastalığın seyri: Sık esnemeler. Günde yirmi saate varan uyku. Hastalığın ilk günlerinde hastalar yalnız yemek yemek için uyanırlar. Sonra kesintisiz bir uyku başlar.

Uyku hastalığının mikrobu kas liflerini on dört-on sekiz gün içerisinde yağ maddesine dönüştürür."

5. Norveç Millet Meclisi'nin 29 Ekim 1938'de yaptığı son oturum tutanağı.

Başkan: Oturumu açıyorum.

Sesler: Çoğunluk sağlanmadı ki...

Başkan: Sizleri ölen seksen dokuz milletvekili arkadaşımızın anısına saygı duruşuna çağırıyorum.

Soldan: Sağdakiler oturuyorlar.

Gopson (Tutucu milletvekili): Oturan yalnız sayın Trolke'dir. O da uyuyor.

Oturum arası.

Sağlık memurları milletvekili Trolke'yi salondan götürüyorlar.

Başkan: Sözü sayın üye Argen'e bırakıyorum.

Argen (Aşırı sol): Ülkemiz batağa saplanmış durumda. Burjuvazinin getirdiği aşırı bolluk sonucu halkımızda yağlanma baş göstermiştir. Artık daha fazla bekleyemeyiz. Partim adına, sendikalar adına, merkez yürütme kurulu adına hükümeti düşmüş olarak ilan ediyorum. Meclis dağılsın. Yönetim... şey...

Salonda kargaşa. Milletvekili Argen ansızın susuyor.

Başkan: Sayın Milletvekili Argen, konuşmanızı bitiriniz.

Sayın Argen hep susuyor.

Tulbi (Sosyal-Demokrat): Sayın Argen size yalvarıyoruz, yönetim kimlerin eline geçiyor? Lütfen söyleyin! Çok önemlidir.

Başkan: Ne yazık ki sayın Argen sorunuzu yanıtlayamayacak. Sayın Milletvekili uykuya daldı.

Sağlık memurları üye Argen'i çıkarıyorlar.

Başkan (Esneyerek): oturumu kapatıyorum. Canım uyumak istiyor.

6. "Amerikan Özgür Basın Birliği" özel muhabiri Mister York'un ülkesine gönderdiği uzun telgraf:

"Çok önemli haber! İskandinavya'da tek canlı insan kalmamış! Bugün beş uçuş yaptım. Ölü bir Kopenhag gördüm aşağıda. Katedralin sivri kuleleri

güneşte parıldıyordu. Bütün Danimarka’da inekler başı boş dolaşıyor. Onlara bir şeycik olmamış. Stokholm bir cennet gibi sessiz. Uyuyanların bazılarının yüzünde mutlu bir gülümseme var. Bu insanların ölümü katıksız tinselciliğin (spirtüalizm) yeni bir başarısıdır! Sonuncu adamın son dakikalarını kendi gözlerimle gördüm. O ne güzellikti öyle! Trolberg fiyordunda balığa çıkan bir balıkçıydı bu. Sabah erkenden işe koyulmuştu. Su firuze, güneş ise altın rengindeydi. Balıkçı ağını çekmişti. Gümüş renkli balıklar çırpınıyordu ağda. Balıkçı usulca göğüs geçirdi, eliyle gözlerini kapadı ve derin bir uykuya daldı. Çektiği ağ yeniden denizin içine kaydı. Balıklar sevinçle kaçıştılar. Altın rengi güneşin altında, yemyeşil sulardaki sandalında balıkçı mışıl mışıl uyuyordu. Kutsal kitaptaki görüntüye nasıl de benziyordu! Oradaki kutsal bir balıkçıydı. Kaçınılmaz bir gerçek var önümüzde: Yakında bu toprakları sömürgeleştirmeye başlayacağız. Ama önce büyük bir mikrop temizleme işlemine girişmeliyiz. Hammadde bakımından zengin topraklar. Demir, bakır, bol kereste... Ölümü gördüm. Yaşam yeniden canlanacak. Günaydın, sevgili okuyucular!”

17 Yaz aylarında kutba yakın kuzey ülkelerinde geceler aydınlıktır. –ç.n.

28 - “SORE”

Bay Kriger’in Berlin’in yıkıntıları arasında öldüğü 30 Haziran 1928 günü, Fransız başbakanının yeğeni Viktor Brandevo tanklardan birinde ayakta duruyor, camlaşmış boş gözlerle yüzyılların karanlık koridoruna bakıyordu. Önündeki görüntü gerçekten korkunçtu. Güneş hızla soğumuş, buzlaşan gökte kocaman bir yumurta sarısı gibi asılıp kalmıştı. Kaktüslerin, canavar yosunların kapladığı toprağı mamutlar, çift karınlılar, kaplumbağalar, dev örümcekler iri ayaklarıyla çiğniyorlardı. Batıcı kızıl kıllarla kaplı suratları olan birtakım kör cüceler mantarımsı kocaman bitkiler üzerinde kıpırdaşıyordu durmadan. Bu garip yaratıklar “çuy-çuy” diye bağırarak birbirlerinin üstüne atılıyorlar, yakaladıklarının etine dişlerini geçirerek ılık, ağdalı kanlarını emiyorlardı. Fransız ordusunun asteğmenlerinden Viktor Brandevo uzun bir süre baktı bu ufak canavarlara. Anlamak istediği şey şuydu: Bunlar insanların ataları mıydı, yoksa küçük, çok küçük torunları mı?

Tanyeri ağardığı sırada, Berlin’i yerle bir eden tanklar geriye dönüyorlardı. Viktor Brandevo karyolasında gözleri kapalı yatıyor, durmadan sayıklıyordu. Onu Liyej’in en iyi hastanelerinden birine yatırmışlardı. Bir ay sonra Başbakan Feliks Brandevo kahraman yeğenine madalyasını kendi eliyle takmak için Liyej’e geldi. Hastane tören dolayısıyla süslenip donatılmış, Liyej’deki bütün oteller yabancı gazete muhabirleriyle dolmuştu. Fakat anlaşılması son derece güç bir durum törenin görkemine gölge düşürdü. Başbakan dokunaklı söylevini bitirip

hasta savaşçıyı öpmek için eğildiğinde yeğeninin ranzasına konmuş içi saman dolu oyuncak bir bebekle burun buruna geldi.

Viktor Brandevo gizemli bir biçimde kayıplara karışmıştı. Hepsine iş çıkardığı için, o zamanlar yalnız hafiyeleri değil, dünyanın dört bucağından gelen gazetecileri de çok sevindiren bir olay oldu bu gizli kaçış. “Pepl” gazetesinin, Hollandalı serüvenci Jan Botta’nın tuhaf bir biçimde ortadan kaybolan Viktor Brandevo’dan başkası olmadığı şeklinde bir sav ileri sürdüğünü yukarda belirtmiştik. Bu iki kişiliği birbirine karıştırmanın mantığa aykırılığını Yens Boot’u yakından tanıyan okuyucularımıza ayrıca kanıtlamaya gerek var mı, bilmem.

Ne yazık ki, Viktor Brandevo’nun son on yıl içerisinde neler yaptığını saptayamamış bulunuyoruz. Bildiğimiz tek şey, onun 1932’de Salamanki yakınındaki Aziz İgnati manastırına kapandığı; dualarının ateşliliği, yeminlerinin dokunaklılığı ile bütün keşişleri şaşkına çevirdiğidir. Günah çıkarma sırasında keşiş İppolit (Viktor Brandevo keşişlik için tıraş olurken bu adı takmıştı) milyarlarca insanı öldürdüğünü; Ferankanun adında bir firavunun, “Alkazar” kabaresi sahibinin, suratını kızıl kıllar bürümüş bir cüce olan küçük torununun da öldürdükleri arasında bulunduğunu itiraf etmişti.

Bundan üç yıl sonra Viktor Brandevo’yu hiç umulmadık bir yerde, Tomsk kentindeki harp akademisi öğrencileri arasında görüyoruz. Siyasal göçmen olarak yerleştiği bu kentte kendi adıyla yaşamakta, akademide kimya ve elektroteknik dersleri alırken Fransızca dersleri vererek yaşamını sürdürmektedir.

Viktor Brandevo’nun yaşamı konusunda bütün bildiklerimiz bunlardır. Bilimsel çalışmamızı psikolojik romana dönüştürmemek için, kendine: tankta başlayıp Aziz İgnati manastırında biten, sonra günah çıkarma hücresinden geçerek hiç güven vermeyen bir ülkenin harp akademisindeki laboratuarda son bulan karmakarışık bir yol çizen bu gelgeç hevesli gencin ruhsal durumlarını irdelemeye girişmeyeceğiz. Bizim için karanlık kalan pek çok şey gibi, Viktor Brandevo’nun nasıl hangi yolla yurduna döndüğünü de bilmiyoruz. Fakat 12 Nisan 1938’de Paris’teki büyük “İşçi Borsası” salonunda yapılan işsizler toplantısında başında kep, kara kuru bir adam kürsüye çıktı; yumruğunu sallayarak şu konuşmayı yaptı:

“Yoldaşlar! Avrupa’yı yok eden Fransız burjuvazisi şimdi de silahını bize çevirdi. Burjuvaların ihanetine dedelerimiz Paris komünü ile yanıt vermişti. Yoldaşlar, Sovyet hükümeti bize yardım edecektir! Amerika toplumsal devrimin eşiğine gelmiş bulunuyor! Japonya’da ortalık karmakarışık! Elimizdeki verilere göre Avrupa çölünde bazı bölgecikler yıkımdan uzak kalmıştır. Savaşların, salgın hastalıkların getirdiği felaketlere göğüs geren bu talihsiz insanlar kapitalizmin boyunduruğundan kurtulmamız için yardımlarını esirgemeyeceklerdir. Yılmayan, arkadaşlar! Hepiniz sokaklara dökülün! Hepinizin eylem planı aynıdır. Yaşasın ‘Avrupa’yı Diriltme İşçi Sendikalar Birliği!’

Mitinge katılan dört bin işsiz, ateşli konuşmacıyı çılgınca alkışladılar. Kim bilir, belki de Aziz İgnati manastırı keşişleri bu konuşmayı dinleseler töreye aykırı içeriğini onaylamazlardı, ama keşiş İppolit’i herkesten ayıran coşkusunu oradaki bütün dinleyiciler gibi beğenirlerdi. Aslında işsizleri Viktor Brandevo’nun söylevcilik sanatından daha çok açlık ilgilendiriyordu. Yiyecek bir şeyler bulamazlarsa kaçınılmaz ölüm bekliyordu onları. Başı kepli yabancı onlara bir çıkış yolu önermişti ama nasıl yapılacaktı bu? Adam Sovyetlerin, Amerikalıların, Japonların, Avrupalı vahşilerin yardım edecekleri konusunda büyük umutlar taşıyordu. İşsizlere bıraksalar yapılacak tek şey eski teneke fabrikatörü, Başbakan Feliks Brandevo’nun boğazını sıkıvermek değil miydi?

İşsizler isteneni yapmaya karar verip de “Enternasyonal”i söyleyerek sokağa döküldüklerinde küçük bir polis birliği karşılarına dikildi, zehirli gaz kullanarak birkaç dakikada hepsini dağıttı. Bu arada iki yüz kırk kişi can vermişti. Ne gam! Zavallı Feliks Brandevo’nun boynuna dolanan asalaklardan iki yüz kırkı azalmıştı ya, siz ona bakın. Ama bu, herkesi avutmaya yetmezdi ki! Ölenlerin toplamı iki yüz kırktı, oysa devletten işsizlik yardımı alan üç milyon yüz on bin kişi daha vardı, bunların sonu ne olacaktı?

Bay Feliks Brandevo’nun, hükümet etmenin ağır yükünü her geçen gün daha çok hissetmesinde şaşılacak bir şey yoktu. Hatıra gelen tüm düşmanlarını yenmiş bulunan Büyük Fransa’nın durumu pek de imrenilecek gibi değildi.

Doğurganlığın kesilmesi karşısında hükümetin giriştiği çabaları yukarda anlatmıştık. 1939 yılında millet meclisinin kararını ve Bilimler

Akademisi'nin tavsiyelerini bir kenara iten Bay Feliks Brandevo, Fransızların çoğalması için ülkeye yüz bin kadar Senegalli erkek getirtti. Fakat beyaz kadınlar üzerinde egemenlik kurdukları dakikaların tadını alan ve pek olasıdır ki, Sovyet hükümetinin gizli ajanlarınca kışkırtılan Afrikalı zenciler işi azıtarak her gün Bay Feliks Brandevo'nun başına dert açmaya başladılar.

İşsizler de zencilerden geri kalmıyordu. Bütün dış pazarlarını, bunun yanından ham madde kaynaklarını yitiren Fransız endüstrisi tıknefes kalmıştı. San-Etiyen, Lil, Nensi ve öbür endüstri merkezleri eski uygarlıklar müzelerini andırıyorlardı şimdi. Amerikan turistlerinin bunları gezmeye gelmeleri de bunu gösteriyordu zaten. İşçilerin çoğu kurtuluşu askere gitmekte bulmuştu.

Barbarların saldırısından, aynı zamanda iç karışıklıklardan çekinen Fransa koca bir ordu beslemekteydi. 1935 yılında bu ordunun sayısı iki milyon sekiz yüz bine ulaşmıştı. Fakat Bay Feliks Brandevo bütün işsizleri orduya alacak denli akılsız değildi. Böylece üç milyon aylak adamı işsizlik sigortasıyla karşılıksız beslemeyi sürdürdü. Çünkü eli silahlı işçi silahsızlardan daha çok baş ağrıtırdı. Sonuç olarak ordunun üçte ikisi köylülerden oluşturuldu. Kentli işsizler daha fazla askere alınmadı. Bazı geceler, uykusu kaçtığı zamanlarda, yurt sevgisiyle yanıp tutuşan dahi başbakan raftan “1871 Ayaklanmasını Bastırma Tarihi”ni alıyor, kendinden memnun bir tavırla şöyle söyleniyordu:

“Başımıza kötü bir şey gelirse, üçte iki, üçte birden daha çoktur. Köylüler kurtarır bizi.”

Başbakanın uykusuzluk çektiği böyle gecelerden sonra uykusuz kalma sırası maliye bakanına geldi. Çünkü devlet bütçesine yeni sıfırlar eklemekten uyumaya vakit bulamıyordu adamcağız. Altın rezervleri çoktan göç etmişti Amerika'ya. Vergilere gelince, kimse ödemek istemiyordu. Ordunun, işsizlerin doyurulması için de bol bol frank basmaktan başka çıkar yol kalmıyordu. Askerlerin günlük eti, şarabı, işsizlerin kaçınılmaz mercimek çorbası nereden çıkacaktı? Bir kilo mercimek bile yirmi bin franga fırlamıştı. Bütçeyi denkleştirmeye çalışan maliye bakanı elindeki kalemle saatlerce şakaklarını ovarken, bunun “baş ağrısını dindirme” kalemi olduğu sanılabilirdi. Toplumsal karşıtlıklar son kertesine varmıştı, biz buna “olaylar büyük bir çarpıcılık kazanmıştı” da diyebiliriz. Arkasında

malını bırakacağı tek varisi bile bulunmayan vurguncu burjuvalar bir an önce trilyonları kazanmak için ellerinden geleni ardlarına koymuyorlardı. Avrupa’nın tahtalı köye göçmeyen tüm yosmaları soluğu Paris’te almışlardı. Fransızları eğlendirmek; danslarıyla, cambazlık numaralarıyla yorgunluklarını gidermek gibi önemli görevleri vardı bunların. Lokantalar, eğlence yerleri günün yirmi dört saati açıktı. Fransız burjuvazisinin son kuşağı bütün şarap mahzenlerinin gizlerini öğrenmek için can atıyordu.

Çılgınca eğlenen vurguncuların yanında, keyifli savaş gezintisi yaptıkları yıllarda yağmalarla mal-mülk edinen askerler de vardı.

Mister Trayvt “Bütün Dünya” dergisini karıştırdığı bir gün sayfalardan birinde Paris’in “Mon Pöti Tru” gazinosunun resmini görünce küçük dilini yutacaktı az kalsın.

“Şu duruma bakılırsa yoksul olan biziz. Adamlar saraylarda, biz Amerikalılar ise kulübelerde yaşıyoruz,” diye homurdandı kıskançlıkla.

Egemen sınıf durumu iyi değerlendiriyordu diyebiliriz. Fransa’nın, yitirilecek zamanı yoktu onlara göre. Öte yandan yoksulluk kol geziyordu kenar semtlerde. Milyonlarca işsiz açlıktan öbür dünyayı boyluyor; Bulon ormanlarında ya da Sen kıyılarında cesetten geçilmiyordu. Ama insanlar ölürlerken güçsüz yumruklarını sıkıyorlarmış, kime ne... Bu insancıkların uygar bir ülkenin yurttaşları olduğunu söylemeye bin tanık isterdi. Pılı pırtılar, paçavralar, yırtık çuvallarla örtüyorlardı çıplak, kirli bedenlerini; ellerindeki bayraklar bile pırlım pırlım eskiydi. Bakımsızlıktan saç, sakal birbirine karışmıştı. Düşünmeyi, konuşmayı çoktan unutmuşlardı; arada bir ağızlarından sövgü homurtuları çıkıyordu, o kadar. Adamlar bir yerden bir yere savruldukları, kentten kente sürüldükleri halde, Fransa’nın kahraman erkeği, yiğit başbakan bile onları ortadan kaldırmaya cesaret edemiyordu. Böylece işsizler mercimek çorbasını içmeye devam ettiler. Ama mercimeğin kilosu yirmi bin franktı, o başka...

Her şeyi açıkça görüyorlardı köylüler, bu yüzden beleşten mercimek çorbasına konan işsizleri nefretle kınıyorlardı. Kendileri yeterince et, yağ, süt ürünleri yeseler de; kullandıkları kumaş için Amerika’ya avuç dolusu Lüi altını ödemeleri zorlarına gidiyordu. Kentlilere diş biliyorlardı düpedüz.

Görüleceği üzere, Fransa’daki yaşam pek de normal sayılmazdı. Bu ağır ekonomik koşullara Fransa’nın dışında neler döndüğünü bilmemenin getirdiği sinirlilik de eklenmelidir. Dolaşan söylentilere bakılırsa Orta

Avrupa çölünde yaşayan vahşiler Fransa'yı doğudan ve kuzeyden vurmak için örgütlenmeye başlamışlardı. Buna karşılık bilginler, pilotların verdikleri bilgilere dayanarak çöldeki son insanların da öldüğünü, Fransa'yı cüzamlı bölgelerin kuşattığını, burada yalnız yaban hayvanlarının dolaştığını ileri sürüyorlardı. Şöyle ya da böyle, ülkesinin uçsuz-bucaksız boş topraklarla çevrildiğini bilen bir Fransız ister istemez korkuya kapılacaktı. Ölüm okyanusu ortasında küçük bir adada yaşamak gibi bir şeydi bu. Bazı günler pahalı bir kahvede bir müşterinin kadehini yere düşürerek korkuyla haykırdığı görülüyordu. Adamcağızın gözünün önüne bu engin boşluk geliyordu herhalde. İşsizler kimi zaman çarpılmış gibi duran elleriyle doğuyu ya da güneyi göstererek homurdanıyorlar, birbirlerine anlamlı anlamlı göz kırpıyorlardı.

Çöl karşısında duyulan bu korku gün geçtikçe daha çok sardı Fransa'yı. Bunun üzerine Bay Feliks Brandevo kentlerden karanlığın kovulması için sokakların her gece aydınlatılmasını buyurdu. Hükümet kararı uyarınca kentlerin üstüne garip yapay aylar konuldu. Başbakanın çalışma odasında bile bütün gece avizeler ışıldıyordu. Fakat Fransa'yı anlamsız, karşı konulmaz bir karanlığın çevrelediği gerçeğini bunların hiçbiri değiştiremedi.

Nis'teki zenciler ayaklanarak iki bin sekiz yüz on altı yasal kocayı öldürdüler, kocasız kalan dullarla anlaştıktan sonra villalara yerleştiler ve kendilerini eşit haklara sahip birer yurttaş ilan ettiler. Yeterince beslenememe sonucu Lil'de tifo salgını baş gösterdi. Bir zamanlar var olan İspanya sınırına yerleştirilmiş bulunan üçüncü ordu askerleri yağmanın arkasının kesilmesinden hoşlanmadıkları için, henüz 1931'de bağımsızlığını kazanan Fas'a savaş açılmasını istediler. Paris'te işsizler arasında kaynaşmanın başlaması bütün bu olayların üstüne tüy dikti. Başbakanın yeğeni Viktor Brandevo'nun başını çektiği miting, isyancıların ilk açık saldırısı oldu. İşsizleri pis fakat zararsız hayvanlar olarak görmeye alışmış Parisliler ne yapacaklarını şaşırdılar.

Öte yandan Yens Boot olanlardan dolayı son derece kıvançlıydı. "Tröst D. E."nin genel müdürü, Jan dö Bolivye adıyla milli savunma bakanlığında önemli bir göreve getirilmiş, Sen Jermen bulvarı üzerindeki lüks konağında saygı duyulan bir yaşam sürmekteydi. Bay Feliks Brandevo, Bay Jan dö Bolivye'ye danışmadan hiçbir işe el sürmüyordu.

12 Nisan 1939 günü akşam gazetesinde işsizlerin ilk mitinginin başarısızlıkla sonuçlandığını okuyan Yens Boot tatlı tatlı gerinerek esnedi. Uzun ve yorucu bir çalışmanın sonuna yaklaşıldığında duyulan bu çeşit gevşekliği hepimiz biliriz. Gerinerek esnemek "Tröst D. E."nin genel müdürünün hakkıydı, doğrusu. İkinci kez esnemeye hazırlanıyordu ki bir ziyaretçinin onu görmek istediğini söylemeye gelen uşak buna engel oldu.

Görüşmecinin kartında şunlar yazıyordu:

PİYER KARMEN

Fransız İşsizleri Sendika Temsilcisi

Esmer bir adam girdi içeriye. Daha şapkasını bile çıkarmadan ilk sözü "Merhaba, Yens Boot!" oldu.

Garip görüşmecinin, foyasını bir anda çıkarmasına karşın Jan dö Bolivye en ufak bir şaşkınlık belirtisi göstermedi. O da Piyer Karmen'in yüzüne dikkatle baktı. İnsanların yüzlerini hiç unutmazdı. O nedenle aynı sadelikle, hatta dostça karşılık verdi:

"Ah, siz misiniz, Bay Viktor Brandevo!.. Sanırım sizinle Tomsk'ta karşılaşmıştık... Yeniden görüştüğümüze sevindim. Dahi bir amcanın ancak onun kadar dahi bir yeğeni olur."

Viktor Brandevo sinirli görünüyordu:

"Bırakın şimdi laf ebeliğini! Size bir iş görüşmesi için geldim. Büyük bir adam olduğunuz yüzde yüz. Gene de size bir önerim var: Daha saygı duyulacak bir iş yapmak istemez miydiniz? Gelin birlikte Avrupa'yı canlandıralım!"

"Niçin diye sorabilir miyim?"

"'Niçin' mi?.."

Bu safça soru Viktor Brandevo'yu öylesine şaşırtmıştı ki, yanıtlamadan önce bir an düşünmek zorunda kaldı.

"En azından insanların yaşayacakları bir yurtları olması için," dedi sonunda. "Burası yeryüzünün gene de saygın bir parçasıdır. Evet, evet, bana ne yanıt vereceğinizi biliyorum. Elbette, bu yaşlı kıtada birçok çirkinlikler olmuştur. Ama biz şimdi her şeyi başka bir biçime sokacağız. Birlikte büyük bir işçi devleti oluşturacağız. Kentleri yeni baştan kuracağız. Bu arada kardeş Sibirya'ya da elimizi uzatmayı unutmayalım. Paris devrimlerin

eski kalesidir. Burjuva egemenliğini yıktıktan sonra çölde yaşayan insanları çevremizde toplayabiliriz...”

“Tröst D. E.”nin saygıdeğer genel müdürü bu coşkulu genci nazikçe durdurdu:

“Bağışlayın, ama eğer çölde dediğiniz gibi insan kalmışsa sayıları birkaç yüzü, hatta yetmiş-sekseni geçmez.”

“Olsun. Yenileri doğar. Dürüst, sağlıklı, çalışkan bir kuşak yetişir.”

“Bakın, delikanlı, siz Tomsk’tayken, benim patentini aldığım “Afro” adındaki ilacımı işitmediniz galiba?”

“Ziyanı yok, biz de başka ülkelerden insan getirtiriz. Ülküsel bir düzen, eşitlikçi bir devlet kuralım da, gerisi kolay...”

Yens Boot konuğuna Mısır sigarası tuttu.

“Buyrun... Beni görmeye geldiğiniz için çok kıvançlıyım. Bana Avrupa’nın son düş kurucusuyla konuşma fırsatını vermenizden dolayı size çok teşekkür ederim. Ama frank yok olmaktan kurtulamaz artık, çünkü bu ülke bir gün önceki şölenin geride kalmış süprüntüsünden başka bir şey değildir. En başta köhne kıtada bir mikrop temizleme işi yapılmalıdır. Sonra, sömürgeleştirme işine, elbette, Amerika kendisi el atacaktır.”

“Peki Amerika’nızın neresi iyi Avrupa’dan?”

“Buna benim aklım ermez. Dahasını söyleyeyim, hangisinin iyi olduğu beni ilgilendirmiyor. ‘İyi’sinin de, ‘kötü’sünün de Tanrı belasını versin. Sizi hem Salamanka’da hem de Tomsk’ta iyi yetiştirmiş olmalılar. Çifte eğitim. Bana gelince, peder Fransisk’in çimdiklemelerinden kurtulmak için kendimi Medrano sirkine atım; Rusya’da bulunduğum zamanlarda ise, beyazlarla savaşmayı sevmekle birlikte, tarihi maddecilik derslerinde hep uyuklardım. Toprağı bol olası Almanların bir sözü vardır. ‘Herkes hakkı neyse onu alır’ derlerdi. Belki Avrupa, Amerika’ya yeğlenebilir, orasını siz daha iyi bilirsiniz. Yalnız ben bir şey biliyorum: Ölen bir kişi Napolyan da olsa kokmasın diye bir çukura gömülür, oysa sağ kedi yavrusunu büyüsün diye ılık sütle beslerler. Avrupa’yı nasıl bir törenle gömerseniz gömün, fakat eğer şu duyarlı burnuma azıcık saygınız varsa onu hemen gömün, geciktirmeyin.”

“Yens Boot, sizin ne hoyrat bir adam olduğunuz açıkça gözüküyor. Gene de söylediklerinizin doğruluğuna inanmıyorum. Aynı düzeyde kokuşmuş

dört kıtayı bırakıp neden yok etmek için yalnız Avrupa'yı seçtiniz, bunu biraz açıklar mısınız?"

"Biliyorsunuz, insanoğlunun gücü sınırlıdır. Beni isterseniz dört kez dövün, ama Avrupa'ya yaptıklarımdan ötürü karşınızdaki adamı yürekten desteklemenizi isterim."

"Peki, niçin Avrupa'yı seçtiniz? Mister Cebs'in politik söylevlerini, Mister Hardayl'ın günlüğünü, Mister Trayvt'ın öjenik üstüne incelemelerini okudum. Amerika'daki bütün bu kokuşmuşluk burnunuzu hiç rahatsız etmedi mi?"

Bu sonuca götürücü soruyu işitince Yens Boot kızardı, bir genç kız gibi başını önüne eğdi ve sessizce şunları söyledi:

"Çünkü Fenike Prensesi Avrupa'yı, gerçek Matmazel Lüsi Flamengo'yu seviyorum."

Söyleşi, uzun bir sessizlikle kesildi burada. Viktor Brandevo, kibar bir insan olması dolayısıyla masada duran Venedik resimleri albümünü karıştırmaya başladı. Yens Boot ise kendini, anılarının karşı konulmaz çekiciliğine bıraktı.

Işıkların şıkır şıkır aydınlattığı sokaklarda akşamcılar günün modası bir şarkı tutturmuşlardı:

Sen Avrupa'da son tavuksun,
Geh, bili-bili, geh, geh geh!

Bu sırada Jan dö Bolivye'nin çalışma odasından üç yüz kilometre uzakta, koyu bir karanlığa gömülen korkunç çölde acı rüzgârlar kol geziyordu.

Uzun sessizliği bozmaya önce Viktor Brandevo karar verdi:

"Eğer sözlerim kırıcı olduysa özür dilerim. Duygularınızı çok iyi anlıyorum. Şimdi karşımızda bir gerçek var. Ne diye durmadan bir şeyleri yok ediyoruz? Her şeyi yeni baştan yaratamaz mıyız? Hesap-kitap, mantık, en azından adalet duygusu ne güne duruyor?.."

"Düşünmeyi bilmem ben. Hesabımda çok kıttır. Adalete gelince, onu ancak mahalle bakkalında bulursunuz. Diyeceklerime şaşacaksınız ama 'Tröst D. E.'nin genel müdürü boyunbağı takmış bir yaban hayvanından, öküzden başkası değildir. Benim değer verdiğim tek şey var, o da özgürlük."

Aziz İgnati manastırının eski rahibi, Tomsk harp akademisinin eski öğrencisi Viktor Brandevo yerinden fırladı, öfkeyle bağırmaya başladı:

“Yalan! Bin yıllık aldatmaca bu! Ne demek özgürlük? Kandırmaca sizin bu söylediğiniz!”

Fakat Yens Boot serçe kesti onu:

“Delikanlı, özgürlüğün tartışması olmaz. Size ilkelerimi söyledim, en başta mikroptan arındırma! Özgürlük sorununa gelince, bu, insanın temiz havaya gereksinmesi gibidir. Ben yatak odamda yaz-kış pencerem açık yatarım. İşte hepsi bu kadar. Haydi şimdi güle güle!”

Bay Jan dö Bolivye böyle diyerek düğmeye bastı, biraz sonra içeri giren, eski Roma soyluları gibi başı kabak bir uşak, yurttaş Piyer Karmen’i kapıya kadar geçirdi.

Viktor Brandevo eşikten dışarı adımını atmadan önce şunları mırıldanabildi:

“Sadist herif! Zırdeli! Kudurmuş burjuvazinin piçi! Ama savaşımız burada bitmedi. Paris’in işçileri Avrupa’yı kurtaracaktır.”

Sırnaşık konuk dışarı çıkar çıkmaz Yens Boot telefona sarıldı, saatin hayli ilerlemesine bakmaksızın Bay Feliks Brandevo’nun numarasını çevirdi.

Başbakan sabahki gösterilerden oldukça tedirgindi. Bay Jan dö Bolivye tam zamanında aramıştı. O nedenle konuşma yirmi dakika sürdü.

“Bir adım geri atmayın!” dedi Bay Jan dö Bolivye. “Ordu elimizin altındadır. Durumlar her bakımdan uygun. Sonuca kesin gözüyle bakabilirsiniz. En iyi savunmanın saldırı olduğunu aklınızdan çıkarmayın. Tüm işsizlerin hazine desteğinden yoksun kaldıklarını bildirmekle işe başlayın. Mitingleri, sokak gösterilerini zehirli gazla dağıtın. İki hafta sonra üç milyondan geriye yarısının kalacağı bile şüpheli. Yiğitliğinizi gösterin! Gerçek Napolyon olun!”

Bay Jan dö Bolivye başbakanın duyarlı noktasını biliyordu, ona “Napolyon” deyince akan sular dururdu.

Ertesi gün hükümetin önemli kararını duyuran afişler asıldı duvarlara. Monruj semtinde başlayan kargaşalıkları polis kısa sürede bastırdı. Gündüz sakin geçti.

Akşam üzeri, çoğunlukla işsizlerden oluşan üç alayın üslendiği Vensen kışlasına kara kuru bir asker gizlice sızdı ve kışla avlusunda bağırmaya başladı:

“Arkadaşlar! Ya şimdi ya da hiçbir zaman!”

Bir saat sonra Paris’te topçu atışları başlamıştı. Yens Boot sahra dürbününün camlarını güderiyle siliyordu.

Paris’teki bütün askerler işsizlerin tarafına geçmişti. Hükümet gece Orean’a göçmek zorunda kaldı.

Devrim sovyeti kendisini “Avrupa’yı Diriltme İşçi Sendikası” merkezi olarak ilan etti. “Hepinize! Hepinize!” diye başlayan radyo mesajları gönderildi:

“Birleşiniz! Paris işçilerinin yardımına koşunuz! Yaşasın Bütün Avrupa İşçileri Komünü!

Eski millet meclisi binasının ön yüzünde şu yazı okunuyordu şimdi:

SORE

“Avrupa’yı Diriltme İşçi Sendikası”

29 - SİYAH, UZUN KORİDOR

Sağ-salim Orlean'a varan Bay Feliks Brandevo kendini toparlamak için bir bardak likör içti, sonra ayaklanmanın nasıl bastırılacağını planlama işine geçti. Çöl sınırında boş beklemekten bunalan orduların hepsi kısa sürede ülkenin iç bölgelerine çekildi. Bununla da yetinilmedi, hükümet, "aklı başında, hamarat Fransız halkı"nı "kentli asalaklar"ı yola getirmeye çağırdı. Nisanın sonlarında tüm Fransa iç savaşa tutuşmuş bulunuyordu. Bu, eski dönemlerin derme-çatma birliklerinin çatışması değil, savaş bakanlığı gizli servislerinin son verileriyle donatılmış iki büyük ordunun en karmaşık harekâtıydı.

Çoğunlukla işçilerden oluşan 2'nci ve 5'inci ordular "SORE"yi destekliyorlardı, kısa sürede bu ordular Paris'ten başlayıp eski Hollanda'ya dek uzanan Kuzey Fransa topraklarını ele geçirmişlerdi. Buna karşılık Fransa'nın ortası ile güneyi Bay Feliks Brandevo'nun hükümetinin denetimi altındaydı. Bununla birlikte 28 Nisanda Liyon'da askeri bir ayaklanma oldu ve kent "SORE"ye katıldı. Fakat burası bir tank saldırısı sonunda hemen yakılıp yıkıldı. 1 Mayısta Marsilya'da çıkan kargaşalıkları bastırmaya gelen askerler gaz bombalarıyla bütün kent halkını zehirlediler. İki bin yüz tanesi sonradan "SORE"yle birleşen sekiz bin altı yüz uçak, çeşitli kentlere bomba yağdırdı. Mayısta savaşın kimi bölgelerde yerel çarpışmalara dönüştüğü görüldü. İl-de-Frans, Şampan, Burgundiya'da siperler, hendekler kazıldı ve kısa sürede buralar bir çöl görünümü aldı. 24 Mayısta "SORE"nin orduları bir yarma hareketiyle Brötanya'ya ulaştı.

Savaş son derece sert sürüyordu. Köylüler kentlilerin kanına susamışlardı sanki. Bir kente girdikleri zaman mahalle mahalle, ev ev her önlerine çıkanı gaza tutuyorlardı. İşçilerin öfkesi de köylülerden aşağı kalmıyordu. Onlar da bir çiftliğe girdiklerinde açgözlü, bön köylüleri acımadan boğazlıyorlar, evlerini yakıyorlar, meyve ağaçlarını kesiyorlar, kedilere, sığırcıklara varana dek öldürüyorlardı. Bir ölüm-kalım savaşıydı bu.

Sonuncu Amerikan gemisi Avrupa kıyılarını 14 Temmuzda terk etti. Yens Boot birtakım iç çamaşırlarından başka eski bir "The Star"a çağrı bileti, hiç aklından çıkmayan pijamasının fotoğrafları, Avrupa resimlerinden oluşan öteberisini bir valize doldurmuştu. "Vayl" sistemiyle yapılmış benzersiz uçağı hep yakında, uçmaya hazır bekletiyordu.

Temmuz başına doğru, Paris'i savunan kışla dışındaki bütün "SORE" birlikleri yok edilmişti. Öte yandan Bay Feliks Brandevo'nun kahraman ordusundan geriye kalanlar pek fazla sayılmazdı. Ölümün pençesinden kurtulan karargâh generalleri ile öteki talihlilerin sayısı yüz bini zor bulurdu. "Köylerin uysal halkı"na gelince, onlardan da eser kalmamıştı. Yıkıntılar arasında bazen sürünen, sıçrayan gölgelere rastlanıyordu ama bunlar yaşamlarını kurtaran fakat akıllarını yitiren zavallıcıklardı.

Ortada sınır diye bir şey yoktu artık. Büyük Avrupa çölü Fransa'yı da yutmuştu en sonunda. Daha yakınlarda fenerlerden ayların parladığı, çoy müziğinin çaldığı yerlerde şimdi yaban hayvanları ve acı rüzgârlar kol geziyordu. Her yer karanlıktı.

Fakat bu çölün ortasında dipdiri duruyordu Paris. Orası canlı, gerçek bir kentti; Avrupa'nın başkentiydi. Buradan yüz kilometre ilerde ise Bay Feliks Brandevo'nun ordusu duruyordu. Yeni Napolyon istese başkenti iki-üç saat içinde yerle bir edebilirdi, ama istemiyordu bunu. İnsanın yaşaması için ev gerekliydi, evler ise orada, yalnız Paris'te kalmıştı. O nedenle Bay Feliks Brandevo aslanı öldürmeye, fakat güzel postunu delmemeye karar verdi.

2 Nisan 1939 günü saat sabah 10'da Eyfel kulesi telsiz istasyonu aşağıdaki bildiriyi aldı:

> "SORE" Sovyeti Başkanı Yoldaş Viktor Brandevo'ya
>
> Karşı devrim yanılgısı içinde bulunduğumuz için pişmanlık duyuyoruz. Paris'in gönüllü proleterlerinden bizi de aralarına almalarını dileriz. Avrupa'nın diriltilmesi gibi yüce bir işte el birliğiyle çalışırken, kusurumuzu hamaratlığımızla bağışlatacağımıza inanıyoruz.
>
> Ordu Sovyeti

Paris sevinçten çılgına döndü. Sokaklar baştan başa kızıl bayraklarla donandı. Dünün düşmanları coşkuyla, sevinç gözyaşlarıyla karşılandı.

Tedbirli bir adam olan Bay Feliks Brandevo kente beyaz atının üstünde değil, yaya olarak girdi. Üstelik sırtına sade bir asker kaputu geçirmiş, ona pek yakışan bıyığını da kestirmişti. Paris'e giren asker kalabalığı arasında Napolyon yerine kısa boylu, sıska bir adam görünce bir genç kız acıyarak ona kırmızı bir lale sundu. Bay Feliks Brandevo çok duygulanmıştı, bu güzel ama kokusunu yitirmiş çiçeği içi titreyerek koklarken bir de şarkı tutturdu:

Bu bizim son...

Çevresindeki eski hendeklere kadar sokulan büyük çölün ortasında capcanlı, ışıklı kalabalık kalabilmiş olan Paris o gece sabaha dek coştu, eğlendi; yeniden sürülmüş tarlaların, kurulmuş fabrikaların düşünü kurdu. Hiçbir Parisli uyumak istemiyordu. Uyumaktan korkuyorlardı; uyku çölü, ölümü getiriyordu akıllarına.

"SORE" sovyetinin başkanı eski başbakanın çalışma odasında Avrupa'nın canlandırılması planlarını çizmekteydi. Onun uzun, dik gövdesiyle rakamlar üstüne eğildiğini görenler adalet tanrıçası önünde dua ettiğini sanırlardı. Fakat uykusuz geçen birçok gecenin ağırlığına daha fazla dayanamayan Viktor Brandevo sabah 8'de koltuğunda uyuyakaldı. Uyurken bile yüzünde mutlu bir gülümseme vardı.

Saat 8'i çeyrek geçe, Bay Feliks Brandevo'ya bağlı birlikler Paris'in zararlı öğelerden temizlenmesi işine giriştiler. Ellerinde birtakım işaretler konmuş kent krokileri, "SORE"nin başlarının listesi, öldürücü gaz püskürten gürültüsüz tabancalar vardı. Saat 10'a varmadan Paris'in merkezi, ayrıca Passi, Oteyl, Eliza semtleri yasal başbakanın egemenliğine girmiş bulunuyordu.

Viktor Brandevo kapı nöbetçisinin;

"Tuzağa düştük!.. Tuzağa düştük!.." çığlıklarıyla açtı gözlerini.

Hemen yol sandığından papaz cüppesini çıkarıp giydi, ellerini dindarca önünde kavuşturdu, kente alçakçasına giren düşman birliklerinin yanından "Ave Mariya" ilahisini okuyarak çaktırmadan geçti gitti. Bir saat sonra Gobelen mahallesindeki bölge sovyetinde birliklerine şu emirleri veriyordu:

“Toplarımızla Elize semtini dövün! Uçaklar bombardımana başlasın! Monparnas’ı kuşatın! Gaz kullanın! Haydi çabuk!”

Bütün gece gözlerini kırpmayan Parisliler sabahleyin yatıp uyumak istiyorlardı. Gelgelelim umutları boşa çıkmıştı. Gökten ölüm yağmaya başlayınca çığlık çığlığa kaçıştılar. Tek kurtuluş yolu olarak metrolara saklanmak kalmıştı.

Toplar gümbürdüyor, uçaklar yırtıcı kuşlar gibi dolanıyor, evler ardı ardına yıkılıyordu. Ama tüm Paris halkı metrolara sığınmıştı. Onların peşinden Bay Feliks Brandevo’nun askerleri yerin altına girdiler. Fakat başbakanın pilotları “SORE” yandaşlarını bombalıyorlardı durmadan. Bunun üzerine devrimciler de yer altı inlerine attılar kendilerini.

Metronun dar koridorlarında binlerce insan birbiriyle savaşa tutuştu.

Buradaki çarpışmalarda savaş bakanlığı gizli servislerinin geliştirilmiş silahlarının hiçbir katkısı yoktu. İnsanlar; tarih öncesi dönemlerin ormanlarında boğuşan dev kertenkeleler, büyük çöllerdeki vahşi yaratıklar gibi düşmanlarını, birbirlerini, kadınları, yaşlıları, arada buldukları çocukları dişleri, tırnaklarıyla parçalayıp parçalayıp öldürüyorlardı.

Elektrik santrali çoktan durmuştu. Yerin altı karanlıktı. İnsanlar uzun, karanlık koridorlarda, Sen Nehrinin altındaki tünellerde koşuyor, koşuyorlardı. Karanlığın içinde sessiz bir boğuşma sürüp gitmekteydi. Tek silahları dişleriyle tırnaklarıydı insanların.

Paris’in üstünde uçaklar artık birbirlerini yok ediyorlardı. Düşüp parçalanan yüzlerce uçağın kalıntıları göze çarpıyordu yıkıntılar arasında. En sonunda “Vayl” sistemiyle yapılmış bir tek uçak kaldı çıldırmış kentin üstünde. Onun içinde de Yens Boot vardı.

“Tröst D. E.”nin genel müdürü elindeki sahra dürbününü can çekişen güzel Paris’e yöneltti. Son canlı varlıkların da yerin altına girdiğine, kentin bomboş kaldığına iyice emin olduktan sonra yere indi, uçağının içine sakladığı dalgıç giysisini çıkardı ve onu çabucak giydi. Altından metro tünelleri geçen Sen Nehri durgun, dingin akıyordu.

Oysa aşağıda, bu tüneller içinde insanlar birbirlerini boğazlıyorlar, ısırıyorlar, parçalıyorlar öldürüyorlardı.

Uzun bir koridordan durmadan koşuyordu Viktor Brandevo. İçerisi dayanılmaz derecede sıcaktı. Sanki koyu bir sabun köpüğü sarmıştı her yanını. Berlin’in son gecesinde tank denen çelik canavarın sıcak karnında

geçirdiği bunaltıcı dakikaları anımsadı. Tıpkı o zamanki gibi, yüreği gene şaşmaz bir kronometre titizliğiyle sayıyordu saniyeleri. Zamanın akışını bütün benliğinde duyuyordu, bir adım ilerisinde onu bekleyen ölümü zerrece düşünmüyordu. Firavun Ferunkanun'un ölüm yatağında söylediği sözlerden başlayıp "SORE"nin korkunç sonuna değin süren "tarih" dedikleri zaman akışı ona kısa bir gün gibi göründü. Ona göre gerçek zaman, kocaman bir yumurta sarısını andıran güneşin donup kaldığı; yüzlerini batıcı kızıl kıllar kaplamış cücelerin kaktüsler, çifte işkembeli canavarlar, dev örümcekler arasında kıvıl kıvıl kaynaştığı yerde başlıyordu. Bu cücelerin yağmur kurdu görünümünde gövdeleri vardı. Birbirlerinin ağdalı kanlarını emiyorlar, "çuy çuy" diye bağrışıyorlardı. Bunların ne tür yaratıklar olduklarını anlamıştı Viktor Brandevo. Kronometre-yüreği korkunç torunlarının gelmesini bekleyerek saniyeleri sayıyordu. Derken kıllı, sıcak bir el gırtlağına sarıldı. Birinin ıslak soluğunu yanaklarında hissetti.

"Torunum bu," diye fısıldadı, cebindeki el fenerini alarak düğmesine bastı.

Kısa, ölgün bir ışığın karşısındakinin yüzünü aydınlatmasıyla aynı anda sıçan dişlerine benzeyen keskin dişler boynuna saplandı.

Dişlerini boynuna geçiren yaratık torunu değil, amcası olan başbakanın ta kendisiydi. Büyük Fransa'nın dahi başbakanı Bay Feliks Brandevo aklını oynatmıştı, durmadan "çuy çuy" diye haykırıyordu. Yeğeni Viktor Brandevo'nun boynuna dişlerini geçirdikten sonra şimdi de koyu, yapışkan kanını emmeye çalışıyordu.

Kurtuluş beklenmedik bir anda geldi, eğer buna kurtuluş denirse... Serin, akıntılı bir su ikisini birden kaptığı gibi sürükledi.

Karanlık, uzun koridorlarda ne Bay Feliks Brandevo'nun yandaşları, ne de "SORE"nin koruyucuları ayakta kalabilmişti. Sen Nehrinin durgun suları yer altında geçen bu amansız savaşı Avrupa'nın geleceği lehinde çözüverdi.

Yukarda, nehrin kıyısında, Notr-Dam katedralinin yıkıntıları arasında Yens Boot giysilerini değiştirdi. Öğleden sonra saat 4.40'da, dalgıç giysisini ölü Avrupa'ya bırakarak, "Vayl" sistemiyle yapılmış uçağına atladığı gibi Amerika'nın yolunu tuttu. Orada artık ne Lüsi vardı, ne aşk, ne de karanlık, uzun koridorlar...

30 - GÖÇMENLER, KÂR PAYLARI, YURT ÖZLEMİ

1940 yılının paskalya yortusuna hazırlanan Amerikan Mormonları, başlarında Mister Trayvt olmak üzere, Tanrı'nın cezalandırdığı günahkâr Avrupa için dua ediyorlardı.

1940 baharında Mısır'dan leylekler göç etmedi. Bunun dışında her şey, bir zarar görmeyen dört kıtanın baharı başta olmak üzere eskisi gibiydi. Amerika kıtasında ise 1940 baharı normal, biraz yağmurlu geçiyordu.

Bir yolunu bulup okyanusu aşan Avrupalılar iyi bir temizlikten geçirildiler. Baharda hepsi karantinaya alınmıştı. Ama bu durumdan dolayı hiçbiri yakınmıyordu. Yeni Dünya'ya ayak basanlar Amerika'nın pürüzlü derisini, kömür ve petrol kokan toprağını öpüyorlardı. İş bulup çalışmaya başladıklarında Şikago'nun kan kokan havası, Pitsburg'un kurumu, isi, makinelerin gıcırtısı, kapkara akan terleri, Yanki'lerin çığlıkları, Ohayo'daki petrol kuyularında ya da Mister Cebs'in fabrikalarında geçen yaşamları pek tatlı geldi onlara. İçtikleri mısır unu yalı en lezzetli yemekti onlar için. ABD cumhurbaşkanı, ikinci sınıf yurttaş yerine koyduğu Avrupalı göçmenlerin birçok hakkını kısmış; onlara buğday ekmeği yerine aşağı sınıflar için daha besleyici olan mısır unu yalı verilmesini buyurmuştu. Gene de mısır onlara göre zehirli gazdan, top güllelerinden, çikitadan daha iyi; maden ocaklarındaki ranzalar Fransa'nın eski başkentindeki karanlık koridorlardan çok daha rahat geldi. Göçmenler mısır unu yallarını içiyorlar, tek sözcükten oluşan "Mersi! Mersi! Me-e-e-r-r-s-i!" ilahisini okuyorlardı.

Avrupalıların bir bölümü de Akdeniz'den geçip Afrika kıyılarına sığınmışlardı. Geleneksel konukseverlikleriyle tanınan Araplar yeni gelenlere evlerini açtılar, mis kokulu kahveler, gül şerbetleri ikram ettiler. Buna karşılık Avrupalılar adamların evlerinden gümüş çatal, bıçak, ne buldularsa aşırdılar, karılarına kötü hastalıklar aşıladılar; bir süre sonra da kendilerini özel bir meclise seçmelerini, omuzlarına alıp taşımalarını istediler. Bunun üzerine Araplar, Yaradan'a sığınıp defettiler Avrupalıları başlarından. Avrupalı göçebelere çöle sığınmaktan başka çıkar yol kalmamıştı. Oralarda vahalar bulup yerleştiler. Kum burunlarını yakıyor, güneş gözlerini kamaştırıyordu. Ne limonata, ne de gözlerini güneşten koruyacak gözlükleri vardı. Gene de yakıcı kumları, tunçlaşmış Afrika'nın öfkeli yüzünü öptüler. Çünkü Bay Feliks Brandevo'nun toplarından sonra aslan kükremesi onlara çoy müziği gibi hoş geliyordu. Hiçbir samyeli boğucu gazlarla kıyaslanmazdı. Akıllarına Avrupa geldikçe oturup-kalkıp yeni yurtlarına dua ediyorlardı.

Ural dağlarında gene aynı direk durmaktaydı. Üzerinde de aynı yazı:

AVRUPA - ASYA

Sağ kalan Avrupalılardan doğuya kaçanlar gelip bu direğe sarıldılar. Sanki onda bir tılsım vardı. Uçsuz-bucaksız çöl gerilerde kalmıştı, önlerinde ise kutsanmış topraklar –Rusya, Asya, dünya– uzanıyordu.

İş bulma komiserliği göçmenlerin kaydını yapıyor, her birine iş bulup yerleştiriyordu. Sovyetler Birliği sanayide çok geliştiği için her zaman işçi açığı vardı. Avrupalılar çoğunlukla Baykal gölü yakınlarındaki ağır endüstri merkezlerinde iş buluyorlardı. Yalnızca Bratsk merkezinde iki yüz bin işçi madencilik endüstrisine yerleştirildi. Sahalin adasına dek uzanıp kömür ocaklarında işe girenler bile oluyordu.

Hele ta cehennemin dibindeki Avustralya'ya varanlara ne demeli? Orada kuyruklu koyun sürülerine çobanlık eden Sorbon üniversitesi profesörlerine bile rastlanıyordu.

Yurt özlemi çeken bir kişi vardı; o da ufak bir gökdelenin otuz ikinci katında oturan, büyük planını sonuna dek gerçekleştirmiş bulunan "Tröst D. E."nin genel müdürü Yens Boot'tu.

4 Temmuzda New-York'taki bürosuna gelir gelmez çanta daktilosunu çıkardı, Mister Cebs'e, Mister Hardayl'a, Mister Trayvt'a şu mektubu yazdı.

"Tröst D. E." New-York, 4 Temmuz 1940.
Sayı: 16814

Sayın Bay,

"Tröst D. E."nin bütün görevlerini bitirmiş olmasından dolayı, 11 Temmuz tarihinde tröstün genel merkezinde yapılacak olan fesih toplantısına katılmanızı dilerim.

En derin saygılarımla.

Yens Boot, Genel Müdür

(Yens Boot tröstün görevlerini bitirdiğini yazmakla bütünüyle gerçeği belirtmiş oluyordu. Çünkü Kebek üzerinden geçen 14 yeni köprünün yapımı tamamlanmıştı ve "Detroit Mühendislik Şirketi"nin faaliyetini sürdürmesi için bir neden kalmıyordu.

Yönetim kurulu üyeleri toplantıda gene çeşitli sigara markalarından söz açtılar. Aradan hayli zaman geçmişti ki, konuya Mister Trayvt girdi:

"Şimdi gelelim tröstün işlerine. Bana kalırsa kazancı aramızda paylaşmamız için bir neden yok. Çünkü adaletin yerine getirilmesinden daha büyük doygunluk, bundan daha büyük bir kazanç olamaz. Benim öjenik konusundaki araştırmalarıma göre yetiştirilen genç kuşak ilerde bizleri hayırla anacaktır."

"Bütünüyle haklısınız," diye destekledi onu Mister Cebs. "Ustura dört dolara satılmalıdır. Usturaya yirmi sent fiyat koymak düpedüz ahlaksızlıktır. İnsanlar bize teşekkür edecektir. Bunu iyi biliyorum."

Mister Hardayl'a gelince, onun yüzünde zafer kazanmışların gülümsemesi vardı. Bu da üç nedene dayanıyordu:

1. Petrol kralının oğlu olmaktan kurtulmuş, petrol kralı olmuştu.
2. "Günceleri"ni yayımlayarak büyük bir üne kavuşmuştu.
3. İkinci kez evlenerek tüm gerdek işlemlerini yerine getirmişti.

Mister Trayvt keyifli keyifli gülerek şunları söyledi:

"'Tröst'ün çalışmaları bana Orta Avrupa çölünü keşfetme olanağı verdi. Bu işe katkım dolayısıyla kendimi mutlu hissediyorum. Tüm zamanların,

tüm ulusların erkekleri bana teşekkür edecektir. İkinci eşim olan Misis Meri Trayvt'a gelince, o bana şimdiden teşekkür ediyor."

Yens Boot, yüzünde sevimli bir gülümsemeyle dinliyordu Amerikalı para babalarını. Bir yandan onların saygıdeğer düşüncelerini dinlerken, bir yandan da pencereye, Fenikeli Prenses'in onu beklediği yöne bakıyordu.

Mister Trayvt ikinci kez söz aldı:

"Değerli genel müdürümüze teşekkür etmek bizim ilk görevimiz olmalıdır. Ben kendilerine bir milyon dolar, ayrıca Büyük okyanus kıyısında lüks bir villa ile bir kavanoz en iyi cins 'Trayvt' bifteği armağan ediyorum."

Onun ardından Mister Cebs atıldı:

"Genel müdürümüze ben de New-York'ta bir apartman, Kaliforniya'da bir park, ayrıca bir özel tren, beş uçak, yirmi otomobil ve yeryüzünün en iyi usturasını armağan ediyorum."

Mister Hardayl'ın armağanı en ilginciydi:

"İki gün önce Venezüella devletinin borçlarını ödeyerek bu ufak fakat sevimli ülkeyi satın aldım. İşte orayı size veriyorum, sevgili Mister Boot. Zengin petrol yatakları ve rahatlatıcı kadınları vardır. Bundan başka, isterseniz kendi adınıza posta pulu da bastırabilirsiniz."

Yens Boot üç Amerikalı patrona şu karşılığı verdi:

"Beni bağışlayınız, sözlerinizle beni öylesine duygulandırdınız ki, çıkıp biraz temiz hava almalıyım. Fazla duygulanmaya hiç dayanamam."

Feshedilen "Tröst D. E."nin genel müdürü böyle diyerek asansöre bindi. "Vayl sistemiyle yapılmış güzel bir uçağın onu beklemekte olduğu çatı katına çıktı.

O ne Venezülla'yı istiyordu, ne özel treni, ne de bir milyon doları. Sevgilisinden ayrı yaşayamazdı, gözlerini gece gündüz doğuya bakmaktan alamıyordu.

On iki yıl, yeryüzünün bir bölümünü, onun üzerinde yaşayan üç yüz elli milyonu aşkın insanla birlikte yok etmeye yeterli gelmişti, fakat onun yüreğindeki sevdayı gene de söküp atamamıştı. Eğer çalışmamızın saygınlığını değerli bilim adamlarının gözünden düşürmekten korkmasaydık, kitaba verdiğimiz "Avrupa'nın Yok Edilişinin Tarihi" adını daha uygun olanıyla, "Yok Edilemeyen Bir Aşkın Tarihi" diye değiştirmek isterdik.

Yens Boot uçağına binerken şöyle düşünüyordu: “Şimdi orada sabah olmuştur. Fenikeli Prensesim yeni uyanmış, gözlerini ovuşturuyordur. Beni beklediğinden eminim. Tanyerinin kızıl perçemi alnına dökülüyordur.”

Gerçekten de doğuda, ahtapotlarla, güzel midye kabuklarıyla dolu güney denizlerinin; gümüş renkli ringalarla kaynaşan kuzey denizlerinin çevrelediği Avrupa sabah güneşinde pek keyifli gözüküyordu.

Alacakaranlıkta, New-York’un sisli göğüne doğru yükselen Yens Boot şöyle haykırdı:

“Sana geliyorum! Aç kollarını, Fenikeli Prensesim! Yakında senin olacağım!..”

Üç Amerikalı milyoner onun geri dönmesini boşuna beklediler.

31 - ZEUS İLE AVRUPA

Yens Boot elindeki haritaya da bakmıyordu, önündeki aygıtlara da. Yalnız durmadan havayı kokluyordu. "Vayl" sistemi, son derece gelişmiş uçağı yönlendiren işte bu yaban hayvanlarına özgü koku alma duygusuydu. En sonunda uçağı alçalıp indi, burası Avrupa'nın orta yeriydi.

Güz mevsimiydi, hava açıktı. Hafif bir esintinin savurduğu kızıl saçlar karşı tepelerden uçuşuyordu. Bunlar ölümün önünden kaçan akçaağaç, dişbudak, kızılağaç yapraklarıydı. Yens Boot kendine bir sopa keserek, altın yaprakların örttüğü kırlara doğru yöneldi. Hiç durmadan yürüyordu. Çok şeyler gelip geçti gözlerinin önünden. Atlattığı hastalığın ateşinden dudakları çatlayan bir hasta gibi toprak, su istercesine ağzını açmış bekliyordu sanki. Derken yağmur yağmaya başladı. Geceleri ormanlara yıldırımlar düşüyor, çıkan yangınlardan gökyüzü kıpkızıl kesiyordu. Avrupa'nın yarısını kaplayan mürver ağaçları kederden, aşk ateşinden alev alev yanıyor gibiydi. Yens Boot gündüzleri köstebeklerin cik-ciklerini, geceleri ise kukumavların ağlaşmalarını dinledi. Kılıçotları koyu-sarı çiçekler açmıştı. Ağılı böcekler kanatlarını hışırdatarak çiçeklerin çevresinde uçuşuyorlardı. Demek Avrupa ölmemişti henüz, Yens Boot bunu görünce anlatılmaz bir mutluluk duydu.

Birer-ikişer eski tanışlarına rastlıyordu. Karşıdan, yabanlaşıp çevikleşmiş evcil domuzlar sıçraya sıçraya geldiler. Evlerin şımarık hayvanları kediler ağaçlara çıkmış, oradan gözleri birer yakut parçası gibi parlıyordu. Tavuklar bir fırlayışta ta yükseklere uçuyorlar, tasasız gıdaklamalarını

sürdürüyorlardı orada. Avrupa’nın en eski böceği olan hamamböceği mutfağın kuytu köşesinden kurtulalı çok olmamış, şimdi meşe ağacının kabukları arasında görkemli bıyıklarını oynatıyordu.

Bu, özgürlüğü seçip yabanlaşmış hayvanlar iki bacaklı eski tanışlarını görünce ona şaşkın şaşkın baktılar, ama hiçbirisi ona zarar vermedi. Eskiden mahkeme olarak kullanılan, gotik üslubuyla yapılmış bir yapının yıkıntıları arasında Yens Boot bir dişi kurt ile kımıl kımıl oynaşan yavrularını gördü. Ana kurt tek başına karşısında dikilen insanoğluna önce kaygıyla baktıysa da, sonra bir annelik duygusuyla onun pis kokan yanaklarını kurumuş sıcak diliyle yaladı.

Yens Boot’un yolculuğu günlerce, haftalarca, belki aylarca sürdü. Yüzünü gür gösterişli bir sakal bürümüştü. Yollarda yırtılıp parçalanan giysisini çıkardı, yalnızca sırtındaki beyaz gömleğiyle kaldı. Bunun içinde Romalı bir yoksulu andırıyordu. Böylece, dişbudaktan kestiği uzun sopasına dayana dayana yürümesini sürdürdü. O ilerlerken dallar önünde aralanıyor, kızıl yapraklarını hışır hışır sallıyorlardı. Yens Boot bunun, Avrupa’nın onunla konuşması olduğunu biliyordu. Güzel Fenikeli Prenses nasıl olur da yasak aşkın büyüsünden kurtulamayan bu ihtiyarda ilk ve tek sevgilisi, ulu Zeus’u bulamazdı?

Yens Boot’un tüm gücü tükendiğinde akşam karanlığı bastırıyordu. O sırada bir kentin yıkıntılarına varmıştı. Karşısına, eski borsa sarayının kapısı önüne oturmuş kocaman bir ayı çıktı. Ayı kudurgan gök gözleriyle uzaklara bakıyor, bir yandan da yürümekten nasırlaşmış tabanlarını yalıyordu. Yens Boot sabah ayazı vurmuş bir tutam ot kopararak sendeleye sendeleye ayıya doğru yürüdü, otu ona uzattı. Hayvan bu tuhaf armağanı gene de keyifli bir el uzatışıyla aldı, yosun bağlamış taşların üstüne koydu. Yens Boot beklediği, görkemli saatin yaklaştığını anladı.

Önünde parçalanmış, paslı bir tabela duruyordu. Yens Boot heyecandan titreyerek tabelayı okudu:

AVRUPA

Belki bu bir sigorta şirketinin ya da ikinci sınıf bir otelin adıydı. Fakat Yens Boot’un gözü sevgilisinden başkasını görmüyordu.

“Avrupa! Avrupa!” diye haykırarak koşmaya başladı.

Güneşin vahşi batışı ufku kızıla boyamıştı. Çepeçevre engin bir çöl uzanıyordu.

Avrupa'nın son insanı, Fenikeli Prenses'i kendi adıyla çağırmaktaydı.

Aşkla, ölümle dopdolu Yens Boot koşuyor, boğa gibi sıçrıyor, tanrı Zeus gibi atılıyordu. Ama koşusu çok sürmedi, bir an geldi, düşüverdi. Ilık dudakları toprağa, kuzukulağı ve pelin kokan toprağa yapıştı. Son öpücüğüydü bu çılgın âşığın. Avrupa da, azgın boğanın onu çılgın gibi kaçırışını, terli boynundaki perçeme sarılışını anımsayarak sevgilisini tanıdı. O da öpücüğe öpücükle karşılık verdi.

Bir saat sonra bembeyaz bir ay, ölü yatan Yens Boot'un tepesinde süzülüyor, ansızın kopup gelen bir yel, tanrının kır sakalını uçuşturuyordu.

Gece bastırdı. Güney ve kuzey denizlerinin yıkadığı Fenikeli Prenses derin bir uykuya daldı.

Avrupa'nın son insanı Yens Boot işte böyle öldü.

Bütün dünyanın Mormonları, büyük serüvencinin günahkâr ruhuna dua edin! Yeryüzünün geride kalan dört kıtasının genç kızları, kurduğunuz tatlı düşlerde bu kabına sığmaz âşığın adını da anmayı unutmayın!..

Berlin 1923

Şubat-Mart